

LUONNONVARA- SUUNNITELMA

Keski- ja Pohjois-Pohjanmaan maakuntien
valtion maa- ja vesialueille

2018–2023

METSÄHALLITUS

Kansikuva: Rokua, Eeva Mäkinen

Julkaisija: Metsähallitus

Julkaisuaika: 31.5.2018

Toimeksiantaja: Metsähallitus

Hyväksymispäivämäärä: 24.5.2018

Luottamuksellisuus: Julkinen

Tekijä(t):

Tuulikki Halla,
Petteri Arovainio, Heidi Kontiokari,
Heikki Ollila, Mikko Rautiainen,
Hannu Tolonen

Julkaisun nimi:

Luonnonvarasuunnitelma Keski- ja
Pohjois-Pohjanmaan valtion maa- ja
vesialueille 2018-2023

Avainsanat:

luonnonvarasuunnitelma, Keski-
Pohjanmaa, Pohjois-Pohjanmaa,
Metsähallitus

ISBN (pdf): 978-952-295-220-2

ISBN (nidottu): 978-952-295-219-6

Sivumäärä: 124

Kieli: suomi

Kustantaja: Metsähallitus

Taitto: Mint Company

Painopaikka: Erweko

Tiivistelmä

Luonnonvarasuunnitelma ohjaa Metsähallituksen toimintaa Keski- ja Pohjois-Pohjanmaalla vuosina 2018–2023.

Luonnonvarasuunnittelu on valtion omistamien maa- ja vesialueiden pitkän aikavälin strategista kestävän käytön suunnittelua. Suunnittelu tehdään yhdessä sidosryhmien kanssa, jotta erilaiset tavoitteet saadaan yhteensovitetuksi ja mahdollisuudet vastuullisesti hyödynnettyä. Pohjanmaan yhteistyöryhmässä oli 28 edustajaa järjestö-, opetus- ja tutkimus-, yritys- sekä viranomaisorganisaatioista. Suunnitteluun pystyi antamaan palautetta myös kaikille avoimen verkkokyselyn kautta.

Metsähallitusta koskevan lain (234/2016) mukaisesti Metsähallituksen hallitus vahvisti luonnonvarasuunnitelman 24.5.2018.

Keskeisimpiä teemoja suunnitelmassa ovat mm:

- Luonnon monimuotoisuuden ja kulttuuriperinnön suojelu
- Meri- ja sisävesialueiden hyvän tilan saavuttaminen, monimuotoisuuden parantaminen ja sinisen biotalouden mahdollistaminen
- Ilmastonmuutoksen hillitseminen metsien hiilensidontakyvyn avulla
- Kannattava ja kestävä metsätalous, hakkuusuunnite ja sen rakenne, tiestön kunnon ylläpito ja vesiensuojelu
- Liiketoiminnan pitkän aikavälin kestävien tuotantomahdollisuuksien säilyttäminen ja yrittäjyyden edellytysten tukeminen valtion maa- ja vesialueilla
- Kansalaisten luontosuhteen vahvistaminen ja terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen
- Virkistyskäyttömahdollisuuksien turvaaminen ja kehittäminen, kestävät eräpalvelut
- Porotalouden huomioiminen poronhoitoalueella sopimuksen mukaisesti
- Luonnonvaroihin liittyvän tietovarannon ylläpitäminen ja kehittäminen
- Viestinnän, vuorovaikutuksen ja yhteistyön kehittäminen

Luonnonvarasuunnitelman toteutumista seurataan vuosittain. Uusi luonnonvarasuunnitelma alueelle laaditaan vuonna 2023.

Sisältö

1. Yhteistyöryhmän puheenjohtajan katsaus	6
2. Ohjausryhmän puheenjohtajan katsaus	7
3. Keski- ja Pohjois-Pohjanmaan luonnonvarasuunnitteluprosessi	8
3.1. Metsähallitus Keski- ja Pohjois-Pohjanmaalla	9
3.2. Luonnonvarasuunnittelu Metsähallituksen työkaluna	11
3.3. Luonnonvarasuunnittelu Keski- ja Pohjois-Pohjanmaalla	11
4. Metsähallituksen toimintaympäristö	14
5. Metsähallituksen kehitys vuosina 2011-2016	16
5.1. Metsähallituksen johtamisjärjestelmä ja organisaatio	16
5.2. Valtion maa- ja vesialueiden käyttö	18
5.3. Metsähallituksen vastuualueet	20
5.3.1. Metsähallitus Eräpalvelut	20
5.3.2. Metsähallitus Kiinteistökehitys	21
5.3.3. Metsähallitus Luontopalvelut	22
5.3.4. Metsähallitus Metsätalous Oy	25
6. Metsähallituksen vaikuttavuus ja hyödyt Keski- ja Pohjois-Pohjanmaalla	28
6.1. Menneen kauden 2011-2016 tulokset	28
6.2. Uuden suunnitelmakauden lähtötilanne 2017	44
6.3. Luonnonvarasuunnitelman vaikuttavuus maakuntaohjelmien toteutumiseen	59
7. Toimintaohjelma Keski- ja Pohjois-Pohjanmaan valtion maa- ja vesialueille 2018-2023	60
7.1. Asiakkaiden ja sidosryhmien tavoitteet	60
7.2. Kansalaisten odotukset	60
7.3. Valtio-omistajat linjaukset	60
7.4. Maankäyttö ja vesialueiden käyttö	64
7.5. Metsätalous monikäyttömetsissä	69
7.6. Luonnon monimuotoisuuden ja kulttuuriperinnön suojelu	72
7.7. Virkistyskäyttö ja matkailu	76
7.8. Erätalous	78
7.9. Kiinteistöliiketoiminta	81
7.10. Yhteistyö, viestintä ja vuorovaikutus	82
 Liitteet	
Liite 1 Osallistamismenetelmät	84
Liite 2 Luonnonvarasuunnitteluun osallistuneet työryhmät	92
Liite 3 Lausunnot ja käsittely	94
Liite 4 Yleisökyselyn ja nuorten työpajan tulokset	114
Liite 5 Hakkuulaskelman kuvaus	116
Liite 6 Natura-luontotyyppien edustavuus ja luonnontilaisuus	118
Liite 7 Luonnonvarasuunnittelun mittaristo	120

1 Yhteistyöryhmän puheenjohtajan katsaus

Luonnonvarasuunnitelma sovittaa yhteen erilaisia näkemyksiä

Käsillä on uusi, tärkeä asiakirja, jolla linjataan valtion maa-alueiden käyttöä Keski- ja Pohjois-Pohjanmaan alueella, yhteensä yli 1,6 miljoonan hehtaaria alalla. Nämä maa- ja vesialueet ovat meidän kaikkien yhteistä omaisuutta. Luonnonvarasuunnitelma laadittiin sovittaen yhteen erilaisia käyttötärpeita.

Metsähallitus on osallistamisen edelläkävijä Suomessa, ja Euroopankin mittakaavassa. Uudenlainen luonnonvarasuunnittelu lanseerattiin 20 vuotta sitten. Noihin aikoihin Suomessa ja monissa muissakin maissa oli vakavia metsäkonflikteja, jotka havahduttivat huomamaan, että luonnonvarojen vastuullinen käyttö edellyttää tiivistä yhteistyötä paikallisten asukkaiden ja eri käyttäjäryhmien kanssa.

Luonnonvarasuunnittelun perusta on säilynyt vuosien kuluessa ennallaan. Sidosryhmien edustajista koostuva yhteistyöryhmä on vuoropuhelun foorumi, jossa käyttäjille tärkeitä näkökohtia käsitellään johdonmukaisesti. Pohjanmaan luonnonvarasuunnitelman yhteistyöryhmään kutsuttiin 28 organisaatiota, jotka edustivat kattavasti eri näkökulmia metsien ja vesien käyttöön. Yhteistyöryhmä kokoontui kolme kertaa ja sen työskentely oli erittäin monipuolista. Meille annettiin yllättäviäkin tehtäviä, jotka saivat alkuhämmennyksen jälkeen hyvää palautetta. Kuutioista tai hehtaareista keskusteltiin aika vähän, koska valtion maiden maankäytön päälinjat määritetään parlamentaarisen omistajaohjauksen kautta. Sen sijaan keskityttiin asioihin, joihin voidaan alueilla vaikuttaa. Keskustelussa suuntauduttiin tulevaan ja pyrittiin tunnistamaan uusia, rohkeita-kin avauksia.

Keskustelu oli yhteistyöryhmässä avointa ja toisten näkemyksiä arvostavaa. On selvää, että kaikista asioista ei olla yhtä mieltä. Parhaimmillaan yhteistyöryhmässä käytävä keskustelu liennyttää mahdollisia ristiriitoja, kun osapuolet oppivat toistensa näkemyksistä.

Yhteistyöryhmän ohella tarvitaan myös muita vaikutuskanavia, joiden kautta yhteistyöryhmän ulkopuoliset voivat välittää huolensa ja toiveensa suunnitteluun. Tällaisia, informaation vaihtoon tähtääviä, osallistamisen muotoja olivat tässä suunnitteluprosessissa palautekanavat, kyselyt ja perinteiset lausunnot. Lisäksi Metsähallituksen edustajat vierailivat joidenkin metsänkäyttäjärühmien, muun muassa nuorten, omissa tilaisuuksissa kuulemassa näkökantoja, jotka olisivat muuten helposti jääneet huomiotta.

Yhteistyöryhmän ja muiden osallistamiskanavien tuottama informaatio on koottu tämän asiakirjan liitteisiin erittäin yksityiskohtaisesti. Niiden perusteella jokainen meistä voi arvioida, kuinka hyvin luonnonvarasuunnitelmaan sisältyvät linjaukset onnistuivat yhteensovittamisen tavoitteessaan.

Yhteistyöryhmän puheenjohtajan roolissa kiitän suunnitteluryhmää ja kokousten vetäjää. Prosessi oli miellyttävä ja mieliinpainuva. Mielestäni lopputulos edustaa hyvin yhteistyöryhmässä käytyä monipuolista keskustelua. Toivomme Metsähallitukselta samankaltaista avoimuutta ja työtapaa myös luonnonvarasuunnitelman toteutumisen seurannassa.

Jukka Tikkanen

*Tutkimusjohtaja, Itä-Suomen yliopisto,
Pohjanmaan luonnonvarasuunnittelun
yhteistyöryhmän puheenjohtaja*

Kuva: Tuulikki Halla

2 Ohjausryhmän puheenjohtajan katsaus

Hyvä yhteistyö on luonnonvarasuunnitelman perusta

Luonnonvarasuunnitelma Keski- ja Pohjois-Pohjanmaan valtion maille ja vesille rakentaa osaltaan hyvää tulevaisuutta. Tuoreen luonnonvarasuunnitelman avulla lisätään suunnittelualueen elinvoimaisuutta, saavutetaan työtä ja monenlaista hyvinvointia kestäväällä tavalla sekä vaalitaan ja parannetaan luonnon monimuotoisuutta. Erinomainen tulos saavutettiin alueen toimijoiden ja Metsähallituksen välisellä yhteistyöllä ja vuorovaikutuksella.

Takana on suunnittelun yhteistyöryhmän kolme innovatiivista tulevaisuustyöpajaa, joissa väreili tekemisen meininki ja voimaannuttava kohtaaminen luontoon ja luonnonvaroihin liittyvien kysymysten äärellä. Osallistujilla oli yhteinen mielenkiinnon kohde, valtion maiden ja vesien monien mahdollisuuksien saattaminen konkreettiseksi toimeliaisuudeksi ja hyödyiksi suunnittelualueella.

Työn pohjaksi hahmotimme ja jaoimme yhteistyöryhmässä ymmärryksen siitä, millaisia toimintaympäristön muutoksia suunnittelualueen valtion maihin ja vesiin kohdistuu. Ymmärrys loi pohjan, jonka avulla pääsimme vuorovaikutteisesti luomaan ja jakamaan tietoa valtion maihin ja vesiin liittyvistä tavoitteista ja alueen luonnolosuhteista. Tutkailimme mitattuja tietoja ja kehitysennusteita, kävimme läpi taustoja ja kysymyksiä. Myös hiljainen tieto ja kokemus löysivät ilmaisutapansa.

Suunnittelun yhteistyöryhmän kokousten lisäksi Metsähallituksen suunnitteluryhmän edustajat vierailivat kunnissa, alueellisessa metsäneuvostossa, puolustusvoimissa, kalastusalueiden neuvottelupäivillä ja Metsähallituksen alueellisessa neuvottelukunnassa. Nuorten toiveita kartoitettiin Taivalkoskella pidetyssä työpajassa. Tapaamiset olivat erinomainen tilaisuus vuorovaikutukselle ja sen kehittämiseksi. Valtion maiden ja vesien mahdollisuuksien hyödyntäminen erilaisiin käyttötarpeisiin synnytti innostavia keskusteluita ja hoksaamisia.

Työn aikana palautetta kerättiin lisäksi metsa.fi -sivustolla olleen avoimen kyselyn kautta. Suunnittelun päätteeksi järjestetty lausuntokierros toimi osaltaan hyvänä tiedonvälityksen kanavana ja tarjosi tilaisuuden vastata saatuihin palautteisiin ja mahdollisiin kysymyksiin.

Kuva: Anni Kettunen

Sidosryhmien alueellisten tarpeiden, ideoiden ja suuntaviivojen, valtio-omistajan odotusten ja Metsähallituksen strategian pohjalta Metsähallituksen suunnitteluryhmä loi luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelman suunnittelualueen valtion maille ja vesille. Yhteistyöryhmän suunnittelutyö eteni työpaja kerrallaan määrätietoisesti kohti yhä parempaa lopputulosta toiminnan linjausten ja toimenpiteiden tarkentuessa ja muotoutuessa. Luonnonvarasuunnittelu toimi tärkeänä työkaluna erilaisten tavoitteiden yhteensovittamisessa valtion mailla ja vesillä.

Metsähallituksen arvot ovat huolenpito, merkityksellisyys ja tuloksellisuus. Keski- ja Pohjois-Pohjanmaan valtion maiden ja vesien luonnonvarasuunnitelma heijastaa arvoja hienosti. Suunnitelman toteuttaminen on Metsähallitukselle mieluisa tehtävä.

Lämmin kiitos kaikille osallistujille!

Johanna Leinonen

*Kehityspäällikkö, Metsähallitus,
Pohjanmaan luonnonvarasuunnittelun
ohjausryhmän puheenjohtaja*

3 Keski- ja Pohjois-Pohjanmaan luonnonvarasuunnitteluprosessi

3.1. Metsähallitus Keski- ja Pohjois-Pohjanmaalla

3.1.1. Maa- ja vesialueet

Metsähallituksen hallinnassa on kolmannes Keski- ja Pohjois-Pohjanmaan maakuntien koko maa- ja vesipinta-alasta. Laajimmat yhtenäiset valtion maa-alueet sijaitsevat Koillismaalla, ja siellä Metsähallituksen rooli on merkittävä. Alueen länsi- ja eteläosassa valtion maat ovat pienialaisempia ja enemmän hajallaan, mutta vesialueet erityisesti merialueilla puolestaan ovat suuria. Myös sieltä löytyy kuntia, joissa Metsähallituksen merkitys on melko suuri.

Maa-alueita on 923 000 hehtaaria. Ne koostuvat monikäyttömetsistä ja luonnonsuojelualueista. Monikäyttömetsää on 626 000 hehtaaria, josta normaalissa talouskäytössä on 404 000 hehtaaria ja rajoitetussa talouskäytössä 26 000 hehtaaria. Kokonaan talouskäytön ulkopuolella on 196 000 hehtaaria. Luonnonsuojelualueina on 276 000 hehtaaria. Suurimmat luonnonsuojelualueet ovat Oulangan, Rokuan ja Syötteen kansallispuistot sekä Litokairan ja Olvassuon luonnonsuojelualueet. Muussa käytössä olevat alueet, 21 000 hehtaaria, ovat lähinnä tie-, linja- ja tonttimaata.

Vesialueita on 738 000 hehtaaria. Siitä 90 prosenttia, 673 000 hehtaaria, on merialueiden yleistä vesialuetta. Sisävesialueiden yleiset vesialueet sijaitsevat pääosin Oulujärven. Suurimmat suojelualueet sijaitsevat Perämeren pohjukassa lin ja Oulun edustalla. Muut vesialueet ovat jokia sekä pieniä järviä ja lampia.

3.1.2. Henkilöstö ja toimipisteet

Metsähallituksen henkilöstöstä työskentelee Pohjanmaalla noin 130 henkilöä. Toimipisteitä on viisi: Haapajärvellä, Kuusamossa, Oulussa, Pudasjärvellä ja Taivalkoskella. Oulun toimipiste on valtakunnallisesti yksi Metsähallituksen suurimpia toimipisteitä, siellä työskentelee noin 70 metsähallituslaista.

Toimipisteiden lisäksi Pohjanmaan alueella on viisi asiakaspalvelupistettä keskeisillä luontomatkailualueilla: luontokeskukset Kalajoella, Liminganlahdella, Oulangalla ja Syötteellä sekä palvelupiste Kuusamossa.

3.1.3. Työllisyysvaikutus

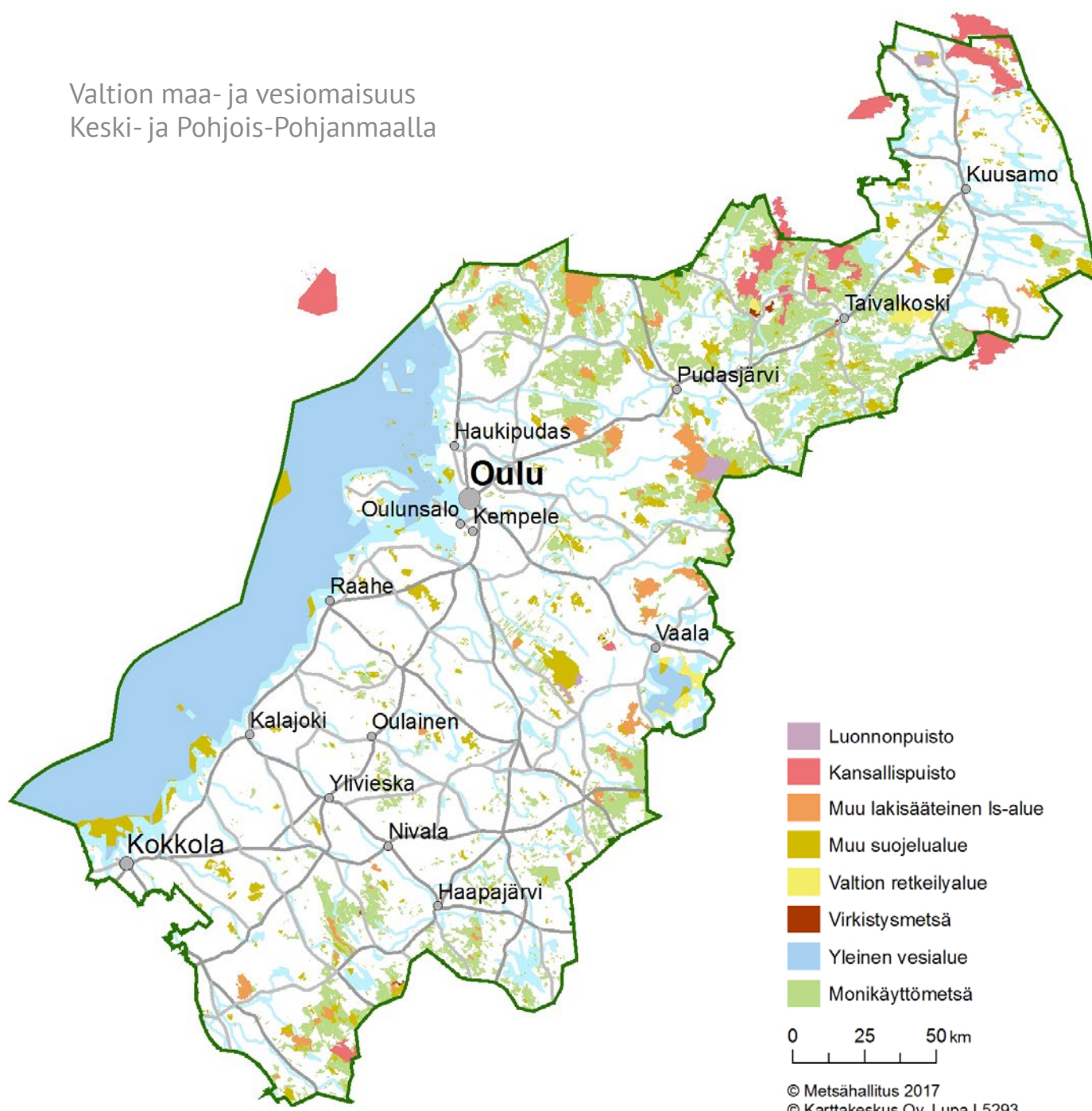
Metsähallituksen aluetaloudellinen vaikutus seudulla on mittava. Monikäyttömetsistä korjatun puun osuus Suomen bruttokansantuotteesta on vuosittain yli sata miljoonaa euroa. Metsähallitus ostaa yrittäjiltä puun korjuu-, kuljetus- ja metsänhoitopalveluja vuosittain yli 36* miljoonalla eurolla. Vuonna 2016 valtion mailta korjatun puun työllistämisaikutus kerrannaisvaikutuksineen oli metsäsektorilla 755 henkilötyövuotta.

Metsähallituksen hallinnassa on KOLMANNES Keski- ja Pohjois-Pohjanmaan maa- ja vesialasta

Virkistyskäyttö ja matkailu toivat vuonna 2017 rahaa aluetalouteen 37 miljoonaa euroa ja työllistivät 374 henkilötyövuotta. Alueen vetovoimaisimmille kohteille: Oulangan, Rokuan ja Syötteen kansallispuistoihin, Valtavaaran ja Pyhävaaran luonnonsuojelualueille sekä Iso-Syötteen, Kylmäluoman ja Oulujärven retkeilyalueille tehtiin yli 386 000 käyntiä. Metsästys- ja kalastuslupia myytiin suunnittelualueelle vuonna 2017 yhteensä 19 528 kappaletta. Metsästyksen ja kalastuksen aluetaloudellinen vaikutus oli lähes 3,8 miljoonaa euroa ja lähes 30 henkilötyövuotta.

(* Lukuun sisältyy Keski- ja Pohjois-Pohjanmaan sekä Kainuun alueella tehtävät ostopalvelut.)

Valtion maa- ja vesiomaisuus
Keski- ja Pohjois-Pohjanmaalla

**Metsähallituksen
rahankäyttö alueella on
yli 44 milj. € ***

**Metsähallituksen
työllisyysvaikutus alueella
on 1300 htv**

(*palkat ja ostetut palvelut)

Kulmalampi, Syöte - Kuva: Jari Salonen

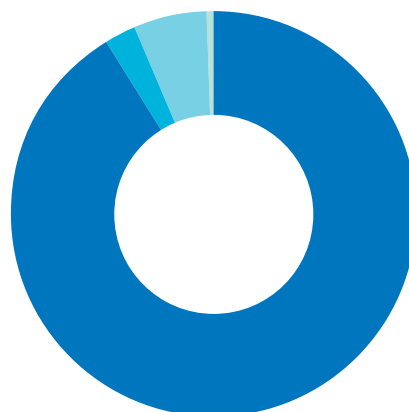

Maa-alueet 923 000 ha

- Monikäyttömetsä 404 000 ha
- Monikäyttömetsä, rajoitettu käyttö 26 000 ha
- Monikäyttömetsä, käytön ulkopuolella 196 000 ha
- Luonnonsuojelu 276 000 ha
- Muu käyttö 21 000 ha

Vesialueet 738 000 ha

- Yleiset vesialueet merialueilla 673 000 ha
- Yleiset vesialueet sisävesialueilla 18 000 ha
- Muut vesialueet 44 000 ha
- Luonnonsuojelualueet 3 000 ha

3.2. Luonnonvarasuunnittelu Metsähallituksen työkaluna

3.2.1. Kestävän käytön suunnittelua

Luonnonvarasuunnittelu on valtion omistamien maa- ja vesialueiden pitkän aikavälin kestävän käytön suunnittelua. Alueet tarjoavat paljon mahdollisuuksia maakuntien elinvoimaisuuden edistämiseen, ja niihin kohdistuukin lukuisia käyttötarpeita, kuten kiinteistöjalostusta, luonnonsuojelua, erä- ja luontomatkailua, maa-aineskauppaa, metsätaloutta ja erä- ja virkistyskäyttöä.

Luonnonvarasuunnittelussa Metsähallitus yhdistää nämä paikalliset ja alueelliset tarpeet valtio-omistajan tavoitteisiin. Yhteen sovittamalla saavutetaan suomalaiselle yhteiskunnalle mahdollisimman hyvä kokonaishyöty. Suunnittelussa pyritään myös löytämään ja hyödyntämään valtion maa- ja vesialueiden tarjoamia uusia mahdollisuuksia.

3.2.2. Yhdessä sidosryhmien kanssa

Luonnonvarasuunnitteluprojektia vetää Metsähallituksen ohjausryhmä. Suunnittelun etenemisestä vastaa Metsähallituksen projektiryhmä. Suunnittelua tehdään yhdessä sidosryhmistä kootun yhteistyöryhmän kanssa. Myös muilla sidosryhmillä ja kansalaisilla on mahdollisuus esittää suunnittelualuetta koskevaa palautetta ja kehittämisideoita tapaamisissa ja verkkokyselyn kautta.

Suunnitteluprojektin lopputuloksena valmistuu luonnonvarasuunnitelma. Se on toiminta-ohjelma, joka ohjaa Metsähallituksen toimintaa suunnittelualan valtion mailla ja vesillä suunnitelmakauden ajan. Siinä yhdistyvät luonnonvarojen tarjoamat mahdollisuudet, yhteensovittaminen yhdessä alueen toimijoiden kanssa ja siten pitkän aikavälin kokonaishyöty, valtio-omistajan Metsähallitukselle asettamat tavoitteet ja valtio-omistajan tekemät maankäyttöpäätökset sekä yleisökyselyssä ja muissa tapaamisissa esiin nousseet toiveet. Lisäksi suunnitelma kuvaa Metsähallituksen toiminnan vaikuttavuutta ja sen kehittymistä valtion mailla ja vesillä.

Luonnonvarasuunnitelman toteutumista ja luonnonvarojen kestävää käyttöä seurataan Metsähallituksen toiminnan vaikuttavuutta kuvaavan mittariston avulla. Mittaritiedot kerätään pääosin vuosittain, mutta seuranta tapahtuu viiden vuoden jaksoissa.

Luonnonvarasuunnitelmat uusitaan viiden vuoden välein.

3.3. Luonnonvarasuunnittelu Keski- ja Pohjois-Pohjanmaalla

3.3.1. Suunnitteluala ja työryhmät

Pohjanmaan luonnonvarasuunnitteluprojekti käynnistyi keväällä 2017. Suunnitteluala koostui Keski- ja Pohjois-Pohjanmaan maakunnissa sijaitsevista valtion omistamista maa- ja vesialueista. Niiden pinta-ala kattaa noin kolmasosan maakuntien koko maa- ja vesipinta-alasta*.

Luonnonvarasuunnitteluprojektia veti Metsähallituksen ohjausryhmä, jonka puheenjohtajana toimi kehityspäällikkö **Johanna Leinonen** Metsähallituksesta. Suunnittelun etenemisestä vastasi projektiryhmä, jota veti projektipäällikkö **Tuulikki Halla** Metsähallituksesta. Molemmista ryhmistä oli edustajat Metsähallituksen neljästä vastuualueesta: Eräpalvelut, Kiinteistökehitys, Luontopalvelut ja Metsähallitus Metsätalous Oy.

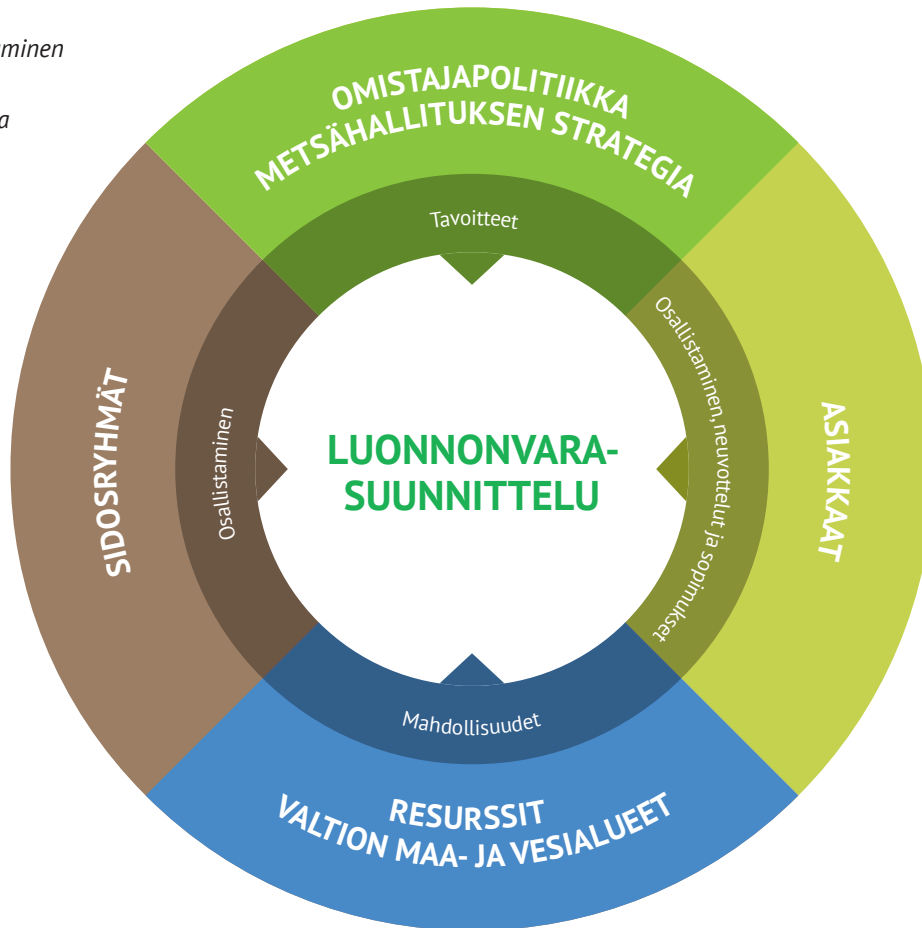
Luonnonvarasuunnittelu on strategista kestävän käytön suunnittelua, jota tehdään yhdessä sidosryhmien kanssa.

Suunnittelua tehtiin yhdessä sidosryhmistä kootun yhteistyöryhmän kanssa. Pohjanmaan yhteistyöryhmässä oli 28 edustajaa järjestö-, opetus- ja tutkimus-, yritys- sekä viranomaisorganisaatioista. Yhteistyöryhmän puheenjohtajana toimi tutkimusjohtaja **Jukka Tikkanen** Itä-Suomen yliopistosta.

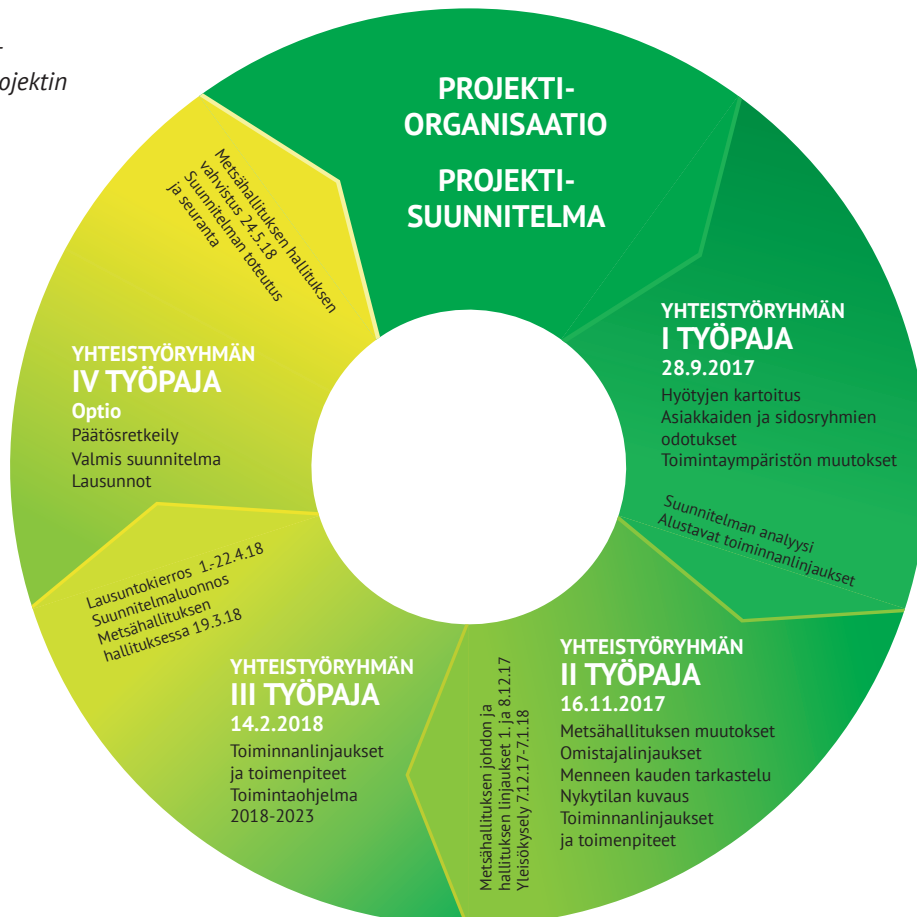
Työryhmien tarkempi kokoonpano löytyy liitteestä 2 Työryhmät.

(*Vaala oli 31.12.2015 asti osa Kainuun maakuntaa ja suunniteltiin osana Kainuun luonnonvarasuunnittelua 2014-2015. Vaala siirtyi 1.1.2016 osaksi Pohjois-Pohjanmaan maakuntaa. Tämän vuoksi Vaala otettiin mukaan suunnittelualueeseen, jotta saatiin laskettua tiedot maakuntatasolla. Vaalaa koskevat päätökset on tehty osana Kainuun luonnonvarasuunnittelua.)

Yhteensovittaminen
luonnonvara-
suunnittelussa

Luonnonvara-
suunnitteluprojektin
vaiheet

Yhteistyöryhmän ensimmäinen työpaja Liminganlahdella 28.9.2017 - Kuva: Tuulikki Halla

3.3.2. Suunnitteluprojekti ja lopputulos

Työryhmät kokoontuivat kolme kertaa. Työpajoja fasilitoi FT **Paula Siitonen**. Hän opettaa Aalto-yliopistossa luovan yhteistyön menetelmiä ja taitoja.

Työpajoissa etsittiin yhdessä uusia innovatiivisia mahdollisuuksia Pohjanmaan valtion maista ja vesistä sekä sovitettiin yhteen niihin liittyviä erilaisia tavoitteita. Työpajatyöskentelyn tavoitteet, menetelmä, toteutus ja tulokset on kuvattu tarkemmin liitteessä 1 Osallistamismenetelmät.

Pohjanmaan luonnonvarasuunnittelun kaikille avoin yleisökysely oli vastattavissa 7.12.2017-7.1.2018. Vastaaajien määrä vaihteli jonkin verran eri vastauksissa ollen suurimmillaan 103 vastaajaa.

Nuorten ajatuksia ja ideoita kuultiin Taivalkoskella järjestetyssä nuorten työpajassa, joka toteutettiin yhteistyössä Suomen 4H-järjestön Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun alueen ja Oulun seudun ammatillisen oppilai-

toksen kanssa. Työpajaan osallistui 26 nuorta. Yleisökyseleyn ja nuorten työpajan tulokset on esitelty liitteessä 4.

Muille kuin yhteistyöryhmän työskentelyyn osallistuneille sidosryhmille tarjottiin esittelykäyntiä. Erityisesti alueen kunnat ja kaupungit olivat kiinnostuneita projektista. Esittelykäyntejä tehtiin Haapajärven ja Oulun kaupungeille, Pyhännän ja Taivalkosken kunnille, Puolustusvoimille, Pohjois-Pohjanmaan metsäkeskuksen tilaisuuteen, Pohjois-Pohjanmaan kalastusalueiden neuvottelupäiville, Metsähallituksen Pohjanmaan-Kainuun neuvottelukunnalle ja Metsähallituksen toimittajille järjestämään ympäristöpäivään.

Suunnitteluprojektin lopputuloksena valmistui luonnonvarasuunnitelma, jonka Metsähallituksen hallitus vahvisti. Suunnitelma ohjaa Metsähallituksen toimintaa Keski- ja Pohjois-Pohjanmaan valtion mailla ja vesillä suunnitelmakauden 2018-2023. Lisäksi se kuvaa Metsähallituksen toiminnan vaikuttavuutta ja sen kehittymistä alueella.

4 Metsähallituksen toimintaympäristö

4.1. Metsähallituksen toimiala

Metsähallitus toimii usealla toimialalla: liiketoimintojen osalta metsätalouden ja kiinteistöalan toimialoilla ja julkisia hallintotehtäviä hoitavien Luontopalvelut- ja Eräpalvelut-yksiköiden osalta julkisen hallinnon toimialalla vastaten luonnonsuojelusta, eräasioista ja virkistyskäytöstä.

Metsähallitus tuottaa valtiolle taloudellista ja julkista arvoa. Taloudellinen arvo muodostuu valtiolle tehtävistä tuloutuksesta ja liiketoiminnan omaisuuden pitkän aikavälin tuottomahdollisuuksien kehittämisestä. Julkinen arvo syntyy liiketoiminnan yhteiskunnallisista velvoitteista, julkisten hallintotehtävien toiminnasta ja Metsähallituksen toiminnan aluetaloudellisista vaikutuksista.

Metsähallitusta ohjataan valtioneuvoston talouspoliittisessa ministerivaliokunnassa hyväksyttyjen omistajapolitiittisten linjausten mukaisesti. Vuoteen 2020 ulottuvien linjausten mukaan:

- Liiketoimintojen on oltava kannattavia.
- Sijoitetun pääoman tuotto prosentti on tarkoitus nostaa 4,6 prosenttiin vuoteen 2020 mennessä, mikä vastaa noin 120 miljoonan euron tuloutustavoitetta.
- Yleisten yhteiskunnallisten velvoitteiden huomioon ottamisesta saatavat hyödyt tulee säilyttää vähintään nykyisellä tasolla.
- Luonnon monimuotoisuuden vaaliminen ja virkistyskäytön edistäminen ovat tärkeä osa linjauksia.

4.2. Keskeiset riskit

Metsähallituksen tavoitteiden saavuttamisen kannalta keskeisiä riskejä ovat puun ja kiinteistöjen hintojen sekä menekin kehitys, metsätalouskäytössä olevien maa-alueiden määrän ja laadun säilyminen asetettavien tavoitteiden edellyttämällä tasolla sekä Luontopalvelujen tehtävien ja rahoituksen tasapaino.

Operatiiviseen toimintaan vaikuttavia riskejä ovat lisäksi luonnonolosuhteet ja tietojärjestelmien toimintaan liittyvät epävarmuudet. Uusien tuotteiden ja palvelujen kehittämisen tuloksellisuus sekä maineen säilyminen hyvänä vaikuttavat tavoitteiden saavuttamiseen. Metsähallituksen toiminnan arvostus sekä virkistys- ja suojelutyön että metsätalouden osalta vaikuttaa myös toimintaedellytyksiin. Käynnissä olevien kehityshankkeiden onnistuminen vaikuttaa tavoitteiden saavuttamiseen.

4.3. Odotukset Metsähallituksen toiminnalle

Valtion maihin ja vesiin sekä Metsähallituksen toimintaan näillä alueilla kohdistuu monenlaisia odotuksia.

Valtio-omistajan odotukset Metsähallituksen toiminnalle perustuvat Metsähallituksen omistajapolitiikkaan:

- Hoidetaan valtion maa- ja vesiomaisuutta hyvin ja nostetaan sen arvoa.
- Tuotetaan tuloja valtiolle.
- Luodaan edellytyksiä uusille toimille ja toimeliaisuudelle valtion mailla.
- Vaalitaan kulttuuriperintöä ja luonnon monimuotoisuutta.
- Vastataan valtion maiden edunvalvonnasta.
- Tuotetaan palveluja ja hyvinvointia kansalaisille.
- Huomioidaan valtion maiden käyttäjäorganisaatioiden (puolustusvoimat, tutkimus, opetus) tarpeet.
- Edistetään valtion alueilta saatavia ilmastohyötyjä, kuten metsien hiilensidontaa.

Asiakkaiden ja sidosryhmien odotukset Metsähallituksen toiminnalle on kartoitettu erilaisissa selvityksissä, kuten luonnonvarasuunnitelmissa ja Metsähallituksen sidosryhmätutkimuksissa ja asiakaskyselyissä:

- Toimitaan vastuullisesti, läpinäkyvästi, tasapuolisesti ja osallistavasti.
- Kehitetään valtion maiden ja vesien käytön mahdollistavia palveluja ja tuotteita.
- Sovitetaan tehokkaasti ja hyväksyttävästi yhteen erilaisia valtion maihin ja vesiin kohdistuvia tavoitteita ja toiveita.
- Mahdollistetaan maa- ja vesialueiden käyttö jokamiehenoikeudella ja monenlaiseen harrastamiseen.
- Tuetaan asiakkaiden toimintaedellytyksiä siten, että valtion mailta saatavat hyödykkeet ja toimintamahdollisuudet ovat mukana asiakkaiden arvoketjuissa.
- Tehostetaan puuntuotantoa.
- Luodaan edellytyksiä elinkeinoille, kuten porotaloudelle.
- Toimitaan aktiivisena kumppanina alueellisessa kehittämisessä.
- Ylläpidetään ja kehitetään valtion maiden ja vesien käyttöön liittyvää asiantuntijuutta.

4.4. Toimintaympäristön kehitysnäkymät

Metsähallituksen toimintaympäristöön vaikuttavat monet luonnon ja rakennetun ympäristön muutokset, ilmastonmuutoksen eteneminen, yhteiskunnalliset muutokset esimerkiksi elinkeinoissa, politiikassa, taloudessa työvoiman kysynnässä ja tarjonnassa sekä muutokset ihmisten ajattelussa ja toiminnassa.

Metsähallituksen toimintaympäristön keskeisiä muutoksia lähivuosina ovat:

Kestävän kasvun edistäminen biotalouden avulla

- Fossiilisia raaka-aineita korvataan uusiutuvalla kotimaisella puulla, jonka käyttöä lisätään 15 miljoonaa kuutiometriä vuodessa.

- Kehitetään uudenlaisia liiketoimintamuotoja kiertotalouteen ja luontoarvopankkien, makean veden hyödyntämisen ja vesiviljelyn edistämiseksi.

Energiaomavaraisuuden merkitys kasvaa

- Kehitetään uusiutuvaa tuuli-, geo- ja aurinkoenergiaa hyödyntäviä vaihtoehtoja energiatuotantoon.

Kaupungistuminen

- Kaupungistuminen, erityisesti pääkaupunkiseudun kasvu, jatkuu ja kaupunkilaiset kokevat lähiluonto-kohteet tärkeiksi virkistytymisen alueiksi: kävijäpaikat kohteilla kasvaa.

Itämeren ja vesistöjen puhtaus

- Itämeren ja yleensä vesistöjen puhtaus koetaan tärkeäksi, ja niiden suojelun merkitys lisääntyy.

Hyvinvointia luonnosta

- Luonnosta saatavien hyvinvointi- ja terveysvaikutusten merkitys kasvaa.

Luontomatkailu

- Globaali luontomatkailu kasvaa.

Ilmastonmuutos etenee

- Metsien kasvu kiihtyy, hyönteis- ja myrskytuhot lisääntyvät
- Ilmastonmuutos vaikuttaa luonnon monimuotoisuuteen ja lajistoon
- Metsätieverkoston kunto voi heiketä ja puunkorjuun ja -kuljetuksen logistiset ongelmat lisääntyä

Väestön keskittyminen kaupunkeihin

- Väestön keskittyminen kaupunkeihin voi vaikeuttaa työvoiman saatavuutta ja infrastruktuurin ylläpitoa syrjäisillä alueilla.

Digitalisaatiokehitys

- Digitalisaatiokehitys luo mahdollisuuksia uusille osallistumisen ja vuorovaikutuksen keinoille.

5 Metsähallituksen kehitys vuosina 2011-2016

5.1. Metsähallituksen johtamisjärjestelmä ja organisaatio

Metsähallitus on valtion liikelaitos, jonka tehtävät on jaettu liiketoimintaan ja pääasiassa budjettivaroin hoidettaviin julkisiin hallintotehtäviin. Metsähallituksen liiketoiminta koostuu Metsähallitus Metsätalous Oy:stä ja Kiinteistökehityksestä. Julkiset hallintotehtävät koostuvat Luontopalvelut- ja Eräpalvelut-vastuualueista. Metsähallitus toimii maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla. Julkisia hallintotehtäviä koskevissa asioissa Metsähallitus on myös ympäristöministeriön ohjauksessa.

Liiketoiminnassa liikelaitos toimii liikeloudellisin periaattein. Eduskunta hyväksyy vuosittain Metsähallituksen keskeiset palvelu- ja muut toimintatavoitteet. Samalla eduskunta päättää, missä määrin Metsähallituksen maanmyyntituloja tai maa- ja vesiomaisuutta käytetään uusien luonnonsuojelualueiden hankintaan. Maa- ja metsätalousministeriö päättää eduskunnan asettamien tavoitteiden pohjalta Metsähallituksen vuotuisista tulostavoitteista.

Julkiset hallintotehtävät, kuten luonnonsuojelualueiden hoito, lajien ja luontotyyppien suojelu sekä retkeily-, metsästys- ja kalastuspalvelujen tuottaminen, on määrätty laissa ja ne rahoitetaan valtion talousarvioon osoitetuilla varoilla. Julkisiin hallintotehtäviin käytetään myös esimerkiksi EU:n hankerahoitusta.

Liiketoiminnasta ja julkisista hallintotehtävistä pidetään erillistä kirjanpitoa ja laaditaan erilliset tilinpäätökset. Liiketoiminnan ja julkisten hallintotehtävien käytössä olevalle omaisuudelle on vahvistettu erilliset taseet.

Metsähallituksen hallinnointi sekä talouden ja hallinnon järjestäminen perustuvat Metsähallitusta koskevaan lakiin (234/2016) ja asetukseen (247/2016) sekä lakiin valtion metsätalousosakeyhtiöstä (235/2016). Uusi laki Metsähallituksesta astui voimaan huhtikuussa 2016. Sen seurauksena metsätalouden tulosityksiköstä muodostettiin tytäryhtiö, Metsähallitus Metsätalous Oy, jolla on oikeus harjoittaa metsätaloutta valtion omistuksessa.

Uuden lain mukaan Metsähallituksen omaisuus ja kaantuu peruspääomaan ja muuhun omaan pääomaan. Peruspääomaan kuuluvalla omaisuudella harjoitetaan liiketoimintaa ja sille asetetaan tuottovaatimus. Muu oma pääoma on jaettu kahteen osaan: julkisten hallintotehtävien käyttöön osoitettu omaisuus, kuten luonnonsuojelu- ja erämaa-alueet ja muut suojelutaroituksiin osoitetut tai hankitut alueet, sekä erillinen tase-erä maa- ja vesiomaisuutta (ns. kolmas tase-erä), jota ei ole suojeltu ja jota ei hyödynnetä taloudellisesti. Tähän muun pääoman osaan kuuluvat muun muassa yleiset vesialueet. Muulle omalle pääomalle ei aseteta tuottovaatimusta.

Metsähallitusta koskevat omistajapolitiittiset linjaukset uusittiin uuden lain myötä. Muutosten seurauksena myös Metsähallituksen strategia uusittiin. Strategian asema on Metsähallituksessa erilainen verrattuna yksityisiin yrityksiin. Metsähallituksen toimintaa määrittelevät ja ohjaavat strategian lisäksi erityislaki, valtioneuvostotason omistajapolitiikka sekä ministeriöiden tulosohtaus. Metsähallituksessa strategian sisältöön kohdistuu näin normaalia enemmän reunahtoja. Strategia toimii erityisesti johtamisen ja kehittämisen linjauksena ja työkaluna. Uusi strategia on tehty vuosille 2016-2020.

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖ		YMPÄRISTÖMINISTERIÖ	
METSÄHALLITUKSEN HALLITUS			
PÄÄJOHTAJA Konserniyksiköt			
LIIKETOIMINTA		JULKISET HALLINTOTEHTÄVÄT	
Metsähallitus Metsätalous Oy Valtion monikäyttömetsien hoito, puun myynti ja markkinointi	Metsähallitus Kiinteistökehitys Loma- ja liiketontit, kaivannaiset ja tuulivoiman hankekehitys	Luontopalvelut Kansallispuistojen ja muiden luonnosuojelu- alueiden hoito ja kulttuuriperinnön suojelu	Eräpalvelut Metsästys- ja kalastus- palvelujen tuottaminen, erävalvonta
Siemen Forelia Oy	MH-Kivi Oy		

5.2. Valtion maa- ja vesialueiden käyttö

Metsähallitus hoitaa ja käyttää kolmasosaa Suomen pinta-alasta. Sen hallinnassa on yli 12 miljoonaa hehtaaria valtion omistamia maa- ja vesialueita.

Valtion kiinteistörakennetta kehitetään ja maaomaisuuden arvoa parannetaan kiinteistökaupoilla: maata hankitaan lähinnä Puolustusvoimien tarpeisiin strategisin perustein sekä metsätaloustarkoituksiin, jolloin ostoja keskitetään lähelle valtionmaakeskittymiä. Myyntikohteina suositaan yhtenäisistä valtionmaista erillään olevia pieniä irrallisia metsäkiinteistöjä sekä peltoalueita ja yhteismetsäosuuksia. Yli sadan hehtaarin kokonaisuuksia myydään vain poikkeustapauksissa. Vesialueiden myynti on erittäin harvinaista. Yleensä niitä myydään vain osana metsäkiinteistöjä. Myytyjen metsäkiinteistöjen keskikoko esimerkiksi vuonna 2017 oli 10 hehtaaria.

Tarkastelujakson aikana, vuodesta 2011 vuoteen 2016, Metsähallituksen maaomaisuus on vähentynyt 17 000 hehtaaria ja vesiomaisuus kasvanut 5000 hehtaaria. Merkittävin syy maaomaisuuden vähenemiseen oli vuoden 2014 liiketoiminnalle asetettu lisätavoite, joka nosti omaisuuden myyntimäärää. Seuraavana vuonna 2015 palattiin jo normaalille tasolle, ja jo vuonna 2016 maaomaisuus oli kasvanut vuoden 2014 lukemasta 7 000 hehtaaria.

Metsähallituksen monikäyttömetsien ala on vähentynyt tarkastelujaksolla 85 000 hehtaaria, josta metsämaan osuus on 52 000 hehtaaria. Luonnonsuojelutarkoitukseen varattujen alueiden maa-ala* on kasvanut 61 000 hehtaaria. Suurin yksittäinen vaikutus on tullut uusien kansallispuistojen perustamisesta ja Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelmasta (METSO), jossa

13 000 hehtaaria siirtyi liiketoiminnan taseesta julkisten hallintotehtävien hallintaan. Lisäksi ohjelmassa on hankittu alueita suojeluun yksityisiltä maanomistajilta. Metsähallitus osallistui myös valtioneuvoston asettaman soidensuojelutyöryhmän työskentelyyn, jonka seurauksena suojeluun siirtyi noin 36 000 hehtaaria. Täydennetty soidensuojeluverkosto parantaa suojelualueiden kytkeytyneisyyttä ja tilaa.

(* Vesialan jakaantuminen eri käyttöluokkiin on otettu käyttöön tilastossa 31.12.2015.)

Metsähallituksen metsätalouskäytössä olevat alueet ovat PEFC-sertifioituja monikäyttömetsiä. Niiden käytössä ja hoidossa turvataan metsien ekosysteemipalvelut, kuten puuntuotanto, erä- ja virkistyskäyttö, porotalouden ja saamelaiskulttuurin edellytykset sekä metsäluonnon monimuotoisuus.

Valtion mailla ja vesillä sijaitsevat luonnon-suojelualueet edustavat kaikkia Suomessa tavattavia luontotyyppisiä ja ovat siten lajistollisesti ja maisemallisesti elintärkeitä luonnon monimuotoisuuden säilyttämisessä. Ne muodostavat yhdessä Lapin laajojen erämaa-alueiden kanssa ekologisen verkoston ytimen, jonka pinta-alasta suurin osa säilytetään mahdollisimman luonnon-tilaisena.

Taselaji	Kokonaisala, ha	Osuus %
Peruspääoma (liiketoiminta)	5 563 000	44,3
Julkisten hallintotehtävien käytössä oleva omaisuus (luontopalvelut)	4 392 000	35,0
Liikelaitoksen hoidossa oleva muu omaisuus (3. tase)	2 593 000	20,7
Yhteensä	12 548 000	100,0

Metsähallituksen maa- ja vesiomaisuus

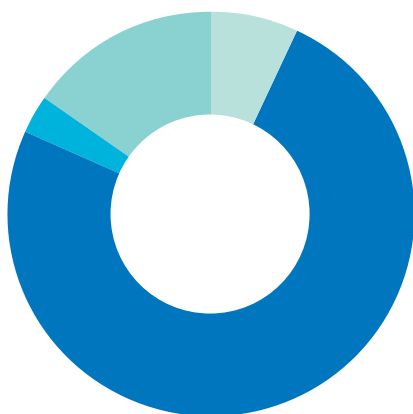
Metsähallituksen maa-alueet (31.12.2017)

yhteensä 9 131 000 ha

Monikäyttömetsät yhteensä 4 882 000 ha

- Monikäyttömetsien metsämaa* 3 479 000 ha
- Monikäyttömetsien kitumaa* 713 000 ha
- Monikäyttömetsien joutomaa* 690 000 ha

- Lakisääteiset suojelualueet 1 756 000 ha
- Erämaa-alueet 1 377 000 ha
- Suojeluohjelmat 390 000 ha
- Muut erikoisalueet 726 000 ha

Metsähallituksen vesialueet (31.12.2017)

yhteensä 3 417 000 ha

- Lakisääteiset suojelualueet 238 000 ha
- Yleiset vesialueet merialueilla 2 555 000 ha
- Yleiset vesialueet sisävesialueilla 108 000 ha
- Muut vesialueet 516 000 ha

(* Metsätalousmaat on jaettu pohjoismaisen metsätalousluokittelun mukaan puuntuottokyvyn perusteella: metsämaalla puuston keskimääräinen vuotuinen kasvu on vähintään 1 m³/ha; kitumaalla 0,1–1 m³/ha ja joutomaalla alle 0,1 m³/ha. Metsähallituksen monikäyttömetsissä kitu- ja joutomaat eivät ole talouskäytössä.)

Korvuanjoki - Kuva: Aku Ahlholm

5.3. Metsähallituksen vastualueet

5.3.1. Metsähallitus Eräpalvelut

Eräpalvelut on osa Metsähallituksen julkisia hallintotehtäviä. Erätalouden ja erätalousjohtajan asema julkisten hallintotehtävien osana vahvistui uuden Metsähallitusta koskevan lain voimaantulon jälkeen vuonna 2016.

Eräpalvelujen tehtävä on järjestää valtion alueiden metsästys- ja kalastusasiat sekä valvoa toimien luovallisuutta ja laillisuutta. Eräpalvelut toimii maa- ja metsätalousministeriön ohjauksessa ja kuuluu valtionhallinnon julkiseen riistakonserniin yhdessä ohjaavan ministeriön, Suomen riistakeskuksen, Luonnonvarakeskuksen ja Eviran kanssa.

Metsästys- ja kalastusjärjestelyt

Metsästys ja kalastus mitoitetaan kestäväksi riista- ja kalakannoista ja niiden vaihtelusta olevan ajantasaisen tiedon sekä saadun saalispalautteen perusteella.

Suunnittelualueelle myydään vuosittain noin 20 000 metsästys- ja kalastuslupaa. Hirvenmetsästäjien määrä on ollut lievässä kasvussa. Kanaintumetsästäjien

suosiossa ovat erityisesti suunnittelualueen itä- ja pohjoisosat. Alueen länsiosissa lupia jää säännöllisesti myymättä noin neljännes. Metsästys- ja kalastusoikeus voidaan myös vuokrata ja alueella onkin noin 500 sopimusta.

Uudistuneen kalastuslain myötä Metsähallitukselle siirtyi uusia tehtäviä. Keskeisin muutos koski kalastuksen hoitomaksun ja läänikohtaisten maksujen yhdistämistä kalastonhoitomaksuksi, jonka keräämisestä ja valtiolle tilittämisestä on vuodesta 2016 vastannut Metsähallitus.

Riista- ja kalaelinympäristöjen hoito

Kestävän metsästyksen varmistamiseksi Eräpalvelut hoitaa riistaelinympäristöjä tiiviissä yhteistyössä Metsätalous Oy:n kanssa. Riistakohteilla suositetaan esimerkiksi metsän peitteisyyttä ylläpitäviä pienipiirteisiä hakkuita. Keski- ja Pohjois-Pohjanmaan valtion mailla ja vesillä on tarkastelujaksolla ennallistettu yhteensä yli 1450 hehtaaria riekko- ja hanhisoita, korpikohteita ja vesilintukosteikoita. Metsästyslupatuloja on käytetty ennallistamiskuluihin noin 300 000 euroa.

Valtion vesialueilla vahvistetaan luontaisia kala- ja rapukantoja esimerkiksi kunnostamalla elinympäristöjä ja säätelemällä kalastusta. Tavoitteena on, että tulevaisuudessa kalavesillä olisi kalalajeille ja -kannoille yhä paremmat lisääntymisedellytykset ja kalastajille turvatut kalastusmahdollisuudet.

lijoen vesistöalueella on kunnostettu 47 kilometriä pienvesiä. Vaelluskalojen esteitä on inventoitu 508 kappaletta ja niistä 30 on kunnostettu kaloille esteetömäksi. Viehekalastajille on avattu kaksi uutta kohdetta lijoen keskiosassa ja Korvua-Näljänkäjoessa.

Pienpoikasistutuksissa suositaan luontaisia kalalajeja. Talouskalavesille on istutettu siikaa ja kuhaa, lisäksi vapakalastuskohteille on istutettu pyyntikokoista kirjolohia ja taimenta.

Kaupallista kalastusta harjoitetaan merialueella sekä suunnittelualueen isoilla järvillä kuten Oulujärvellä, Lamujärvellä sekä Lestijärvellä.

Eräpalvelut on aktivoitunut myös hankerintamalla. EU:n Karelia ENPI CBC -ohjelma rahoitti vuosina 2013-2014 Metsähallituksen koordinoimaa Oulangan Taimen -hanketta, jossa kehitettiin suomalais-venäläistä yhteistyötä Oulankajoen vesistön vaellustaimenkantojen kalastuksen ja hoidon saattamiseksi kestäväälle pohjalle.

Parhaillaan on käynnissä Isoja Elämyksiä Pohjan kalavesiltä -hanke, jonka tavoitteena on kasvattaa Pohjois-Pohjanmaan maakunnan kalastuksellista vetoa. Hankkeessa rakennetaan kestävä kalastuksen mallikohteita säätelemällä kalastusta ja kehittämällä kalaistutuksia.

Metsähallituksen hallinnoimassa Esteet pois! -hankkeessa (2016-2018) selvitetään kalojen nousuesteitä lijoen vesistöalueella. Hankkeessa tehdään selvitys lähes 500 tienalituksesta pääosin Taivalkosken ja Pudasjärven alueella sekä kunnostetaan kymmeniä piehenköjä vaellusesteitä kaloille kulkukelpoiseksi. Lisäksi tienpitäjien kanssa haetaan ratkaisuja vaellusesteiden poistamiseksi.

Metsäpeurat ja porot pyritään pitämään erillään maa- ja metsätalousministeriön rahoittaman ja Metsähallituksen koordinoiman hankkeen avulla (2017-2019). Hankkeessa etsitään parhaita toimintamalleja Oulujärven koillispuolelle levittäytyneen Suomenselän metsäpeurakannan perimän turvaamiseksi.

Erävalvonta

Metsähallituksen erätarkastajat valvovat hyvien erätaipojen noudattamista sekä metsästyksen ja kalastuksen luvallisuutta. Suunnittelualueella toimii kaksi erätarkastajaa. He tekevät vuosittain 1500-1800 tarkastuskontrollia. Valvontarikkeitä on viime vuosina tavattu noin 15 prosentissa tarkastuksista.

Erätarkastajat tekevät tiivistä yhteistyötä Rajavartiolaitoksen ja poliisin kanssa. Yhteistyökertoja on noin 130 vuodessa.

Lisäksi alueella toimii kesän ja syksyn ajaksi palkattu- ja kausivalvojia, jotka keskittyvät työssään erityisesti valtion alueiden metsästyksen ja kalastuksen luvallisuuden valvontaan. Riistanhoitoyhdistykset ja kalastusalueet ovat hankkineet palveluna kausivalvojilta luvallisuuden valvontaa myös yksityisalueille.

5.3.2. Metsähallitus Kiinteistökehitys

Kiinteistökehitys on osa Metsähallituksen liiketoimintaa. Uuden Metsähallitusta koskevan lain myötä Kiinteistökehityksen hallintaan siirtyivät muuhun omaan pääomaan kuuluvat ns. kolmannen taseen alueet eli yleiset vesialueet ja luontaistalousalueet. Kiinteistökehitys toimi helmikuuhun 2017 saakka Laatumaa-yksikkönä. Metsähallituksen maa-ainesliiketoiminta, jota siihen saakka oli hoitanut Metsähallituksen tytäryhtiö Morenia Oy ja sen jälkeen MH-Kivi Oy, päätettiin keskittää Kiinteistökehitykseen. Muutos tuli voimaan vuoden 2018 alusta. Vuonna 2012 matkailupalveluita tuottaneen Villin Pohjan liiketoiminta myytiin Lomarenkaalle ja rakennuskanta siirrettiin Kiinteistökehitykselle.

Kiinteistökehityksen tehtävänä on valtion maa- ja vesiomaisuuden kestävä liiketaloudellinen kehitys. Se hoitaa Metsähallituksen kiinteistöomaisuuden hankinnan, myynnin ja vuokrauksen sekä kaavoitusasiat. Kiinteistökehitys vastaa valtion maa- ja vesialueiden hankekehityksestä sekä uusien liiketoimintojen kehittämisestä esimerkiksi tuulivoimaan ja vesiviljelyyn liittyen. Sillä on myös tärkeä rooli Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen harjoitusalueiden hallinnoijana ja kehittäjänä. Kiinteistökehitys harjoittaa maa-ainesliiketoimintaa ja toimii edunvalvojana kaivosasioissa yhteistyössä muiden vastuualueiden kanssa.

Kaavoitus

Kiinteistökehitys tuottaa kaavoitustoiminnalla tontteja monenlaisiin tarkoituksiin, kuten ranta- ja asuinto-

teiksi sekä matkailukeskuksien loma- ja liiketonteiksi. Näin pyritään erityisesti tukemaan harvaanasuttujen seutujen paikallistaloutta ja elinvoimaisuutta. Kaavoitustoimintaa ohjaavat valtio-omistajan määrittämät Metsähallituksen maiden kaavoitusperiaatteet, joissa huomioidaan luonto-, virkistys-, ja kulttuuriarvot, jokamiehenoikeudet sekä porotalouden ja saamelaiskulttuurin turvaamiseen liittyvät yhteiskunnalliset velvoitteet.

Suunnittelualueella on tarkastelujaksolla kaavoitettu vapaa-ajan asumiseen Pudasjärvellä Livojoen kaava-alue sekä Taivalkoskella Turpeisen ja Kiviojärven kaava-alueet.

Liiketoiminta ja hankekehitys

Suunnittelualueella myytiin tarkastelujaksolla 132 tonttia. Tontit olivat pääosin vapaa-ajantontteja. Suunnittelualueen tonttien myynnin osuus Kiinteistökehityksen koko maan myynnistä on vuosittain noin 15-20 prosenttia.

Rakennusten aktiivinen myynti käynnistyi vuonna 2012, kun Metsähallitus luopui Villin Pohjolan liiketoiminnasta. Myydyt rakennukset ovat pääasiassa vanhoja kämppejä.

Metsätiloja on Keski- ja Pohjois-Pohjanmaalla hankittu Metsähallituksen metsätalouden käyttöön ja luonnonsuojelutarkoituksiin noin 770 hehtaaria. Myytyjen metsätilojen kokonaispinta-ala on noin 6 200 hehtaaria.

Maa-aineksia suunnittelualueelta on otettu vuosittain noin 0,3-0,5 miljoonaa tonnia, koko tarkastelujakson aikana yhteensä 2,1 miljoonaa tonnia. Myyty materiaali on käytetty maa- ja tienrakennushankkeisiin.

Metsähallituksen tavoitteena on lisätä uusiutuvan energian tuotantoa valtion alueilla ja siten edistää ilmastotavoitteiden toteutumista hallituksen 24.11.2016 hyväksymän kansallisen energia- ja ilmastostrategian mukaisesti. Kiinteistökehitys on aktiivisesti mukana tuulivoimahankkeiden kehityksessä: etsii soveltuvat kohteet, tekee aluevaraukset ja hoitaa kilpailutusmenettelyllä vuokrauksen tuulivoimatoimijoille sekä huolehtii edunvalvonnasta eli siitä, että tuulivoimapuistojen käyttäjät toimivat Metsähallituksen asettamien kestävän kehityksen kriteerien mukaisesti.

Valtionmailla tuulivoimakohteet kaavoitetaan laajemmiksi tuulivoimapuistoiksi, jolloin tieverkoston ja

muun infrastruktuurin rakentaminen sekä huolto ovat edullisempaa kuin pienissä tuulivoimalaryhmissä. Metsähallituksen suuri maaomaisuus mahdollistaa myös tuulivoimapuistojen suunnittelun niin, että asutukselle, luonnolle ja muulle ympäristölle aiheutuvat haitat pystytään minimoimaan. Suunnittelualueella lissä ja Raahessa avattiin tuulivoimapuistot. Uusien puistojen hankekehitys oli käynnissä Pyhännällä ja Pudasjärvellä.

Vesiviljelyn merkitys on kasvussa. Iin merialueella on valmisteilla iso kalankasvattamo, jossa Metsähallitus toimii vesialueen vuokraajana.

5.3.3. Metsähallitus Luontopalvelut

Luontopalvelut on osa Metsähallituksen julkisia hallintotehtäviä. Se vastaa lähes koko maan luonnonsuojelualueista sekä niiden luonto- ja kulttuuriympäristöjen säilymisestä. Luontopalvelujen hoidossa ovat kaikki Suomen kansallis- ja luonnonpuistot sekä 12 Lapin erämaa-alueita. Viittä valtion retkeilyaluetta se hoitaa yhdessä muiden vastuualueiden kanssa. Luontopalvelujen hallinnassa on myös merkittävä osa valtion strategisesta kulttuurihistoriallisesta kiinteistövarallisuudesta, noin 100 suojeltua rakennusryhmää ja yli 2 000 muinaisjäännettä.

Luonnonsuojelualueilla on keskeinen tehtävä luonnon monimuotoisuuden ylläpitämisessä. Luontopalvelujen tehtäviin kuuluu sekä luontotyyppien että monien uhanalaisten lajien suojelu. Luontopalvelut vastaa monipuolisesta retkeilijöille suunnatusta palvelutarjonnasta. Myös monet paikalliset luontomatkailuyritykset hyödyntävät liiketoiminnassaan luonnonsuojelualueita ja niiden retkeilyrakenteita.

Luonnonhoito ja kulttuuriperintökohteiden hoito

Luonnonsuojelussa toimintaa on ohjannut Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön kansallinen strategia ja toimintaohjelma 2006-2016. Sen mukaisesti monimuotoisuuden suojelun tavoitteiden saavuttamisessa keskeinen rooli on METSO-ohjelmalla, joka on lisännyt resursseja suojelualueiden inventointiin ja ennallistamiseen. Lisäksi ennallistamiseen on saatu tukea EU:n LIFE-rahastosta.

Suojelualueiden, suojeluohjelmakohteiden ja metsätalouden hallinnassa olevien Natura-alueiden luontotyyppi-inventointeja on kauden aikana tehty 12 600 hehtaaria, pääosin METSO-alueen ulkopuolella

Syötteen kansallispuistossa ja Kylmäluoman retkeily-alueella. Muu osa suunnittelualueelta kuuluu METSO-alueeseen, jossa inventoinnit on lähes kokonaan jo tehty aiemmin. METSO-alueella on tehty tarkennusinventointeja sekä uusien suojelualueiden inventointeja noin 1 000 hehtaaria.

Vedenalaisia lajistokartoituksia on tarkastelujaksolla tehty Perämeren alueella muun muassa osana vedenalaisen meriluonnon monimuotoisuuden inventointiohjelmaa VELMUa. Tällä hetkellä tehdyt kartoitukset kattavat pisteittäisesti koko Perämeren, mutta monilta alueilta puuttuvat vielä tarkat tiedot.

Uhanalaisarvioinnit sekä luonto- ja lintudirektiivien direktiiviraportoinnit ovat ohjanneet lajistoinventointien kohdentamista lajistoryhmiin, joista olemassa olevat tiedot ovat vanhentuneita tai puutteellisia. Uusia lajistoinventointeja on tehty erityisesti sammal-, jäkälä- ja sienilajiston tietojen täydentämiseksi. Uhanalaisten lajien suojelun toimintaohjelma on jalkautettu käymälä kiireellisesti suojelua vaativien lajien hoitotoimista alueelliset priorisointineuvottelut. Uhanalaisten lajien tietoja on päivitetty ympäristöhallinnon uhanalaisrekisteriin Herttaan ja uuteen LajiGIS-tietojärjestelmään.

Yksityisten luonnonsuojelualueiden inventointeja sekä hoito- ja ennallistamistoimenpiteitä on hoidettu resursien sallimissa puitteissa.

Suuri osa ennallistamis-, luonnonhoito- ja lajisuojelutyöstä toteutetaan hankkeiden avulla. Merkittävimpiä viime vuosien EU:n rahoittamia LIFE-hankkeita ovat Suoverkosto-LIFE, Luonnonhoito-LIFE, Paahde-LIFE ja Freshabit-LIFE IP.

Vuoden 2014 alussa Luontopalvelujen hoitoon siirtyi Museovirastolta kulttuurihistoriallisesti arvokkaita kohteita, joista suunnittelualueella sijaitsee Raahen Kastelli.

Maankäytön suunnittelu ja ohjaus

Luontopalvelut osallistui vuosina 2016-2017 Natura-alueiden hoidon ja käytön yleissuunnitelmien päivitystyöhön yhteistyössä ELY-keskusten kanssa. Natura-alueiden yleissuunnitelmissa on määritetty, mille alueille on tarpeen tehdä hoito- ja käyttösuunnitelma alueen keskeisten arvojen turvaamiseksi. Tarkastelujaksolla hoito- ja käyttösuunnitelmat ovat valmistuneet Oulangan ja Syötteen kansallispuistoille, Kylmäluoman ja Oulujärven retkeilyalueille, Hailuodon Natu-

Syöte - Kuva: Heikki Ketola, Vastavalo

ra-alueille, Nurmesjärven Natura-alueelle, Valtavaaran-Pyhävaaran ja Särkiperän-Löyhkösen-Antinvaaran Natura-alueille sekä Mustarinnantunturin-Kiekkikairan alueelle.

Yleissuunnitelman pohjalta kaikille Natura-alueille tehdään Natura-alueen tilan arviointi (NATA), jossa selvitetään alueen keskeisten suojelu- ja käyttöarvojen nykytila sekä arvoihin kohdistuvat uhkat, arvojen tilan säilyttämisen tai parantamisen edellyttämät toimenpidetarpeet sekä edellisiin pohjautuva tarkemman suunnittelun tarve. Selvitykset muodostavat keskeisen tietoperustan tulevana vuosina toteutettaville Natura-alueiden suojelu- ja hoitotoimille. Luontodirektiivi ja luonnonsuojelulaki edellyttävät, että Natura-alueilla toteutetaan niiden suojelun perusteena olevien lajien ja luontotyyppien suotuisan suojelutason edellyttämät toimenpiteet sekä laaditaan tarvittavat suunnitelmat, ja NATA-arvioinnit tulevat olemaan keskeisessä asemassa tämän tavoitteen saavuttamisessa. Lisämäärärahan turvin Luontopalvelut on vuosina 2016 ja 2017 laatinut Pohjanmaan alueelle noin 95 NATA-arviota, ja työ jatkuu vuonna 2018.

Vuonna 2011 ympäristöministeriö käynnisti yhteistyössä Luontopalvelujen kanssa säädösvalmistelutyön uusien luonnonsuojelualueiden perustamiseksi Pohjois-Pohjanmaan maakunnan eteläosiin. Projektin tuloksena perustettiin valtioneuvoston asetuksella (644/2017) kaikkiaan 27 uutta, yli 100 hehtaarin suuruista luonnonsuojelualueita, joiden yhteispinta-ala oli 21 870 hehtaaria. Ympäristöministeriön asetuksella (645/2017) perustettiin lisäksi 13 uutta, alle 100 hehtaarin suuruista luonnonsuojelualueita, joiden yhteispinta-ala oli 458 hehtaaria. Asetukset astuivat voimaan 1.11.2017.

Luontopalveluilla on tarkastelujaksolla otettu käyttöön uudet tietojärjestelmät suojelualueiden suunnitteluun ja seurantaan sekä luontotyyppi- ja lajistotiedon hallintaan. Järjestelmät ovat yhteiskäyttöisiä muun luonnonsuojeluhallinnon kanssa. Lisäksi vuonna 2017 Metsähallituksessa otettiin käyttöön uudistettu tietojärjestelmä reittien ja rakennetun omaisuuden sekä arkeologisten kohteiden tietojen hallintaan.

Virkistyskäyttö ja matkailu

Luonnon virkistyskäytön ja matkailun näkökulmasta on kansallispuistojen ja muiden suojelualueiden merkitys ollut voimakkaassa kasvussa. Asiakaskunta on kansainvälistynyt ja luontoaktiviteettien kirjo monipuolistunut. Metsähallitus on vastannut kasvaneeseen käyttöpaineseen vahvistamalla alueiden matkailullista tuot-

teistamista. Matkailuteollisuuden kanssa yhteistyössä toteutetuilla Attractive Oulu Region- ja Gateway to Kuusamo Lapland -tuotekehittely- ja markkinointihankkeilla on viety eteenpäin toimintamallia, jossa kansallispuiston opastus toimii yhteistyöyritysten tiloissa. Hankkeissa on käynnistetty myös Land of National Parks -konseptin laatiminen.

Luontokeskusten ja maastopalvelujen ylläpitoon liittyy merkittävää korjaus- ja uudistamistarvetta. Metsähallitus on korjannut ja uudistanut rakenteita monipuolisesti erilaisissa investointi- ja kehittämishankkeissa. Esimerkiksi Oulangalla on tehty vahva investointipanos, Syötteellä vahvistettu maastopyöräilyn toimivuutta ja merialueella panostettu satamien palveluihin. Rokuan Geopark-alueella on myös parannettu palvelujen laatua yhteistyössä Kestilän vankilan kanssa. Liminganlahden luontokeskusta on systemaattisesti kehitetty Suomen kosteikkoluontokeskuksena ja aluetta kansanvälisenä lintumatkailukohteena.

Metsähallitus on 2010-luvulla nostonut luonnon terveys ja hyvinvointivaikutusten edistämisen yhdeksi toiminnan kivijalaksi. Oulun seudulla tämä on näkynyt vahvana kehittämisenä. Yhdessä seudun toimijoiden kanssa on Oulu Outdoors Zone -konseptilla nivottu kaupunkien ja taajamien luonnon virkistyskäytön palvelut yhteen Metsähallituksen palvelujen kanssa. Lisäksi on tehty tiivistä yhteistyötä terveydenhoitosektorin kanssa nuorten syrjäytymisen vähentämisessä, maahanmuuttajien kotoutumisen edistämässä ja mielenterveyskuntoutuksessa. Tärkeä kumppani työssä on ollut Oulun Diakonissalaitoksen Säätiö (ODL). Soveltavan luontoliikunnan mahdollisuuksien parantamiseen on panostettu Soveli ry:n ja sen jäsenjärjestöjen kanssa.

Kohteiden merkityksen kasvu vaatii entistä vahvempaa käytön ja vaikuttavuuden seurantaa. Metsähallitus seuraa suojelu- ja retkeilyalueilla kävijöiden rahankäytön aiheuttaman paikallistaloudellisten vaikutusten lisäksi terveys- ja hyvinvointivaikutuksia. Matkailu luonto-alueilla edellyttää tarkempaa suunnittelua ja toimivia yhteistyörakenteita. Tärkeimmillä alueilla, kuten Oulangalla ja Syötteellä, matkailun ratkaisuja linjataan luontomatkailusuunnitelmissa. Matkailuyhteistyötä tehdään yhteistyöyrittäjien, matkailualueiden yhdistysten ja Oulun Matkailu Oy:n kanssa. Laadun varmistaminen edellyttää suunnitelmallista luopumista elinkaaren loppuvaiheessa ja vähällä käytöllä olevista palveluista. Metsähallitus on laatinut alueelle palvelutarjottimet, joissa määritellään ylläpidettävät kärkekohteet ja niiden palvelurakenne.

Kuva: Jari Salonen

5.3.4. Metsähallitus Metsätalous Oy

Metsähallitus Metsätalous Oy on osa Metsähallituksen liiketoimintaa. Se on uuden Metsähallitusta koskevan lain myötä 15.4.2016 perustettu kokonaan Metsähallituksen omistama tytäryhtiö. Yhtiö ei omista metsiä, vaan omistusoikeus säilyy valtiolla.

Metsätalous Oy harjoittaa metsätaloutta valtion monikäyttömetsissä. Se myy ja toimittaa puuta metsä- ja energiateollisuudelle. Metsätalouden lisäksi alueet ovat tärkeitä monimuotoisuuden, virkistyskäytön, porotalouden, saamelaiskulttuurin ja työllisyyden edistämiseksi. Näiden yleisten yhteiskunnallisten velvoitteiden edistämiseen panostetaan vuosittain yli 50 miljoonaa euroa.

Monikäyttömetsien hoito

Monikäyttömetsistä 90 prosenttia sijaitsee Itä- ja Pohjois-Suomessa. Hyvän metsänhoidon seurauksena niiden puuvaranto on lisääntynyt kymmenessä vuodessa yli 50 miljoonaa kuutiometriä ja on nyt 308 miljoonaa kuutiometriä.

Metsähallituksen monikäyttömetsät on PEFC-sertifioitu. Metsähallitus siirtyi vuonna 2015 metsänomistaja-kohtaiseen PEFC-sertifikaattiin, joka antaa enemmän

paikallista vastuuta kestävän metsätalouden edistämiseen monikäyttömetsissä.

Metsänhoidon suunnittelun perustana on monipuolinen tieto luonnonvaroista. Talouskäytössä olevien monikäyttömetsien hoidon ja käytön suunnittelu tehdään Metsähallituksen metsätalouden metsänhoito-ohjeen ja ympäristöoppaan mukaisesti. Tavoitteena on kasvattaa hyvälaatuista tukkipuuta ja hyödyntää korkeaa arvokasvua monikäyttömetsissä. Erikoishakkuiden valikoimaa on laajennettu ja eri-ikäisrakenteisen metsänkasvatuksen käytölle on enemmän mahdollisuuksia varsinkin erityiskohteilla ja turvemaidella. Karujen turvemaiden metsänhoitoon panostetaan aiempaa vähemmän. Kaikkein heikkotuottoisimpien turvemaiden metsänkasvatukseen ei panosteta ollenkaan tai tehdään vain minipanostus uudistumisen varmistamiseksi.

Metsänhoitotöitä tekevien yrittäjien määrä on kasvanut. Pohjois-Suomessa suurin osa taimikonhoitotöistä tehdään edelleen omalla metsurityövoimalla. Etelä-Suomessa yrittäjien osuus on suurempi, koska metsureita työllistävät pidempi istutuskausi ja esimerkiksi Puolustusvoimille tehtävät työt.

Puustotiedon keräämisessä siirryttiin laserkeilaukseen perustuvaan menetelmään. Suunnittelualueella keilausaineistoa on hankittu sekä omina hankkeina että yhteistyössä Suomen metsäkeskuksen kanssa. Keilaukset aloitettiin vuonna 2009, ja vuoteen 2017 mennessä on keilattu 98 prosenttia monikäyttömetsien pinta-alasta (630 000 ha). Uusi keilauskierros aloitetaan vuonna 2018.

Metsätalouden uusi paikkatietojärjestelmä Silvia otettiin käyttöön keväällä 2015. Silvian uusi tietorakenne ja koko suunnittelun työtapa mahdollistaa laserkeilauksella tuotetun puusto- ja muun tiedon tehokkaan hyödyntämisen.

Puukauppa ja toimitukset

Suurimpia asiakkaita ovat suomalaiset sellua, paperia ja sahatavaraa tuottavat metsäteollisuusyritykset. Metsähallitus toimittaa puuta yhteensä yli sataan eri toimituspaikkaan. Erityisesti Keski- ja Pohjois-Pohjanmaalla on useita paikallisia jalostuslaitoksia, joille Metsähallituksen vakaa puun toimitusvarmuus on tärkeää tuotannon kannalta.

Vuosittain puunkorjuun piirissä on suunnittelualueella noin kolme prosenttia monikäyttömetsien alasta. Uuden urakointistrategin mukaisesti vastuu työn laadusta

ja laatutarkastuksista on siirtynyt entistä enemmän urakoitsijoiden vastuulle. Tiestön ylläpidossa on siirrytty Pohjanmaalla lähes kokonaan alue-urakointiin.

Metsähallitus on ollut mukana liikenteen turvallisuusvirasto Trafin suuren hyötykuorman rekkojen käyttökokeilussa. Tavoitteena on vähentää ajokertoja ja siten polttoaineenkulutusta ja ilmastolle haitallista hiilidioksidia. Ns. jätti- ja pikkujättirekat ajavat puuta Metsähallituksen Pohjois- ja Itä-Suomen monikäyttömetsistä.

Metsähallitus alkoi vuonna 2009 määrätietoisesti lisätä valtion metsistä korjattavan energiapuun määrää ja kehittää energiapuun myyntiä, korjuuta ja toimitusta. Energiapuusta tuli oma puutavaralajinsa tukki- ja kuitupuun rinnalle. Tuolloin asetettuja energiapuun myyntimääriä ei ole saavutettu, mihin syynä ovat olleet valtion maiden kaukainen sijainti toimituspaikkoihin nähden ja energiapoliitikan ailahtelevuus.

Monimuotoisuuden ja kulttuuriperinnön suojelu

Monikäyttömetsien monimuotoisuutta edistetään erilaisin toimenpitein. Ekologisesti tärkeimmät luon- tokohteet, kuten aarniometsät ja pienviesien lähiympäristöt, rajataan metsätalouden ulkopuolelle tai niitä käsitellään varovasti niiden erityisluonne huomioi-

Syöte - Kuva: Jari Salonen

den. Monikäyttömetsissä sijaitsevien uhanalaisten ja erityistä suojelua vaativien lajien esiintymistä on tehty suojelurajaukset lajien säilymisen turvaamiseksi.

Metsätalouskohteissa pyritään turvaamaan eliölajien säilyminen ja leviämismahdollisuudet. Kohteille jätetään ekologisista käytäviä, joita pitkin mahdollistetaan samankaltaisten elinalueiden kytkeytyminen toisiinsa, ja siten lajien liikkuminen ja leviäminen. Säästöpuilla on tärkeä merkitys monille lahoppuusta riippuvaisille eliölajeille. Vuoden 2018 aikana otettiin käyttöön uudet säästöpuukriteerit. Sen mukaan säästöpuiden vähimmäismäärä valtionmailla on vähintään 10 elävää puuta hehtaarilla. Kuollutta puuta ei korjata metsätalouden toimissa, mikäli ne eivät aiheuta turvallisuus- tai hyönteistuhoriskejä.

Metsähallituksen metsätalouden ympäristöopas asettaa selkeät ympäristövaatimukset metsätalouden harjoittamiselle ja laadun jatkuvalle parantamiselle. Vuosittain tehtävässä seurannassa arvioidaan arvokkaiden luontokohteiden säilyminen puunkorjuun yhteydessä, monimuotoisuuden vuoksi säästetyn puuston määrä ja laatu, toimenpiteiden maisemavaikutukset, vesiensuojelun onnistuminen sekä energiapuun korjuun laatu. Suunnittelualueella luontokohteet ovat säilyneet eri toimenpiteiden yhteydessä viime vuosina lähes täysin.

Vesiensuojelutoimenpiteiden osalta seurannoissa on löytynyt jonkin verran kehittämiskohteita kuten kaivukotkojen ja pintavalutuksen käytön lisäämistä.

Metsätalouden ympäristöoppaasta otettiin käyttöön uusi versio vuoden 2018 keväällä. Metsälain uusiminen, biotalouden kehittyminen, uhanalaisista lajeista, riistanhoidosta ja vesiensuojelusta saatu uusia tieto oli tärkeä päivittää Metsähallituksen toimintaan. Metsäpalveluyrittämisen lisääntymisen myötä oli tarve selkeälle ohjeistukselle töiden laadun ja osaamisen varmistamiseksi.

Kansallisen metsäohjelman 2015 tavoitteen mukaisesti Metsähallituksen hallinnassa olevissa monikäyttömetsissä toteutettiin kulttuuriperintökohteiden inventointi. Sen tuloksena saatiin runsaasti lisää tietoa kulttuuriperintökohteista kivikaudelta 1960-luvulle asti. Dokumentoitujen kohteiden lukumäärä on Pohjanmaalla noin 1400 kappaletta. Niistä suurin osa, yli 750, on muinaisjäännöksiä. Kulttuuriperintökohteita on yli 600 ja rakennusperintökohteita 16. Kulttuuriperintökohteet on raportoitu Metsiin kadonneet -julkaisussa ja ne löytyvät Retkikartta.fi-palvelusta.

6 Metsähallituksen vaikuttavuus ja hyödyt Keski- ja Pohjois-Pohjanmaalla

6.1. Menneen kauden 2011–2016 tulokset

Pohjanmaan edellinen luonnonvarasuunnitelma kattoi vuodet 2007-2016. Vuonna 2011 tehtiin suunnitelman välitarkastus, jonka väliraporttiin* on tuotettu suunnitelman alkupuolen seurantatulokset vuosilta 2006-2009. Nyt tehtävä tarkastelu koskee edellisen suunnitelmakauden jälkimmäistä kautta eli lähtötilannetta vuonna 2010 ja kehitystä vuosina 2011-2016.

Suunnittelualueeseen kuuluivat valtion maa- ja vesialueet Pohjois-Pohjanmaan maakunnassa**, Kainuussa Puolangan kunnassa sekä alueen eteläosassa Keski-Pohjanmaan maakunnassa Lestijärven, Toholammen,

Lohtajan, Himangan, Kälviän, Ullavan ja Kannuksen kunnissa.

(*Pohjanmaan luonnonvarasuunnitelman välitarkastus. Kausi 2011–2016. Metsähallituksen metsätalouden julkaisuja 66, 2011)

(** poislukien Vaala, joka oli 31.12.2015 asti osa Kainuun maakuntaa ja suunniteltiin osana Kainuun luonnonvarasuunnittelua 2014–2015. Vaala siirtyi 1.1.2016 osaksi Pohjois-Pohjanmaan maakuntaa.)

6.1.1. Maa- ja vesialueiden käytön kehitys

Maa-alueet

Maankäyttömuoto	2010, ha	2016, ha	Muutos, ha
Metsätalous, yhteensä	692 700	676 400	-16 300
- talouskäytössä olevat monikäyttömetsät	440 700	443 500	2 800
- rajoitetussa talouskäytössä olevat monikäyttömetsät	33 300	23 200	-10 100
- talouskäytön ulkopuolella olevat monikäyttömetsät	218 700	209 700	-9 000
Luonnonsuojelu	254 600	271 300	16 700
Muu käyttö	23 400	21 500	-1 900
Yhteensä	970 700	969 200	-1 500

Taulukko 1: Metsähallituksen hallinnassa olevat valtion maa-alueet Pohjanmaalla vuosina 2010 ja 2016, ha (Lähde: Metsähallituksen paikkatietoaineisto)

Selkämatala - Kuva: Jari Peltomäki

Metsähallituksen hallinnassa oleva kokonaismaa-ala on Pohjanmaalla lähes miljoona hehtaaria. Maa-ala on tarkastelujaksolla säilynyt lähes ennallaan vähentyen vain noin 1500 hehtaaria.

Eri maankäyttömuodoissa muutokset ovat olleet suu-rempia. Liiketoiminnan eli metsätalouden hallinnassa oleva maa-ala on pienentynyt 16 300 hehtaaria ja vastaavasti luonnonsuojelukäytössä oleva maa-ala on kasvanut 16 700 hehtaaria. Muutos johtuu pääosin siitä, että metsätalouden rajoitetussa metsätaloustaloudessa ja metsätaloustalouden ulkopuolella olevia maa-alueita on luonnonsuojeluohjelmien myötä muutettu suoje-lualueiksi. Pieniä määriä valtion maiden ulkopuolisia maa-alueita on myös hankittu suojelukäyttöön.

Luonnonsuojeluun varattujen alueiden maa-ala on tarkastelujaksolla kasvanut 16 700 hehtaaria. Suojelu-pinta-alan kasvuun ovat vaikuttaneet valtakunnallisiin suojeluohjelmiin, Natura 2000 -ohjelmaan ja Etelä-Suo-men metsien monimuotoisuusohjelmaan (METSO) liittyvät suojelualuehankinnat sekä Metsähallituksen sisällä tapahtuneet hallinnansiirrot. Metsähallituksen liiketoimintojen maita on siirretty Luontopalvelujen hallintaan muun muassa METSO-ohjelman lisäsuojelun ja soidensuojelun täydennysohjelman myötä.

Metsätaloustaloudessa olevan monikäyttömetsän osuus on kasvanut 2 800 hehtaaria. Kasvu johtuu lähinnä metsätalouden suunnittelun yhteydessä tehtävistä maankäytön luokittelun täsmennyksistä. Tarkastelujak-son alkupuolella maa-alueita on myös ostettu liiketoi-minnan käyttöön.

Muussa käytössä olevan maa-alan määrä on vähenty-nyt 1900 hehtaaria. Tähän maankäyttöluokkaan lue-taan esimerkiksi tiet, sähkölinjojen alaiset maa-alueet sekä rakennus- ja tonttimaa.

Metsähallituksen hallinnassa oleva kokonaisvesiala oli vuonna 2016 Pohjanmaalla yli 715 000 hehtaaria. Ve-siala on 35 400 hehtaaria suurempi kuin tarkastelukau-den alussa. Muutos pinta-alassa johtuu laskenta-alueen täsmäntymisestä merialueilla. Tarkastelujakson alussa tapahtui myös kuntaliitoksia Lohtajan, Kälviän ja Ullavan liittyessä Kokkolaan. Sen myötä Metsähallituk-sen merivesiala suunnittelualueella kasvoi yli 30 000 hehtaaria. Metsähallituksen tilastoinnissa vuoden 2010 luku perustuu edellisvuoden tietoon, johon kuntaliitok-sen tuomaa lisäystä ei oltu vielä laskettu.

Vesialueet

	2010, ha	2016, ha	Muutos, ha
Yhteensä	679 900	715 300	35 400

Taulukko 2: Metsähallituksen hallinnassa olevat valtion vesialueet Pohjanmaalla vuosina 2010 ja 2016, ha
(Lähde: Metsähallituksen paikkatietoaineisto)

6.1.2. Metsävarojen kehitys*

Puuston ikäluokkakajakauma metsämaalla**

Puuston ikäluokkakajakauma on säilynyt miltei samana vuosina 2010-2016. Normaalialue puuston kasvusta johtuvaa muutosta on tapahtunut ikäluokissa 0-80 vuotta.

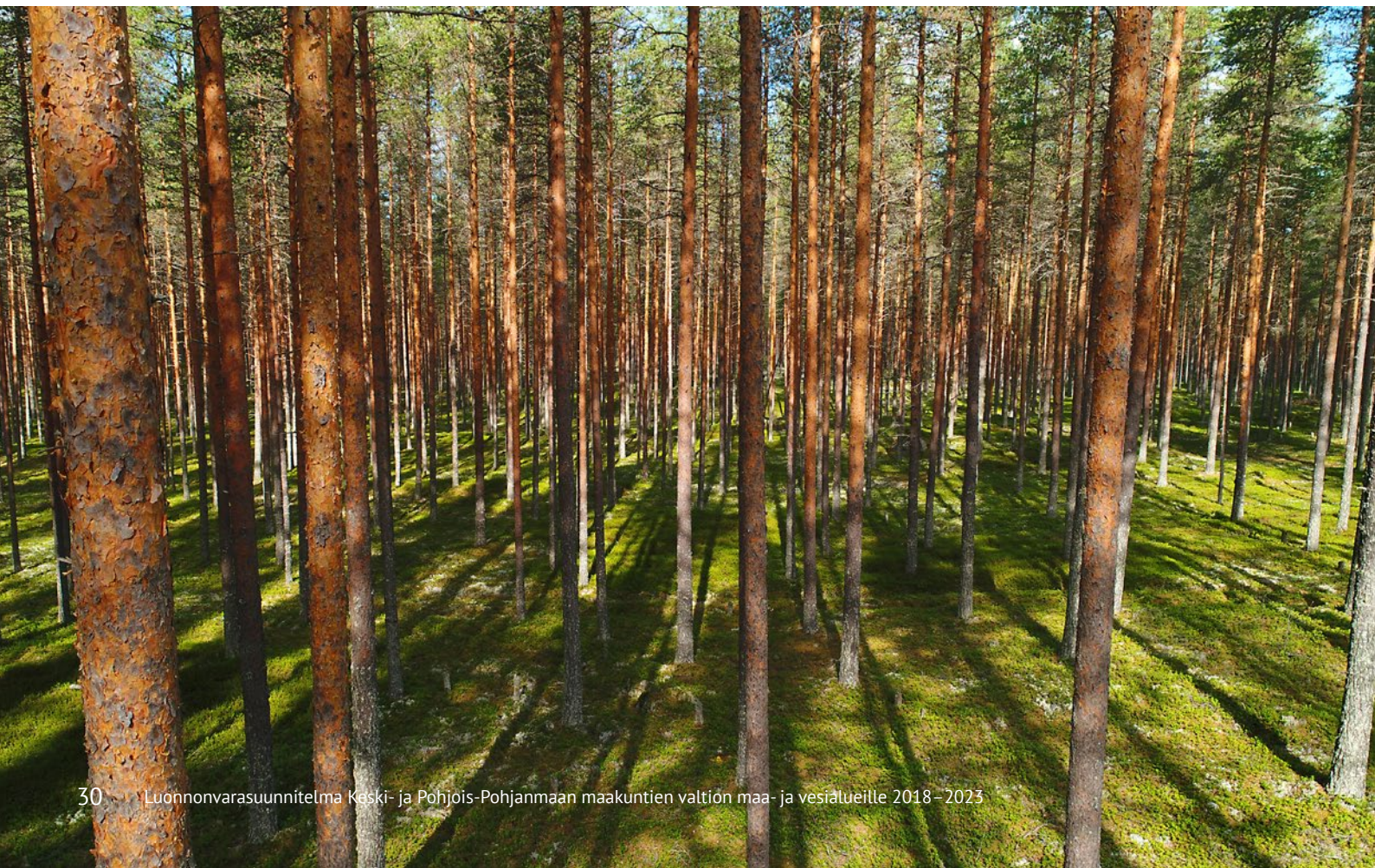
Yli 121-vuotiaan puuston osuus on monikäyttömetsissä vähentynyt ja toisaalta luonnonsuojelualueilla lisääntynyt prosenttiyksikön verran. Tämä selittyy sillä, että metsätalouden maa-alueita on siirtynyt luonnonsuojelualueiksi ja metsien uudistaminen kohdistuu yleensä vanhimpiin ikäluokkiin. Luonnonsuojelualueiden puustosta lähes kaksi kolmasosaa eli 70 000 hehtaaria on ikäluokaltaan yli 121-vuotiaista.

Monikäyttömetsien puustosta kolmasosa, 168 000 hehtaaria, on iältään 41-60 -vuotiaista. Varttuneiden 61-80 -vuotiaiden metsien osuus on kasvanut eniten. Nuorten 21-40 -vuotiaiden metsien osuus on hieman pienentynyt.

(*Aineistossa on käytetty vuosien 2015-2016 tietoja. Osassa aineistoa vuoden 2016 tiedoissa on paikkatietojärjestelmän vaihtumisen vuoksi puutteellisuksia ja siksi vuoden 2015 tiedot ovat vertailupohjana kattavammat.)

(** Metsätalousmaat on jaettu pohjoismaisen metsätalousluokittelun mukaan puuntuotokyvyn perusteella: metsämaalla puuston keskimääräinen vuotuinen kasvu on vähintään 1 m³/ha, kitumaalla 0,1–1 m³/ha ja joutomaalla alle 0,1 m³/ha.)

Sievi - Kuva: Jari Salonen

Metsämaa yhteensä

Ikäluokat, vuotta	2010, ha	2010, %	2015, ha	2015, %
>121	96 600	16	97 100	16
101-120	14 500	2	13 200	2
81-100	29 500	5	32 000	5
61-80	87 900	14	106 600	18
41-60	188 000	31	172 200	28
21-40	102 400	17	92 300	15
0-20	92 100	15	94 700	16
Yhteensä	611 000	100	608 100	100

Monikäyttömetsien metsämaa

Ikäluokat, vuotta	2010, ha	2010, %	2015, ha	2015, %
>121	30 700	6	27 700	5
101-120	9 100	2	7 900	2
81-100	23 900	5	25 200	5
61-80	80 500	16	98 500	20
41-60	179 900	35	163 800	33
21-40	96 200	19	86 500	17
0-20	89 700	17	93 000	18
Yhteensä	510 000	100	502 600	100

Luonnonsuojelualueiden metsämaa

Ikäluokat, vuotta	2010, ha	2010, %	2015, ha	2015, %
>121	65 900	65	69 300	66
101-120	5 400	5	5 300	5
81-100	5 600	6	6 900	6
61-80	7 300	7	8 100	8
41-60	8 100	8	8 400	8
21-40	6 200	6	5 700	5
0-20	2 400	3	1 700	2
Yhteensä	100 900	100	105 400	100

Taulukko 3: Metsähallituksen monikäyttömetsien ja luonnonsuojelukäytössä olevien metsien ikäluokkajakauma Pohjanmaalla vuosina 2010 ja 2015, ha/% (Lähde: Metsähallituksen paikkatietoaineisto)

Puulajivaltaisuus metsämaalla

Metsämaa yhteensä

	2010, ha	2010, %	2015, ha	2015, %
Muu puulaji	3 000	0,5	2 900	0,5
Koivusekametsä	19 300	3	17 700	3
Puhdas koivikko	5 500	1	4 600	1
Kuusisekametsä	58 100	9,5	58 000	9,5
Puhdas kuusikko	40 400	7	45 000	7
Mäntysekametsä	126 700	21	123 400	21
Puhdas männikkö	347 700	58	345 900	58
Yhteensä	600 900	100	597 500	100

Monikäyttömetsien metsämaa

	2010, ha	2010, %	2015, ha	2015, %
Muu puulaji	2 700	0,5	2 600	0,5
Koivusekametsä	16 000	3	14 400	3
Puhdas koivikko	4 600	1	3 600	1
Kuusisekametsä	35 700	7	36 000	7
Puhdas kuusikko	18 700	4	20 500	4
Mäntysekametsä	105 800	21	101 800	21
Puhdas männikkö	316 900	63,5	314 000	63,5
Yhteensä	500 400	100	492 900	100

Luonnonsuojelualueiden metsämaa

	2010, ha	2010, %	2015, ha	2015, %
Muu puulaji	300	0,5	300	0,5
Koivusekametsä	3 300	3	3 500	3
Puhdas koivikko	900	1	1 000	1
Kuusisekametsä	22 400	22	22 000	21
Puhdas kuusikko	21 700	21,5	24 600	23
Mäntysekametsä	20 900	21	21 500	20,5
Puhdas männikkö	30 900	31	32 000	31
Yhteensä	100 400	100	104 900	100

Taulukko 4: Metsähallituksen monikäyttömetsien ja luonnonsuojelukäytössä olevien metsien puulajivaltaisuus Pohjanmaalla vuosina 2010 ja 2015, ha/% (Lähde: Metsähallituksen paikkatietoaineisto)

Alueen metsistä suurin osa, 79 prosenttia, on mäntyvaltaisia metsiä. Metsätaloustaloudessa olevista monikäyttömetsistä puhtaiden männiköiden ja mäntysekametsien osuus on lähes 85 prosenttia. Kuusikoita on metsäalasta noin kymmenesosa, 11 prosenttia.

Luonnonsuojelualueiden metsistä männiköitä on puolet, 52 prosenttia, ja kuusivaltaisia metsiä yli 40 prosenttia. Lehtipuuvallaisia metsiä on hyvin vähän, neljä prosenttia koko metsämaa-alasta sekä monikäyttö- että

luonnonsuojelualueiden metsissä. Puulajivaltaisuudessa ei ole tarkastelujaksolla tapahtunut muutoksia.

Männyn suuri osuus metsäalasta johtuu pääosin alueella vallitsevasta kuivahkon ja kuivan kankaan metsätyypeistä, joilla mänty on luontainen pääpuulaji. Jonkin verran männyn osuus selittyy myös 1900-luvun jälkipuoliskon mäntyä suosivista metsänhoitokäytännöistä.

Puuston kasvu ja hakkuumäärä monikäyttömetsissä

	Kokonaiskasvu, m ³ /v	Hakkuumäärä, m ³ /v
2010	2 111 000	1 033 000
2011	2 128 400	1 010 000
2012	2 138 900	1 033 000
2013	2 147 300	1 049 000
2014	2 153 400	826 000
2015	2 155 000	893 000
2016	2 160 000	914 000

Taulukko 5: Metsähallituksen hallinnassa olevien monikäyttömetsien puuston kokonaiskasvu ja hakattu puumäärä Pohjanmaalla vuosina 2010-2016, ha (Lähde: Metsähallituksen paikkatietoaineisto)

Metsätaloustaloudessa olevien monikäyttömetsien puusto on tarkastelujaksolla kasvanut yli 2,1 miljoonaa kuutiometriä vuodessa. Puuston kasvu on lievästi noussut hyvän metsänhoidon seurauksena. Puustoa on hakattu vuosittain noin miljoona kuutiometriä.

Tarkastelujakson keskimääräinen hakkuumäärä on ollut 965 400 kuutiometriä vuodessa. Se alittaa noin 20 000 kuutiometrillä suunnitelmassa arvioidun vuotuisen hakkuutason (985 000 m³).

6.1.3. Luonnonsuojelun tavoitteet

Ekologisen verkoston laajuus

	2010, ha	2010, %	2015, ha	2015%
Monikäyttömetsät	30 200	23	31 000	23
Luonnonsuojelualueet	100 900	77	105 400	77
Yhteensä	131 100	100	136 500	100

Taulukko 6: Ekologisen verkoston laajuus metsämaalla Metsähallituksen luonnonsuojelualueilla ja monikäyttömetsissä Pohjanmaalla vuosina 2010 ja 2015, ha/% (Lähde: Metsähallituksen paikkatietoaineisto)

Ekologinen verkosto koostuu luonnonsuojelualueista sekä monikäyttömetsien metsätaloustoiminnan ulkopuolisista kohteista. Ekologisen verkoston ala on kasvanut monikäyttömetsissä lähes tuhat hehtaaria ja luonnonsuojelualueilla yli 4 500 hehtaaria. Ekologisen

verkoston jakaantuminen on säilynyt samana: verkostosta lähes neljäsosa (23 %) sijaitsee monikäyttömetsissä ja kolme neljäsosaa (77 %) luonnonsuojelualueilla.

Ekologisen verkoston edustavuus

Monikäyttömetsien metsämaa

Kasvupaikat	2010, ha	2015, ha
Lehto	800	800
Lehtomainen kangas	1 600	1 600
Tuore kangas	13 400	13 900
Kuivahko kangas	11 700	12 200
Kuiva kangas	2 600	2 500
Karukkokangas	100	100
Yhteensä	30 200	31 100

Luonnonsuojelualueiden metsämaa

Kasvupaikat	2010, ha	2015, ha
Lehto	1 300	1 400
Lehtomainen kangas	2 900	3 300
Tuore kangas	56 000	58 400
Kuivahko kangas	31 900	33 500
Kuiva kangas	8 600	8 600
Karukkokangas	200	200
Yhteensä	100 900	105 400

Monikäyttömetsien metsämaa

Ikäluokat, v	2010, ha	2015, ha
201-	2 000	1 900
181-200	3 200	3 200
161-180	4 700	4 700
141-160	4 000	4 100
121-140	2 500	2 500
101-120	1 400	1 500
81-100	1 700	2 000
61-80	2 800	3 400
41-60	4 900	5 000
21-40	1 900	1 700
0-20	1 100	1 000
Yhteensä	30 200	31 000

Luonnonsuojelualueiden metsämaa

Ikäluokat, v	2010, ha	2015, ha
201-	21 300	21 100
181-200	9 100	12 600
161-180	16 700	15 800
141-160	11 300	11 900
121-140	7 400	7 900
101-120	5 400	5 300
81-100	5 600	6 900
61-80	7 400	8 100
41-60	8 100	8 400
21-40	6 200	5 700
0-20	2 400	1 700
Yhteensä	100 900	105 400

Monikäyttömetsien metsämaa

Puulajivaltaisuus	2010, ha	2015, ha
Muu puulaji	100	100
Koivuvaltaiset	3 100	3 300
Kuusivaltaiset	13 000	13 000
Mäntyvaltaiset	13 800	14 500
Yhteensä	30 000	30 900

Luonnonsuojelualueiden metsämaa

Puulajivaltaisuus	2010, ha	2015, ha
Muu puulaji	300	300
Koivuvaltaiset	4 200	4 500
Kuusivaltaiset	44 200	46 600
Mäntyvaltaiset	51 700	53 500
Yhteensä	100 400	104 900

Taulukko 7: Ekologisen verkoston edustavuus osa-alueittain: kasvupaikat, ikäluokat ja puulajivaltaisuudet metsämaalla Metsähallituksen luonnonsuojelualueilla ja monikäyttömetsissä Pohjanmaalla vuosina 2010 ja 2015, ha (Lähde: Metsähallituksen paikkatietoaineisto)

Ekologisen verkon edustavuutta kuvataan kolmen tekijän eli kasvupaikan, ikäluokan ja puulajivaltaisuuden avulla. Tarkastelujaksolla ei edustavuudessa ole tapahtunut suuria muutoksia. Monikäyttömetsissä ekologisen verkoston kohteista suurin osa, 84 prosenttia, on kasvupaikaltaan tuoretta (45 %) tai kuivahkoa (39 %) kangasta. Myös luonnonsuojelualueilla nämä kasvupaikat muodostavat verkostosta valtaosan, 87 prosenttia, josta tuoreita kasvupaikkoja on 55 ja kuivahkoja 32 prosenttia. Lehtojen ja lehtomaisten kasvupaikkojen määrä on luonnonsuojelualueilla kasvanut 500 hehtaarilla, monikäyttömetsissä niiden osuus on pysynyt samana.

Monikäyttömetsien verkoston kohteista yli puolessa (58 %) puuston ikä on yli sata vuotta. Luonnonsuojelualueilla yli satavuotias puusto kattaa yli kaksi kolmasosaa verkoston pinta-alasta (71 %). Yli 200-vuotiaan puuston osuus verkostosta on viidennes (20 %).

Ekologisen verkoston kohteista suurin osa on kuusi- ja mäntyvaltaisia. Monikäyttömetsissä havupuiden osuus on 89 prosenttia ja luonnonsuojelualueilla 95 prosenttia koko verkoston alasta. Osuus jakautuu sekä monikäyttö- että luonnonsuojelualueilla lähes tasan kuusen ja männyn kesken.

6.1.4. Uhanalaiset lajit ja metsien monimuotoisuus

Vanhojen metsien osuus metsämaasta

	2010, ha	2015, ha
Vanhojen (>120/140 v.) metsien osuus	14,6	14,85
josta yli 120 v. metsien osuus	15,8	16,0
josta yli 140 v. metsien osuus	13,4	13,7

Taulukko 8: Vanhojen metsien osuus metsämaasta Metsähallituksen luonnonsuojelualueilla ja monikäyttömetsissä Pohjanmaalla vuosina 2010 ja 2015, % (Lähde: Metsähallituksen paikkatietoaineisto)

Vanhojen, yli 120- ja 140-vuotiaiden metsien osuus koko suunnittelualueella on säilynyt ennallaan. Lukuun on laskettu sekä monikäyttömetsien että suojelualueiden metsämaalla sijaitsevat vanhat metsät. Osuus ylittää edellisen suunnitelmakauden väliraportissa (2011) annetun 50 vuoden tavoitteen (14 %).

Lehtipuuvaltaisten metsien osuus metsämaasta

	2010, ha	2015, ha
Lehtipuuvaltaisten metsien osuus	4,1	3,7

Taulukko 9: Lehtipuuvaltaisten metsien osuus metsämaasta Metsähallituksen luonnonsuojelualueilla ja monikäyttömetsissä Pohjanmaalla vuosina 2010 ja 2015, % (Lähde: Metsähallituksen paikkatietoaineisto)

Lehtipuuvaltaisten metsien osuus koko suunnittelualueella on hieman laskenut. Lukuun on laskettu sekä monikäyttömetsien että suojelualueiden metsämaalla sijaitsevat lehtipuuvaltaiset metsät. Osuus alittaa edellisen suunnitelmakauden väliraportissa (2011) annetun 50 vuoden tavoitteen (5 %).

Lasku johtuu pääosin siitä, että monikäyttömetsissä erityisesti hieskoivikoita on koivun vaihtelevan kysynnän vuoksi hakkuun jälkeen uudistettu havupuulle, jolla on vakaampi kysyntä.

Maakotkareviirien määrä

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Reviirit, kpl	69	70	73	75	76	79	81

Taulukko 10: Maakotkareviirien määrä valtion ja muiden maanomistajien alueilla Pohjanmaalla vuosina 2010–2016, kpl (Lähde: Maakotkarekisteri)

Metsähallitus vastaa maakotkan valtakunnallisesta seurannasta ja maakotkien porotaloudelle aiheuttamien vahinkojen reviiriperusteisen korvausjärjestelmän vaatimista töistä. Yli 80 prosenttia kaikista maakotkan pesistä sijaitsee valtion mailla ja noin puolet kaikista pesistä erilaisilla suojelukohteilla.

Maakotkan reviirimäärä on tarkastelujaksolla vuosittain lievästi noussut. Vuoden 2016 lopussa tiedossa olevia reviirejä oli 81 kappaletta. Kehitys johtuu osin reviiritiedon lisääntymisestä ja osin maakotkakan kasvusta. Useimmat löydettyistä reviireistä ovat

vanhoja reviirejä, joiden olemassaolosta ei ole aiemmin ollut tietoa, mutta mukana on myös uusia maakotkan muodostamia reviirejä. Reviirejä on löydetty aktiivisten luontoharrastajien avustuksella.

Reviirimäärän kasvuun on vaikuttanut hyvä maakotkakanta pohjoisimmassa Suomessa, josta laji on vähitellen levittäytynyt etelämmäksi. Maakotkan elinympäristöjen laatu on kuitenkin paikoin huonontunut, esimerkiksi hyviä pesäpuita maakotkalle löytyy vähemmän kuin ennen.

Metson soidinpaikkojen määrä

	2010	2016
Soitimet, kpl	120	247

Taulukko 11: Metson soidinpaikkojen lukumäärä Pohjanmaalla vuosina 2010 ja 2016, kpl (Lähde: Metsähallituksen suunnittelu- ja seurantajärjestelmä)

Metson soidinpaikkojen määrä on tarkastelujaksolla kaksinkertaistunut. Muutos johtuu suurimmaksi osaksi siitä, että paikkatietoaineistossa soidinpaikkojen merkintäkäytäntöjä on tarkennettu ja yhtenäistetty.

Kuva: Hanna-Leena Aarnio

6.1.5. Ennallistaminen ja luonnonhoito

Ennallistettujen soiden ja metsien pinta-ala

	2010		2011		2012		2013		2014		2015		2016	
	Metso	Muu	Metso	Muu	Metso	Muu	Metso	Muu	Metso	Muu	Metso	Muu	Metso	Muu
Ennallistetut suot ha	21	72	179	202	110	93	185	175	390	46	286	0	197	0
Ennallistetut metsät ha	207	0	174	0	55	0	13	0	0	0	99	0	22	0

Taulukko 12: Ennallistettujen soiden ja metsien pinta-ala, eritellen METSO-alue/muu alue, ha
(Lähde: Metsähallituksen suunnittelu- ja seurantajärjestelmä)

Metsähallituksen tehtäviin kuuluu ennallistaminen eli suojelualueiden metsien ja soiden palauttaminen lähemmäksi luonnontilaa. Soiden ennallistamista tehdään ojia tukkimalla ja puustoa poistamalla. Metsien ennallistamista suunnittelualueella tehdään nykyään lähinnä puustoa polttamalla. Lahopuun lisäämisestä ja pienaukkojen tekemisestä on metsien ennallistamisessa käytännössä luovuttu, koska poltto on todettu kustannukset huomioiden vaikuttavimmaksi metsien ennallistamistavaksi. Valtakunnallisesti polttojen vuosittainen hehtaaritavoite on 100 hehtaaria, mikä toteutetaan pääosin erilaisissa hankkeissa.

Luonnonsuojelu- ja luonnonsuojeluohjelma-alueilla soita ennallistettiin vuosina 2011-2016 1956 hehtaaria tavoitteen ollessa 1 400 hehtaaria. Metsiä ennallistettiin 360 hehtaaria tavoitteen ollessa noin 1 100 hehtaaria. Soita on ennallistettu enemmän kuin metsiä, koska soiden ennallistaminen on todettu ekologisesti

kustannusvaikuttavammaksi ja myös ilmaston muutoksen hillinnän kannalta tehokkaaksi tavaksi vaikuttaa hiilitaseisiin.

Ennallistaminen on keskittynyt suunnittelualueen länsiosaan, joka kuuluu Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelman 2008-2025 (METSO) alueelle. Vuosina 2011-2016 METSO-alueella ennallistettiin yhteensä 1350 hehtaaria soita ja 360 hehtaaria metsiä. Muilla alueilla ennallistettiin soita 510 hehtaaria. METSO-ohjelman kautta tulleen rahoituksen lisäksi merkittävä osa ennallistamiseen tarvittavista resursseista on saatu Suoverkosto LIFE -hankkeen (2010-2014) ja Paahde LIFE -hankkeen (2014-2020) kautta.

Myös lintuvesien ja harjumetsien hoitoa on toteutettu erilaisten hankkeiden kautta. Esimerkiksi Kärämäellä on kunnostettu umpeenkasvanutta Nurmesjärven lintuvesialuetta.

Hoidossa olevien perinnebiotooppien pinta-ala

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Puustoiset perinnebiotoopit, ha	256	302	306	338	385	418	337
Avoimet perinnebiotoopit, ha	530	841	781	963	997	950	1083
Yhteensä, ha	786	1143	1085	1301	1382	1368	1420

Taulukko 13: Hoidossa olevien perinnebiotooppien pinta-ala, ha
(Lähde: Metsähallituksen suunnittelu- ja seurantajärjestelmä)

Metsähallituksella on tärkeä vastuu perinneympäristöjen hoidossa ja suojelussa, koska kulttuuriympäristöt ovat toiseksi yleisin uhanalaisten lajien elinympäristö. Suurinta osaa perinneympäristöistä hoitavat laidunvuokralaiset alueella laiduntavan karjan avulla, mutta joitain kohteita hoidetaan myös niittämällä. Perinneympäristöjen luonteenomainen lajisto ja ekologinen kokonaisuus vaativat säilyäkseen jatkuvaa hoitoa.

Perinnebiotooppeja alueella vuonna 2010 oli hoidossa noin 780 hehtaaria ja hoidettavaa aluetta oli tavoitteena laajentaa noin 390 hehtaaria. Tavoite on ylitetty reilusti, sillä hoidon piirissä vuoden 2016 lopussa oli yhteensä yli 1400 hehtaaria perinnebiotooppeja. Selkeintä kasvu on ollut avoimien perinnebiotooppien (niityt, kedot) hoidossa, puustoisten perinnebiotooppien hoito on lisääntynyt vähemmän. Hoidettavan alan

kasvuun on merkittävästi vaikuttanut se, että Metsähallituksen hallintaan on tullut paljon ennestään jo hoidossa olevia perinnebiotooppeja ympäristöministeriön tekemien, suojeluun hankittujen alueiden hallinnansiirtojen myötä.

Kohteiden laidunnusta on rahoitettu maatalouden ympäristökorvausjärjestelmään kuuluvilla Maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitosopimuksilla. ELY-keskus solmii sopimukset viljelijöiden kanssa, ja Maaseutuvirasto maksaa ympäristökorvaukset suoraan viljelijöille. ELY-keskus on perinneympäristöjen hoidossa tärkeä yhteistyökumppani, joka vastaa mm. hoitosopimusten ehtojen valvonnasta ja seuraa luonnon monimuotoisuuden hoidolle asetettujen tavoitteiden toteutumista.

Riistan elinympäristöjen ennallistaminen (REH) monikäyttömetsissä

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Riekko- ja hanhisuot	279	181	140	200	182	276	315
Korvet (kanalintujen poikue-elinympäristöt)				14	64	35	
Vesilintukosteikot			47				
Yhteensä ha	279	181	187	214	246	311	315

Taulukko 14: Ennallistamalla tai kunnostamalla hoidetut riistan elinympäristöt monikäyttömetsissä, ha
(Lähde: Metsähallituksen suunnittelu- ja seurantajärjestelmä)

Vuosina 2011–2016 riistan elinympäristöjä ennallistettiin tai kunnostettiin yhteensä 1454 hehtaaria, pääosin metsätalouden kitu- ja joutomailla. Suurin osa kohteista (1294 ha) oli soita, joiden ennallistamisesta hyötyy etenkin riekko, mutta myös muut metsäkanalinnut ja metsähanhi. Korpimaisia metsäkanalintupoikueiden elinympäristöjä kunnostettiin 113 hehtaaria. Lisäksi

sopiviin paikkoihin perustettiin kolme vesilintukosteikkoa (47 ha). Ennallistettavien riistakohteiden valinnasta, suunnittelusta ja toteutuksesta on muodostunut vakiintunut toimintatapa, Riistaelinympäristöjen hoito (REH), jota toteutetaan Metsähallituksen vastuualueiden välisenä yhteistyönä.

6.1.6. Virkistys- ja matkailukäytön tavoitteet

Suojelu- ja virkistysalueiden käyntimäärä

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Suojelu- ja virkistysalueiden käyntimäärä, käyntiä	339 000	329 500	336 700	364 700	364 200	389 300	416 600

Taulukko 15: Suojelu- ja virkistysalueiden käyntimäärä, käyntiä. Laskentaan on otettu mukaan ne alueet, joista on vuosittainen vertailukelpoinen aineisto eli Oulangan, Rokuan ja Syötteen kansallispuistot, Syötteen ja Kylmäluoman retkeilyalueet, Syötteen virkistysmetsä sekä Valtavaara-Pyhävaaran luonnonsuojelualue (Lähde: Metsähallituksen ASTA-asiakastietojärjestelmä)

Luonnon virkistys- ja matkailukäyttö on kasvanut tarkastelujakson aikana 23 prosenttia. Suojelu- ja virkistyskäyttöalueilla laskettiin vuonna 2016 yli 400 000 käyntiä, lähes 80 000 käyntiä enemmän kuin vuonna 2010. Erityisesti käyntimäärien kasvua on tapahtunut kansallispuistoissa sekä matkailukeskusten ja taajamien läheisyyteen sijoittuvilla suojelu- ja virkistysalueilla.

ja erityisesti kansallispuistot ja luontoliikunta ovat tässä tärkeä vetovoimatekijä. Myös luonnon hyvinvointivaikutuksiin liittyvät markkinat ovat vahvistuneet. Metsähallitus on yhdessä matkailuteollisuuden kanssa tehnyt tarkastelujaksolla vahvaa tuotteistamis- ja kehittämistyötä, mikä näkyy alueiden käytön monipuolistumisena ja palvelujen laadun vahvistumisena.

Käyntimäärien kasvuun on useita syitä. Suomeen suuntautuva kansainvälinen matkailu on vahvassa kasvussa

Varttuneiden metsien määrä ja osuus virkistyskäytössä olevilla alueilla

	2010	2015
Yli 100-vuotiaiden metsien määrä virkistyskäytössä olevilla alueilla, ha	29 200	30 800
Yli 100-vuotiaiden metsien määrä osuus virkistyskäytössä olevilla alueilla, %	81	82

Taulukko 16: Varttuneiden metsien (>100 v.) määrä ja osuus virkistyskäytössä olevien alueiden metsämaalla (kansallispuistot, retkeilyalueet, virkistysmetsät), ha ja % (Lähde: Metsähallituksen paikkatietojärjestelmä)

Varttuneiden metsien määrässä ei ole tapahtunut muutosta. Varttuneiden metsien osuus virkistyskäytössä olevilla alueilla eli kansallispuistoissa, retkeilyalueilla ja virkistysmetsissä, on yli 80 prosenttia.

Palveluvarustuksen määrän kehitys

	2010	2016
Kesäretkeilyreitit, km	980	1 070
Moottorikelkkareitit ja -urat, km	2 400	2 500
Muut reitit, km	860	1 260
Taukopaikat, kpl	240	245

*Taulukko 17: Palveluvarustuksen määrän kehitys, reitit km, taukopaikat kpl
(Lähde: Metsähallituksen REISKA-reittijärjestelmä)*

Metsähallituksen hallinnoimien alueiden reittien ja rakenteiden määrä on tarkastelujaksona ollut varsin vakiintunut. Palveluvarustukseen liittyvä kehitys on perustunut palvelujen tuotteistamiseen ja kärkituotteiden kehittämiseen. Vastaavasti elinkaarensa loppuvaiheessa ja vähällä kysynnällä olevia kohteita on päätetty vähentää. Suunnittelualueella virkistyskäytön ja matkailun palveluvarustus on kokonaisuudessaan varsin yhteensopiva kysynnän kanssa, joten poistettavia tai muiden toimijoiden vastuulle siirtyviä reittejä ja rakenteita on ollut ja on varsin vähän.

Kesäretkeilyreittien määrä on tarkastelujaksolla lisäntynyt 90 kilometrillä 1 070 kilometriin. Myös muiden

eli talvi- ja vesiretkeilyreittien kilometrimäärä on ollut maltillisessa kasvussa. Kasvu johtuu osin tietojen täsmäntymisestä tietojärjestelmissä ja osin uusien aktiviteettien, kuten maastopyöräilyn, lumikenkäilyn ja melonnan, vahvistumisesta. Metsähallituksen hoidossa olevien taukopaikkojen määrässä ei tarkastelujaksona ole suurta vaihtelua. Lähinnä on tapahtunut uudistamista rakenteiden sijoittelussa ja tarkennusta tietojärjestelmissä.

Moottorikelkkaurien ja -reittien kilometrimäärä on pysynyt lähes samalla tasolla. Reiteistä yli puolet on muiden kuin Metsähallituksen hallinnoimilla mailla tai muiden tahojen ylläpitämiä.

Kitkajoki, Kuusamo - Kuva: Titta Tapaninen

6.1.7. Vuorovaikutus

Tulosalueiden yhteistyö

	2010	2016
Luontopalvelut, arvosana (asteikolla 1-5)	3,1	3,15
Metsätalous, arvosana (asteikolla 1-5)	3,2	3,32

*Taulukko 18: Metsähallituksen tulosalueiden välisen yhteistyön sujuvuus asteikolla 1-5, jossa 1=täysin eri mieltä, 2=jokseenkin eri mieltä, 3= ei samaa, eikä eri mieltä, 4=jokseenkin samaa mieltä ja 5=täysin samaa mieltä.
(Lähde: Metsähallituksen henkilöstötutkimus 2016 HR4/ Promenade Research Oy ja 2010 Feedback Dialog)*

Metsähallituksen tulosalueiden välisen yhteistyön laatua on mitattu osana vuosittaisia henkilöstötutkimuksia. Luontopalvelujen ja Metsätalouden henkilöstö on arvioinut yhteistyön sujuvuutta. Yhteistyön laatu on arvioitu keskinkertaiseksi molempina tarkasteluvuosina.

6.1.8. Yhteiskunnalliset tavoitteet

Metsähallituksen rahankäyttö

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
milj. euroa	32	35	35	35	31	30	29

*Taulukko 19: Metsähallituksen rahankäyttö vuosina 2010-2016, milj. euroa.
(Lähde: Metsähallituksen metsätalouden kustannusbudjetti)*

Metsähallituksen metsätalouden rahankäyttö Pohjanmaan alueella on vuosina 2010-2016 pysynyt varsin vakaana ollen keskimäärin 32 miljoonaa euroa vuodessa. Rahankäyttö sisältää metsänhoidon ja metsäteiden

kunnossapidon panostukset sekä yrittäjiltä ostetut metsänhoito-, puunkorjuu- ja -kuljetuspalvelut. Vuosittaiset metsänhoito- ja tienkunnostustoimet sekä hakkuumäärät ovat vaikuttaneet lisäävästi tai vähentävästi ostettuihin palveluihin ja siten myös rahankäyttöön.

Henkilötyövuodet

	2010	2016
Metsähallitus, koko Suomi, htv	1 944	1 431
Metsähallitus, Pohjanmaa, htv	232	174

Taulukko 20: Metsähallituksen vakituisten henkilöstön määrä vuosina 2010 ja 2016, htv (Lähde: Metsähallituksen HR-laskenta 31.10.2017. Luvut on laskettu käyttäen työntekijöiden verotuskunta-tietoa. Luvut ovat laskentaan perustuvia arvioita, koska raportointijärjestelmä ei säilytä verotuskunnan historiatietoa.)

Metsähallitus työllisti Pohjanmaan alueella vuonna 2010 232 henkilötyövuotta ja vuonna 2016 174 henkilötyövuotta. Luvut sisältävät Metsähallituksen vakituksessa työsuhteessa työskentelevien kaikkien tulosityksiköiden sekä Palvelukeskuksen ja konsernitoimintojen henkilötyövuodet. Lukuihin ei sisälly Metsähallituksen määräaikaaisessa työsuhteessa työskentelevien henkilöiden, eikä sopimusyrittäjien työpanosta.

Metsähallituksen tarjoamat vakituiset työpaikat ovat vähentyneet tarkastelujakson aikana. Eniten työpaikkoja on vähentynyt metsätaloudessa ja Palvelukeskuksessa. Metsähallitus ostaa kaikki metsäalan konetyöpalvelut itsenäisiltä yrittäjiltä ja osan metsuritöistä metsäpalveluyrittäjiltä. Metsureiden eläköityessä uusia ei ole palkattu, vaan palvelut on hankittu yrittäjiltä.

Metsähallitus-konsernille erilaisia henkilöstö-, talous- ja muita tukipalveluja tuottava Palvelukeskus mitoitti vuonna 2015 toimintaansa kysynnän mukaiseksi. Toiminta keskitettiin aiemman kuudentoista sijaan neljälle paikkakunnalle: Kemijärvelle, Ouluun, Rovaniemelle ja Vantaalle. Henkilöstömäärä väheni osin irtisanomisten seurauksena 23 henkilöllä.

Määräaikaisten työsuhteiden määrä on Metsähallituksessa tarkastelujaksolla hieman alentunut. Sen sijaan erityisesti metsätalouden yrittäjiltä ostamien ulkopuolisten urakointi- ja metsänhoitopalvelujen määrä on kasvanut.

6.1.9. Maanjalostus

	2010	2016
Myydyt tontit, kpl	35	20

Taulukko 21: Myydyt tontit Pohjanmaalla vuosina 2010 ja 2016, kpl (Lähde: Kiinteistökehityksen myyntitaulukko)

Metsähallitus on myynyt valtion mailta kaavoittamiaan matkailukeskustontteja pääosin Koillisella Syöteen alueella sekä rantatontteja Sievin, Perhon ja Reisjärven alueella. Tonttien myyntimäärät ovat viime vuonna selvästi vähentyneet. Kysynnän väheneminen on

johtunut muun muassa keskimääräistä alhaisemmista taloussuhdanteista. Toisaalta myös rantatonttien osalta tarjonta on vähentynyt, koska soveliaita kohteita niiden kaavoitukseen ei ole ollut.

6.2. Uuden suunnitelmakauden lähtötilanne 2017

Uusi suunnitelmakausi kattaa vuodet 2018-2023. Suunnittelualue käsittää Keski- ja Pohjois-Pohjanmaan maakunnissa* sijaitsevat valtion omistamat maa- ja vesialueet. Nykyinen suunnittelualue poikkeaa edellisestä suunnitelmakaudesta muun muassa Puolangan puuttumisen ja Vaalan mukanaolon osalta. Vertailu edellisen suunnitelmakauden tietoihin ei sen vuoksi ole järkevää.

Luonnonvarasuunnitelman toteutumista ja luonnonvarojen kestäväää käyttöä seurataan Metsähallituksen toiminnan vaikuttavuutta kuvaavan mittariston avulla. Mittaritiedot kerätään valtio-omistajan, asiakkaiden ja sidosryhmien toiminnan näkökulmista.

Lähtötilanne lasketaan suunnitelmakauden alkua edeltävältä vuodelta. Suunnitelman etenemistä seurataan pääosin vuosittain. Joistakin mittareista kerätään tiedot kerran suunnitelmakauden aikana.

(*Mittaritiedot sisältävät myös Vaalan. Vaala oli 31.12.2015 asti osa Kainuun maakuntaa ja suunniteltiin osana Kainuun luonnonvarasuunnittelua 2014-2015. Vaala siirtyi 1.1.2016 osaksi Pohjois-Pohjanmaan maakuntaa. Tämän vuoksi Vaala otetaan mukaan suunnittelualueeseen, jotta saadaa laskettua tiedot maakuntatasolla. Vaalaa koskevat päätökset on tehty osana Kainuun luonnonvarasuunnittelua.)

6.2.1. Valtio-omistajaa koskevan toiminnan mittarit

Valtion maa- ja vesialueet

Käyttömuoto	31.12.2017, ha	%
Maa-alueet yhteensä	923 500	100
Metsätaloustyö käyttö yhteensä	613 900	67
- taloustyössä olevat monikäyttö metsät	404 300	44
- rajoitetussa taloustyössä olevat monikäyttö metsät	20 100	2
- taloustyön ulkopuolella olevat monikäyttö metsät	189 500	21
Virkistystyön ja matkailun alueet (monikäyttö metsissä)	12 300	1
Nuorisuojelualueet	276 100	30
Muut alueet	21 200	2
Vesialueet yhteensä	738 200	100
- nuorisuojelualueet	3 200	0,5
- yleiset vesialueet merialueilla	673 400	91
- yleiset vesialueet sisävesialueilla	17 800	2,5
- muut vesialueet	43 800	6

Taulukko 22: Metsähallituksen hallinnassa olevat valtion maa- ja vesialueet Keski- ja Pohjois-Pohjanmaalla 31.12.2017, ha (Lähde: Metsähallituksen paikkatietoaineisto)

Metsähallituksen hallinnassa oleva kokonaismaa-ala on suunnittelualueella 923 500 hehtaaria.

Maa-alasta on metsätalousmaana kaksi kolmasosaa eli 613 900 hehtaaria ja luonnonsuojelualueina kolmasosa eli 276 100 hehtaaria.

Metsätalousmaasta kaksi kolmasosaa eli noin 400 000 hehtaaria on varsinaisessa metsätaloustaloudessa. Noin 20 000 hehtaaria metsätaloustaloudessa on rajoitettu mm. ympäristöarvojen ja tutkimuskäytön vuoksi. Kokonaan taloustalouden ulkopuolella on viidesosa eli lähes 190 000 hehtaaria. Monikäyttömetsistä 12 300 hehtaaria on retkeilyalueina ja virkistysmetsinä.

Muussa käytössä oleva maa-alan määrä on noin 21 000 hehtaaria. Tähän maankäyttöluokkaan luetaan

esimerkiksi tiet, sähkölinjojen alaiset maa-alueet sekä rakennus- ja tonttimaat.

Metsähallituksen hallinnassa oleva kokonaisvesiala on suunnittelualueella 738 200 hehtaaria. Vesialasta suurin osa, 91 prosenttia, on merialueiden yleisvesialuetta. Sisävesialueiden yleisten vesialueiden koko on 17 800 hehtaaria ja ne sijaitsevat Oulujärvessä.

Vesialasta on suojeltu puoli prosenttia. Suojelualueet sijaitsevat Perämeren pohjukassa Iin ja Oulun edustalla. Muita vesialueita eli jokia, pieniä lampia ja järviä on lähes 44 000 hehtaaria.

Lamunkari - Kuva: Jari Peltomäki

Metsävarojen kehitys monikäyttömetsissä

Metsien ikärakenne	2017, ha	%
Aukeat	12 143	2,7
1-20	62 266	14
21-40	69 982	15,8
41-60	136 803	31
61-80	108 944	25
81-100	25 853	6
101-120	7 762	2
121-140	4 557	1
141-160	4 621	1
161-180	4 368	1
181-200	2 909	0,6
201-	1 721	0,4
Yhteensä	441 929	100

Taulukko 23: Metsien ikärakenne suunnittelualueella eri ikäluokissa monikäyttömetsien metsämaalla* vuonna 2017, ha
(Lähde: Metsähallituksen paikkatietoaineisto)

Puuston tilavuus	2017, m ³	%
Aukeat	78 762	0,2
1-20	328 865	1
21-40	5 315 657	14
41-60	13 869 756	37
61-80	11 854 184	31
81-100	2 985 648	8
101-120	902 772	2,4
121-140	569 028	1,5
141-160	626 643	1,7
161-180	571 048	1,5
181-200	381 005	1
201-	193 074	0,5
Yhteensä	37 676 442	100,0

Taulukko 24: Puuston tilavuus suunnittelualueella eri ikäluokissa monikäyttömetsien metsämaalla* vuonna 2017, m³
(Lähde: Metsähallituksen paikkatietoaineisto)

Puuston kokonaiskasvu (m ³ /v)	2017
	1 820 000
Kokonaispoistuma (m ³ /v)	2017
	1 050 000
- josta hakkuumäärä	900 722

Taulukko 25: Puuston vuotuinen kokonaiskasvu, kokonaispoistuma ja hakkuumäärä suunnittelualueella vuonna 2017, m³/v (Lähde: Metsähallituksen paikkatietoaineisto)

Monikäyttömetsien maisemaa hallitsevat varttuneet 41-80-vuotiaat metsät. Niiden osuus metsämaa-alasta on yli puolet (56 %) ja puuston kokonaistilavuudesta kaksi kolmasosaa (68 %). Puustopääomasta 90 prosenttia on ikäluokissa 20-100 vuotta. Puuston vuotuinen kokonaiskasvu oli 1,82 miljoonaa kuutiometriä ja kokonaispoistuma 1,05 miljoonaa kuutiometriä eli noin 58 prosenttia kasvusta. Poistumasta hakatun puumäärän osuus on 900 722 kuutiometriä (86 %), loppuosa koostuu hakkuutähteistä ja luonnonpoistumasta.

(* Metsätalousmaat on jaettu pohjoismaisen metsätalousluokittelun mukaan puuntuottokyvyn perusteella: metsämaalla puuston keskimääräinen vuotuinen kasvu on vähintään 1 m³/ha, kitumaalla 0,1-1 m³/ha ja joutomaalla alle 0,1 m³/ha.)

Metsähallituksen puusta saatava tuotannon bruttoarvo ja viennin arvo

Tuotannon bruttoarvo, €/m ³	301
Viennin arvo, €/m ³	170
Tuotannon bruttoarvo, milj. €	279
Viennin arvo, milj. €	158

Taulukko 26: Metsähallituksen suunnittelualueen puusta saatava tuotannon bruttoarvo ja viennin arvo vuonna 2016, e ja e/m³. Laskenta perustuu Tilastokeskuksen ja Luonnonvarakeskuksen tilastopalvelun tietojen yhdistämiseen Metsähallitus Metsätalous Oy:n toiminnan ja talouden seurannasta saataviin tietoihin.

Kuva: Jari Salonen

Erilaisten aluetaloudellisten vaikutusten kuten työllisyyden lisäksi Metsähallituksen toimittama puu vaikuttaa kansantaloudessa erilaisten kerrannaishyötyjen ja vientitulojen kautta.

Suunnittelualueen monikäyttömetsistä korjatun puun viennin arvo vuonna 2016 oli 170 euroa kuutiometriltä. Monikäyttömetsien puu tuotti siis vientituloja 158 miljoonaa euroa. Puusta saadun tuotannon bruttoarvo oli samana vuonna 301 euroa kuutiometriltä eli kaikkiaan 279 miljoonaa euroa.

Vuonna 2016 metsäteollisuuden viennin arvo oli yhteensä 11,5 miljardia euroa. Metsäteollisuuden viennin osuus koko Suomen tavaraviennistä oli 22 prosenttia. Osuus oli kasvussa.

Monimuotoisuuden kehitys

Metsähallitus seuraa hallinnassaan olevilta ja yksityisiltä suojelualueilta Natura 2000 -luontotyyppien tilan kehitystä. Vuoden 2017 lopulla tiedot oli tallennettu neljältäkymmeneltäyhdeksältä Suomen kaikkiaan seitsemästäkymmenestä Natura 2000 -luontotyypiltä. Inventointitiedon kattavuus oli noin 94 prosenttia suojelualueiden pinta-alasta. Kokonaan inventointia maapinta-alaa suojelualueilla oli noin 16 000 hehtaaria. Luontotyyppitiedon kattavuus lisääntyy inventointitiedon täydentyessä. Toisaalta luontotiedon keskimääräinen ikä lisääntyy, koska kuviotietojen vuosittainen päivitysnopeus ei riitä kompensoimaan tiedon ikääntymistä. Esimerkiksi vuonna 2017 suojellun maan luontotyyppitiedosta päivitettiin 1,7 prosenttia. Luontotyyppitiedon keskimääräinen ikä vuonna 2017 oli noin 10 vuotta.

Jokaiselle luontotyyppille laskettiin edustavuus- ja luonnontilaisuusarvo perustuen Saktissa olevaan kuviokohtaiseen tietoon pinta-alapainotettuna. Vaikutavuusindeksin arvo lasketaan luontotyyppikohtaisten edustavuus- ja luonnontilaisuusarvojen keskiarvona painottamatta pinta-alaa, jolloin myös luontaisesti pienipinta-alaisten luontotyyppien tila tulee huomioituksi. Luontotyyppien keskimääräinen edustavuusindeksi oli tyydyttävä indeksiarvolla 3,56. Arvo on hieman koko maan keskiarvoa (3,9) heikompi, mutta selkeästi Etelä-Suomen keskiarvoa (2,95 vuonna 2015) korkeampi. Luku kuvastaa Pohjanmaan maakunnan asemaa asutukseltaan ja infrastruktuuriltaan tiheimmän Etelä-Suomen ja harvaanasutumpien Kainuun ja Lapin maakuntien välissä.

Luontopalvelut parantaa luontotyyppien tilaa suojelualueilla ennallistamisen ja luonnonhoidon keinoin. Toimet painottuvat suo- ja maatalousympäristöjen perinnemaisemaluontotyyppisiin sekä alueisiin, joiden luonnontila on voimakkaimmin heikentynyt. Valtakunnallisena tavoitteena on saavuttaa hyvä tila eli indeksiarvona vähintään 4,0.

Luontotyyppikohtaiset pinta-alat ja edustavuusarvot on esitetty liitteenä 6 olevassa taulukossa. Taulukkoa tarkasteltaessa on huomioitava, että järjestelmän tiedot ovat toistaiseksi puutteelliset tiettyjen luontotyyppien osalta. Erityisesti mereisten luontotyyppien inventointitietoja ollaan vasta vuoden 2017 aikana alettu systemaattisesti tallentaa järjestelmään. Luontotyyppikohtaisen tiedon kattavuus käy ilmi erillisestä sarakkeesta.

Luontotyyppikohtaiset pinta-alat ja edustavuusarvot on esitetty liitteenä 6 olevassa taulukossa. Taulukkoa tarkasteltaessa on huomioitava, että järjestelmän tiedot ovat toistaiseksi puutteelliset tiettyjen luontotyyppien osalta. Erityisesti mereisten luontotyyppien inventointitietoja ollaan vasta vuoden 2017 aikana alettu systemaattisesti tallentaa järjestelmään. Luontotyyppikohtaisen tiedon kattavuus käy ilmi erillisestä sarakkeesta.

Lahopuun määrä monikäyttömetsissä ja suojelualueilla

	Muut metsänomistajat	Metsähallituksen monikäyttömetsät	Metsähallituksen monikäyttömetsien monimuotoisuuskohteet	Metsähallituksen suojealueet	Metsähallituksen metsämaa
m ³ /ha	2,3	5,3	15,3	35,5	11

Taulukko 27: Lahopuun määrä Keski- ja Pohjois-Pohjanmaalla ja Kainuussa.
(Lähde: Valtakunnan metsien inventointi 11)

Järeän haavan määrä monikäyttömetsissä ja suojelualueilla

	Muut metsänomistajat	Metsähallituksen monikäyttömetsät	Metsähallituksen monikäyttömetsien monimuotoisuuskohteet	Metsähallituksen suojealueet	Metsähallituksen metsämaa
m ³ /ha	0,27	0,1	1,5	1,67	0,42

Taulukko 28: Järeän haavan määrä Keski- ja Pohjois-Pohjanmaalla ja Kainuussa.
(Lähde: Valtakunnan metsien inventointi 11)

Metsien rakennepiirteistä kuolleen puun eli lahoppuun määrä on monimuotoisuuden turvaamisen kannalta tärkeä. Suomen metsälajistosta noin neljännes, noin 4 000 lajia, on suoraan tai välillisesti riippuvaisia lahoppuusta.

Kaikilla valtion omistamilla metsä- ja kitumailla lahoppuuta on yhteensä noin 69 miljoonaa kuutiometriä. Koko Suomen metsä- ja kitumailla lahoppumäärä on noin 126 miljoonaa kuutiometriä, joten valtion mailla on runsas puolet Suomen lahoppumäärästä.

Lahoppuuta on suunnittelualan monikäyttömetsien monimuotoisuuskohteissa valtakunnan metsien inventoinnin mukaan 15,3 kuutiometriä hehtaarilla. Se on hieman enemmän kuin valtakunnallinen keskiarvo 14,1 kuutiometriä hehtaarilla ja seitsemän kertaa enemmän kuin yksityismetsissä.

Metsähallituksen luonnonsuojelualueilla lahoppuun määrä on yli 35 kuutiometriä hehtaarilla.

Monikäyttömetsissä lahoppuuta on suunnittelualueella 5,3 kuutiometriä hehtaarilla. Se alittaa valtakunnallisen keskiarvon 8,8 kuutiometriä hehtaarilla.

Monikäyttömetsien pitkän aikavälin lahoppuutavoite on noin 10 kuutiometriä hehtaarilla. Tavoitteeseen pyritään jättämällä hakkuualueille säästöpuita, metsän luontaisen sukkession kautta sekä tuottamalla aktiivisesti lahoppuuta.

Vuonna 2017 Metsähallitus Metsätalous Oy teki puunkorjuun yhteydessä noin 100 000 tekopötkkelöä eri puolilla Suomea. Työn painopiste oli Etelä-Suomessa, missä lahoppuuta on vähiten. Tekopötkkelö on muutaman metrin korkeudelta katkaistu järeä puu, joka jätetään pystyyn puunkorjuun yhteydessä.

Haavalla on tärkeä rooli metsäluonnon monimuotoisuuden suojelussa. Se tarjoaa elinympäristön useille uhanalaisille hyönteisille, sienille, sammalille ja jäkäli-
lle. Järeällä haavalla tarkoitetaan rungon läpimitaltaan yli 30 cm olevia haapoja.

Järeää haapaa on suunnittelualan monikäyttömetsien monimuotoisuuskohteissa valtakunnan metsien inventoinnin mukaan 1,5 kuutiometriä hehtaarilla. Luonnonsuojelualueilla järeän haavan määrä on vain hieman korkeampi, 1,67 kuutiometriä hehtaarilla. Järeää haapaa on näillä kohteilla yli viisi kertaa enemmän kuin yksityismetsissä.

Suunnittelualueella monikäyttömetsissä järeää haapaa on vain 0,1 kuutiometriä hehtaarilla. Yksi syy tähän on se, että valtion maat sijaitsevat keskimääräistä karumilla alueilla. Järeää haapaa sisältävät ja näin monimuotoisuuden kannalta parhaimmat kohteet on myös valikoitu monikäyttömetsien monimuotoisuuskohteiksi. Järeän haavan määrää pyritään monikäyttömetsissä lisäämään suosimalla sitä säästöpuuna.

Kuva: Keijo Kallunki

Säästöpuu

Säästöpuu on hakkuun yhteydessä kohteelle jätetty, pääosin elävä puu, josta ajan myötä muodostuu luontaisesti lahoppuuta. Säästöpuilla on tärkeä merkitys monille lahoppuusta riippuvaisille eliölajeille. Säästöpuina arvokkaita ovat myös ennen hakkuuta luontaisesti kuolleet, vielä pystyssä olevat puut. Metsähallituksen ympäristöseurannan mukaan vuonna 2017 uudistushakkuin käsitellylle hehtaarille jätettiin keskimäärin 11,8 Metsähallituksen metsätalouden ympäristöoppaan tavoitetason mukaista arvokasta säästöpuuta. Tulos täyttää Metsähallituksen tavoitetason 10 kpl/ha. Metsäsertifioinnin vaatimusten mukaisia säästöpuita jätettiin 18 kpl/ha eli enemmän kuin sertifioinnin vaatimat 10 kpl/ha.

Ekologisen verkoston kytkeytyneisyys

Kytkeytyvyys- etäisyys m	Monimuotoisuus- kohteita kytkeytyy suojelualueisiin, %	Monimuotoisuus- kohteita kytkeytyy suojelualueisiin, ha	Suojelualueiden metsämaan pinta-ala, ha	Monikäyttömetsien monimuotoisuuskohteet ja suojelualueet, ha	Lisäys, %
200	44,6	13 455	99 520	112 975	+13,5
500	62,8	18 924	99 520	118 444	+19
2 000	96,6	29 115	99 520	128 635	+29
5 000	99,7	30 042	99 520	129 562	+30

Taulukko 29: Ekologisen verkoston kytkeytyneisyys Keski- ja Pohjois-Pohjanmaalla.
(Lähde: Metsähallituksen paikkatietojärjestelmä)

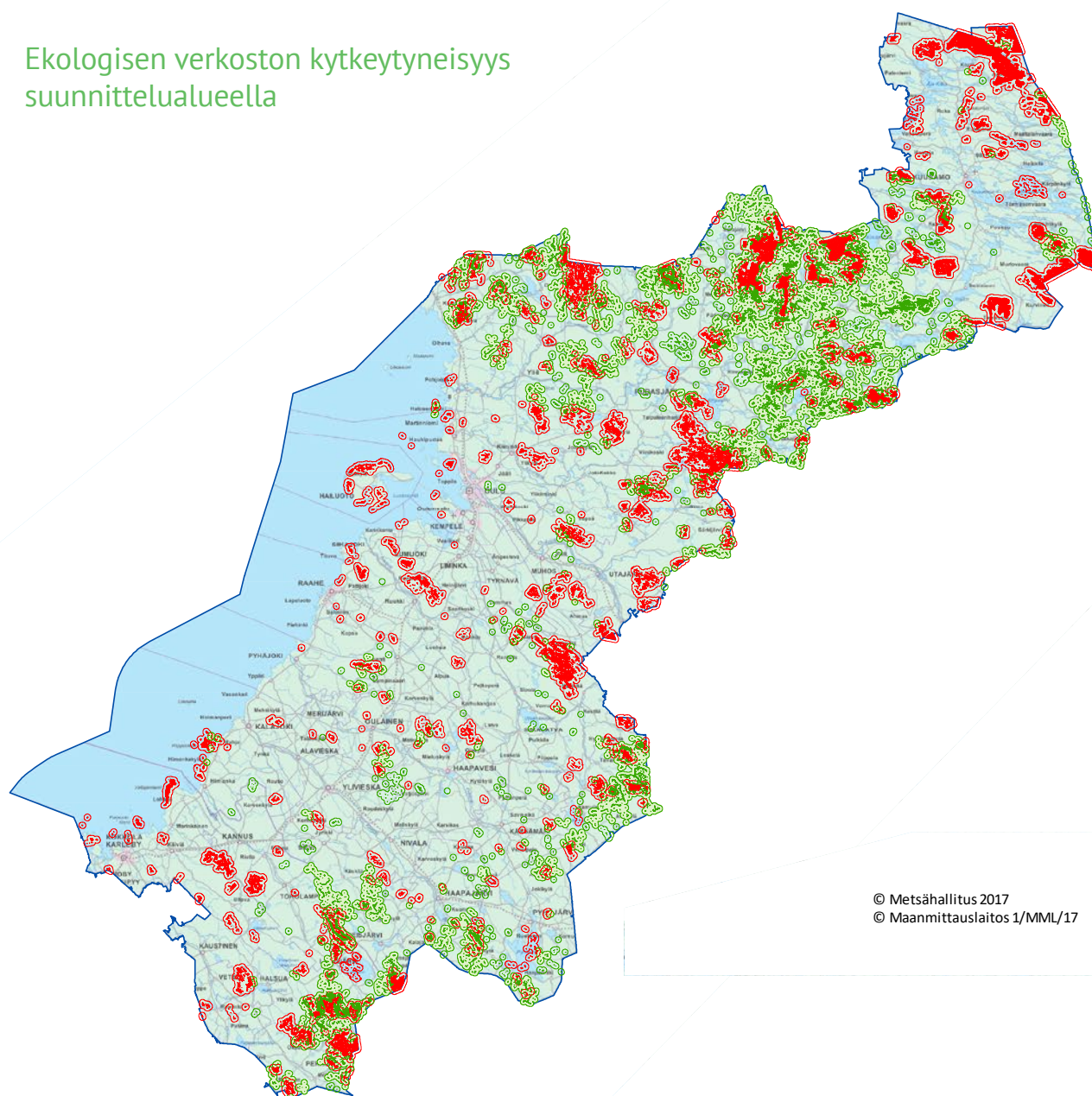
Ekologisen verkoston kytkeytyneisyys kuvaa alueen saavutettavuutta lajin näkökulmasta. Mitä lähempänä lajille sopiva elinympäristölaikku sijaitsee, sitä todennäköisempää on lajin onnistunut leviäminen uudelle alueelle.

Kytkeytyvyysanalyysissä kriteerinä käytettiin neljää eri etäisyyttä: 200 m, 500 m, 2 000 m ja 5 000 m. Kun laikut edellä mainittuihin etäisyyksiin laajennettuna leikkaavat toisiaan, kyseisten kohteiden tulkitaan kytkeytyvän toisiinsa.

Metsähallituksen monikäyttömetsissä sijaitsevat ekologisesti tärkeimmät luontokohteet, kuten aarniometsät, perinneympäristöt, rehevät suot ja pienvesien lähiympäristöt, rajataan metsätalouden ulkopuolelle tai niitä käsitellään varovasti.

Suunnittelualueella nämä monikäyttömetsien monimuotoisuuskohteet kytkeytyvät hyvin suojelualueisiin ja tuovat siten merkittävän lisän niiden pinta-alaan. Metsämaalla sijaitsevista kohteista yli 60 prosenttia on puolen kilometrin päässä lähimmästä suojelualueesta. Suurimmalle osalle lajeja puolta kilometriä voidaan pitää riittävänä etäisyytenä kytkemään elinympäristöt toisiinsa. Kahden kilometrin etäisyydellä kohteet kytkeytyvät suojelualueisiin yli 96-prosenttisesti.

Ekologisen verkoston kytkeytyneisyys suunnittelualueella

© Metsähallitus 2017
© Maanmittauslaitos 1/MML/17

- Monikäyttömetsien monimuotoisuus- ja lakikohteet
- Suojelualueet
- Monikäyttömetsien monimuotoisuus- ja lakikohteiden kytkeytyminen suojelualueeseen
- Monikäyttömetsien monimuotoisuus- ja lakikohteiden 2 kilometrin vyöhykkeellä
- Suojelualueita 2 kilometrin vyöhykkeellä
- Pohjanmaan luonnonvarasuunnittelualue

6.2.2. Asiakkaita koskevan toiminnan mittarit

Asiakastyytyväisyys

Asteikolla 1-5	2017
Suojelu- ja retkeilyalueiden kävijät	4,37
Metsästäjät	3,7
Kalastajat	3,8
Metsätalouden asiakkaat	4,0

Taulukko 30: Suojelu- ja retkeilyaluekävijöiden, kalastajien ja metsästäjien asiakastyytyväisyys Keski- ja Pohjois-Pohjanmaan valtion maa- ja vesialueilla sekä Metsätalouden valtakunnallinen asiakastyytyväisyys vuonna 2017, asteikolla 1-5. (Lähde: Metsähallituksen ASTA-asiakastietojärjestelmä, Riistatalouden suunnittelu- ja seurantajärjestelmä RSSI, Kalastuksen suunnittelu- ja seurantajärjestelmä KSSI ja Metsätalouden asiakaskysely)

Suojelu- ja retkeilyalueiden asiakastyytyväisyyttä seurataan luontokeskuksissa kerättävän jatkuvan palautteen kautta sekä muutaman vuoden välein merkittävillä käyntikohteilla toteutettavien kävijä- ja asiakastutkimusten avulla. Vuonna 2017 Pohjanmaan alueella toteutettiin yksi kävijätutkimus, joka kohdistui Rokuan kansallispuistoon ja muihin suojelualueisiin.

Asiakastyytyväisyyden keskiarvo Pohjanmaan alueella vuonna 2017 oli 4,37 (asteikolla 1-5). Keskiarvo on laskettu Kalajoen, Karhunkierroksen, Liminganlahden, Oulangan ja Syötteen luontokeskuksissa kerätystä jatkuvan palautteen asiakasarvioista sekä edellä mainitusta Rokuan kävijätutkimuksesta. Keskiarvossa painotetaan kävijätutkimusvastausten ja kunkin luontokeskuksen jatkuvan palautteen keruun kautta saatua asiakastyytyväisyyden vertailulukua ja määrää (N=1414).

Metsästäjien asiakastyytyväisyys lasketaan suunnittelualueella sijaitsevien lupametsästysalueiden pienriistanmetsästäjien saalispalautteissa annetusta palautteesta. Vuonna 2017 asiakastyytyväisyyslukema oli 3,7.

Kalastajien asiakastyytyväisyys koostuu Pohjanmaa-Kainuun vapakalastuskohteilla vierailleiden kalastajien jättämästä palautteesta. Vuonna 2017 asiakastyytyväisyyslukema oli 3,8.

Metsätalouden asiakkaille suunnattu kysely tehdään kahden vuoden välein. Asiakastyytyväisyys on 4 vuonna 2016. Kysely uusitaan syksyllä 2018. Mittari lasketaan asiakkaiden sekä palveluosaamisessa, että puutavaran toimituksissa kolmen tärkeimmäksi arvioiman teeman kilpailijavertailun keskiarvona. Asteikko mittarissa on 1-5, jossa 3 tarkoittaa, että toiminta on samaa tasoa kuin kilpailijalla ja 4 tarkoittaa selkeästi kilpailijaa parempaa toimintaa.

Suojelu- ja retkeilyalueiden ja monikäyttömetsien käyntimäärä

	Käyntiä
Kansallispuistot	271 571
Retkeilyalueet	98 730
Muut kohteet	121 010
Muut virkistyskäytöllisesti merkittävät suojelu- ja retkeilykohteet*	218 097
Monikäyttömetsät	900 000

Taulukko 31: Suojelu- ja retkeilyalueiden ja monikäyttömetsien käyntimäärät Keski- ja Pohjois-Pohjanmaan valtion maa- ja vesialueilla vuonna 2017 (Lähde: Metsähallituksen ASTA-asiakastietojärjestelmä, Metsätalouden tiestöselvitys)

Suojelu- ja retkeilyalueet ja monikäyttömetsät tuottavat monipuolista hyötyä virkistys- ja matkailukäytössä. Hyötyjä arvioidaan muun muassa seuraamalla alueiden käyntimääriä.

Pohjanmaan alueen kolmen kansallispuiston (Oulanka, Syöte, Rokua) yhteenlaskettu käyntimäärä vuonna 2017 oli 271 600. Vaikka Oulanka on 199 000 käynnillä Pohjanmaan suosituin kohde, Syötteen kansallispuiston käyntimäärät kasvoivat kolmanneksella vuoteen 2016 verrattuna ja olivat 53 600 käyntiä.

Maasydän, Sievi - Kuva: Jari Salonen

Suunnittelualueen retkeilyalueille Iso-Syötteelle, Kylmäluomalle ja Oulujärvelle tehtiin vuonna 2017 yhteensä 98 700 käyntiä. Rukan matkailukeskuksen kyljessä sijaitsevan Valtavaaran ja Pyhävaaran luonnonsuojelualueen käyntimäärä kasvoi ja oli 83 300. Myös Syötteen virkistysmetsän käyntimäärät kasvoivat kolmanneksen ja olivat 37 700. Kaikkiaan Metsähallituksen Luontopalvelujen suunnittelualueella ylläpitämille kohteille tehtiin vuonna 2017 yhteensä 709 400 käyntiä.

Monikäyttömetsien käyntimäärän luotettava arviointi on hankalaa, mutta uusimman tienkäyttöselvityksen perusteella Keski- ja Pohjois-Pohjanmaan monikäyttömetsien käyntimäärä on suuruusluokkana 900 000 käyntiä vuodessa. Arviointimenetelmää kehitetään jatkuvasti.

(*sisältää Syötteen, Hailuoto-Liminganlahden, Oulangan, Rahja-Tankarin ja Rokuan aluekokonaisuuksien muut kohteet sekä Pohjanlahden puistoalueen muut aluekokonaisuuksien ulkopuoliset kohteet. Käyntimäärä on arvio, koska kohteilla ei ole jatkuvaa käyntimääräseurantaa.)

Myydyt tontit ja maa-alueet

Vuonna 2017 Metsähallitus myi suunnittelualueelta 14 tonttia ja vuokrasi 15 tonttia.

Yli puolet myydyistä tonteista sijaitsi Pohjois-Pohjanmaalla, Pudasjärvellä. Lisäksi myytiin yksittäisiä tontteja Keski-Pohjanmaalta. Myös vuokratonteista suurin osa sijaitsi Pudasjärvellä.

Tonttien myyntimäärät ovat viime vuosina selvästi vähentyneet. Kysynnän väheneminen on johtunut muun muassa keskimääräistä alhaisemmista taloussuhdanteista.

Suunnittelualueella on vuonna 2017 myyty maa-alueita 122 hehtaaria ja ostettu 215 hehtaaria.

Tuotettu energia

Tuotetun energian määrä	
Puu, GWh (toimitusmäärä)	40,1
Tuulivoima, GWh (vuokratut tuotantoalueet)	183
Turve, GWh (vuokratut suot)	290

Taulukko 32: Tuotettu energia suunnittelualueella vuonna 2017, GWh. (Lähde: Metsähallituksen paikkatietojärjestelmä)

Vuonna 2017 suunnittelualueella toimitettiin puuta energiantuotantoon 40,1 gigawattituntia.

Tuulivoimalla tuotettiin Iin Myllykankaan ja Raahen Annankankaan vuokratuilla tuotantoalueilla 183 gigawattituntia.

Turpeella tuotettiin 290 gigawattituntia. Tuotanto jakaantui siten, että Koillismaalla tuotettiin määrästä 30 prosenttia, Oulun seudulla (Ii, Utajärvi, Oulu) 56, Siikalatvassa seitsemän ja Sievi-Toholampi -alueella seitsemän prosenttia.

Metsätalouden tiestö

Tiestön määrä (pituus tieluokittain), km	
Runkotie	789
Aluetie	2 076
Varsitie	1 269
Osakkuustie	5 924
Yhteensä	10 058

Taulukko 33: Tiestön pituus suunnittelualueella tieluokittain vuonna 2017, km. (Lähde: Metsähallituksen paikkatietojärjestelmä)*

Tiestön hoitoon käytetty raha, €/vuosi	2017
Rakentaminen ja peruskorjaus	641 000
Tienhoito	355 000
Osakkuustiet	180 000
Yhteensä	1 176 000

Taulukko 34: Tiestön hoitoon käytetty rahamäärä suunnittelualueella vuonna 2017, euroa. (Lähde: Metsähallituksen budjettiraportointi)

Metsätalouden tiestö on mitoitettu ja rakennettu metsätalouden harjoittamisen tarpeisiin. Niistä tärkein on puutavaran kuljetusten hoitaminen kustannustehokkaasti ja ympärivuotisesti. Tiestö palvelee myös runsasta virkistys- ja muuta käyttöä.

Tieverkon kokonaispituus Keski- ja Pohjois-Pohjanmaan alueella on 10 000 kilometriä, josta omia kunnossapidettäviä teitä on 4 100 ja osakkuusteitä 5 900 kilometriä.

Vuonna 2017 tieverkoston ylläpitoon käytettiin yli miljoona euroa. Tieverkkosuunnittelun avulla pyritään suuntaamaan panostukset tärkeimmille tieverkon osille ympärivuotisuuden tai keliarvoisuuden edistämiseksi. Eniten rahaa käytettiin peruskorjaukseen ja rakentamiseen, 641 000 euroa. Tienhoitoon talvikun-

nossapitoon, hoitosorastukseen, lanaukseen ja vesakon leikkuuseen, käytettiin 355 000 euroa. Osakkuusteihin liittyviä maksuja maksettiin 180 000 euroa.

Tiestö palvelee Metsähallituksen puunkuljetusten lisäksi myös muuta raskasta liikennettä sekä paikallisia elinkeinoelämän tarpeita. Raskaan liikenteen osuus suunnittelualueen tienkäytöstä oli 11 prosenttia vuonna 2017. Suurin käyttäjäryhmä on kuitenkin metsien virkistyskäyttäjät, joiden osuus metsäteiden käyttöker-

roista on vuosina 2015-2017 toteutettujen selvitysten mukaan noin 85 prosenttia. Metsäteiden virkistyskäytön hyötyvaikutukset kohdistuvat selvityksen mukaan erityisesti metsästyksen, marjastukseen sekä ulkoiluun.

(*Tietietojen ajantasaistamisen vuoksi tieluokittaisia kilometrivaihteluita ilmenee jonkin verran, mikä selittää eroja aikaisempiin lukuihin.)

Terveyshyödyt

Koetut hyvinvointi- ja terveysvaikutukset	asteikolla 1-5
Kansallispuisto- ja retkeilyaluekävijät	4,37
Kalastajat	4,30
Metsästäjät	4,47
Monikäyttömetsien kävijät	4,29

Taulukko 35: Koetut terveys- ja hyvinvointivaikutukset Keski- ja Pohjois-Pohjanmaan valtion maa- ja vesialueilla vuonna 2017, asteikolla 1-5 jossa yksi kuvaa, ettei käynti lisännyt lainkaan koettua hyvinvointia ja viisi, että käynti lisäsi erittäin paljon koettua hyvinvointia. (Lähde: Metsähallituksen ASTA-asiakastietojärjestelmä, Metsätalouden tiestöselvitys)*

Metsähallitus selvittää käyttäjien kokemia hyvinvointi- ja terveysvaikutuksia osana kohteilla tehtäviä kävijätutkimuksia ja selvityksiä. Kaikki suunnittelualueen suojelu-, retkeily- ja monikäyttömetsissä liikkuneet kokivat käynnin lisänneen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointiaan merkittävästi.

Kansallispuistojen, retkeilyalueiden ja monikäyttömetsien tutkimuksissa vastaajia pyydetään lisäksi arvioimaan käynnin tuottamaa terveys- ja hyvinvointivaikutusta myös rahallisesti. Kysymyksen ohjeissa kehoitettiin vertaamaan rahallista arvoa kaupallisiin palveluihin, kuten esimerkiksi kuntosalikäynti (5 €),

kylpyläkäynti (20 €) tai konsertti (100 €). Terveys- ja hyvinvointivaikutusten rahallinen arvo vaihteli vastauksissa 400-500 euron välillä. Yksittäisissä vastauksissa vaihteluväli oli muutamasta kymmenestä eurosta jopa tuhansiin euroihin.

(* Kalastajien ja metsästäjien osalta lasketaan painotettu valtakunnallinen keskiarvo perustuen vuoden 2013 selvitykseen. Luonnonvarasuunnittelualueista keskiarvoa ei ole siinä käytetyn aluejaon perusteella mahdollista luotettavasti laskea.)

6.2.3. Sidosryhmiä koskevan toiminnan mittarit

Sidosryhmien tyytyväisyys

Metsähallitus mittaa vuosittain sidosryhmien käsitystä toiminnastaan ja maineestaan. Tutkimus kohdistetaan Metsähallituksen keskeisille sidosryhmille: asiakkaille, hallinnon ja politiikan toimijoille, metsäsektorin liitoille ja järjestöille, kansalaisjärjestöille, medialle, koulutuksen ja tutkimuksen sekä matkailun toimijoille.

Vuoden 2017 sidosryhmätutkimuksessa keskityttiin edellisvuosia enemmän vastuullisuuden ja toiminnan kehittämisen mittaamiseen. Vastaajia oli kaikkiaan 191. Tutkimuksen mukaan Metsähallitusta pidetään luotettavana ja yhteistyötä sen kanssa tuloksellisenä. Joustavuudessa, muutostykyisyydessä ja tehtävän kuvan selkeydessä on kuitenkin parannettavaa.

Vastanneiden mielestä Metsähallituksen tärkein tehtävä on edellisvuosien tapaan valtion luonnonvarojen hoito sekä liiketoiminnan, palvelujen ja suojelun näkökulmien yhteensovittaminen.

Suurimmiksi kehityskohteiksi Metsähallituksen toiminnassa ja vastuullisuudessa koettiin yhteistyö ja vuorovaikutus sekä toiminnasta ja vastuullisuudesta viestiminen.

Metsähallituksen maine oli vuonna 2017 kohtalainen ja kehityksen suunta on ollut hieman laskeva. Korkeimmat mainearviot antoivat metsäalan järjestöt ja liitot. Kansalaisjärjestöt ja matkailualan toimijat olivat sidosryhmistä kriittisimpiä.

Tutkimuksen sisältöä kehitetään, jotta esimerkiksi tulevaisuudessa saadaan entistä tarkempaa tietoa alueellisten sidosryhmien tyytyväisyydestä. Tutkimuksen kysymysten asettelua tullaan tarkastelemaan myös Metsähallituksen vastuullisuusohjelman vaatimusten näkökulmasta.

Paikallis- ja aluetaloudelliset vaikutukset

Suojelualuematkailu	Kokonaistulovaikutus, milj. euroa	Kokonaistyöllisyysvaikutus, htv
Kansallispuistot	22,6	226
Valtion retkeilyalueet	5,1	55
Muut kohteet	9,3	93

Erän lupa-asiakkaat	Kokonaistulovaikutus, milj. euroa	Kokonaistyöllisyysvaikutus, htv
Metsästäjät	2,995	23,2
Kalastajat	0,778	6,3

Taulukko 36: Suojelualuematkailun ja erän lupa-asiakkaiden aluetaloudellinen vaikutus Keski- ja Pohjois-Pohjanmaalla vuonna 2017. (Lähde: Metsähallituksen ASTA-asiakastietojärjestelmä, Riistatalouden suunnittelu- ja seurantajärjestelmä RSSI, Kalastuksen suunnittelu- ja seurantajärjestelmä KSSI)

Rokua - Kuva: Eeva Mäkinen

Metsähallituksen Luontopalvelut selvittää vuosittain kaikkien kansallispuistojen, valtion retkeilyalueiden sekä muutamien matkailullisesti merkittävien suojelualueiden kävijöiden rahankäytöstä syntyvät paikallistaloudelliset tulo- ja työllisyysvaikutukset. Luontomatkailun kasvu näkyy eniten matkailualueilla, joissa kävijöiden viipymä on pidempi ja matkailupalvelujen tarjonta kokonaisuudessaan laajempaa. Matkailualueilla sijaitsevien suojelualueiden paikallistaloudelliset vaikutukset ovat täten yleensä huomattavasti suuremmat kuin niistä kauempana sijaitsevien. Isojen kaupunkien läheisyydessä korostuvat paikallistaloudellisten vaikutusten sijaan lähivirkistys- ja terveyshyödyt.

Pohjanmaan kolmen kansallispuiston (Oulanka, Syöte ja Rokua) kävijöiden kokonaistulovaikutus paikallista-

louteen vuonna 2017 oli 22,6 miljoonaa euroa, valtion retkeilyalueiden (Iso-Syöte, Kylmäluoma ja Oulujärvi) 5,1 miljoonaa euroa ja Valtavaara-Pyhävaara luonnonsuojelualueen 9,3 miljoonaa euroa. Edellä mainittujen kohteiden yhteenlaskettu kokonaistyöllisyysvaikutus oli 374 henkilötyövuotta.

Erätalouden metsästys- ja kalastusasiakkaiden aluetaloudelliset kokonaistulovaikutukset suunnittelualueella vuonna 2017 olivat lähes 3,8 miljoonaa euroa ja työllisyysvaikutus lähes 30 henkilötyövuotta.

Metsätalouden aluetaloudelliset vaikutukset on kuvattu edellä taulukossa 26: Metsähallituksen puusta saatava tuotannon bruttoarvo ja viennin arvo.

Vesialueiden aluetaloudelliset vaikutukset

Kylmäluoman ja Oulujärven retkeilyalueet, milj. euroa ja htv	3 ja 34
Erän lupakalastajat, milj. euroa ja htv	0,78 ja 6,3
Valtion vesialueilla sijaitseissa kalanviljelylaitoksissa kasvatettu kalamäärä, kg/v	209 000
Valtion alueilta myydyt tai vuokratut rantatontit, kpl/v	12

Taulukko 37: Aluetaloudelliset vaikutukset ja liiketoiminta Keski- ja Pohjois-Pohjanmaan valtion vesialueilla vuonna 2017. (Lähde: Metsähallituksen ASTA-asiakastietojärjestelmä, Riistatalouden suunnittelu- ja seurantajärjestelmä RSSI, Kalastuksen suunnittelu- ja seurantajärjestelmä KSSI, Kiinteistökehityksen seurantajärjestelmä)

Valtion vesialueiden aluetaloudelliset vaikutukset -mittarin kehittäminen käynnistettiin tässä luonnon-varasuunnitelmaprojektissa. Tavoitteena on tulevaisuudessa entistä paremmin kertoa Metsähallituksen toiminnan taloudellisesta vaikuttavuudesta vesialueilla.

Tällä hetkellä mittari koostuu virkistyskävijöiden rahankäytön aluetaloudellisista vaikutuksista vesialueilla, eli suunnittelualueella Kylmäluoman ja Oulujärven retkeilyalueilla, Metsähallituksen vapakalastuskohteiden kalastuslupa-asiakkaiden rahankäytön aluetaloudellisesta vaikuttavuudesta sekä valtion vesialueilla tapahtuvan liiketoiminnan kuvaamisesta.

Kylmäluoman ja Oulujärven retkeilyalueet ovat suunnittelualueella kohteita, joiden vetovoimaisuus perustuu suurelta osin vesialueisiin ja niihin liittyviin aktiviteetteihin. Niiden aluetaloudellinen vaikuttavuus oli vuonna 2017 kolme miljoonaa euroa ja työllisyysvaikutus 34 henkilötyövuotta. Lupakalastajien tuoma aluetaloudellinen vaikuttavuus oli lähes 780 000 euroa ja työllisyysvaikutus yli kuusi henkilötyövuotta.

Kiinteistökehityksen vesialueisiin liittyvä liiketoiminta suunnittelualueella liittyi vesiviljelyyn ja rantatonttien myyntiin ja vuokraamiseen. Valtion vesialueilla sijaitsevat kalanviljelylaitokset tuottivat 209 000 kiloa kalaa. Tuotannon arvo on noin 1,2 miljoonaa euroa. Rantatontteja myytiin kuusi kappaletta ja vuokrattiin kuusi kappaletta. Merisoran nostokohteita tai vesialueilla toimivia tuulivoimaloita ei alueella sijainnut.

Metsähallitus maksoi vuonna 2017 suunnittelualueelle palkkoja lähes 7,36 miljoonaa euroa. Sitä Pohjois-Pohjanmaan osuus oli 7,2 miljoonaa euroa.

Metsähallituksen rahankäyttö alueella

2017, euroa	
Palkat	7 359 000
Ostetut palvelut: Kiinteistökehitys	150 000
Ostetut palvelut: Luontopalvelut	760 000
Ostetut palvelut: Metsähallitus Metsätalous Oy	36 200 000
Verot: Kiinteistövero	170 000
Verot: Yhteisövero	1 500 000

Taulukko 38: Metsähallituksen rahankäyttö Keski- ja Pohjois-Pohjanmaalla vuonna 2017, euroa. (Lähde: Metsähallituksen talousjärjestelmät)

Erilaisia palveluja ostettiin ulkopuolisilta yrityksiltä noin 37 miljoonalla eurolla*, josta Metsätalous Oy:n ostamien palvelujen osuus oli suurin, 36 miljoonaa euroa.

Metsähallitus maksoi yhteisöveroa noin 10 miljoonaa euroa, josta suunnittelualueen osuus oli 1,5 miljoonaa euroa.

(*Lukuihin sisältyvät Eräpalvelun, Luontopalvelun ja Metsätalous Oy:n osalta myös Kainuun alueella ostetut palvelut.)

6.3. Luonnonvarasuunnitelman vaikuttavuus maakuntaohjelmien toteutumiseen

6.3.1. Luonnonvarasuunnittelu on vuorovaikutusta

Maakuntayhteistyö on Metsähallitukselle erittäin tärkeää. Maakuntaohjelmat ja luonnonvarasuunnittelu ovat toimivia vuorovaikutuksen väyliä.

Suomen valtion ratifioimat kansainväliset sopimukset, valtion strategiat ja ohjelmat koskevat sekä maakuntia että Metsähallitusta. Ne tuottavat viitekehystä kaikkien organisaatioiden strategia- ja suunnittelutyölle. Luonnonvarasuunnittelua tehdään Metsähallituksen strategian ja valtion omistajapolitiikan muodostamisissa puitteissa.

Luonnonvarasuunnitelma on tarkoitettu Metsähallituksen hoitamiin valtion maihin ja vesiin liittyvien intressien yhteensovittamiseksi. Luonnonvarasuunnittelulla edistetään maakunnallisia ohjelmia niissä raameissa kuin se valtio-omistajan näkökulmasta on mahdollista. Metsähallitus esimerkiksi antaa lausunnot maakunnallisiin hankkeisiin luonnonvarasuunnitelman pohjalta.

6.3.2. Tavoitteet ovat yhteisiä

Maakunnat tavoittelevat kasvua, kilpailukykyä, työtä, hyvinvointia ja elinvoimaisuutta kestäväällä tavalla. Keski-Pohjanmaan ja Pohjois-Pohjanmaan maakuntasuunnitelmiin 2040 ja maakuntaohjelmiin 2018-2021 on linjattu monenlaisia tavoitteita elinkeinojen kehittämisestä vetovoimaisiin matkailu-, luonto- ja kulttuurikohteisiin. Luonnonvara-ala edustaa maakunnille älykästä erikoistumista ja osaamista.

Metsähallituksen toiminnalla saavutetaan tuloja valtiolle, alueellista kehittämistä, kansalaisten palvelujen ja hyvinvoinnin tarjoamista ja edistämistä, luonnon monimuotoisuuden turvaamista sekä esimerkiksi ilmastotohyötyjen toteuttamista. Keski- ja Pohjois-Pohjanmaan valtion maiden ja vesien luonnonvarasuunnitelma takaa valtion maiden parhaan kestävän tuoton yli sukupolvien, lisää maakuntien elinvoimaa, ponnistelee luonnon monimuotoisuuden vähenemisen pysäyttämiseksi valtion mailla ja vesillä sekä toimii tehokkaan ja yhtenäisen toiminnan työkaluna hyödyntäen digitalisaation tarjoamat mahdollisuudet.

Maakuntaohjelmien mikään yksittäinen toimenpide ei ole pelkästään Metsähallituksen vastuulla, mutta se myötävaikuttaa edistävästi monien toimenpiteiden toteuttamiseen. Luonnonvarasuunnitelmalla edistetään myös esimerkiksi Keski- ja Pohjois-Pohjanmaan alueellisten metsäohjelmien 2016-2020 toteuttamista ja siihen liittyviä tavoitteita niin hakkuumahdollisuuksien kestävässä hyödyntämisessä kuin monimuotoisuuden vaalimisessa ja metsätalouden vesiensuojelussa.

Luonnonvarasuunnitelma edistää myös muita, maakuntaohjelmiin vaikuttavia, energiaan, ilmastoon, matkailuun ja muihin teemoihin liittyviä maakunnallisten ohjelmien tavoitteita.

7 Toimintaohjelma Keski- ja Pohjois-Pohjanmaan valtion maa- ja vesialueille 2018-2023

7.1. Asiakkaiden ja sidosryhmien tavoitteet

Metsähallitus teki luonnonvarasuunnittelua tiiviissä yhteistyössä asiakkaista ja sidosryhmistä kootun yhteistyöryhmän kanssa. Yhteistyöryhmä kokoontui kolme kertaa. Ensimmäisessä työpajassa kartoitettiin osallistujien valtion maihin ja vesiin liittyvät toiveet ja hyödyt, ja niiden pohjalta Metsähallitus lähti tuottamaan toimintaohjelmaa tulevalle suunnitelmakaudelle. Yhteistyöryhmä kommentoi toimintaohjelmaluonnosta toisessa ja kolmannessa työpajassa, ja Metsähallitus muokkasi sisältöä saatujen kommenttien pohjalta.

Luvussa 3.3. on esitelty tarkemmin projektin kulku. Liitteessä 1 on tarkasteltu yhteistyöryhmätilaisuuksissa käytettyjä menetelmiä ja esitetty yhteenveto tuloksista.

7.2. Kansalaisten odotukset

Yhteistyöryhmän lisäksi suunnitteluun osallistettiin myös muita tahoja ja kansalaisia. Kaikille avoin yleisökysely oli vastattavissa 7.12.2017-7.1.2018. Nuorten ajatuksia ja ideoita kuultiin Taivalkoskella järjestetyssä nuorten työpajassa. Yleisökyselyn ja työpajan tulokset on esitelty liitteessä 4.

Muille kuin yhteistyöryhmän työskentelyyn osallistuneille sidosryhmille tarjottiin esittelykäyntiä. Toteutuneet esittelyt on listattu luvussa 3.3.2.

7.3. Valtio-omistajat linjaukset

Luonnonvarasuunnittelussa asiakkaiden ja sidosryhmien toiveet ja tavoitteet sovitetaan valtio-omistajan asettamiin raameihin. Valtio-omistajan odotukset Metsähallituksen toiminnalle on koottu maa- ja metsätalousministeriössä sekä ympäristöministeriössä valmisteltuihin ja talouspoliittisessa ministerivaliokunnassa käsiteltyihin Metsähallituksen omistajapoliittisiin linjauksiin vuosille 2016-2020.

Omistajapolitiikan mukaan valtion maa- ja vesiomaisuutta hallitaan yhtenä kokonaisuutena. Toiminnan puitteet luodaan aluetasolla luonnonvarasuunnittelun avulla. Tavoitteena on suurin yhteiskunnallinen kokonaisuhyöty, kustannustehokkuus ja pitkän aikavälin tuottomahdollisuuksien säilyttäminen.

Metsätalouden liiketoimintaympäristössä on odotettavissa puun kysynnän kasvua. Hallitusohjelman tavoitteena on puun käytön monipuolistaminen ja lisääminen valtakunnan tasolla 15 miljoonalla kuutiometrillä vuodessa. Metsien kasvun lisäämisellä tavoitellaan edullisia hiilitalousvaikutuksia.

Metsähallituksella on myös entistä merkittävämpi rooli tuottaa metsiin ja vesialueisiin liittyviä virkistyspalveluita kysyntälähtöisesti ja tarjota kotimaisen ja kansainvälisen luonto- ja virkistysmatkailun yrityksille toimintamahdollisuuksia.

Sinisen biotalouden merkitys korostuu tulevaisuudessa. Kalankasvatus on raaka-aineiden kulutuksen ja hiilitalouden kannalta tehokas eläinproteiinin tuotantomuoto. Myös vesialueisiin liittyvät aineettomat hyödyt esimerkiksi matkailussa, virkistyksessä ja hyvinvoinnissa ovat merkittäviä.

Selkä-Sarvi, Perämeri - Kuva: Essi Keskinen

Kiinteistöliiketoiminnassa keskeistä on valtion kiinteistöstrategia. Rakentamaton maaomaisuus pidetään valtion hallussa ja Metsähallituksen hoidossa. Toiminnassa otetaan huomioon yhteiskunnallinen kokonaishyöty. Kaavoituksessa tavoitteena ovat toimijoiden tarpeisiin sopivat ratkaisut.

Luonnon monimuotoisuuden turvaamisen tavoitteena on parantaa lajien ja luontotyyppien tilaa. Kansallinen ja kansainvälinen lainsäädäntö ja sopimukset ovat toiminnan keskeinen peruste. Kulttuuriomaisuuden vaalimisessa kiinteistövarallisuuden arvot säilytetään.

Valtion metsien ja vesialueiden elinvoimaiset, monimuotoiset ja tuottavat riista- ja kalakannat luovat puit-

teita kalastukseen ja metsästykseseen. Metsähallituksen rooli on tuottaa kala- ja riistakantojen hoito-, valvonta- ja lupamyyntipalveluita.

Yhteistyöryhmien osallistamistilaisuuksien tulokset muodostivat vahvan rungon toimintaohjelmalle. Yhteistyöryhmän tulosten ohella muu osallistaminen sekä avoimen yleisökyselyn tulokset sovitettiin omistajapolitiikan raameihin. Päälinjat muodostavat toimintaohjelman teemallisen rungon vuosille 2018-2023. Jokainen päälinjaus on avattu osioissa 7.4-7.10.

Keski- ja Pohjois-Pohjanmaan valtion maa- ja vesialueiden luonnonvarasuunnitelman toiminnanlinjaukset

MAANKÄYTTÖ JA VESIALUEIDEN KÄYTTÖ

Olemme tunnettu ja arvostettu edelläkävijä alallamme sekä haluttu yhteistyökumppani.

Säilytämme liiketoimintamme pitkän aikavälin kestävät tuottomahdollisuudet.

Hillitsemme ilmastomuutosta pitämällä metsien hiilensidontakyvyn hyvänä ja kasvattamalla metsiin sitoutuneen hiilen määrää.

Sovitamme kestävästi yhteen meri- ja sisävesialueisiin kohdistuvia toiveita yhteistyössä eri toimijoiden kanssa vesien hyvän tilan saavuttamiseksi, monimuotoisuuden parantamiseksi ja sinisen biotalouden liiketoiminnan mahdollistamiseksi.

Vahvistamme kansalaisten luontosuhdetta sekä edistämme hyvinvointia ja terveyttä Terveys ja hyvinvointi 2025 -ohjelmamme mukaisesti.

Hoidamme poronhoitoalueella valtion maa- ja vesialueita yhteistyössä paliskuntien kanssa Metsähallituksen ja Paliskuntain yhdistyksen välisen sopimuksen mukaisesti.

Ylläpidämme ja kehitämme ajantasaista luonnonvaroihin ja niiden käyttöön liittyvää tietovarantoa siten, että se tarjoaa luotettavan alustan toiminnalle, viestinnälle ja uusille kehittämishankkeille.

METSÄTALOUS MONIKÄYTTÖMETSISSÄ

Lisäämme hakkuumahdollisuuksien mukaista puun tarjontaa siten, että yleisten yhteiskunnallisten velvoitteiden huomioon ottamisesta saatavat hyödyt (yyv-hyödyt) pysyvät vähintään nykyisellä tasolla ja maakuntien elinvoimaisuus kasvaa. Pohjanmaan hakkuusuunnite on 0,96 milj. m³/v.

Parannamme metsätalouden kannattavuutta. Lisäämme metsien kestäviä tuottomahdollisuuksia hyvällä metsänhoidolla ja pitämällä huolta metsien terveydestä. Tarkastelemme järeän puun kasvatusmahdollisuuksia, jotta raaka-aine vastaisi puutuoteteollisuuden tarpeita.

Pidämme tiestön ja sen kunnon metsätalouden harjoittamisen vaatimalla tasolla.

Suosimme erityishakkuista kaava-, matkailu-, retkeily-, riista-, virkistys- ja muilla erityiskohteilla. Vähennämme metsänhoidon panostuksia turvemaiden heikkotuottoisille kasvupaikoille. Minimoimme vesistöihin kohdistuvaa kuormitusta monipuolisilla vesiensuojeluratkaisuilla.

Tarjoamme mahdollisuuksia luonnontuotteiden hyödyntämiseen.

LUONNON MONIMUOTOISUUDEN JA KULTTUURIPERINNÖN SUOJELU

Parannamme suojelualueverkoston tilaa ja kytkeytneisyyttä kohdistamalla hoito-, ennallistamis- ja muut turvaamistoimet suojelualueilla ja monikäyttömetsissä lajien ja luontotyyppien kannalta kustannusvaikuttavasti.

Parannamme luonnon monimuotoisuuden säilymistä alue-ekologisen suunnittelun keinoin.

Lisäämme monikäyttömetsissä aktiivisia luonnonhoito-toimia ja lahoppuun sekä järeän lehtipuun määrää.

Tuemme ympäristöministeriötä luonnonsuojelualueiden säädösvalmistelussa, jossa laaditaan perustamissäädökset niille valtion suojelutarkoituksiin varatuille alueille, joita ei vielä ole perustettu lakisääteiseksi suojelualueiksi.

Parannamme monimuotoisuuden kannalta tärkeimpien lajien ja luontotyyppien suojelutasoa ja tietopohjaa ja toimimme aktiivisesti uusimman tutkimustiedon pohjalta.

Turvaamme valtion maa- ja vesialueiden keskeiset kulttuuriperintöarvot.

VIRKISTYSKÄYTTÖ JA MATKAILU

Kehitämme luontoalueiden palveluja ja saavutettavuutta asukkaiden, terveydenhoidon ja matkailun tueksi.

Mitoitamme ja kohdennamme retkeilypalvelut valtion mailla kysynnän ja resurssien mukaisesti.

Vastaamme kansallispuistojen ja muiden suosittujen luontoalueiden kasvavaan kysyntään ja varmistamme virkistys- ja matkailukäytön kestävyysmukaan lukien vahvistuvat talous- ja työllisyysyhdöt.

Lisäämme tietoisuutta monikäyttömetsien käytön mahdollisuuksista ja mahdollistamme monikäyttömetsien talous- ja työllisyysyhdötyä tuottavaa virkistys- ja matkailutoimintaa.

ERÄTALOUS

Pidämme huolta riista- ja kalalajien elinympäristöistä tiiviillä yhteistyöllä Metsähallituksen vastualueiden ja muiden toimijoiden kanssa.

Turvaamme riista- ja kalakantojen kestävyysmet-sästys- ja kalastusjärjestelyillä ja samalla huomioimme alueelliset erityispiirteet.

Tarjoamme eri käyttäjäryhmille monipuolisia met-sästys- ja kalastusmahdollisuuksia sekä parannamme erätalouden yrittäjyyden edellytyksiä tuottaen yhteiskunnalle monipuolisia hyötyjä.

Ylläpidämme ja kehitämme alueen erävalvontaa yhteistyössä valvontaviranomaisten, riistanhoitoyhdistysten ja kalastusalueiden kanssa.

KIINTEISTÖLIIKETOIMINTA

Kasvatamme valtion maa- ja vesialueiden arvoa kiinteistöjalostuksen keinoin asiakaslähtöisesti eri tarpeisiin.

Etsimme ja kehitämme aktiivisesti liiketoimintamahdollisuuksia valtion maa- ja vesialueilla ja luomme edellytyksiä yrittäjyydelle.

Tuemme matkailualueiden kehittymistä ja jatkamme tonttikauppaa ja vuokrausta, painopisteenä Koillismaa.

YHTEISTYÖ, VIESTINTÄ JA VUOROVAIKUTUS

Edistämme eri käyttäjäryhmien luontoon ja luonnonvarojen kestäväan käyttöön liittyvää tietämystä, tietoa kohteista ja niiden tarjoamista mahdollisuuksista sekä luonto- ja metsäsuhteen kehittymistä yhdessä muiden toimijoiden kanssa.

Etsimme aktiivisesti uusia kumppanuuksia ja hankeyhteistyötä sekä vahvistamme vapaaehtoistoimintaa.

Kehitämme ja syvennämme vuorovaikutusta ja viestintää nykyisiin ja uusiin sidos- ja käyttäjäryhmiin.

7.4. Maankäyttö ja vesialueiden käyttö

Olemme tunnettu ja arvostettu edelläkävijä alallamme sekä haluttu yhteistyökumppani.

Olemme käynnistäneet koko konsernia koskevan vastuullisuusohjelman teon. Kevään 2018 aikana valmistuu olennaisuusanalyysi Metsähallituksen kaikista keskeisistä vastuullisuuteen liittyvistä teemoista ja tiekartta niiden toteuttamiseksi. Sen pohjalta lähdemme valmistelemaan varsinaista ohjelmaa tavoitteineen, toimenpiteineen ja seurantoineen.

Olemme sitoutuneet edistämään toiminnassamme YK:n kestävän kehityksen tavoitteita (Sustainable Development Goals, Agenda2030). Kartoitamme kevään 2018 aikana toimintamme ja sidosryhmien kannalta olennaisimmat kestävän kehityksen tavoitteet. Tavoitteet ja niiden tarkempi kuvaus julkaistaan Metsähallituksen internetsivuilla syyskuussa 2018.

Toimimme aktiivisesti erilaisissa asiantuntijaverkostoissa kuten FIBS-vastuullisuus- ja monimuotoisuusverkostossa, Euroopan metsähallitusten kattojärjestössä Eustaforissa ja kansainvälisessä luonnonsuojeluliitossa IUCN:ssä. Teemme yhteistyötä maakuntien ja tutkimus- ja viranomaisorganisaatioiden kanssa. Etsimme uusia kumppanuuksia sekä hanketyössä että erilaisissa yrityshautomoissa.

Linjauksen toteutumista kuvaava mittari:

Sidosryhmien tyytyväisyys

Säilytämme liiketoimintamme pitkän aikavälin kestävät tuottomahdollisuudet.

Jalostamme valtion maa- ja vesiomaisuutta asiakaslähtöisesti ja kestävästi eri tarpeisiin. Ohjaamme loma-, omakoti- ja liiketonttien kaavoitusta valtion mailla niin, että maiden arvo kasvaa.

Vähennämme metsätalousmaan myyntiä. Suuntaamme myyntiä liiketoimintamme harjoittamisen kannalta epätarkoituksenmukaisiin kohteisiin eli pieniin, isoista

metsätalousalueista irrallisiin tai huonojen tieyhteyksien varrella sijaitseviin metsäpalstoihin.

Pidämme metsänhoidon tason korkeana tekemällä tarpeelliset metsänhoitotyöt, kuten taimikonhoidot, maanmuokkaukset, kunnostusojitukset ja ensiharvennukset, täysimääräisinä ja oikea-aikaisina luonnon monimuotoisuuden huomioiden. Panostamme metsänhoidossa arvokasvun lisäämiseen tekemällä harvennushakkuut ajallaan ja erityisesti lannoittamalla hyvälaatuisia metsiä.

Linjauksen toteutumista kuvaavat mittarit:

Valtion maa- ja vesialueet sekä käytön kehitys

Metsävarojen kehitys monikäyttömetsissä

Hillitsemme ilmastomuutosta pitämällä metsien hiilensidontakyvyn hyvänä ja kasvattamalla metsiin sitoutuneen hiilen määrää.

Monikäyttömetsissä puusto toimii kasvaessaan hiilinieluna. Pidämme kestävän metsänhoidon toimenpiteillä monikäyttömetsien kasvun suurempana kuin käytön. Suunnitelmakauden alussa runkopuun kokonaiskasvu on noin 1,820 miljoonaa kuutiometriä ja kokonaispoistuma noin 1,122 miljoonaa kuutiometriä. Erotus, noin 0,700 miljoonaa kuutiometriä, vastaa 224 000 tonnia hiiltä. Luonnonsuojelualueilla puusto toimii hiilivarastona.

Hyödynnämme tuoreen ilmastomuutosta hillitsevä metsätalous 2017-2018 -projektimme tulokset ja otamme ne käyttöön suunnitelmakaudella. Seuraamme myös muuta ilmastotutkimusta ja otamme uusimman ilmastomuutosta koskevan tutkimustiedon huomioon alueiden hoidossa, käytössä ja suojelussa.

Linjauksen toteutumista kuvaava mittari:

Metsävarojen kehitys monikäyttömetsissä

Metsät ovat merkittävä hiilinielu ja sitovat ison osan Suomen kasvihuonekaasupäästöistä. Metsähallituksen maiden puuston hiilinielu on noin viidesosa koko Suomen puuston hiilinielusta. Hiilivarasto on kasvanut merkittävästi ja on ollut vuosina 2003-2008 noin 326 teragrammaa hiilidioksidia.

Puuston biomassan hiilivarasto on lisääntynyt sekä metsätalouden että luontopalveluiden mailla noin 6,8 teragrammaa vuodessa. Suurimmat lahoppuun hiilivarastot sijaitsevat Pohjanmaan ja Kainuun alueella.

Valtion metsämaiden maaperä on ollut pääsääntöisesti hiilen nielu. Kangasmaiden maaperän hiilensidontaan vaikuttaa kulloisenkin vuoden lämpötila. Kangasmaiden maaperänielu on mittausjaksosta riippuen vaihdellut 0,7–2,5 teragrammaa hiilidioksidia. Ojitettujen orgaanisten maiden maaperäpäästöt ovat vaihdelleet 2–3 teragrammaa hiilidioksidia, kuitenkin pienentyen puuston keskitilavuuden kasvaessa ja maanalaisen karikesyötteen lisääntyessä.

(Lähde: Lehtonen & al: Metsähallituksen hallinnoimien metsien hiilitaseet)

Sovitamme kestävästi yhteen meri- ja sisävesialueisiin kohdistuvia toiveita yhteistyössä eri toimijoiden kanssa vesien hyvän tilan saavuttamiseksi, monimuotoisuuden parantamiseksi ja sinisen biotalouden liiketoiminnan mahdollistamiseksi.

Toteutamme Oulujoen-Lijoen kansallista vesienhoitoalueen suunnitelmaa (<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-314-308-1>) ja toimenpideohjelman (<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-314-318-4>) valtion vesialueilla.

Kartoitamme ja mahdollisuuksien mukaan korjaamme teiden alituksista syntyneitä pienvesien vaelluseteitä lijoen vesistöalueella. Yhteistyössä tienpitäjän kanssa laadimme suunnitelman niiden korjaamiseksi. Laadimme Esteet pois! -hankkeessa valtakunnallisen suunnittelu- ja toteutusohjeen teiden alitusten hyvistä toimintatavoista ja viestimme siitä aktiivisesti.

Osallistumme valtakunnalliseen merialuesuunnitteluun sekä asiantuntijatyönä että tuottamalla tarvittavia tausta-aineistoja. Merenhoidon toimenpideohjelman toteutamme käytännössä muun muassa Valtakunnallinen vedenalaisen meriluonnon monimuotoisuuden inventointi -ohjelman (VELMU 2) toimenpiteiden avulla.

Tavoitteena on tuottaa luotettava ja ajantasainen arvio siitä, miten tehokkaasti merisuojelualueiden avulla voidaan saavuttaa meriympäristön hyvä tila. Toimenpiteillä selvitämme esimerkiksi, miten vesi- ja ympäristöluvuissa huomioidaan avainelinympäristöt ja turvataan niiden säilyminen.

Lisäämme pohjoisen Perämeren meriluonnon tunte-
musta Suomen ja Ruotsin yhteistyönä koordinoimamme Saumaton Perämeri - SEAmBOTH -hankkeen kautta. Hankkeessa kartoitetaan Perämeren vedenalaista luontoa ja tuotetaan sitä kuvaavaa kartta- ja paikkatietoaineistoa, joka hyödyttää viranomaisia, veneilijöitä, mökkeilijöitä, matkailijoita, päättäjiä ja yrittäjiä. Hanke tukee myös merialuesuunnittelua pohjoisella Perämerellä.

Sisävesien monimuotoisuutta lisäämme koordinoimalla kansallista Freshabit LIFE IP -hanketta. Hankkeen poikkeuksellisen laaja yhteistyöverkosto edistää vesienhoitoa kehittämällä vedenalaisen luonnon ja kulttuuriperinnön kartoitusta sisävesillä, pienvesien tilanarvointimenetelmää sekä kansallista integroitua valuma-aluemallia. Hankkeessa myös pilotoidaan jokihelmisimpukoiden kasvattamista laboratorio-olosuhteissa.

Autamme yrittäjiä löytämään vesiviljelyyn, kuten kalankasvatukseen, ja tuulivoimaan liittyviä kestäviä liiketoimintamahdollisuuksia. Hankkeiden suunnittelussa huomioidaan valmisteilla oleva valtakunnallinen merialuesuunnitelma.

Linjauksen toteutumista kuvaavat mittarit:

Valtion maa- ja vesialueet sekä käytön kehitys

Monimuotoisuuden kehitys

Vesialueiden aluetaloudellinen vaikuttavuus

Vahvistamme kansalaisten luontosuhdetta sekä edistämme hyvinvointia ja terveyttä Terveys ja hyvinvointi 2025 -ohjelmamme mukaisesti.

Pyrimme madaltamaan luontoliikunnan kynnystä ja parantamaan luontoalueiden saavutettavuutta. Erityisesti panostamme palvelujen tarjontaan ja kohteiden tunnettuuden lisäämiseen niille kohderyhmille, jotka eivät vielä tunne luontoliikunnan mahdollisuuksia tai joilla on erityisiä esteitä alueiden käytölle. Suunnitellamme soveltavia luontoliikunnan ratkaisuja yhdessä asiakkaiden kanssa.

Kävijätutkimusten mukaan kansallispuistoissa ja muilla vetovoimaisilla luontoalueilla retkeily vahvistaa perheiden hyvinvointia ja yhteenkuuluvaisuuden tunnetta. Panostamme jatkossa etenkin lapsiystävällisiin palveluihin. Kehittämistyössä huomioimme perheiden moninaisuuden, eri sukupolvet, uudet suomalaiset ja muut tärkeät erityisryhmät.

Jatkamme luonnon terveysvaikutusten seurantaa ja kehitämme edelleen siihen soveltuvia menetelmiä. Pyrimme entisestään vahvistamaan luontoalueiden käyttöä terveydenhoidossa esimerkiksi nuorten syrjäytymisen vähentämisessä ja mielenterveyskuntoutuksessa.

Metsähallitus on kehittänyt mittariston metsästäjien ja kalastajien kokemien terveys- ja hyvinvointihyötyjen seurantaan. Mittari otetaan osaksi säännöllistä palautteen keräämistä.

Linjauksen toteutumista kuvaavat mittarit:

Asiakastyytyväisyys

Käyntimäärät

Luonnon terveysvaikutukset

Hoidamme poronhoitoalueella valtion maa- ja vesialueita yhteistyössä paliskuntien kanssa Metsähallituksen ja Paliskuntain yhdistyksen välisen sopimuksen mukaisesti.

Metsätalouden ja porotalouden yhteensovittamiskeinot on määritetty Paliskuntain yhdistyksen ja Metsähallituksen vuonna 2013 solmimassa sopimuksessa. Sopimus ja sen noudattaminen ovat myös PEFC-metsäsertifiointin vaatimus. Sertifiointikriteerien täyttymiseksi Metsähallituksen tulee olla yhteistyössä asianosaisten paliskuntien edustajien kanssa silloin, kun se tekee sellaisia toimenpiteitä, joilla voi olla oleellista vaikutusta poronhoidon harjoittamiseen.

Metsähallitus kutsuu vuosittain paliskunnat ja paliskuntain yhdistyksen edustajat paliskuntaryhmittäin neuvotteluun, jossa käydään palautekeskustelu menneen vuoden toiminnasta ja yhteistyöstä. Neuvottelussa käsitellään myös Metsähallituksen eri toimintojen ajankohtaiset, poronhoitoa koskevat asiat ja sovitaan tarvittavat paikalliset menettelytavat niiden yhteensovittamisessa.

Paliskuntaryhmäkohtaisen neuvottelun lisäksi Metsähallituksen Metsätalous Oy sopii vuosittain paliskuntaneuvotteluista tai muusta yhteydenpidosta, jolla varmistetaan paliskunnan tietoisuus Metsähallituksen tulevista metsätaloustoimenpiteistä. Sopimusten mukaisesti poronhoidon edellytykset otetaan huomioon metsätalouden eri toimenpiteissä. Talvi- ja kevätlaidunalueiden sekä vasonta- ja toiminta-alueiden metsien hakkuista ja maan käsittelystä tai niitä koskevista rajoituksista neuvotellaan paliskunnittain. Neuvotteluissa tai tarpeen mukaan käydään läpi myös esimerkiksi aitapaikkojen ja niihin liittyvien porojen kuljetussuuntien, siulojen, pysyvien ruokintapaikkojen sekä tärkeiden jäkälä- ja luppoalueiden muutokset ja muutostarpeet.

Sopimusten tarkempi sisältö on kuvattu Metsähallituksen metsätalouden ympäristöoppaassa.

Ylläpidämme ja kehitämme ajantasaista luonnonvaroihin ja niiden käyttöön liittyvää tietovarantoa siten, että se tarjoaa luotettavan alustan toiminnalle, viestinnälle ja uusille kehittämishankkeille.

Otamme Metsätalous Oy:ssä käyttöön toimenpiteiden suunnittelun ja toteutuksen avuksi uusia paikkatietoaineistoja sitä mukaan kuin niitä tulee tarjolle. Suunnitelmakauden aikana on tulossa käyttöön puunkorjuun suunnittelun avuksi maaperän kantavuutta kuvaava kartta-aineisto, jonka avulla pyritään hyödyntämään entistä tarkemmin kantavat maat ja toisaalta välttämään raiteiden muodostumista puiden metsäkuljetuksessa. Yksi kehittämismahdollisuus on roudan syvyyttä ennustava paikkatietoaineisto.

Osaksi nykyistä suunnittelujärjestelmäämme otamme käyttöön sijoitussuunnittelutyökalun, joka avulla voimme kokonaisvaltaisemmin hahmottaa suunnittelualueen hakkuumahdollisuudet ja toimenpiteissä huomioitavat seikat. Työkalun avulla pyritään keskittämään ja tehostamaan toimintaa sekä sitä kautta parantamaan toiminnan kannattavuutta. Laserinventointimenetelmä kehittyä ja tuottaa keskipitkällä aikavälillä puustotiedoltaan tarkempaa aineistoa suunnittelun tueksi. Aloitamme laserinventoinnin toisen kierroksen vuonna 2018 yhteistyössä Suomen metsäkeskuksen kanssa. Vanhaa aineistoa voidaan myös kasvattaa vastaamaan paremmin nykytilannetta.

Puunkorjuun, puutavaran autokuljetuksen ja metsänhoidon toteutuksen ohjauksessa otamme käyttöön uuden Ohjas-toiminnanohjausjärjestelmän. Metsätalous Oy:n yrittäjien käyttöön uusina tietojärjestelminä tulevat LogForce puutavaran autokuljetukseen sekä WoodForce metsänhoitoon ja puunkorjuuseen. WoodForce ja LogForce ovat Metsähallituksen lisäksi yhteensopivia myös eräiden muiden urakanantajien toiminnanohjausjärjestelmien kanssa, mikä helpottaa ja tehostaa yrittäjien toimintaa silloin kun yrittäjä työskentelee usealle urakanantajalle.

Lajeihin, luontotyypeihin ja kulttuuriperintöön liittyvää tietopohjaa kartutamme ja ylläpidämme maastointientien ja -seurantojen avulla modernia tekniikkaa hyödyntäen. Paikkatietoa lajeista, luontotyypeistä ja kulttuuriperinnöstä viemme tietojärjestelmiin, joista se on käytettävissä kaikkeen suunnitteluun ja seurantaan. Luonto- ja kulttuuriperintötiedon perusteella pystymme suuntaamaan suojelu- ja hoitotoimet kustannusvaikeasti sekä esimerkiksi suunnittelemaan alueiden retkeilykäytön kestävästi. Tietoja käytetään myös direktiiviraportoinnissa ja uhanalaisuusarvioinnissa sekä yhteistyötahojen tutkimuksessa. Vastaamme osasta koko ympäristöhallinnon tietojärjestelmiä ja edistämme osaltamme avoimen luonto- ja kulttuuriperintötiedon hyödyntämistä.

Kuva: Saara Airaksinen

7.5. Metsätalous monikäyttömetsissä

Lisäämme hakkuumahdollisuuksien mukaista puun tarjontaa siten, että yleisten yhteiskunnallisten velvoitteiden huomioon ottamisesta saatavat hyödyt (yyv-hyödyt) pysyvät vähintään nykyisellä tasolla ja maakuntien elinvoimaisuus kasvaa. Pohjanmaan hakkuusuunnite on 0,96 milj. m³/v.

Hoidamme monikäyttömetsiä metsänhoito-ohjeen, metsätalouden ympäristöoppaan ja ympäristö- ja laatu-järjestelmän (ISO 14001 ja ISO 9001) sekä metsänomistajakohtaisen PEFC-sertifikaatin (PEFC/02-31-96) ohjeistuksen mukaan. Metsäsuunnittelu perustuu suunnittelujärjestelmän paikkatietosovelluksissa olevaan ajantasaiseen metsävaratietoon ja runsaaseen määrään muun muassa kaavoitusta ja uhanalaisia lajeja koskevaa paikkatietoa. Teemme toimenpidesuunnitelmat maankäyttöratkaisuja ja alue-ekologisen suunnittelun ratkaisuja noudattaen.

Pohjanmaan hakkuusuunnite on 0,96 miljoonaa kuutiometriä vuodessa. Uudistamispinta-ala on 3 300 hehtaaria vuodessa ja kasvatushakkuuala 9 100 hehtaaria vuodessa. Edelliseen suunnitelmakauteen verrattuna lisäämme hieman hakkuumahdollisuuksien mukaista puun tarjontaa, noin 33 000 kuutiometriä vuodessa, tinkimättä yleisten yhteiskunnallisten velvoitteiden hyötyjen tasosta. Toteutamme hakkuusuunnitteen lisäyksen kasvatushakkuuiden määrää kasvattamalla. Uudistamispinta-ala laskee 700 hehtaaria vuodessa ja kasvatushakkuupinta-ala kasvaa 1300 hehtaaria vuodessa edellisen suunnitelmakauden toteumaan verrattuna. Energiapuun toimitusmäärä on ollut vuosittain noin 40 gigawattituntia, ja sitä on mahdollista kasvat-
taa, jos kysyntää on. Pohjanmaalla turvemaiden osuus metsätalousmaasta on suuri. Talvien lyheneminen ja roudan puuttuminen edellyttävät uusien turvemaiden korjuuratkaisujen kehittämistä. Hakkuusuunnitteen laskennan periaatteet on kuvattu liitteessä 8.

Tuotamme metsätalouden avulla aluetalouteen noin 100 miljoonaa euroa vuodessa. Noudatamme Metsätalous Oy:n urakoissa hankintalakia. Hankintalaki varmistaa tarjoajien tasapuolisen ja syrjimättömän kohtelun valinnoissa. Hankintalain, tilaajavastuulain ja PEFC-sertifioinnin noudattaminen urakointipolitiikassa varmistaa, että sopimusyrittäjät hoitavat säästöjen mukaisesti yhteiskunnalliset velvollisuutensa (verot, eläkemaksut ym.). Lainsäädäntö ei mahdollista paikallisen toimijan suosimista hankinnoissa. Paikallisella toimijalla on kuitenkin aina hintakilpailukyky puolellaan, koska hänelle ei muodostu majoitus ja matkustuskustannuksia

kuten kauempaa tulevalle toimijalle. Pääsääntöisesti sopimusyrittäjät ovat paikallisia tai heillä on paikallisia aliurakoitsijoita tai työvoimaa.

Haemme uusia ratkaisuja metsureiden talviaikaiselle työllistämiseksi. Työllistäminen talvihakkuissa ei ole mahdollista kustannustehokkuuden ja puunostajien mittavaatimusten vuoksi, joita ei nykyisellään voi hoitaa ilman tietojärjestelmäohjausta.

Linjauksen toteutumista kuvaavat mittarit:

Metsävarojen kehitys monikäyttömetsissä

Alueelta korjattu puumäärä

Tuotetun energian määrä

Monimuotoisuuden kehitys

Paikallis- ja aluetaloudelliset vaikutukset

Parannamme metsätalouden kannattavuutta. Lisäämme metsien kestäviä tuottomahdollisuuksia hyvällä metsänhoidolla ja pitämällä huolta metsien terveydestä. Tarkastelemme järeän puun kasvatusmahdollisuuksia, jotta raaka-aine vastaisi puutuoteteollisuuden tarpeita.

Parannamme metsätalouden harjoittamisen kannattavuutta. Metsänhoidon panostusten painopiste on työlajeissa ja kasvupaikoissa, jotka tuottavat hyvän arvokasvun. Pidämme metsät hyvässä ja tuottavassa kunnossa. Huonolaatuisia metsiä, joiden tuleva tukkisaanto on matala, voimme uudistaa ennenaikaisesti. Vastaavasti hyvälaatuisia ja -kasvuisia metsiköitä voimme kasvattaa pidemmällä kiertoajalla. Hakkuuiden suunnittelussa pyrimme toiminnan keskittämiseen kasvattamalla keskimääräistä toimenpidekuvion kokoa metsänhoito-ohjeen tarjoamien mahdollisuuksien rajoissa ja sijoittamalla toimenpidekuviot toistensa läheisyyteen. Keskittämisen mahdollisesti aiheuttamia vesistövaikutuksia hallitsemme valuma-aluekohtaisella suunnittelulla, Kuha-ohjelmalla.

Lisäämme puuston arvokasvua lannoittamalla 3 500 hehtaaria vuodessa. Taimikoiden varhaishoitoa ja harvennusta teemme yhteensä 4 100 hehtaaria vuodessa. Taimikonhoidon tavoitteena on riittävän tiheä sekametsä, jota viimeisen taimikonhoitotoimenpiteen jälkeen kasvatetaan ensiharvennusvaiheeseen saakka. Soiden vesitaloutta hoidamme kunnostusajituksin 900 hehtaarilla vuodessa. Perustamme taimikot nopeasti heti uudistushakkuun jälkeen. Otamme ilmastonmuu-

toksen huomioon toimenpiteissä Ilmastomuutosta hillitsevä metsätalous -projektin tulosten mukaisesti ja parannamme valmiuttamme ilmastomuutokseen sopeutumiseen ja sen hillintään tekemällä ilmastoystävällisiä valintoja metsätaloustoiminnassa.

Seuraamme metsätuhojen esiintymistä ja tarvittaessa poistamme tuhoa levittävän puuston tai teemme terveyslannoituksia. Seuraamme hirvikannan kokoa ja pyrimme vaikuttamaan sen sääntelyyn. Metsätuhojen ennakointiin on suunnitelmakaudella tulossa operatiiviseen käyttöön tarkkaresoluutioiset tuulisuuksi ja lumituhoriskiä ilmaisevat paikkatietoaineistot. Hyödynämme aineistoja toimenpiteiden suunnittelussa.

Pohjanmaan alueella on menestyvää metsäteollisuutta, erityisesti järeää puuta käyttäviä hirsirakentajia on useampia. Monikäyttömetsien ikärakenne antaa mahdollisuuksia valita osa metsistä kasvatettavaksi normaalia järeämmäksi. Tutkimme järeän puun kasvatustietojen kannattavuutta.

Linjauksen toteutumista kuvaavat mittarit:

Metsävarojen kehitys monikäyttömetsissä

Alueelta korjattu puumäärä

Metsähallituksen puusta saatava tuotannon bruttoarvo ja viennin arvo

Paikallis- ja aluetaloudelliset vaikutukset

Metsähallituksen rahankäyttö alueella

Pidämme tiestön ja sen kunnan metsätalouden harjoittamisen vaatimalla tasolla.

Tieverkko Keski- ja Pohjois-Pohjanmaan valtion monikäyttömetsissä on lähes kattava. Metsätalouden käyttöön rakennettu tiestö on tärkeä myös valtion alueiden virkistyskäyttöä palveleva infrastruktuuri.

Toteutamme keväällä 2018 valmistuneen Tienraken-
nusrahojen optimaalisen kohdentaminen -projektin tuloksena syntyvän alueellisen tieverkkosuunnitelman vuosina 2019-2023. Tienhoidon pääpaino on kunnossapidossa. Suunnitelmakauden tienhoitopanostuksia suuntaamme tieverkkosuunnitelman ja hakkuulaskelman osoittamien hakkuumahdollisuuksien mukaan.

Tavoitteena on nostaa metsätiestön kantavuutta niin, että 11 prosenttia suunnittelualueen hakkuumahdollisuuksista on ympärivuotisesti liikennöitävien teiden vaikutusalueella. Kevätkelirikkoa lukuun ottamatta ympäri vuoden liikennöitävissä olevien teiden tavoiteosuus on noin 60 prosenttia.

Kartoitamme metsäteiden siltojen kuntoa ja kantavuutta huomioiden raskaan liikenteen nousseet kokonaispainot. Kohotamme siltojen kantavuutta osana tieverkkoprojektia. Puuterminaalien tarve kasvaa talvien lyhentyessä ja asiakkaiden toimitusaikataulujen kiristyessä. Olemme aktiivisesti mukana osakkuustien tienpidossa.

Linjauksen toteutumista kuvaava mittari:

Metsätalouden tiestön käyttö

Suosimme erityishakkuista kaava-, matkailu-, retkeily-, riista-, virkistys- ja muilla erityiskohteilla.

Käytämme erityishakkuista kohteissa, joissa on jokin perinteistä metsien käsittelyä rajoittava tekijä ja erityishakkuiden käyttöön on taloudelliset, ekologiset ja metsänhoidolliset perusteet. Esimerkiksi monimuotoisuuden, virkistys- ja riistanhoidon erityiskohteissa sekä maisemallisesti herkillä alueilla kuten retkeily- ja kaava-alueilla, virkistysmetsissä, saarissa ja matkailukeskusten lähialueilla käytämme erityishakkuista. Myös heikkotuottoisilla turvemaidella käytämme pääsääntöisesti peitteellistä hakkuumenetelmää. Lisäämme erityishakkuiden pinta-alaa maltillisesti kokemusten karttuessa.

Erytyishakkuisiin luetaan säästöpuu-, väljennys-, pienalakasvatus- ja poimintahakkuut sekä pienalauudistaminen. Kehitämme Kylmäluoman retkeilyaluetta kokonaisuutena, muun muassa erityishakkuiden mallialueeksi, vuonna 2017 valmistuneen hoito- ja käyttösuunnitelman pohjalta ja vuonna 2018 käynnistyneen maa- ja metsätalousministeriön vetämän valtion retkeilyalueiden kehittämisprojektin avulla.

Erityishakkuissa uudistettava kohde säilyy pääosin peitteisenä. Puustoa poistetaan metsän luontaista uudistumista jäljittelevillä pienaukoilla tai voimakkailla harvennuksilla.

Erityishakkuita käytetään heikkotuottoisilla alueilla, kuten karuilla turvemailla sekä kivikoisilla ja kallioisilla alueilla, joissa uudistamiskustannukset nousisivat suuriksi puuntuotannon taloudelliseen tuottoon verrattuna.

Erityishakkuita hyödynnetään myös ekologisissa perustein kohteilla, joissa on tärkeä turvata eliölajien ja biotooppien säilyminen. Tällaisia ovat esimerkiksi lehdot, joiden säilyminen lehtipuuvaltaisena edellyttää kuusettumisen estämistä. Erityishakkuut sopivat myös kohteille, joiden eliölajit eivät vaadi ympäristöltään täydellistä rauhoittamista. Erityishakkuiden avulla turvataan ekologiset käytävät, jotka mahdollistavat lajiston siirtymisen niille sopivalta elinalueelta toiselle.

Metsänhoidollisista syistä erityishakkuita käytetään esimerkiksi rehevissä korpi- ja karuhkoissa tai karuissa rämeikohteissa, joissa on mahdollista tukea niillä jo olemassa olevaa puuston eri-ikäisrakenteisuutta tai tuottaa sitä.

Vuosina 2015–2017 erityishakkuiden pinta-ala suunnitelma-alueella on ollut keskimäärin 450 hehtaaria eli noin 11 prosenttia uudistushakkuuluontoisten hakkuiden kokonaispinta-alasta.

Vähennämme metsänhoidon panostuksia turvamaiden heikkotuottoisille kasvupaikoille. Minimoimme vesistöihin kohdistuvaa kuormitusta monipuolisilla vesien suojeluratkaisuilla.

Ojitetut turvemaat, joiden puuston kasvu on 1–2 kuutiometriä hehtaarilla vuodessa, uudistamme ensisijaisesti luontaisesti välttämällä maanmuokkausta tai vaihtoehtoisesti siirrymme eri-ikäisrakenteisen metsän kasvatukseen. Ojitettujen turvamaiden kitumailla uudistamistoimenpiteisiin ei ryhdytä, vaan kannattavasti hakattavissa oleva puusto poistetaan ja alue jätetään ennallistumaan tai ennallistetaan.

Luovomme kunnostusajituksista heikkotuottoisilla turvemailla, joilla puuston kasvu jää alle 1,5 kuutiometriä hehtaarilla vuodessa. Emme tee kunnostusajituksia myöskään turvemailla, joilla puuston haihdutus pitää pohjaveden pinnan niin alhaalla, ettei puuston kasvu taannu.

Vesien suojelun suunnittelun apuna ovat valuma-alue suunnittelu, uomaeroosio- ja pintavesiteemat sekä laserkeilauksella tuotetut maanpinnan mallit. Käytämme kaikkialla perusvesien suojelumenetelmiä. Tehostettuja vesien suojelumenetelmiä, kuten virtaamansäättöpatoja tai kosteikoita, käytämme kohteilla, joilla toimenpiteiden ravinteiden ja kiintoaineiden liikkeellelähdön riski on suuri tai alapuolisen vesistön tila sitä vaatii. Jäljellä olevien toimenpiteiden tarpeen vaatiessa useammalle vuodelle. Puunkorjuu ja metsänhoitotyöt suunnittelemme ja toteutamme niin, että toimenpiteiden vaikutus vesiin ja muuhun ympäristöön on mahdollisimman vähäinen. Olemme mukana Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen vetämässä vesienhoidon yhteistyöryhmässä. Hyödynnämme Pudasjärven Vengasojan mallialueella suojavyöhykkeiden käytöstä saatuja kokemuksia.

Maanmuokkauksessa käytämme kevyintä kasvupaikalle sopivaa menetelmää. Kääntömätöstystä ja katkoäestystä käytämme niille sopivilla kasvupaikoilla. Kääntömä-

Kokkola - Kuva: Helmi Mentula

tästys sopii kivennäismaiden routimattomille istutus-aloille, joiden vesitalous on kunnossa, sekä varpu- ja puolukkaturvekankaiden kylvämällä uudistettaville aloille. Katkoäestystä käytämme kuivilla ja kuivahkoilla kankailla, rinteissä, tärkeillä monikäyttökohteilla ja porotalouden kohteilla.

Tarjoamme mahdollisuuksia luonnontuotteiden hyödyntämiseen.

Tarjoamme mahdollisuuksia hyödyntää monikäyttömetsien moninaisia luonnontuotteita kuten kuntaa, pihkaa, pakuria, sammalta ja kuusenkerkkiä. Luonnontuotteiden mobiililupa on kätevä tapa ostaa oikeus luonnontuotteiden keräämiseen. Luomusertifiointia edistämme PEFC-sertifioinnin mukaisesti toimittamalla lannoituskartat alan toimijoiden tietoon.

7.6. Luonnon monimuotoisuuden ja kulttuuriperinnön suojelu

Parannamme suojelualueverkoston tilaa ja kytkeytyneisyyttä kohdistamalla hoito-, ennallistamis- ja muut turvaamistoimet suojelualueilla ja monikäyttömetsissä lajien ja luontotyyppien kannalta kustannusvaikuttavasti.

Ennallistamis- ja luonnonhoitokohteiden valintaa ohjaa Natura-alueiden hoidon ja käytön yleissuunnitelma sekä kaikille Natura-alueille laadittava NATA-arviointi. Lisäksi ennallistamis- ja luonnonhoitotoimia mahdollisimman kustannusvaikuttaviksi ohjaa Zonation-analyysi, joka käyttää pohjatietonaan suojelualueilta kerättyä, paikkatietojärjestelmiin tallennettua luontotyyppi- ja lajitietoa.

Suojelualueverkoston tilaa ja kytkeytyneisyyttä parannamme erityisesti Natura-alueiden ja muiden suojelukohteiden uhanalaisimmista luontotyypeissä. Ennallistamis- ja luonnonhoidon toimet keskitämme priorisoituihin luontotyypeihin ja lajeihin, kuten lehtoihin, paahdeympäristöihin, soihin, pienvesiin, kosteikkoihin ja kiireellisesti suojeltavien lajien elinympäristöjen hoitoon. Suurin osa ennallistamis- ja luonnonhoitotoimenpiteistä toteutetaan laajoilla LIFE-hankkeilla.

Paahde-LIFE-hankkeessa raivaamme puustoa merenrantaaniityillä, dyneillä, harjuilla ja muissa paahdeympäristöissä ja teemme luonnonhoidollisia polttoja. Hydrologia-LIFE-hankkeessa puolestaan turvaamme uhanalaistunutta suo- ja vesiluontoa etenkin ojia tukkimalla sekä puroja ja umpeen kasvavia arvokkaita lintujärviä kunnostamalla. Hankkeessa myös kehitetään uusia, kustannustehokkaampia menetelmiä talousmetsien kunnostusojituksen ja ennallistamistoimien yhteensovittamiseksi. Temmesjoen valuma-alueella tasataan valumia parantamalla suojeltujen soiden vedenpidätyskykyä. Toimet tasaavat tulvahuippuja ja kasvattavat kesän alivirtaamia.

Pohjanmaan rannikkoalueella sijaitsee merkittävä osa maamme perinnebiotoopeista eli perinteisen maatalouden muovaamista rannikon niityistä ja laitumista. Kokonaisuutena perinnebiotooppeja suunnitelma-alueella on tällä hetkellä hoidossa 1543 ha. Perinnebiotooppien suojelua ja jatkuvaa hoitoa tehostamme laidunsopimuksilla.

Monikäyttömetsien monimuotoisuutta ylläpidämme ja lisäämme eri keinoin. Toteutamme luonnonhoitoa metsätalouden ympäristöoppaan ja alue-ekologisen suunnittelun mukaisesti. Lisäämme aktiivisia luonnonhoito- ja vesiensuojelutoimia laatimalla luonnonhoidon toimenpidesuunnitelman kaikkien vastuualueiden yhteistyönä. Määrittelemme toimenpiteet tarkemmin suunnitelmassa. Niitä ovat esimerkiksi kalojen vaelustesteiden poisto, virtavesien kunnostus, turvemaiden ennallistaminen ja riistaelinympäristöjen hoito. Jätämme osan kohteista passiivisesti ennallistumaan. Ennallistamisessa seuraamme karttuvaa tutkimustietoa esimerkiksi vesiensuojelun vaikutuksista sekä siitä, mitä ja miten kannattaa ennallistaa.

Ylläpidämme monikäyttömetsissä monimuotoisuudelle tärkeitä metsien rakennepiirteitä huolellisella toimenpidesuunnittelulla. Turvaamme tärkeiden elinympäristöjen ja suojelualueiden kytkeytyneisyyttä myös alue-ekologisen suunnittelun tukialueiden avulla. Monikäyttömetsien kiireellisesti suojeltavien lajien vaatimat hoitotoimenpiteet toteutamme laji-esiintymille tehtyjen suunnitelmien mukaisesti. Hoidon piirin voi tulla esimerkiksi paahde-elinympäristöjä. Pyrimme estämään haitallisten vieraslajien leviämistä. Monikäyttömetsien luontokohteiden, uhanalaisten lajien esiintymien, pienvesien ja vesistöjen tuntumassa toimimme varovaisesti kohteen ominaispiirteet huomioon ottaen. Vesitaloudeltaan luonnontilaisilla mutta

puustoltaan käsitellyillä metsämaan soilla, jotka eivät ole luontokohteita, toimimme niin, että suon vesitalouteen vaikutetaan mahdollisimman vähän. Pienvesien äärellä suoritettavissa toimenpiteissä ehkäisemme mahdollisimman tehokkaasti kiintoaineiden ja ravinteiden valumia.

Natura-alueiden tila-arviointeja (NATA) teemme suunnittelualueella vuonna 2018 noin 60 kpl, minkä jälkeen kaikille valtion hallinnoimille Natura-alueille on voimassa oleva NATA. Tämän jälkeen arviointeja päivitetään tarvittaessa. Natura-alueiden tilan arviointi on vähentänyt hoito- ja käyttösuunnitelmien laatimisen tarvetta. Hoito- ja käyttösuunnitelmat laaditaan ensisijaisesti vain suojelualueille, joihin kohdistuu voimakkaita käyttöpaineita tai ristiriitoja. Vastaamme suojelualueverkoston hoidosta ja käytöstä myös yksityisillä suojelualueilla yhteistyössä niiden maanomistajien ja ELY-keskusten kanssa.

Hyödynnämme aktiivisesti hankerahoitusta, jonka merkitys luonnonsuojelun tavoitteidemme toteuttamisessa on huomattava. Esimerkiksi rannikon luontotyyppien ennallistamiseen ja hoitoon, hyönteislajistoltaan arvokkaiden metsien ennallistamiseen ja liito-oravan suojeluun tähtäävät LIFE-hankkeet tullaan todennäköisesti rahoittamaan.

Perinteisten vapaaehtoistyömuotojen lisäksi tarjoamme mahdollisuuksia työkykyä ylläpitävään toimintaan. Os-topalveluja pyritään hyödyntämään entistä laajemmin erityisesti ennallistamispoltoissa ja luonnonhoidossa perinteisen konetyönä tehtävän ennallistamisen lisäksi.

Vuonna 2017 Metsähallitus osallistui Suomen itsenäisyyden juhluvuoden Suomi 100 -suojelukampanjaan. Kampanjassa yksityiset maanomistajat perustivat mailleen suojelualueita korvauksetta, ja valtio osallistui kampanjaan vastaavalla suojelupanoksella. Valtion maiden Suomi 100 -suojelukohteita on suunnitelma-alueella ja kohteista muodostetaan suojelualueet vuoden 2018 aikana.

Linjauksen toteutumista kuvaavat mittarit:
Valtion maa- ja vesialueet sekä käytön kehitys
Monimuotoisuuden kehitys

Parannamme luonnon monimuotoisuuden säilymistä alue-ekologisen suunnittelun keinoin.

Toteutamme alue-ekologisen suunnittelun ajantasais-tamisprojektin suunnittelukauden aikana vastuualuei-den yhteistyönä osallistavassa prosessissa.

Valtion maiden ja vesien ekologinen verkosto koostuu suojelualueista ja monikäyttömetsien alue-ekologi-sesta verkostosta. Ajantasaisamisessa alue-ekologisen verkoston kohteiden ominaisuus- ja sijaintitietoa täs-mennetään ja päivitetään. Ydinalueiden suhde yhteyk-siin ja tukialueisiin tarkastellaan uudelleen.

Linjauksen toteutumista kuvaava mittari:

Monimuotoisuuden kehitys

Lisäämme monikäyttömetsissä aktiivisia luonnonhoito-toimia ja lahoppuun sekä järeän lehtipuun määrää.

Monikäyttömetsien säästöpuut, luontokohteet, eko-logiset yhteydet, vaihettumisvyöhykkeet ja vesistöjen suojavyöhykkeet ovat tärkeitä elinympäristöjä ja ylläpitävät maiseman kytkeytyneisyyttä. Jätämme sääs-töpuita sekä uudistus- että kasvatushakkuissa. Uudis-tushakkuissa jätämme 10 elävää läpimittavaatimukset täyttävää säästöpuuta hehtaarille. Kuolleita läpimitta-vaatimukset täyttäviä säästöpuita jätämme vähintään 20 kappaletta hehtaarille, mikäli niitä alueelta löytyy. Kasvatushakkuissa jätämme kehittymään vähintään yhden säästöpuuryhmän hehtaarille.

Lisäämme haavan määrää monikäyttömetsissä suo-simalla sitä säästöpuuna sekä jättämällä sitä kuusi-valtaisissa metsiköissä sekapuiksi taimikonhoidon ja kasvatushakkuiden yhteydessä. Suosimme myös muita lehtipuita säästöpuina. Säästämme lahoppuut ja tuotamme niitä myös itse katkaisemalla puiden runkoja tekopötkelöiksi kasvatus- ja uudistushakkuissa. Näillä toimenpiteillä pääsemme suunnitelma-alueen monikäyttömetsissä nykyhetken lahoppumäärästä, viisi kuutiometriä hehtaarilla, pitkän ajan tavoitteeseen eli kymmeneen kuutiometriin hehtaarilla.

Käytämme tulta monimuotoisuuden lisäämisessä ta-loudellisesti ja ekologisesti tehokkaasti. Pääasi-allinen menetelmä on polttaa laajennettuja säästöpuuryhmiä, joihin on kasattu hakkuutähteitä.

Linjauksen toteutumista kuvaava mittari:

Monimuotoisuuden kehitys

Tuemme ympäristöministeriötä luonnonsuojelualuei-den säädösvalmistelussa, jossa laaditaan perustamis-säädökset niille valtion suojelutarkoituksiin varatuille alueille, joita ei vielä ole perustettu lakisääteisiksi suojelualueiksi.

Ympäristöministeriö käynnistää yhteistyössä Luonto-palvelujen kanssa säädösvalmistelut uusien luonnon-suojelualueiden perustamiseksi. Vuonna 2018 säädös-valmistelu käynnistyy Oulun seudun valtion alueilla, jotka on varattu suojeluun ja ovat Luontopalvelujen hallinnassa. Työn tuloksena Keski- ja Pohjois-Pohjan-maan maakuntien alueelle tullaan ympäristöministeri-ön aikataulutuksen mukaisesti perustamaan noin 120 luonnonsuojelualueita, joiden yhteispinta-ala on noin 80 000 ha. Ennen säädösvalmistelua nämä alueet ovat erilaisia suojeluun varattuja alueita, joilla ei ole vielä voimassa olevia perustamissäädöksiä eikä siten rauhoi-tusmääräyksiäkään. Perustamissäädösten olemassaolo tulee helpottamaan alueiden hoidon ja käytön suunnit-telua sekä käytön ohjausta.

Suojelualueiden kiinteistönmuodostuksia tehdään vielä vuonna 2018 valtion lisämäärärahan turvin noin kymmenelle suojelualueelle. Suojelualuekiinteistöjen muodostamisen yhteydessä alueiden rajoja merkitään maastoon 100 km. Tämän jälkeen suojelukiinteistöjen muodostusta jatketaan vuosittain resurssien puitteissa.

Linjauksen toteutumista kuvaava mittari:

Valtion maa- ja vesialueet sekä käytön kehitys

Parannamme monimuotoisuuden kannalta tärkeimpien lajien ja luontotyyppien suojelutasoa ja tietopohjaa ja toimimme aktiivisesti uusimman tutkimustiedon pohjalta.

Kartoitamme maa-, meri- ja sisävesialueiden luonnon monimuotoisuutta kohdentaen luontotyyppi- ja meri-in-ventoinnit sekä lajistosiselvitykset keskeisimmille koh-teille. Vesialueilla teemme sekä VELMU 2 -kartoituksia, jotka keskittyvät direktiiviluontotyyppeihin ja niiden ra-jaukseen, uhanalasiin kasveihin ja ihmispaineiden vai-kutuksen alaisiin alueisiin, että muita vedenalaiskartoi-tuksia, joissa keskitytään muun muassa Natura-alueiden puutteellisesti tunnettuihin luontotyyppeihin ja lajeihin. Myös SEAmBOTH -hankkeessa tehdään vedenalaisen luonnon maastokartoitusta pohjoisella Perämerellä. Hanke keskittyy erityisesti matalan (alle 6 m vesisyvyys) pohjan kasvillisuuteen, lajistoon ja luontotyyppeihin.

Keräämme tietoja vastuulajeistamme, kuten maakotkasta, merikotkasta ja muuttohaukasta. Näiden lajien seurantaa tehdään tarkastamalla pesintätuloksia yhdessä vapaaehtoisten lajiharrastajien kanssa. Tehostamme pesien etsintää ja kehitämme seurannan menetelmiä kannan kehityksen tarkemmaksi arvioimiseksi.

Erityisesti lintuvesillä ja saaristossa minkki ja supikoira aiheuttavat vesilintujen pesätuhoja ja vaikuttavat niiden kantoihin voimakkaasti. Vieraspetoja pyritään torjumaan tehopyynteillä yhteistyössä metsästäjien kanssa. Vieraskasvilajit eivät aiheuta alueella vielä suurta ongelmaa, mutta niiden leviäminen pyritään estämään mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Lajien ja luontotyyppien seurantaa kehitämme yhteistyössä tutkimuslaitosten kanssa. Perinteiseen maastointinventointiin perustuvaa luontotyyppien inventointia ja seurantaa pyrimme täydentämään satelliittiaineistoja sekä laserkeilausaineistoja hyödyntämällä. Ennallistamisen hoitoseurantaa ja hydrologisten tavoitteiden toteutumisseurantaa kehitämme edelleen ekologisesti kustannusvaikuttavimpien menetelmien varmistamiseksi. Koska lajistoon liittyvä paikkatieto on keskitetysti saatavilla LajiGIS-paikkatietojärjestelmässä, lajiston suojelutoimien suunnittelu ja kohdentaminen voidaan suunnitella aiempaa tehokkaammin. Järjestelmässä on myös tiedot lajien asemasta eri säädöksissä ja arvioinneissa, mikä mahdollistaa paremman lajitiedon huomioinnin eri maankäyttöratkaisuja tehtäessä. Lajistotiedon kartuttamiseksi pyrimme kehittämään vapaaehtoistyötä ja vaihtoehtoisia tiedonhankintaväyliä. Tiedon saatavuutta sekä käytettävyyttä parantaaksemme kehitämme avoimen datan periaatteeseen nojaavia tietotuotteita.

Ennallistamis- ja luonnonhoitomenetelmiä arvioimme ja kehitämme paremmin ilmastonmuutoksen vaikutukset huomioiviksi. Yhteistyössä tutkimuslaitosten (erityisesti SYKE ja Luke) kanssa arvioimme suojelualueverkoston merkitystä lajiston ja elinympäristöjen suojelussa muuttuvissa ilmasto-oloissa. Läpileikkaavasti ja kaikkeen toimintaamme integroiden laadimme suojelualueverkostolle ilmastonmuutokseen sopeutumis- ja varautumissuunnitelman.

Linjauksen toteutumista kuvaava mittari:
Monimuotoisuuden kehitys

Turvaamme valtion maa- ja vesialueiden keskeiset kulttuuriperintöarvot.

Metsähallitus hoitaa kansallispuistojen sekä muiden suojelualueiden ja monikäyttömetsien kulttuuriperintökohteita, arvokkaita muinaisjäänneksiä, uudempiä inventoituja kulttuuriperintökohteita, arvotettuja maisema-alueita sekä suojeltua tai arvotettua rakennusperintöä.

Kulttuuriperintökohteiden tiedot tallennamme Metsähallituksen PAVE-paikkatietojärjestelmään, jolla hallinnoidaan reittien ja rakennetun omaisuuden sekä arkeologisten kohteiden tietoja. Toimitamme tiedot muinaisjäänneksistä myös Museoviraston muinaisjäänne rekisteriin. Kulttuuriomaisuuden (arvokkaat rakennukset, muinaisjäänneksiset) seurantatiedot pidämme ajan tasalla ja kohdistamme inventoinnit uhkien mukaan.

Kansallisen metsäohjelman mukainen kulttuuriperintöinventointihanke vuosina 2010-2015 edisti merkittävästi monikäyttömetsien kulttuuriperintökohteiden turvaamista. Paikkatiedon avulla pystymme huomioimaan kohteet monikäyttömetsien toimenpiteiden suunnittelussa ja toteutuksessa. Hakkuiden ja metsänhoitotöiden yhteydessä teemme tarvittaessa kohteiden hoitotoimenpiteitä, esimerkiksi vesakon ja puuston poistoa.

Strategisesti arvokkaiksi kohteiksi määritettyjä rakennettuja ympäristöjä hoidamme niiden säilymisen turvaamiseksi. Etsimme kulttuuriperintökohteille uusia käyttömuotoja ja mahdollisesti myös yritystoimintaa, jotta kohteiden kunto saataisiin turvattua aktiivisen käytön avulla.

Vahvistamme edelleen Metsähallituksen kulttuuriperintöön ja tarinoihin liittyvien matkailu- ja virkistyskäyttöpalvelujen tuotekehittelyä. Retkeilykohteisiin kytkeytyvien tarinoiden viestintää vahvistetaan opasteissa ja verkkoviestinnässä. Lisäksi muutamia kulttuurihistoriallisesti merkittäviä kalastus- ja metsästyskohteita on valittu erähistoriakohteeksi. Niiden erityispiirteet ovat löytyneet Metsähallituksen kulttuuriperintöinventoinneissa. Suunnittelualueella sijaitsevat kohteet ”Muinaiset pyyntimaat” (Yli-Ii ja Pudasjärvi) ja ”Metsäpeuran valtakunta” (Perho).

Oulanka, Kuusamo - Kuva: Jari Hindström, Vastavalo

7.7. Virkistyskäyttö ja matkailu

Kehitämme luontoalueiden palveluja ja saavutettavuutta asukkaiden, terveydenhoidon ja matkailun tueksi.

Luonnon terveys- ja hyvinvointivaikutusten lisäämistä tavoittelemme edelleen hyvällä yhteistyöllä terveydenhoidon ja hyvinvointivointipalvelujen toimijoiden kanssa. Kehitämme esimerkiksi luontoon ja ulkoiluun kannustamista terveydenhoidossa. Luonnossa liikkumisen ja luonnon monimuotoisuuden hyötyjä terveydelle ja hyvinvoinnille viestitään myös matkailupalvelujen tuotannossa.

Uudistamme ja monipuolistamme hoitamiamme retkeilyn palveluja ja tuotteita eri käyttäjäryhmien tarpeisiin hyödyntäen palvelumuotoilua sekä kokemusasiantuntijoiden ja kansalaisjärjestöjen osaamista.

Kehitämme valtion retkeilyalueita vastaamaan paremmin nykypäivän ja tulevaisuuden kysyntään. Valtion retkeilyalueet integroidaan lisäksi vahvemmin matkailualueisiin ja -keskuksiin.

Luontoalueidemme vaikuttavuutta ja yhteiskunnallista hyötyä parannamme kokoamalla yhteistyössä matkailuteollisuuden toimijoiden kanssa Koillismaahan kansallispuistot ja muut vetovoimaiset luontoalueet palveluineen Land of National Parks -teeman alle.

Linjauksen toteutumista kuvaavat mittarit:

Asiakastyytyväisyys

Käyntimäärät

Luonnon terveysvaikutukset

Mitoitamme ja kohdennamme retkeilypalvelut valtion mailla kysynnän ja resurssien mukaisesti.

Kysynnän kehittymistä vetovoimaisimmilla luontoalueilla seuraamme kävijätutkimusten ja kävijälaskennan avulla ja uudistamme niiden retkeily- ja luontomatkailupalveluja kysyntälähtöisesti. Luovumme vähällä kysynnällä olevista palveluista niiden elinkaaren loppuvaiheessa tai selvitämme niille vaihtoehtoisia ylläpitäjiä. Valinnan tekemisen menetelmänä käytetään palvelutarjotinta, jossa on määritelty ylläpidettävät

kärkikohteet ja niiden palvelurakenne. Vähäisen kysynnän syyt selvitetään huolellisesti ennen mahdollista palvelusta luopumista.

Linjauksen toteutumista kuvaavat mittarit:

Asiakastyytyväisyys

Käyntimäärät

Vastaamme kansallispuistojen ja muiden suosittujen luontoalueiden kasvavaan kysyntään ja varmistamme virkistys- ja matkailukäytön kestävyysmukana lukien vahvistuvat talous- ja työllisyshyödyt.

Luomme parempia mahdollisuuksia luontoelämyksiin ja suosiota kasvattaviin luontoaktiviteetteihin, kuten maastopyöräilyyn, luonnon tarkkailuun, luontokuvaukseen ja vesiretkelyyn.

Kansallispuistojen yhteistyöyritysten käyttöön tuotamme alueiden retkeilypalveluja, luontoa ja kulttuuriperintöä esiin tuovan Neliometri kansallispuistoa yritykseen -viestintäaineiston. Vahvistamme ostopalvelujen käyttöä palvelujen tuotannossa.

Vähennämme ja ennaltaehkäisemme luontomatkailun haitallisia vaikutuksia ja vahvistamme positiivisia vaikutuksia huolellisella kestävä matkailun suunnittelulla Oulangan ja Syötteen kansallispuistoissa. Seuraamme jatkossa yhä tiiviimmin kestävyysmukana valtakunnallisella Hyväksyttävän muutoksen rajat -menetelmällä.

Linjauksen toteutumista kuvaavat mittarit:

Asiakastyytyväisyys

Sidosryhmien tyytyväisyys

Käyntimäärät

Paikallis- ja aluetaloudelliset vaikutukset

Lisäämme tietoisuutta monikäyttömetsien käytön mahdollisuuksista ja mahdollistamme monikäyttömetsien talous-, virkistys- ja työllisyshyötyä tuottavaa virkistys- ja matkailutoimintaa.

Etsimme aktiivisesti uusia matkailuun ja virkistyskäyttöön liittyviä liiketoimintamahdollisuuksia. Monikäyttömetsät tarjoavat mahdollisuuksia erityisesti sellaiselle matkailu- ja virkistystoiminnalle, jota ei luonnonsuojelualueilla voi harjoittaa. Autamme paikallisia yrittäjiä hyödyntämään valtion monikäyttömetsiä niiden luonto-, talous- ja muut arvot huomioiden.

Valtion retkeilyalueiden ja muiden retkeilykohteiden kehittämisen suuntaviivat ja ratkaisut määritellään vuonna 2018 käynnistyneessä retkeilyalueiden kehittämisprojektissa. Suunnittelualueella on kolme valtion retkeilyaluetta: Iso-Syöte Pudasjärvellä, Kylmäluoma Taivalkoskella ja Oulujärvi Vaalassa.

Metsätalouden käyttöön rakennettu tiestö on tärkeä valtion alueiden virkistyskäyttöä palveleva infrastruktuuri. Viestimme aktiivisesti valtion metsätieverkosta (38 000 km) ja sen merkityksestä niin yksityisille virkistyskäyttäjille kuin matkailuyrittäjille. Jaamme tietoa kesäkäyttöön soveltuvista metsäteistä sekä talviteistä ja jääteistä. Viestintäkanavina hyödynnämme Metsähallituksen sidosryhmälehteä ja sosiaalisen median kanavia, joista ohjaamme internetsivujemme laajaan metsäteiden tietopakettiin. Kerromme metsäteistä myös matkailun yhteistyöryhmissä, joissa on Metsähallituksen edustus.

Viestimme monikäyttömetsien luonnontuotealan yrittäjille tarkoitetuista luonnontuotteiden keruun mobiililuvista. Viestintäkanavina käytämme mediatiedottamista, Metsähallituksen sosiaalisen median kanavia sekä luonnontuotealan omia julkaisuja. Ylläpidämme luonnontuoteluvista ja tuotteiden keruusta kattavaa tietopakettia Metsähallituksen internetsivustolla.

Selvitämme mahdollisuuksia kehittää moottorikelkkailun edellytyksiä osana kestävä luontomatkailua MOKEMA -hankkeessamme (2017-2018). Hankkeen pääpaino on Suomen lumisimmilla alueilla, suunnittelun osalta Pohjois-Pohjanmaalla. Hankkeessa kartoitetaan muun muassa moottorikelkkailun väylästä ja siihen liittyvät investointitarpeet, yritystoiminnan tarpeet sekä paikkatietojen käyttöä ja maasto-opasteiden yhtenäistäminen.

Linjauksen toteutumista kuvaavat mittarit:

Asiakastyytyväisyys

Sidosryhmien tyytyväisyys

Käyntimäärät

Paikallis- ja aluetaloudelliset vaikutukset

Metsätalouden tiestön käyttö (hyötyvaikutukset)

Kuva: Jari Salonen

7.8. Erätalous

Pidämme huolta riista- ja kalalajien elinympäristöistä tiiviillä yhteistyöllä Metsähallituksen vastuualueiden ja muiden toimijoiden kanssa.

Hyvät elinympäristöt ovat edellytys riista- ja kalakan-
noille sekä niiden kestäväälle hyödyntämiselle met-
sästyksen ja kalastuksen keinoin. Pyrimmekin toimin-
nassamme kiinnittämään erityistä huomiota riista- ja
kalalajien elinympäristövaatimuksiin.

Riistan elinympäristöjen kunnostus- ja ennallistamis-
työissä pääpaino on ollut jouto- ja kitumaan suoeli-
nympäristöissä eli niin sanotuissa riekkoissa, mutta
toimista on hyötynyt myös muu lajisto, kuten met-
sähanhi ja jatkossa myös metsäpeura, vesiensuojelu
sekä luonnon monimuotoisuus. Riistaelinympäristöjen
hoidosta on kehittynyt toimintatapa, jossa yhdisty-
vät erityisesti metsätalouden suunnittelijoiden sekä
riista-asiantuntijoiden osaaminen. Riistakohteiden

ennallistamisista aiheutuviin kustannuksiin, kuten ojien tukkimiseen ja puuston ennakkoraivaukseen, ohjataan metsästyslupamyynnistä kertyviä tuloja.

Huomioimme riistan elinympäristövaatimukset monikäyttömetsien hoitotoimissa metsätalouden ympäristöoppaan mukaisesti. Jätämme esimerkiksi suojaavia riistatiheikköjä taimikoihin aina koko kiertoajaksi, turvaamme tiedossa olevien metson soidinpaikkojen toiminnan ja lisäämme metsänkäsittelyssä kasvillisuuden kerroksellisuutta erityisesti maanpinnan ja 5 metrin välillä.

Koillismaalla, Iijoen vesistöalueella olemme pitkään tehneet työtä pienvesien kalaelinymäristöjen paremman tilan eteen. Hyvien kokemusten innoittamana olemme aloittamassa kalaelinymäristöjen hoidon kehittämisen yhtenäiseksi toimintatavaksi. Tavoitteena on löytää kustannustehokas malli hoitaa valtion vesien heikentyneitä vaelluskalojen elinympäristöjä esimerkiksi kunnostamalla valuma-alueita ja puroja sekä poistamalla pienimuotoisia vaellusesteitä.

Osallistumme riistalaskentoihin suorittamalla ja koordinoimalla riistakolmiolaskentoja valtion alueilla. Seuraamme kalakantoja kalastustiedusteluin ja koekalastuksin yhteistyössä muiden vesialueen omistajien ja Luonnonvarakeskuksen kanssa.

Turvaamme riista- ja kalakantojen kestävyys- ja kalastusjärjestelyillä ja samalla huomioimme alueelliset erityispiirteet.

Metsästys ja kalastus ovat poikkeuksellisen säädeltyjä harrastuksia. Ilman säätelyä ne voisivat vaikuttaa riista- ja kalakantoja heikentävästi. Säätelylle on varsin yleinen hyväksyntä harrastajien ja kansalaisten keskuudessa.

Ensisijainen vastuu riista- ja kalakantojen kestävyys- ja kalastusjärjestelyissä on maa- ja metsätalousministeriöllä. Mikäli jonkin riista- tai kalakanta vaarantuu, maa- ja metsätalousministeriö voi asetuksella kieltää tai rajoittaa sen pyyntiä esimerkiksi lyhentämällä metsästys- tai kalastusaikaa tai asettamalla saalisikiintiöitä. Nämä rajoitukset koskevat kaikkia metsästäjiä ja kalastajia niillä alueilla, jonne ne annetaan.

Säätelämme valtion alueiden metsästystä ja kalastusta mitoittamalla lupamyynnin sekä asettamalla tarvittaessa henkilökohtaisia saalisikiintiöitä.

Mitoitamme valtion alueiden metsästyksen hyödyntäen sähköistä riistasuunnittelujärjestelmää. Maailmanlaajuisesti ainutlaatuisen järjestelmän avulla tehdään metsästysaluekohtainen arvio siitä, kuinka paljon lupia voidaan enintään myydä ekologisen ja sosiaalisen kestävyys- ja vaarantumatta. Laskelmat perustuvat aina tuoreimpaan arvioon metsäkanalintukantojen tilasta (loppukesän riistalaskentatulokset), aiempien vuosien saalispalautteeseen, kolmen vuoden välein tehtävään kiintiöpäätökseen sekä maan pohjoisosissa arvioon paikkakuntalaisten metsästäjien saalisosuudesta.

Otamme käyttöön uudistetun riistasuunnittelujärjestelmän vuoden 2019 metsästyksen suunnittelussa. Samalla kehitämme metsästyksen saalispalauttejärjestelmää entistä asiakasystävällisemmäksi ja lisäämme mahdolliseen antaa saalispalautte myös Suomen riistakeskuksen ylläpitämä OmaRiista -järjestelmän kautta.

Metsästyksen suunnittelussa huomioimme myös porotalouden. Välitämme metsästysasiakkaille tietoa porotaloudesta, jotta voitaisiin välttää mahdollisia risti-riitoja metsästyskoirien käytössä poronhoitoalueilla.

Keräämme kalastuksen saalispalautteen Tuikki.fi -saalispäiväkirjalla. Suunnittelemme kalastuksen kalatalouden suunnittelu- ja seurantajärjestelmällä. Maa- ja metsätalousministeriö on käynnistänyt prosessin, jonka tavoitteena on kehittää kokonaan uusi valtakunnallinen, eri organisaatioiden yhteinen kalastuksen tietojärjestelmä. Olemme aktiivisesti mukana järjestelmän suunnittelussa ja otamme sen käyttöön valtion kalavesien saalistiedon keruussa ja kalastusjärjestelyiden suunnittelussa.

Kalastuslain mukaisesti muodostettavat kalatalousalueet aloittavat toimintansa vuonna 2019. Kalatalousalueen keskeisin tehtävä on kalavarojen kestävä käytön ja hoidon suunnittelu. Sitä varten kalatalousalue laatii käyttö- ja hoitosuunnitelman, joka ohjaa kalastusta myös valtion vesialueilla. Osallistumme kalatalousalueiden käyttö- ja hoitosuunnitelmien laatimiseen. Kalatalousalue vastaa suunnitelman toimeenpanosta ja sen vaikutusten seurannasta.

Onnistuneen Oulangan taimen 2014-2015 -hankkeen myötä olemme jatkaneet aktiivista yhteistyötä Venäjän kanssa Oulankajoen vaelluskalakantojen suojelun edistämiseksi. Valmistellaan jatkohanke, johon haemme rahoitusta Karelia CBC -ohjelmasta.

Tarjoamme eri käyttäjäryhmille monipuolisia metsästys- ja kalastusmahdollisuuksia sekä parannamme erätalouden yrittäjyyden edellytyksiä tuottaen yhteiskunnalle monipuolisia hyötyjä.

Metsähallituksen palvelujen tulee olla asiakaslähtöisiä. Yksi keskeinen asiakasryhmä ovat metsäkanalintujen metsästäjät. Selvitämme yhteistyössä Luonnonvarakeskuksen kanssa kanalinnunpyytäjien odotuksia ja laadimme profiileja erilaisista käyttäjäryhmistä. Tulosten avulla pyrimme kehittämään lupasuunnittelua, -myyntiä ja viestintää, ja vastaamaan siten entistä paremmin metsästäjien odotuksiin.

Metsästyslupien kysyntä ei ole tasaista. Suunnittelualueella Kuusamon, Taivalkosken ja itäisen Pudasjärven metsästysalueiden riistakantojen kulloinkin mahdollistamat lupakiintiöt myydään säännöllisesti loppuun. Muilla metsästysalueilla lupia riittää myyntiin koko kaudeksi. Moni vähemmän kysytty metsästysalue on kuitenkin hyvin saavutettavissa lyhyemmällekin metsästysmatkalle esimerkiksi Oulusta. Lisäämme viestintää näistä alihyödynnetyistä kohteista.

Erälupien myyntijärjestelmä uudistettiin perusteellisesti vuonna 2015. Järjestelmä on kapasiteetiltaan ja tekniikaltaan riittävä vastaamaan esimerkiksi metsäkanalintulupamyynnin aloitusviikkojen kysyntäpiikkeihin. Järjestelmä on toiminut lähes moitteettomasti ja 90 prosenttia luvista myydäänkin nyt verkkokaupan kautta. Pyrimme kuitenkin jatkuvasti parantamaan myyntijärjestelmän toimintavarmuutta ja käyttäjystävällisyyttä.

Jatkamme yhteistyötä yksityisten vesialueiden omistajien kanssa kalastuksen kehittämiseksi. Pyrimme mahdollisimman laajoihin, yhtenäisiin ja yhdellä luvalla hallittaviin kalastusjärjestelyihin sekä luontaisten kalakantojen kestävään hyödyntämiseen.

Valtion vesillä on keskeinen merkitys kaupalliselle kalastukselle. Pyrimme edesauttamaan kotimaisen, kestävästi pyydetyn kalan saamista markkinoille. Suunnittelualueen keskeisiä kaupalliseen kalastukseen soveltuvia vesiä ovat esimerkiksi Oulujärven ja Perämeren yleisvesialueet sekä Lesti- Lamu- Koston- ja Korvuanjärvi.

Laadimme selvityksen erätalouden liiketoiminnan mahdollisuuksista valtion alueilla. Selvityksessä pyrimme löytämään keinoja, joilla voimme edistää erätalouden ympärille rakentuvien liiketoimintamal-

lien kehittymistä. Lisäksi otamme kantaa mahdollisiin lainsäädännön muutostarpeisiin. Nykyinen lainsäädäntö ei esimerkiksi mahdollista metsästyslupakiintiöiden varaamista yrittäjien käytettäväksi.

Seuraamme metsästyksen ja kalastuksen tuottamia aluetalousvaikutuksia keräämällä tietoa metsästys- ja kalastuslupa-asiakkaiden rahankäytöstä. Tulosten avulla voimme kehittää toimintaa ja kohdentaa palveluja sekä saamme tietoa niiden yhteiskunnallisesta vaikutavuudesta.

Linjauksen toteutumista kuvaavat mittarit:

Asiakastyytyväisyys

Käyntimäärät

Paikallis- ja aluetaloudelliset vaikutukset

Metsätalouden tiestön käyttö (hyötyvaikutukset)

Ylläpidämme ja kehitämme alueen erävalvontaa yhteistyössä valvontaviranomaisten, riistanhoitoyhdistysten ja kalastusalueiden kanssa.

Metsähallituksen erävalvonnan keskeinen tehtävä on tukea ja edistää kestävää, luvallista ja lain mukaista luonnon käyttöä. Suunnittelualueella toimii kaksi päätoimista erätarkastajaa.

Tehokas erävalvonta perustuu yhteistyöhön eri valvontaviranomaisten eli poliisin, rajavartioston sekä Metsähallituksen erätarkastajien välillä. Yhteistyöllä on erityisen suuri merkitys valvontaviranomaisten toimialueiden rajalle sijoittuville seuduille. Suunnittelualueella nämä alueet ovat Kainuun, Etelä-Lapin ja Koillismaan välinen sekä Keski-Pohjanmaan, Etelä-Pohjanmaan ja Keski-Suomen välinen rajaseutu. Pyrimme aktiivisesti saamaan erityisesti näille alueille nykyistä toimivamman ja tehokkaamman, eri viranomaisista koostuvan valvontakokonaisuuden

Teemme valvontayhteistyötä myös riistanhoitoyhdistysten ja kalatalousalueiden kanssa. Ne voivat hankkia Metsähallitukselta metsästyksen ja kalastuksen luvallisuuden valvonnan alueilleen. Valvonnan toteutuksesta vastaavat määrääjäksi, yleensä kesän ja syksyn sesoniksi, palkattavat valvojat.

7.9. Kiinteistöliiketoiminta

Kasvatamme valtion maa- ja vesialueiden arvoa kiinteistöjalostuksen keinoin asiakaslähtöisesti eri tarpeisiin.

Parannamme kiinteistörakennetta maakauppatoiminnalla. Ohjaamme kaavoitusta valtion mailla siten, että maiden arvo kasvaa. Valtion maa-alueita kaavoitetaan ja jalostetaan Metsähallituksen kaavoitusperiaatteiden mukaisesti ja markkinalähtöisesti. Pääpaino kaavoituksessa on Rukan ja Syötteen alueilla, joissa luontomatkailuun liittyvä vapaa-ajan ja matkailun tonttien kysyntä on suurinta. Suunnittelualueen ranta-alueet on pääosin tarkasteltu ja kaavoitusmahdollisuuksia on lähinnä Pudasjärven ja Taivalkosken alueilla. Poronhoitoalueella myytävien tai vuokrattavien tonttien kaupakirjoihin tai vuokrasopimuksiin sisältyvällä maininnalla varmistetaan, että asiakas on tietoinen poroista ja niiden liikkumisesta.

Kaavoituksella varmistetaan, että seudulliset ja valtakunnan tason luonnonsuojelu- ja virkistysarvot, kulttuuriarvot sekä jokamiehen käytön mahdollisuudet otetaan huomioon valtion mailla.

Varaamme ja jalostamme alueita tonteiksi, tuulivoimaliiketoimintaan ja muihin toimintoihin. Tuulivoimapuistojen sijoittelu perustuu maakuntakaavaan merkittyihin mahdollisiin tuulivoima-alueisiin. Annamme maakuntakaavan valmisteluvaiheessa lausunnon alueista, jotka soveltuvat tuulivoimarakentamiseen. Maakuntakaava on yleisluontoinen, eikä siihen merkitä alle kymmenen voimalan puistoja. Tuulivoimapuiston rakentamisselvityksen käynnistyessä kohteelle tehdään tarkempi yleiskaava, joka sisältää muun muassa ympäristövaikutusten arvioinnin. Sekä kaavoituksessa että mahdollisen tuulivoimapuiston suunnittelun käynnistyessä sijoittelua ohjaavat myös kohteen tuulisuus, alueen luontoarvot, etäisyys olemassa olevaan sähköverkkoon ja tiestöön sekä vaikutukset Puolustusvoimien toimintaan.

Vastaamme kiviainestoinnista ja kaivannaisten edunvalvonnasta valtion mailla. Vuokraamme valtion mailta maa-ainespaikkoja kiviainesten käyttäjille. Kohteet ovat joko valmiiksi luvitettuja tai uusia mahdollisia kiviainesten otto paikkoja, joissa vuokraaja vastaa lupaprosessista. Uusien maa-ainespaikkojen valinnassa huomioidaan kohteen kulttuuri-, luonnonsuojelu- ja virkistysarvot sekä osallistetaan tarvittavat sidosryhmät, kuten paliskunnat poronhoitoalueella.

Linjauksen toteutumista kuvaava mittari:

Myydyt ja vuokratut tontit

Vesialueiden aluetaloudellinen vaikuttavuus

Etsimme ja kehitämme aktiivisesti liiketoimintamahdollisuuksia valtion maa- ja vesialueilla ja luomme edellytyksiä yrittäjyydelle. Tuemme matkailualueiden kehittymistä ja jatkamme tonttikauppaa ja vuokrausta, painopisteenä Koillismaa.

Teemme yhteistyötä yritysten kanssa ja etsimme niitä palvelevia ratkaisuja. Kehitämme uusiutuvaan energiaan, kalankasvatukseen ja matkailuun perustuvia liiketoimintamahdollisuuksia. Luomme edellytyksiä toimiville kiviainesmarkkinoille kartoittamalla ja tarjoamalla aktiivisesti kiviainesvarantoja.

Kaavoitamme erilaiseen liiketoimintaan soveltuvia tontteja. Suuri osa tonttitarjonnasta tukee matkailualueiden kehittymistä. Keskittämällä tonttitarjonnan isompiin keskuksiin, tiiviillä kaavoituksella ja tonttien pienellä koolla pyrimme vähentämään luonnolle aiheutuvia haittoja. Otamme kaavoituksessa huomioon paikalliset tarpeet. Kaavan valmistelussa osallistamme alueen muita toimijoita kuten yrittäjiä, kuntia ja poronhoitoalueella paliskuntia. Esittelemme myytävät ja vuokrattavat kohteemme seuraavissa palveluissa: Laatumaa.fi, Etuovi.com ja Oikotie.fi, joista asiakkaat löytävät ne helposti.

Pyrimme käyttämään kilpailukykyisiä paikallisia palveluja hankintalain asettamien reunaehtojen mukaisesti.

Linjauksen toteutumista kuvaava mittari:

Myydyt ja vuokratut tontit

Vesialueiden aluetaloudellinen vaikuttavuus

7.10. Yhteistyö, viestintä ja vuorovaikutus

Edistämme eri käyttäjäryhmien luontoon ja luonnonvarojen kestäväan käyttöön liittyvää tietämystä, tietoa kohteista ja niiden tarjoamista mahdollisuuksista sekä luonto- ja metsäsuhteen kehittymistä yhdessä muiden toimijoiden kanssa.

Kehitämme Luontoon.fi -luonnossa liikkujan sivustoa parantamalla erityisesti hakuominaisuuksia ja sivuston esteettömyyttä siten, että se palvelee monipuolisemmin eri käyttäjäryhmiä. Tavoite on, että sivusto palvelee entistä paremmin matkailusektoria sekä innostaa uusia kotimaisia kohderyhmiä lähtemään luontoon ja ottamaan luontoliikunnan ja luonnossa virkistytymisen osaksi elämäntapaansa.

Parannamme Retkikartta.fi-verkkopalvelua muun muassa tietojen automaattisella ja ajastetulla päivittämisellä, jolloin käyttäjälle näytettävien paikkatietojen ajantasaisuus on entistä parempi. Lisäksi osaa kohteista pystytään esittelemään entistä visuaalisemmin. Uusittu karttapalvelu valmistuu vuoden 2019 aikana.

Parannamme kohteiden saavutettavuutta ja esteettömyyttä eri käyttäjäryhmille kumppaniviestinnän keinoin esimerkiksi kertomalla Metsähallituksen tarjoamista luontoalueiden palveluista kuntien omissa tai matkailutoimijoiden käyttämissä viestintäkanavissa. Panostamme viestimiseen seudullisista retkeilymahdollisuuksista yhteistyössä muiden palvelutarjoajien kanssa.

Olemme mukana valtakunnallisessa lasten ja nuorten metsäoppimisverkostossa sekä luonto- ja ympäristökasvatuksen Lyke-tukiverkostossa. Tuemme lasten ja nuorten mahdollisuuksia saada tietoa ja kokemuksia luonnosta, luonnossa liikkumisesta, luonnonsuojelusta ja luonnonvarojen kestävästä käytöstä.

Huomioimme lakisäätöiden tehtävämme mukaan toiminnassamme opetuksen tarpeet. Suunnittelualueella on kolme valtion mailla sijaitsevaa opetusmetsää, joita oppilaitokset hyödyntävät opetustoiminnassa. Uusimme suunnitelmakauden aikana opetusmetsien käyttöä koskevat sopimukset uuden sopimusmallimme mukaisiksi. Uusi malli koskee jo Luonnonvarakeskuksen ja Puolustusvoimien käytössä olevia valtion maa-alueita, joiden hoito opetusmetsien tapaan on Metsähallituksen laissa mainittu tehtävä.

Tuotamme ja kehitämme Liminganlahden luontokeskuksessa kosteikkoluontoon liittyviä opastettuja ohjelmia ja tapahtumia esi- ja perusopetuksen ryhmille, erityisryhmille ja perheille. Viestimme niistä aktiivisesti.

Hyödynnämme Tiedekeskus Pilkkeen ja Suomen luontokeskus Haltian luonto-oppimisen valtakunnallisia palveluja ja hyviä luonto-oppimisen käytäntöjä (työpajat, tietoisut, tutustumisretket, tapahtumat ym.).

Rakennamme valtakunnallisia kumppanuuksia neuvoloiden sekä päivähoidon ja varhaiskasvatuksen toimijoiden kanssa.

Edistämme eräkasvatusta. Kun lapset ja nuoret viihtyvät luonnossa, eränkäynnin perinne jatkuu tulevaisuudessakin. Eri ikäryhmille tuottamamme Eräpassi-koulutuskokonaisuuden avulla opettajat voivat ottaa eräkasvatuksen helposti osaksi kouluopetusta, vaikkeivat tunne kalastusta tai metsästystä. Koordinoimme eräkummitoimintaa, joka on tarvittaessa opetuksen tukena ja järjestää lapsille ja nuorille eräkasvatusta.

Järjestämme vuosittain vapakalastuskohteillamme alaikäisille suunnatun maksuttoman Vapapäivän. Siihen osallistuu vuosittain noin 1000 nuorta eri puolilla Suomea. Huomioimme lapset ja nuoret myös lupien hinnoittelussa. Vuodesta 2018 alkaen alle 15-vuotiaat voivat kalastaa ilmaiseksi useimmilla vapalupakohteilla. Alle 18-vuotiaille vapaluvat myydään puoleen hintaan, pienriistaluvan saa viikoksi kymmenellä eurolla.

Linjauksen toteutumista kuvaavat mittarit:

Asiakastyytyväisyys

Sidosryhmien tyytyväisyys

Etsimme aktiivisesti uusia kumppanuuksia ja hankeyhteistyötä sekä vahvistamme vapaaehtoistoimintaa.

Vahvistamme maakuntien ja kuntien kanssa käytävää yhteistyötä. Erityisesti panostamme hankeyhteistyöhön, ohjelmien laatimiseen ja toteutukseen sekä palvelujen yhteensovittamiseen. Osallistumme aktiivisesti maakuntauudistuksen suunnitteluun ja toteutukseen. Jatkamme matkailuyhdistysten kanssa käytävää hyvää yhteistyötä ja toteutamme matkailuun liittyviä suunnitelmia.

Olemme aktiivisesti mukana paikallisissa kehityshautomoissa, luomme yhteyksiä yrityksiin ja autamme niitä löytämään liiketoimintamahdollisuuksia valtion alueilta.

Toteutamme metsätalouden urakointistrategiaamme ja viestimme aktiivisesti tarjouskilpailuistamme alueen yrittäjille ja urakoitsijoille. Kilpailutuksen tuloksena syntyy vuosittain yli 200 uutta urakointisopimusta. Parannamme yrittäjien toimintaedellytyksiä huomioiden yrittäjien näkemykset leimikko- ja toimenpidesuunnittelussa sekä hankintaerien laadinnassa.

Toteutamme EU:n LIFE-rahoituksen avulla laajoja luonnonsuojeluhankkeita esimerkiksi luonnonhoitoon ja ennallistamiseen liittyen kumppanien kanssa. Teemme myös yhteistyötä erilaisten järjestöjen, ystävien ja kyläyhdistysten ja yritysten kanssa tapahtumien ja talkoiden järjestämisessä. Tarjoamme mahdollisuuksia vapaaehtoistoimintaan tapahtumissa, talkoissa ja asiantuntijavapaaehtoisena, joiden kautta tehdään konkreettisia töitä suojelualueiden, riistalajien, uhanalaisten lajien ja kulttuuriperinnön hyväksi (mm. perinnemaisemien niitto ja raivaus, lajien havainnointi, riistakolmiolaskennat ja haitallisten vieraspetojen poisto).

Linjauksen toteutumista kuvaavat mittarit:

Asiakastytyväisyys

Sidosryhmien tyytyväisyys

Kehitämme ja syvennämme vuorovaikutusta ja viestintää nykyisiin ja uusiin sidos- ja käyttäjäryhmiin.

Kehitämme luonnonvarasuunnittelun tulosten viestintää. Jatkamme yhteydenpitoa suunnittelussa mukana olleisiin sidosryhmiin myös suunnitelmakausien välissä sidosryhmiltä saatujen toiveiden mukaisesti esimerkiksi välitapaamisen tai erilaisin viestinnän keinoin.

Tiivistämme aktiivisesti yhteistyötä ja vuorovaikutusta tulevaan maakuntahallintoon. Teemme entistä tiiviimpää ja avoimempaa viestintä- ja markkinointiyhteistyötä kuntien kanssa kaavoituksen yhteydessä. Teemme esimerkiksi yhteistä markkinointimateriaalia tulevista kaava-alueista

Kehitämme vuorovaikutusta paikallisten asukkaiden kanssa esimerkiksi tiiviimmän kyläyhdistysyhteistyön muodossa.

Lisäämme monikäyttömetsien virkistyskäytön mobiilipalveluja kuten maastossa kulkevien polkujen ja tiepohjien näkymistä maastopyöräilyyn sopivana mobiilikarttana. Kehitämme monikäyttömetsien käyttäjille erityishakkuukohteista jaettavaa tietoa mobiiliteknologian keinoin. Pilotoimme muutamalla erityishakkuukohteella työmaakylttejä, joissa on QR-koodi. Koodi sisältää tietoa muun muassa kohteen metsänkäsittelystä.

Linjauksen toteutumista kuvaavat mittarit:

Asiakastytyväisyys

Sidosryhmien tyytyväisyys

Liite 1 Osallistamismenetelmät

Tulevaisuustyöpajat: Luovalla yhteistyöllä hyötyjä valtion maa- ja vesialueilta

Paula Siitonen

1. Tavoite ja menetelmät

Työpajoissa pohdittiin Keski- ja Pohjois-Pohjanmaan (jatkossa Pohjanmaan) valtion mailta ja vesiltä toivottuja hyötyjä ja mahdollisuuksia niiden saavuttamiseksi. Luovaan yhteistyöhön kannustavassa lähestymistavassa (Siitonen & Hämäläinen 2004; Siitonen 2017) järkiperaisten, kuten taloudellisten, yhteiskunnallisten ja ekologisten seikkojen ohella kiinnitettiin huomiota yhteistyön onnistumista ohjaaviin piileviin voimiin kuten arvoihin, asenteisiin, mielikuviin, ajattelun malleihin, tunteisiin ja historioihin sekä vuorovaikutuksen tyyliin ja ajoitukseen. Vuorovaikutteisilla menetelmillä rakennettiin myönteistä, kannustavaa luottamuksen ilmapiiriä, joka vapauttaa monipuolisuuden luovan ja kestäväen yhteistyön voimaksi. Tätä tukee itsensä hahmotus osana monimutkaista kokonaisuutta ja pyrkimys toimia siinä rakentavasti. Laajentamalla ajattelu alussa toivottuihin tulevaisuuden hyötyihin ja mahdollisuuksiin avautuu uusia näkökulmia ja vältetään keskustelun kaventuminen nykytilan hienosäätöön. Tämä edesauttaa toiveiden hyväksyttävää yhteensovittamista ja uusia oivalluksia kokonaisuhyötyjen saavuttamiseksi. Työpajat suunniteltiin tukemaan sisällöltään, järjestykseltään ja toteutukseltaan (mm. materiaalit, tekniikat, interventiot, pienryhmä- ja parityöskentelyt, ryhmien sekoittaminen, tietoisuus, keskustelut, käsitteistö ja tilat) luovaa yhteistyötä ja rikkoa sitä estävää ajattelua ja toimintaa. (Hennessey & Amabile 2010; Isaacs 1999; Siitonen & Hämäläinen 2004; Brown et al. 2005; Nowak 2006).

Ensimmäiseen työpajaan osallistui 27 kutsutuista 28 yhteistyöryhmäläisestä (liite 2) toiseen 19 ja kolmannen 16. Metsähallituksesta osallistui luonnonvarasuunnittelun ohjaus- ja projektiryhmä sekä vierailevia asiantuntijoita (liite 2).

2. Toteutus

Ensimmäisessä työpajassa pohdittiin Pohjanmaan valtion maa- ja vesialueilta saatavia hyötyjä ja toimintaympäristön muutoksia sekä ideoita hyötyjen saavuttamiseksi. Metsähallitus kertoi toiminnastaan alueella. **Toisessa työpajassa** yhteistyöryhmä kommentoi Metsähallituksen ehdotusta toiminnan linjauksiksi ja ideoi niiden toteutusta. Metsähallitus kertoi omistajapoliittiset linjaukset ja strategian, YV velvoitteet ja arvot sekä menneen kauden ja nykytilan. **Kolmannessa työpajassa** yhteistyöryhmä kommentoi Metsähallituksen täsmennettyä ehdotusta toiminnan linjauksiksi ja toimintaohjelman pääkohtia. Metsähallitus alusti toivotuista aiheista. Yhteistyöryhmäläisiltä pyydettiin palautetta työpajoista.

Fasilitaattori (P. Siitonen) ja luonnonvarasuunnittelun ohjaus- ja projektiryhmä (Metsähallitus) valmistelivat työpajat. Tuloksia työstettiin fasilitoiduissa kokouksissa ja itsenäisesti. Yhteistyöryhmäläisille lähetettiin jokaisen työpajan jälkeen tuloskooste. Muu materiaali jaettiin työpajoissa tai sähköisesti. Ennen toista työpajaa lähetettiin toivotut hyödyt ja ideat niiden saavuttamiseksi jäsenneltyinä (kuva n) sekä Metsähallituksen alustava ehdotus toiminnan linjauksiksi. Ennen kolmatta työpajaa lähetettiin Metsähallituksen täsmennämät toiminnan linjaukset ja toimintaohjelman pääkohdat. Työpajojen tulokset pidettiin esillä.

Ensimmäisen työpajan esittelykierroksella osallistujat poimivat esineen ja kertoivat toiveensa prosessista sekä itsestä ja muista sen osana. Johanna Leinonen esitteli suunnittelualueen ja prosessin. Yhteistyöryhmäläiset (4 pöytää, nimetyt paikat) ja ohjausryhmä (omassa pöydässään) pohtivat *mitä hyötyjä (myös uusia) toivot valtion mailta ja vesiltä, ja mitä toivot itseltäsi ja muilta toimijoilta sekä* piirsivät/muotoilivat, listasivat, ryhmittelivät ja esittelivät hyödyt. Yhteistyöryhmäläiset (sekoitetut uudet ryhmät) ja ohjausryhmä pohtivat ja ryhmittelivät *hyötyjen syntyyn vaikuttavia toimintaympäristössä tapahtuneita ja tapahtumassa olevia muutoksia*, ja esittelivät ne.

Iltapäivään virittäydyttiin muovailemalla mielikuva Metsävaltiosta Pohjanmaalla ja kiteyttämällä se kysymykseksi. Yhteistyöryhmäläiset ohjattiin neljään tietoisukupöytään: Metsätalous Oy, Luontopalvelut, Eräpalvelut ja Kiinteistökehitys, joissa Metsähallitus kertoi toiminnastaan ja keskusteltiin. Yhteistyöryhmäläiset kävivät jokaisessa tietoisukupöydässä. Osallistujilta kysyttiin, *miten hyödyt saavutetaan ja mitä uusia mahdollisuuksia hyötyjen saavuttamiseksi valtion maat ja vedet tarjoavat?* Osallistujat kirjoittivat A4 tehtäväpapereille kolme ideaa ja parin kanssa keskusteltuaan kolme uutta ideaa. Ideat esiteltiin. Jokainen kiteytti pehmopölyä heittäen päivän annin. Todettiin ryhmän täydennystarpeet.

Toisen työpajan alussa heitettiin ringissä villalankakerää. Jokainen kertoi yhdellä sanalla *mikä on luonnonvarasuunnitelma*. Syntynyt verkko havainnollisti toimijaverkostoa. Johanna Leinonen kertoi päivän tavoitteet ja prosessin vaiheen, Tuulikki Halla työpajojen välissä tapahtuneen. Johanna Leinonen kertoi Metsähallituksen omistajapolitiittiset linjaukset, strategian ja YV velvoitteet. Ajatusten suuntaamiseksi menneeseen kauteen jokainen piirsi ja kertoi *mitä on saanut valtion mailta ja vesiltä*. Yhteistyöryhmäläiset ohjattiin neljään tietoisukupöytään: Kiinteistökehitys, Metsätalous Oy, Luontopalvelut ja Eräpalvelut, joissa Metsähallitus kertoi menneestä kaudesta ja keskusteltiin. Yhteistyöryhmäläiset siirtyivät uusiin tietoisukupöytiin, kunnes olivat käyneet jokaisessa. Johanna Leinonen kuvasi nykytilan eli tulevan luonnonvarasuunnitelman lähtökohdat toiminnan vaikuttavuuden mittareilla. Tutkimusprofessori Liisa Tyrväinen (LUKE) kertoi luonnon terveys- ja hyvinvointivaikutuksista.

Iltapäivään virittäydyttiin viitepisteharjoituksella luonnonvarasuunnittelun hahmottamiseksi monimutkaisena systeeminä, jossa kaikki vaikuttavat toisiinsa. Metsähallituksen alustava ehdotus toiminnan linjauksiksi ryhmiteltiin kolmeen pöytään, joihin yhteistyöryhmäläiset ohjattiin. Yhteistyöryhmäläisiä pyydettiin *täydentämään ja kommentoimaan pöydän*

linjauksia kirjoittamalla kunkin linjauksen kohdalle: hyvä sellaisenaan (OK), muutetaan (miten, miksi), poistetaan (miksi), lisäämään tarvittaessa uusia linjauksia (perustelut) ja mahdollisia kysymyksiä linjauksiin liittyen. Metsähallitus kertoi linjauksista. Yhteistyöryhmäläiset siirtyivät uusiin pöytiin, kunnes olivat käyneet joka pöydässä. Kommentit käytiin läpi. Osallistujat kirjoittivat ja esittelivät kaksi keskeisintä toimenpidettä linjausten toteuttamiseksi/pöytä. Purkukeskustelun aluksi Metsähallitus kiteytti kuulemansa. Jokainen kiteytti pehmolelua heittäen päivän annin.

Kolmanteen työpajaan virittäydyttiin kysymällä *mistä keskustelemme luonnonvarasuunnittelussa viiden vuoden kuluttua – yhdellä sanalla?* Osallistujien alueellinen edustavuus hahmotettiin syntyperäkarta- ihmisdigrammilla. *Pääjohtaja Pentti Hyttinen* alusti aiheesta *Uusi Metsähallitus – yhdessä ja yhteistyössä*, minkä jälkeen keskusteltiin. Johanna Leinonen kertoi päivän tavoitteen ja prosessin vaiheen, Tuulikki Halla työpajojen välissä tapahtuneen. Yhteistyöryhmäläiset kommentoivat kolmelle rastille aihepiireittäin ryhmiteltyjä toiminnan linjauksia ja toimintaohjelman pääkohtia samalla periaatteella kuin edellisessä työpajassa, ja kiteyttivät ja esittelivät rastin ydinviestin. Kaikki kävivät joka rastilla. Metsähallitus alusti joka rastilla 1-2 tietoisukua edellisissä työpajoissa nousseista aiheista sekä yhteisen tietoisukun metsämaiseman virtuaalimallinnuksesta. Ajattelun suuntaamiseksi yhteensovittamiseen osallistujat jäljittelivät pareittain toisensa liikettä peilikuvina ja muotoilivat vuoropuheluna pareittain mitä tarkoittaa vastuullisuus. Purkukeskustelun aluksi metsähallituslaiset kiteyttivät rastilla kuulemansa. Fasilitoidussa päätöskeskustelussa osallistujat pohtivat 4-5 hengen ryhmissä *vastaavatko linjaukset kokonaisuutena valtion maa- ja vesialueisiin kohdistuvia toiveita, uusia nousevia teemoja, mitä yllättävää syntyi, mitä opit, mikä on avainoivallus, onnistuminen, minkä viet kotiin, mitä voisi tehdä toisin ja mikä saa tuntemaan, että Metsähallitus kuulee sinua?* Jokainen kiteytti pehmokalaa heittäen tunnetilan jonka tuo yhteistyön jatkokoon.

3. Yhteenvedo tuloksista

Lainaukset osallistujien kommenteista kursivoilla.

Mitä toivot tältä prosessilta? Mitä toivot itseltäsi ja muilta sen osana?

Ihmiset toivoivat yhdessä tekemistä: yhteistä intressien suunnittelua, yhteen liittämistä. Monipuolinen avoin yhteistyö ja keskustelu luovat keskinäistä ymmärrystä ja kokemusten vaihtoa. Toivottiin uskallusta: vanhaa ja uutta sekä osaamista yhdistämällä, käpylehmiä tekemällä syntyy uusia sytyttäviä ideoita, heijastavia ajatuksia ja uusia näkökulmia. Syntyy selvä suunta, uudet tavoitteet, pitäviä päätöksiä ja kestäviä ratkaisuja. Tietoon perustuva luonnonvarojen kestävä käyttö synnyttää hyvinvointia yhteiskunnalle: monimuotoisuuden kunnioitusta ja suojelua, elinvoimaisia vesistöjä, uusia liiketoimintamahdollisuuksia, buustia luontomatkailuun, lisää järeää puuta ja puuraaka-ainesta. Poron huomiointia. Biotalous nousee ykköseksi ja töitä riittää kaikille. Luodaan avain onneen.

Mitä hyötyjä toivot valtion maista ja vesistä? Mitä toivot itseltäsi ja muilta toimijoilta?

Toivottiin luonnon ja ihmisen hyvinvointia, yhteiskunnalle hyötyä, elinvoimaa ympäristön ehdoilla: onnellista kansaa. **Monimuotoinen luonto, puhdas vesi, hiljaisuus, erämaisuus ja esteettinen kauneus** tarjoavat vaalittavan itseisarvonsa ohella vetovoimaisia kaikille saavutettavia fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen terveyden ja hyvinvoinnin; luonnossa liikkumisen, virkistykseen, matkailun sekä työn ja taloudellisen hyödyn mahdollisuuksia. Luonto ja luonnossa liikkuminen hoitaa kehoa ja mieltä, tarjoaa virikkeitä, elämyksiä ja kotouttaa: parantaa luontosuhdetta vauvasta vaariin kohentaen **(kansan)terveyttä, hyvinvointia ja onnellisuutta**. Luonto nähtiin **matkailuvalttina**; kansainvälisesti vetovoimaiset matkailukohteet tuovat työtä ja asukkaita vilkastuttaen aluetaloutta. Valtion maa- ja vesialueilta saadaan **riistaa, kalaa, marjoja, sienä, muita luonnontuotteita ja lähiruokaa** jokamiehelle, paikallisille, matkailijoille, toimeentuloksi sekä raaka-aineeksi jalostukseen ja vientiin. Runsaat riista- ja (vaellus)kalakannat tarjoavat metsästys-, kalastus- ja **eräelämysmahdollisuuksia** kaikille.

Maa (metsä ja suo)- ja meri(vesialueet) **sitovat hiiltä hilliten ilmastonmuutosta**; hiilinielu kasvaa kun hiilijalanjälki otetaan huomioon kaikessa toiminnassa. (Meri) vesialueiden kokonaisvaltainen suunnittelu, vaaliminen ja hoito kohentaa kestävästi **vesistöjen laatua, monimuotoisuutta ja sinistä biotaloutta**. **Kotimaisen kalan saatavuus paranee**. **Kasvavat monimuotoiset metsävarat** takaavat **luotettavan puuntoimituksen teollisuuden ja pienyrittäjien kasvavaan tarpeeseen**: tuotetaan hyvälaatuista tukkia, kuitua ja järeää puuta; raaka-ainetta biojalosteisiin, bioenergiantuotantoon sekä puurakentamiseen sahoille, puusepille ja tehtaille. Luotettava puuntoimitus kannustaa investoimaan synnyttäen **kasvua ja hyvinvointia**. **Kestävä poronhoito kukoistaa** osana pohjoista biotaloutta. Tuotetaan **uusiutuvaa energiaa** (bio, tuuli, meri ja muut) ja **maa-aineksia** (sora, hiekkaa, turvetta, kunttaa ym.) kestävästi eri toiveet huomioon ottaen; **erämaisille alueille ei tuulivoimaa**. **Tontteja** kaavoitetaan **eri tarpeisiin**; luonnonläheiset rantatontit houkuttelevat uusia asukkaita ja tukevat matkailua; erämaalamia ei tontiteta. **Jokamieskäyttö, rantautumismahdollisuudet, väylät ja tiestö turvataan**. Valtion maa- ja vesialueilla **tutkitaan, opitaan ja kasvatetaan yhteiskuntaan**. Paras **kokonaishyöty yhteiskunnalle** syntyy, kun valtion maa- ja vesialueet sekä toiminnan **kerrannaisvaikutukset hahmotetaan kokonaisuutena**, uusia menetelmiä, tietoa ja ideoita hyödyntävällä osallistavalla suunnittelulla. Jatkuva, sujuva, avoin ja ennakkoluuloton yhteistyö Metsähallituksen eri tulosalueiden ja toimijoiden kesken rakentaa **luottamusta, hyväksyntää, sitoutumisista ja yhteistä tahtotilaa**: kansalaisille tunteen, että teemme tätä heille. Syntyy uusia ideoita, liiketoimintamahdollisuuksia ja yrittäjyyttä: **työtä ja elinvoimaa alueelle sekä vientituloja**. Uusia hyötyjä.

Miten hyödyt saavutetaan?

Paras **kokonaishyöty yhteiskunnalle valtion maa- ja vesialueilta** edellyttää Metsähallitukselta **kokonaisuuden hahmotusta**; vastuuta tasapainoisesti kestävästä luonnon käytöstä pitkällä aikaperspektiivillä. **Hyödyt – myös muut kuin taloudelliset – tulee laskea monipuolisemmin kerrannaisvaikutusten hahmottamiseksi laajoilla alueilla**. Terveystyöjen taloudellinen arvo pitää selvittää. Tarvi-

taan tukimusta hyödyistä ja haitoista. **Kokonaishyödyt ympäröivälle yhteiskunnalle tulee ottaa huomioon Metsähallituksen tulostavoitteissa.** Aluetalous- ja terveyshyödyt toivottiin osaksi julkista budjetoitua. Pohdittiin voiko kansallisomaisuuden hahmottaa muiden kuin hyötyjen näkökulmasta?

Unelmien Metsähallitus nähtiin **moniarvoisena, vastuullisena yhteensovittajana, tasapuolisena hyvinvoinnin puitteiden tarjoajana, haluttuna yhteistyökumppanina, joka jatkuvalla avoimella, sujuvalla yhteistyöllä ja vuoropuhelulla eri toimijoiden välillä – talon sisällä ja sidosryhmien kohtaamisissa – varmistaa yhteiset tavoitteet, toiminnan samansuuntaisuuden, yhteisen ymmärryksen ja tahtotilan.** Jatkuva yhteistyöllä moniarvoinen Metsähallitus ottaa ympäröivän yhteiskunnan erilaiset tarpeet huomioon ja talon sisäisen osaamisen paremmin käyttöön, ratkoo ristiriidat ennakkoiden. Toiveissa Metsähallitus näyttäytyy **edelläkävijänä**, kehityksen veturina yli tilarajojen. (Projekti)osaaminen tuodaan esille ja tunnetaan laajasti. Tarvitaan ennakkoluulotonta asennetta ja yhteistyötä ympäröivän yhteiskunnan kanssa ja talon sisällä, megatrendien haistelua ja kokeilukulttuuria: avoimuutta kuunnella itseä ja muita, uusia ideoita ja joidenkin niistä toteutusta yhdessä eri toimijoiden kanssa. Uusia kumppaneita ja nykyisten vahvistamista: yhteistyösopimusten uudistamista, osakkuutta luontoa tuotteistavissa start-upeissa sekä yhteistyön arviointia. Yhteistyö on yhteistä tekemistä yhteisten tavoitteiden eteen.

Metsähallituksen **yhteiskunnallisen merkitys ja vaikuttavuus sekä kansalaisten tietoisuus kasvaa, kun valtion maa- ja vesialueista, toiminnan vaikutuksista ja hyödyistä** kerrotaan kokonaisuutena. Toivottiin elinkeinoelämän tarpeisiin vastaavaa markkinointia ja viestintää Metsähallituksen toiminta-alustoista. Tarvitaan kohtaamisia sidosryhmien ohella ”tavakansalaisten” kanssa, jotta ymmärretään mitä Metsähallitus tekee ja miksi. Metsähallituksen tulee löytyä helposti ja olla helposti lähestyttävä taho. Tätä tukee digitalisaation ja sosiaalisen median tehokkaampi käyttöönotto. Metsähallitus nähtiin lipunkantajana metsien kestävä hyödyntämien keskustelussa, edelläkävijänä valistuksessa ja opetuk-

sessä, jolta toivottiin **vahvempaa roolia luonnonvarojen kestävä käytön ja luontosuhteen säilyttämisessä** isältä pojalle. Ehdotettiin nuorten, heidän parissa työskentelevien ja vanhempien osallistamista käyttäen nuorille tuttuja teknologioita kuten pelejä ja mobiilisovelluksia, jotka toimivat myös luonnon tutuksi tuomisessa, opetuksessa ja tietoisuuden lisäämisessä; nuorista koostuvia ideointiryhmiä sekä luontokasvatusta osaksi oppivelvollisuutta, sopivia vierailukohteita metsä- ja luontokokemuksen ja suhteen vahvistamiseksi, sekä nuorten osallistamista suunnitteluun ja toteutukseen.

Metsähallitukselta toivottiin **aktiivisuutta meri- ja sisävesialuesuunnittelussa sekä vesien suojelussa toimien sovittamiseksi kestävästi yhteen.** Merialueiden kartoitusta hyödyntämisen ja suojelun kohdentamiseksi kannatettiin. Iso maanomistaja tarjoaa mahdollisuuden valuma-aluesuunnitteluun ja kunnostukseen yli maanomistusrajojen. Valuma-alueiden ennallistaminen sitoo soiden hiilivarastoja, parantaa vesistöjen laatua, monimuotoisuutta sekä riistan ja kalan elinympäristöjä. Toivottiin **vesiviljelyn edistämistä** varaamalla alueita sekä auttamalla yrittäjiä löytämään kestäviä liiketoimintamahdollisuuksia.

Metsähallitus kantaa vastuun monimuotoisuuden suojelusta. Monimuotoisuus lisääntyy tai säilyy kattavalla, monimuotoisella ja kytkeytyvällä **suojeuverkostolla**, jota tukee **alue-ekologinen suunnittelu**, suojelualueiden laadun parantaminen **ennallistamalla** sekä monikäyttömetsien **luonnonhoito**. Keskeisenä pidettiin soiden, kosteikkojen ja lintuvesien ennallistamista (mm. ojien tukkiminen), lahoppuun lisäämistä ja vieraslajien torjuntaa. Luonnonhoidon ja ennallistamisen joukkoistaminen tekemiseen osallistamalla – ympäristötalkoot - rakentaa metsä- ja luontosuhdetta. Kaivattiin kokonaisuuden hahmottamista meri- ja sisävesien suojelussa.

Terveys- ja hyvinvointihyötyjä syntyy luomalla **vetovoimaisia kaikille saavutettavia luontoon pääsyn mahdollisuuksia:** retkeilymahdollisuuksia (**lähivirkistys**, luontomatkaile, päiväretkikohteet, venereitit, rantautumispaikat), luontoympäristöjä ja vihreyttä lisää kaupunkiin yhteis-

työssä kaavoittajien, opetuksen ja sote-sektorin kanssa sekä tuomalla **luonnon terveyshyödyt osaksi terveys-palveluja**. Luonnon terveys- ja hyvinvointihyötyjen sekä matkailun rajun kasvun synnyttämä kasvava luontoon pääsyn tarve edellyttää suojelu- ja monikäyttöalueiden virkistys- ja matkailumahdollisuuksien **hahmottamista kokonaisuutena**. Toivottiin kansallisesti ja kansainvälisesti **vetovoimaisten matkailu- ja virkistyskohteiden tarpeiden (luonto, puhdas vesi, hiljaisuus, metsät, esteettinen kau-neus) ja palveluvarustuksen turvaamista** sekä **virkistys- ja matkailukäytössä olevien monikäyttömetsien käsittelyä virkistys- ja matkailuarvon säilyttävästi** ja hakkuiden lopettamista retkeilyalueilla. Ehdotettiin pitkiä reittejä ja niiden välille paikallisten luomia palveluketjuja sekä monikäyttömetsien matkailun kehittämistä (metsätalouden ja matkailun yhdistämistä, metsäkulttuuri- ja eräelämyksiä ja off road autoilua hakkuualueille) sekä virtuaalimatkailua. Terveys-, hyvinvointi- ja matkailubuumin muuttamista työksi ja tuloiksi tukee yrittäjyyden ja liiketoiminnan tukeminen, puhtaan luonnon, veden, ilman, tyhjyyden ja hiljaisuuden tuotteistaminen; ”metsäpääkaupungin” lanseeraus sekä matkailu- ja maabrändi.

Metsästys- ja kalastusmahdollisuudet kaikille edellyttää **riista- ja (virta)vesien (vaellus)kalakantojen vaalimis-ta, elinympäristöjen hoitoa ja ennallistamista, erä- ja kalastuslupien tasapuolista jakoa sekä saavutettavuutta**. Rantautumispaikkoja ja tiestöä. Ehdotettiin myös tiever-koston sulkemista muulta kuin puuhuollolta erämaisuu-den ja riistan rauhoittamiseksi. Erästyksen aluetalous-, terveys- ja hyvinvointivaikutusten sekä erätalouden liiketoimintamahdollisuuksien edistämistä pidettiin hy-vänä. **Muiden luonnontuotteiden (marjat, sienet, villiyrtilt ym.) kasvavan hyödyntämisen tueksi** toivottiin **keruuto-tepaikkatiedon ja luvanvaraisten tuotteiden kehittämistä, verkostoitumista ja luomubrändäystä**.

Kasvavan puun tarpeen turvaa edelläkävijä, jonka mallikkaasti hoidetut mannut edustavat esimerkillistä metsänhoitoa: tehokasta, monimuotoista ja kestävää. Hiilijalanjälki otetaan huomioon kaikessa toiminnassa: puuta ei hakata voimaperäisesti eikä myydä lyhytkestoisiin tuotteisiin. Toivottiin pitkän tähtäimen skenaariotarkas-

teluja järeän puun kertymälle, uusia urakointimalleja, ali-hankkijoiden valintaa laatupisteillä, paikallisten yrittäjien huomiointia kilpailutuksessa sekä puunkäytön lisäystä tukevaa viestintää. Toiveissa **Metsähallitus yhteensovittaa avoimesti ja vastuullisesti käyttöä ja suojelua**: pidettiin hyvänä, että **valtio huolehtii ”pehmeistä arvoista” alu-eillaan ja toimii esimerkkinä**. Toivottiin edelläkävijyyttä: **FCS sertifiointia ja metsänkäsittelytapojen muuttamista**: avohakkuiden ja maanmuokkauksen lopetusta, pitkää kiertoaika ja jatkuvaa kasvatusta **eri maankäyttömuoto-jen** (suojelu, virkistys, matkailu, asutus) **yhteensovittami-seksi** sekä tutkimusta ja tiedotusta näiden edistämiseksi. Toivottiin myös selvien suojelualueiden lukitsemista, metsätalouden pinta-alan lisäämistä ja vanhan metsän minimipinta-alan määrittämistä. Toivottiin **porotalouden ottamista huomioon kaikessa toiminnassa**, porolaidunten tilan korjaamista metsätaloustoimia korjaamalla ja kehit-tämällä sekä Metsähallituksen ja Paliskuntien neuvoston välisen sopimuksen sisällön kertomista muille.

Metsähallitus nähtiin **uusiutuvan energian tuotannon mahdollistajana, edelläkävijänä**. Alueiden jalostaminen tonteiksi, tuulivoimaan ja muuhun liiketoimintaan sekä maa-aineisten nosto edellyttää **muiden tarpeiden huo-mioon ottamista ja sijoittamisen kriteeristöjä**: erämaisiin ympäristöihin ei tuulivoimatuotantoa. Tuulivoiman ja matkailun intressiristiriita tulee ottaa huomioon. Matkai-lualueiden kehitystä tukevassa tonttikaupassa säilyte-tään **erämaaluonto ja -lammet** rakentamattomina sekä otetaan huomioon poronhoito ja muu käyttö.

Mitä hyötyjen syntyyn vaikuttavia muutoksia toimin-taympäristössä tapahtuu ja on tapahtumassa?

(1) Hyvinvoinnin, terveyden ja onnellisuuden merkitys sekä tieto ja tietoisuus luonnon terveys- ja hyvinvointi-hyödyistä sekä ympäristötietoisuus kasvaa. **(2) Ilmaston muutos**: (sään) ääri-ilmiöt ja vieraslajit lisääntyvät. **(3) Luonnon monimuotoisuus vähenee**: tieto ja halu ennallis-tamiseen kasvaa. Nousee uusia tapoja hahmottaa luonto (halipuu). **(4) Huoli puhtaan veden, ilman ja hiljaisten alueiden saatavuudesta**, Itämeren tilasta. **(5) Luontosuhde ja ympäristön arvostus vahvistuu**. Kansalaiskiinnostus

kasvaa: kansan mielipiteet ja odotukset mitä suomalaiselle kansallisomaisuudelle saa tehdä muuttuvat. (6)

Väestörakenteen monimuotoistuminen: keskittyminen taajamiin, ikääntyminen, metsän omistuksen muutos ja maahanmuutto (7) **monipuolistaa ja heikentää luontosuhdetta:** luonnosta erkaannutaan, kun (erityisesti nuorten) erätaidot heikkenevät. Luonto nähdään enemmän kohteena. Siirytään perinteisistä (riista-kala) käyttömuodoista elämyshakuihin tekemiseen. (8) **Matkailubuumi** myötä matkailu hahmotetaan enemmän liiketoimintana. (9) **Luontoon pääsyn helpottamisen, palvelun, (lähi)viriksen, (luonto)matkailun tarve kasvaa.** (10) Hyvinvointi lisää vapaa-aikaa ja sen merkitystä. (11) **Syrjäytyminen ja pahoinvointi lisääntyy**, luonto eheyttää. (12) **Kysyntä luonnonvarojen kohtaan kasvaa** lisäten tarvetta tuotteistamiseen: **kotimaisen kalan kasvatusta ja luonnontuotteiden (kala, riista, marjat ym.) tarve lisääntyy.** (13) **Puun käyttö, puuraaka-aineen kysyntä, puurakentamisen sekä metsien/luonnon muu talouskäyttö kasvaa.** (14) Yhteiskunta muuttuu suopeammaksi biotaloudelle, **biotalouden, uusiutuvien raaka-aineiden ja energioiden nousu** fossiilisten korvaamisessa, monipuolistuva **jalostaminen, teknologian kehitys, tuoteinnovaatiot, markkinaohjauksen lisääntyminen ja poukkoileva energiapolitiikka** johtavat materiaalien käytön arvostuksen **ennakoimattomaan muutokseen sekä ulkomaisen rahoituksen ja vaatimusten kasvuun.** (15) **Digitalisaatio:** tiedon keruu kehittyä, viestintä ja tiedon kulku nopeutuu: **tieto, tiedon saatavuus ja tietoisuus paranevat.** Ihmiset osaavat vaatia palveluita. **Tiedon hajanaisuus ja luotettavuuden heikkeneminen luo vaihtoehtoisia totuuksia:** tiedon ja tutkimuksen väheksyntää ja lisää ääri-ilmiötä tiedon väärinkäytössä. (16) Hallinnon, politiikan ja EU:n muutokset sekä maakunta- ja SOTE uudistus; **paikallisen ja valtakunnallisen Metsähallituksen tilaus yhteiskunnassa kasvaa**, koska voi toimia yli maakuntarajojen. (17) Yhteiskunnalliset ääri-ilmiöt: globaalit kriisit ja sodat pirstovat yhteisöjä. **Turvallisuus** korostuu, myös matkailun vetovoimana.

4. Palaute työpajoista ja prosessista kokonaisuutena

Ensimmäisen työpajan tietosisältöä pidettiin erittäin hyvänä, kattavana, monipuolisena ja avartavana: tiivis erittäin kattava (tieto)paketti eri MH-sektoreiden toiminnasta vastasi odotuksia: iso kuva ymmärrettävä ennen pienempiä käytännön toimia. Lisätietoa sai MH:n henkilökunnalta sujuvasti. Toisesta tietosisältö MH:sta oli ylimalkainen ja kevyt, oletus kai, että perustiedot ovat hallussa. Kaunistelun makua, kaikki ei ole niin harmonista. Miellytti ettei pidetty pitkiä luentoja. Ensimmäisen työpajan tarkoituksen mukaisesti kehittämisehdotukset eivät vielä kiteytyneet, vaan lähinnä esitettiin toiveita ja tavoitteita. Kiinnosti miten esitykset tulevat tiivistymään toimenpide-ehdotuksiksi: jatkossa kohti konkretiaa. Tietoa toivottiin Metsähallituksen eri yksiköiden välisestä yhteistyöstä ja yhteistyöstä eri sidosryhmiin, Pohjanmaan alueen vesien hyödyntämisestä, lasten, nuorten ja ikäntyneiden huomioon otosta MH:n palveluissa, metsänkäytöstä, metsien ikärakenteen kehityksestä, ojitusalueiden kunnostussuunnitelmista ym. konkreettisesta luonnontilaan vaikuttavasta työstä sekä tilastoja virkistyskäytöstä ja niiden synnyttämästä yritystoiminnasta. Näistä kerrottiin seuraavissa työpajoissa.

Ensimmäisen työpajan ilmapiiri oli hyvä, rakentava, avoin, arvostava, mukava ja keskusteleva: erittäin hyvin suunniteltu, jäsennelty, toimiva ja tehokkaasti toteutettu. ”Sopivan haastava”. **Hyvä työskentelytapa. Kaikki 10+.** Mukava tapa tehdä kehittävää ajatustyötä, tehokas, yhteistyöhaluinen, ei ollut vastakkainasettelua. **Todella hyvin vedetty, sujuva prosessi ja suuresta ryhmästä huolimatta työskentely pysyi hyvin hallinnassa, aikataulussa ja asiassa. Erittäin monipuolinen ja laaja-alainen keskustelu.** Hyvät moderaattorit. Yhdestä yleisellä tasolla jutustelua. Työskentelytapa hyvä ja tehokas, loppua kohti jaksaminen vähän hiipui, mutta ei pahasti. ”Muovailut” avasivat ilmapiiriin ryhmässä nopeasti. Apuvälineitä käytettiin sujuvasti ja uudelta tuntuvalla tavalla: aktivoi porukkaa. Erittäin mielenkiintoinen, työteliäs päivä. Sopii ideointiin - seuraavaa vaihetta jää odottamaan mielenkiinnolla. Hyvä tilaisuus!

Toista työpajaa pidettiin hyvänä, kivana, **mielenkiintoisena ja monipuolisena**. Hyvässä vauhdissa ollaan! Luotamme Metsähallitukseen. **Syntyi tunne, että sain ääneni kuuluviin**. Hyvä, ettei tarvinnut istua paikallaan. Toivottiin tavoitteiden tiivistystä ja priorisointia. Pohdittiin niiden toteutumisen todentamista (mm. luonnon monimuotoisuuden vähenemisen pysäyttäminen, mitä hyötyä syntyy minulle/sinulle) ja kuka hoitaa seurannat. Metsähallituksen sisäisestä yhteistyöstä kaivattiin lisätietoa, jota saatiin kolmannessa työpajassa. **Kolmannen työpajan sisältö oli laaja ja monipuolinen. Hyvät tietoiskut**. Alustavassa ehdotuksessa linjauksiksi ja toimenpiteiksi asiat olivat yhden mielestä yleisellä tasolla. Kaivattiin täsmennyksiä ja käytännön toteutuksia. Osa termeistä jäi epäselviksi. Päivän työskentely oli hyvin hoidossa: **raskas mutta tuottoisa**. Ihan mukava. Pienryhmissä on **helppo keskustella**: lisää keskustelua!

Luonnonvarasuunnittelu prosessi kokonaisuutena toimi hyvin ja yhteistyötahot osallistettiin hyvin: oma ja jokainen mielipide kuultu ja huomioitu. Yhteistyö oli (yllättävän) hyvää, positiivinen henki, hyvää keskustelua. Purnausta kannattaa (kommenttien sanominen). Oivallettiin vuorovaikutuksen ja yhteistyön tärkeys. Toivottiin termien avaamista ja täsmällistä käyttöä, esim. biotalous ymmärretään hyvin eri tavoin, *Uusien termien sijaan puhutaan asioista oikeilla nimillä*. Havaittiin Metsähallituksen vastuullisuuden laaja kenttä. Oman osaamisalueen ulkopuolisten asioiden ymmärrys lisääntyi: jollekin myönteinen asia voikin olla toiselle kielteinen. Yllätti, kuinka paljon muutkin kuin metsäasiat ovat nousseet vahvasti esiin: vesiasiat olleet paljon esillä. "Halipuu" oli uusi juttu. Toisaalta yllätti, ettei noussut mitään yllättävää. Lausuntokierros tarvitaan: kommentit voivat jäädä irrallisiksi ja satunnaisiksi. Lyhemmät välit työpajoille. Yhteiskunnan nopea muutos nosti huolen, onko prosessin aikajänne (5 v) liian pitkä?

Kuulluksi tulemisen tunne syntyi **ryhmätyöskentelyssä ja esityksissä** sekä kun **saan Kalevasta lukea mitä on toteutettu**. Kun asiat joista puhuttu pitkään **näkyvät konkreettisesti**: esimerkiksi linjaus, että Kylmäluoman alueelle tehdään erityishakkuita tavallisten hakkuiden si-

jaan (parasta tietysti olisi, jos ei olisi hakkuita ollenkaan); riistanhoitona sekä toimivina yhteistyöhankkeina, joissa myös itsellä vastuuta. Sitä luo maininta Metsähallituksen ja Paliskuntien välisestä sopimuksesta sekä sopimussisälön avaaminen. Keskeistä on **hyväksyttävä kokonaisuus**, vaikka oma toive ei välttämättä näy. Luonnonvarasuunnitelma **selkosuomeksi**: napakat tekstit ja grafiikat pitkien tekstien sijaan. Toivottiin välietappitapaaminen yhteistyöryhmälle, jossa **kerrotaan, miten tavoitteita on toteutettu** sekä lyhyt määräaikaistiedote sähköpostiin, kun suunnitelman toimenpiteitä tehty. Hyvin suunniteltu - puoliksi jo hyvin tehty.

5. Pohdintaa: Luovan yhteistyön voima

Metsähallitus näyttäytyi kansallisomaisuuden vastuullisena vaalijana. Moniulotteisena toimijana, edelläkävijänä ja haluttuna yhteistyökumppanina; taitavana yhteensovittajana, joka toimintaympäristön muuttuviin tarpeisiin ja mahdollisuuksiin ketterästi reagoi synnyttää kansallisomaisuudesta luonnon ja ihmisen hyvinvointia. Vaaditaan viisautta koko maa- ja vesio-omaisuuden sekä toiminnan kerrannaisvaikutusten hahmottamiseen. Metsähallitukselta tämä edellyttää monipuolista osaamista sekä rakentavaa yhteistyötä, yhteensovittamista, vuorovaikutusta ja viestintää: taito vapauttaa osaaminen ja piilevät voimat yhteistyön tueksi talon sisäisissä sekä sidosryhmien, omistajien ja kansalaisten kohtaamisissa parantaa syntyvää kokonaisyhteyttä, luottamusta ja hyväksyttävyyttä. Huomatavia luonnonvaroja yli maakuntarajojen vaalivalle Metsähallitukselle avautuu ainutlaatuinen tilaisuus uudenlaisen luonnon ja ihmisen hyvinvointia luovan innovaatiokulttuurin mahdollistajana, edelläkävijänä.

Keskiöön nousi puhtaan monimuotoisen luonnon vaaliminen itseisarvona sekä terveyden, hyvinvoinnin, toimeentulon ja onnellisuuden lähteenä, matkailun vetovoimana sekä luonnontuotteiden- ja varojen monipuolistuva, kasvava hyödyntäminen. Luontoon pääsyn helpottamisen ja luonnon vaalimisen kasvava tarve,

ilmaston muutoksen siivittämä biotalouden ja uusiutuvan energian nousu, ääri-ilmiöt, hallinnon ja väestön muutokset yhdistettynä teknologia- ja digitietotulvaan luovat ennakoimattomasti muuttuvan toimintaympäristön. Vaadittiin maa- ja vesiomaisuuden sekä toiminnan kerrannaisvaikutusten ymmärrystä kokonaisuutena, viisautta tunnistaa vipuvaikutukset monimutkaisessa pelikentässä. Erityisesti kansanterveyden ja hyvinvoinnin kohentumisen sekä matkailu- ja luonnontuoteliiketoiminnan hyötyjen ottamista huomioon Metsähallituksen tulostavoitteissa, jotta Metsähallitus pystyy näiden hyötyjen syntyä aidosti tukemaan. Terveys ja hyvinvointi kohentuvat monenlaisesta luonnossa liikkumisesta. Kasvava luontoon pääsyn tarve edellyttää suojelu- ja monikäyttöalueiden luonnossa liikkumiseen kutsuvien mahdollisuuksien tarkastelua kokonaisuutena. Ison alueen vaalijan rooli korostuu vesialuesuunnittelussa.

Yhteistyöhön toivottiin toiseuden tajua: ihmiset ymmärtävät käsitteet eri tavalla. Mielikuvien kirjo kuuntelusta ja erämaisyydestä puhumattakaan monitulkintaisista vastuullisuuden, biotalouden, ekosysteemipalveluiden, hiilitaseen ja erityishakkuiden käsitteistä synnytti vahvan vaatimuksen selkeästä viestinnästä. Kun asioista puhutaan selkokielellä, yhteinen toive toteutuu maastossa hyväksyttävästi. Käsitteet ohjaavat. Nousi toive kansallisomaisuuden tarkastelusta *hyödyn* rinnalla uusista näkökulmista.

Edelläkävijyys edellyttää erilaisten näkökulmien hyväksymistä rikkautena, uusien ideoiden ketterää, ennakkoluulotonta kokeilua; herkkyyttä tunnistaa tilanteet, vipuvaikutukset, joissa pienillä viisailla toimenpiteillä syntyy laajoja myönteisiä kerrannaisvaikutuksia. Jatkuvalle rakentavalle, avoimelle yhteistyöllä, arkisissa kohtaamisissa kysyen ja kuunnellen rakentuu luottamus ja tahotila: itseään rikastava luovan yhteistyön kulttuuri, jonka voimalla kansallisomaisuudesta nauttii tulevaisuudessakin maailman *onnellisin kansa*.

Brown, J. Isaacs, D. & the World Café Community 2005. The World Café. Shaping our futures through conversations that matters. Berrett-Koehler Publishers, Inc., San Francisco.

Hennessey, B.A. & Amabile, T.M. 2010. Creativity. The Annual Review of Psychology. 61:569–598

Isaacs, W. 1999. Dialogue and the art of thinking together. Currency, New York.

Nowak, M. 2006. Five rules for the evolution of cooperation. Science 314:1560-1563.

Siitonen, P., Hämäläinen R.P. 2004. From conflict management to systems intelligence in forest conservation decision making. Systems Analysis Laboratory Research Reports A88:199-214.

Siitonen, P. 2017. Tulevaisuustyöpajat: Luovalla yhteistyöllä hyötyjä valtion maista ja vesistä. Etelä-Suomen luonnonvarasuunnitelma. Kausi 2017-2022. Metsähallituksen metsätalouden julkaisuja 75:49-53.

2 Luonnonvarasuunnitteluun osallistuneet työryhmät

Yhteistyöryhmä

varsinainen edustaja (varaedustaja)

Puheenjohtaja:	tutkimusjohtaja Jukka Tikkanen, Itä-Suomen yliopisto
Iin Meriseura ry	puheenjohtaja Teijo Liedes (Pia Ukkola)
Junnikkala Oy	metsäjohtaja Juha Junnikkala (toimitusjohtaja Kalle Junnikkala)
Keski-Pohjanmaan liitto	yhteyspäällikkö Teppo Rekilä (-)
Koneyrittäjien liitto	metsäasiantuntija Lauri Hyytiäinen (varatoimitusjohtaja Simo Jaakkola)
Kontiotuote Oy	toimitusjohtaja Jalo Poijula (tuotantopäällikkö Tapio Anttonen)
Kuusamon kaupunki	yhdyskuntatekniikan insinööri Teemu Junttila (ympäristötarkastaja Raisa Nikula)
Lestijärven kunta	kunnanjohtaja Esko Ahonen (rakennustarkastaja Kaisa Mäkelä)
Luonnonvarakeskus (LUKE), Biotalous ja ympäristö -yksikkö	professori Anne Tolvanen (tutkija Katja Kangas)
Luonnonvarakeskus LUKE, Luonnonvarat-yksikkö	erikoistutkija Aki Mäki-Petäys (erikoistutkija Pekka Helle)
Metsä Group	piiripäällikkö Ville Keskinen (-)
Metsähallituksen Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun alueellinen neuvottelukunta,	puheenjohtaja Tytti Määttä (-)
ODL Liikuntaklinikka, Oulun yliopisto, Elinikäisen Terveyden Tutkimusyksikkö,	tutkimuspäällikkö, terveystieteiden professori Raija Korpelainen (tutkija Riitta Pyky)
Oiva Kaivu Oy	Sami Koukkula (Leevi Ala-Poikela)
Oulun Energia	liiketoimintajohtaja Pertti Vanhala (polttoainejohtaja Heikki Karppimaa)
Oulun seudun ammattiopisto, Taivalkosken yksikkö	yksikön johtaja Jouko Karjalainen (-)
Oulun yliopisto Biologian laitos	johtaja Jouni Aspi (intendentti Anna Liisa Ruotsalainen)
Paliskuntain yhdistys	toiminnanjohtaja Anne Ollila (porotalousnevoja Marja Anttonen)
Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus	yksikön päällikkö Timo Lehtiniemi (johtaja Petri Keränen)
Maaseutu ja energia -vastuualue	
Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Ympäristö ja luonnonvarat -vastuualue	yksikön päällikkö Eero Melantie (johtaja Jonas Liimatta)
Pohjois-Pohjanmaan liitto	ympäristöpäällikkö Tuomas Kallio (erityisasiantuntija Ismo Karhu)
Pohjois-Pohjanmaan luonnonsuojelupiiri	aluepäällikkö Merja Ylönen (Ilmari Juutilainen)
Pro Agria Keski-Pohjanmaa ry, Kalatalouskeskus	toiminnanjohtaja Eero Hakala (johtaja Ritva-Liisa Nisula)
Pudasjärven kaupunki	kehittämisjohtaja Jorma Pietiläinen (kehittämisasiantuntija Tuomi-Tuulia Ervasti)
Ruka-Kuusamo Matkailu ry	toimitusjohtaja Mats Lindfors (hallintoassistentti Suvi Juntunen, sijaisena 25.1.18 alkaen Johanna Määttä)
SKAL Pohjois-Suomi ry	toiminnanjohtaja Taavi Heikkinen (-)
Stora Enso, Pohjois-Suomen hankinta-alue	aluejohtaja Antti Partanen, 1.1.18 alkaen Esa Ojala (operaatiopäällikkö Hannu Kaattari)
Suomen metsäkeskus	elinkeinopäällikkö Eeva-Liisa Repo (-)
Suomen riistakeskus	vs. riistapäällikkö Harri Hepo-oja (-)

Metsähallituksen ohjausryhmä

Kehityspäällikkö, ohjausryhmän puheenjohtaja Johanna Leinonen, [Konserniyksiköt](#)
Suunnittelupäällikkö Hannu Lehtonen, [Metsähallitus Metsätalous Oy](#)
Aluejohtaja Samuli Sillman, [Luontopalvelut](#)
Liiketoiminnan kehityspäällikkö Jari Taskila, [Kiinteistökehitys](#)
Aluejohtaja Arto Tolonen, [Metsähallitus Metsätalous Oy](#)
Erätalouspäällikkö Erkki Turtinen, [Eräpalvelut](#)

Metsähallituksen projektiryhmä

Projektipäällikkö Tuulikki Halla, [Konserniyksiköt](#)
Tiimiesimies Petteri Arovainio, [Metsähallitus Metsätalous Oy](#)
Erikoissuunnittelija Heidi Kontiokari, [Luontopalvelut](#)
Myyntineuvottelija Heikki Ollila, [Kiinteistökehitys](#)
Erikoissuunnittelija Mikko Rautiainen, [Eräpalvelut](#)
Suunnittelupäällikkö Hannu Tolonen, [Metsähallitus Metsätalous Oy](#)

Metsähallituksen asiantuntijat

Suunnittelija Joona Jaakkola, [Metsähallitus Metsätalous Oy](#)
Erikoissuunnittelija Liisa Kajala, [Luontopalvelut](#)
Paikkatietoasiantuntija Pertti Kangas-Korhonen, [Metsähallitus Metsätalous Oy](#)
Paikkatietoasiantuntija Pirjo Korhonen, [Metsähallitus Metsätalous Oy](#)
Suunnittelija Pirkko-Liisa Luhta, [Eräpalvelut](#)
Kehittämisen asiantuntija Esko Maukonen, [Kiinteistökehitys](#)
Kartta-aineistovastaava Jyrki Määttä, [Konserniyksiköt](#)
Tietojärjestelmäasiantuntija Matti Siipola, [Metsähallitus Metsätalous Oy](#)
Erikoissuunnittelija Matti Tapaninen, [Luontopalvelut](#)

Fasilitaattori työpajoissa

FT Paula Siitonen, [Tmi Paula Siitonen](#)

3 Lausunnot ja käsittely

Metsähallituksen luonnonvarasuunnitelma Keski- ja Pohjois-Pohjanmaan valtion maa- ja vesialueille 2018–2023 lähetettiin lausuttavaksi kaikkiin suunnittelualueen kuntiin ja kaupunkeihin sekä yhteistyöryhmän organisaatioihin. Lähetettyihin 62 lausuntopyyntöön saatiin 25 lausuntoa.

Lausunnoissa saadusta runsaasta palautteesta suuri osa oli neutraalia tai myönteistä, eikä siihen tarvita Metsähallitukselta vastinetta. Tähän taulukkoon on koottu lausunnoista kehittämisenäkökulmat tai kriittinen palaute, johon vastaaminen on todettu tarpeelliseksi.

Lausunnonantaja ja lausunnon sisältö	Metsähallituksen vastaus
Alavieskan kunta Alavieskan kunnan alueella on Metsähallituksen omistama Ryökönkankaan luonnonsuojelualue, joka sijaitsee Taluskylän ja Someronkylän yhdistysten varrella rajautuen Merijärven kunnan rajaan. Alue on noin 26 ha:n suuruinen ja se on suojeltu vanhojen metsien suojelusta annetun asetuksen (1115/1993) nojalla vuonna 1994. Lisäksi alue on liitetty Natura 2000 -verkostoon. Ryökönkankaan luonnonsuojelualue on yksi seutukunnan harvoja vanhojen metsien suojelualueita. Alueella kulkee n. 4 kilometrin pituinen luontopolku. Metsähallituksen Keski- ja Pohjois-Pohjanmaan luonnonvarasuunnitelmassa ja siihen sisältyvässä toimintaohjelmassa on kuvattu sinänsä riittävästi Natura-alueisiin liittyvä tilan arviointi sekä hoito- ja käyttösuunnitelmien laatiminen. Alavieskan kunta edellyttää, että Natura-alueen (Ryökönkankaan luontopolku ja luonnonsuojelualue) kunnosta huolehditaan.	Ryökönkankaan suojelualue on pieni ja kapea vanhan metsän alue, jossa ympäristön ojitukset ja aiemmin toteutetut hakkuut vaikuttavat alueen pienilmastoon ja maaperän kosteusolosuhteisiin. Puustorakenteen osalta alueen tila paranee luontaisesti, mutta suotuisan mikroiilmaston säilyminen vaatisi ennallistamistoimia ja alueen laajentamista. Alueella onkin Metsähallituksen tarpeen tehdä ennallistamismahdollisuuksien arviointi. Suojelualueella oleva luontopolku ei ole Metsähallituksen rakentama eivätkä polun varrella olevat opasteet ja taukopaikka ole Metsähallituksen ylläpitämiä. Metsähallitus voi neuvotella polun ja sen rakenteiden ylläpidosta esimerkiksi kunnan tai kyläyhdistyksen kanssa.
Haapajärven kaupunki Ei lähettänyt lausuntoa.	
Haapaveden kaupunki Kaupunginhallituksella ei ole huomautettavaa lausuntoaineistosta.	
Hailuodon kunta Valiokunnan keskustelussa nousi esille Hailuodon omaleimaisuus ja huoli sen säilyttämisestä. Saaressa on arvokkaita luontoperintökohteita, joiden suojeluun tulee kiinnittää huomiota. Luonnon monimuotoisuus ja luonnontuotteiden hyödyntäminen jatkossakin halutaan säilyttää kaikkien saatavilla. Tarkkaan suunnitelluilla erityishakkuilla taataan maisemallisesti eheät metsäalueet. Meri kuuluu olennaisena osana Hailuotoa; näin ollen ranta-alueiden hoitoon tulee jatkossakin kiinnittää huomiota.	Metsähallituksella on lakisääteinen velvollisuus vaalia hallussaan olevaa kulttuuriomaisuutta. Kulttuurihistoriallisen kiinteistövarallisuuden vaaliminen tuli Luontopalvelujen lakisääteiseksi tehtäväksi uudessa metsähallituslaissa (234/2016). Sen mukaisesti Luontopalvelut vaalii hallinnassaan olevilla alueilla arvokasta maisemaa, rakennusperintöä ja arkeologisia kohteita niin, että ne välittävät tietoa vastuullisesta ja suunnitelmallisesta omistajuudesta. Tässä työssä Metsähallitus toteuttaa valtion vuoden 2010 kiinteistöstrategiaa ja vuoden 2014 kulttuuriympäristöstrategiaa. Metsähallitus hoitaa suojelualueilla sijaitsevia perinnemaisemia hoito- ja käyttösuunnitelmien mukaisesti ympäristöministeriön ohjauksessa sekä rakennuksia ja muinaisjäännösalueita yhteistyössä museoviranomaisen kanssa. Ennen hoitoa ja kunnostusta tehdään kulttuuriperinnön kartoitus. Viranomaisena Metsähallitus huomioi valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet, myös kulttuuriympäristöjen vaalimisessa. Hailuodon kunnan alueella ei ole metsätalouskäytössä olevia valtion alueita. Luonnonsuojelukäytössä olevilla alueilla voidaan tehdä lajin ja luontotyyppien hoitoon liittyviä toimenpiteitä, kuten puuston poistoa.

Hailuodon kunta näkee monipuolisia mahdollisuuksia luonto-alueiden palvelujen kehittämisessä. Kunta haluaa aktiivisesti olla mukana kehittämässä laaja-alaisesti Hailuodon luontoon, luonnon virkistyskäyttöön ja matkailuun liittyviä toimintoja. Hailuodossa on pitkät perinteet liittyen erätalouteen, jonka toivotaan jatkuvan yhteistyössä paikallisten toimijoiden ja metsähallituksen edustajien kesken.

Halsuan kunta

Virkistyskäytön osalta keskitytään kansallispuistojen ja muiden luontokohteiden rakentamiseen virkistyskäyttöön sen mukaan kuin kävijämäärät osoittavat. Tältä osin tavoitteet eivät ole yhdenmukaisia esitettyjen arvojen kanssa.

Metsähallitus on esittänyt pyrkivänsä madaltamaan luontoliikunnan kynnystä ja parantamaan luontoalueiden saavutettavuutta. Saavutettavuuden kannalta olisi erityisen tärkeää, että lähialueiden luontoretkeilypaikkoja ei tuhottaisi (purettaisi). Keskittyminen kaukaisiin kansallispuistoihin ei palvele koko kansan mahdollisuuksia hyödyntää Metsähallituksen luontoalueita.

Olemassa olevia luontopolkuja ja retkeilyreitistöjä ei tule purkaa, vaan pitää kunnossa. Kunnossapitovastuun siirtäminen kunnille tai paikallisille yhdistyksille ei ole alueellisesti yhdenvertaista eikä kuntien erilaista taloudellista kantokykyä huomioivaa. Viralliset kävijämäärät eivät kuvaa kohteiden tosiasiallista merkitystä alueen asukkaille ja tänne saapuville matkailijoille.

Halsuan kunta esittää, että Metsähallitus huomioi alueen mahdollisuudet ja säilyttää hyvät retkeilymahdollisuudet alueellamme. Suunnitelmassakin on esitetty, miten retkeily vahvistaa hyvinvointia ja terveyttä.

Hailuodon metsästysseuralla ja Metsähallituksella on metsästysvuokrasopimus valtion alueista Hailuodossa. Metsähallituksen arvion mukaan metsästysseura toteuttaa metsästysjärjestelyitä esimerkiksi hyvin erityisesti vesilintujen metsästyksen osalta. Yhteistyötä Hailuodon Metsästysseuran kanssa jatketaan.

Metsähallituksen aikomuksena ei ole luopua kokonaisten luonto-, liikunta- ja hyvinvointipalveluina toimivien virkistyskäyttöön tarkoitettujen alueiden ylläpidosta. Ylläpidettävien taukopaikkojen osalta tavoitellaan varsin maltillista vähennystä. Poistettaviksi on valittu lähinnä yksittäisiä hajakohteita, joilla on vain vähän käyttäjiä. On laskettu, että poistettavaksi suunnitelluille kohteille suuntautuu alle kolme prosenttia kaikista taukopaikkojen käynneistä. Syrajaisempienkin alueiden retkeilijöille säilyy taukopaikkoja jatkossakin. Ensimmäisessä poistettaviksi suunniteltuja taukopaikkoja tarjotaan ja on jo tarjottu ylläpidettäväksi esim. kunnille, kyläyhdistyksille, ystäväyhdistyksille ja vaikkapa metsästysseuroille. Metsähallituksen Luontopalvelut varmistaa, että käyttöön jäävien kohteiden huolto toimii ja ne säilyvät kaikille turvallisina ja avoimina.

Taukopaikkojen ja muiden retkeilyä palvelevien rakenteiden osittainen purku liittyy Metsähallituksen Luontopalvelujen toimiin sopeuttaa toiminta niukkoihin resursseihin. Retkeilypalveluita ylläpidetään pääasiallisesti valtion budjettirahoituksella. Metsähallituksen Luontopalveluille valtion budjetista osoitettu perusmääräraha on pysynyt pitkään samalla tasolla, vaikka Luontopalvelujen hoitamien kohteiden määrä ja käyntimäärät ovat lisääntyneet. Myös uusia kansallispuistoja on perustettu ja merkittäviä historiakohteita on tullut Luontopalvelujen hoitoon.

Lisääntyneen kävijämäärän palvelemiseksi ja uusien luontoliikuntatoimien mahdollistamiseksi on täytynyt tarkastella, mihin rajalliset resurssit suunnataan. Ensimmäisessä ylläpidettäviä kohteita ovat vilkkaassa käytössä olevat reitit ja taukopaikat. Ne palvelevat mittavaa määrää retkeilijöitä ja muita virkistyskäyttäjiä samalla kun kohteet ovat keskeisen tärkeitä matkailun vetovoimatekijöitä. Vuonna 2017 Metsähallituksen Luontopalvelujen ylläpitämiselle kohteille tehtiin lähes 6 miljoonaa käyntiä ja kohteiden paikallistaloudellinen vaikutus oli yhteensä 258 miljoonaa euroa.

Metsähallituksen Luontopalvelut haluaa palvella yhä suurempia luonnon liikkujien määrää luonnon monimuotoisuus ja asiakasturvallisuus varmistuen. Taukopaikkojen vähentämisellä varmistetaan, että mahdollisimman suurelle joukolle pystytään käytettävissä olevilla resursseilla tarjoamaan jatkossakin hyvät retkeilyolosuhteet.

1990-luvulla taukopaikkoja rakennettiin runsaasti ja laajalti valtion maille, nykymittapuun mukaan jopa tuotantolähtöisesti, valtion työllistämistyöohjelman rahoituksella, jota ei enää samalla tavalla ole käytetty. 2000 ja 2010-luvulla on käytännössä joka vuosi poistettu tuon ajan kohteita ylläpidosta niiden tultua teknisen käyttöikänsä päähän tai osoittaututtua käytöltään liian vähäiseksi. Luontopalvelujen perusrakenteiden taso ei ole riittänyt pitkäjänteisesti kattamaan ylläpitokulujen lisäksi muodostuvia rakenteiden korvausinvestointitarpeita. Vuonna 2017 arvioitiin että noin 10 % taukopaikoista ja 5-6 % rakennelmista on huonokuntoisina erittäin kiireellistä korjaamista vaativia. Kaikkiaan Metsähallituksen Luontopalvelut on laskenut, että ylläpidettävään retkeilyinfraan kohdistuu yli 40 miljoonan euron korjausvelka. Maa- ja metsätalousministeriön rahoittamien, luonnonsuojelualueiden ulkopuolisten virkistysmetsien ja retkeilyalueiden rakennelmien osuus tästä on arvioitu olevan noin 6,7 miljoonaa euroa.

Korjausvelan kiinnikuomisella eli retkeily- ja opastusrakenteiden kunnossapidolla olisi merkittäviä terveys- ja hyvinvointihyötyjä kohteiden saavutettavuuden ja siellä liikkumisen helpottumisen myötä. Hyvässä kunnossa olevat retkeily- ja opastuspalvelut muodostavat myös luontomatkailun harjoittamiselle ja kehittämiselle välttämättömät perusedellytykset. Sitä kautta saavutetaan myös merkittäviä aluetaloudellisia ja työllisyysvaikutuksia. Hallituksen kärkihanke Matkailu 4.0 on tässä suhteessa merkittävä askel oikeaan suuntaan.

lin kunta

Metsätalous on merkittävä vesistöjen kuormittaja lijojen, Olhavanjoen ja Kuivajoen vesistöalueilla. Metsätalouden kuormittavuus on tunnistettu luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelmassa, jossa todetaan, että vesistöihin kohdistuvaa kuormitusta minimoidaan monipuolisilla vesiensuojeluratkaisuilla. Toimenpiteinä esitetään muun muassa kunnostusojituksesta luopumista heikkotuottoisilla turvemailla, tehostettujen vesiensuojelumenetelmien käyttämistä niillä alueilla joilla alapuolisten vesistöjen tila sitä vaatii sekä puunkorjuun ja metsänhoitotöiden suunnittelua ja toteutusta niin, että toimenpiteiden vaikutus vesiin ja muuhun ympäristöön on mahdollisimman vähäinen.

lin kunta pitää tärkeänä, että kunnan alueella sijaitseviin vesistöihin kohdistuvaa kuormitusta saadaan vähennettyä. On hyvä, että suunnitelmassa on tunnistettu tarve vähentää metsätaloudesta aiheutuvaa vesistöihin kohdistuvaa kuormitusta. Vesistökuormituksen vähentämisen eteen tehtäviä toimenpiteitä voisi tuoda suunnitelmassa esiin enemmänkin.

Luonnonvarasuunnitelmassa on tuotu hyvin esiin lisääntyvä luonnosta saatavien hyvinvointi- ja terveysvaikutusten merkitys sekä luontomatkailun kasvu. lin kunta pitääkin tärkeänä, että myös kävijämäärältään suurimpien retkeilykohteiden ulkopuolella sijaitsevia reitistöjä ja virkistyspalveluja ylläpidetään ja kehitetään tulevaisuudessakin. Tämä mahdollistaa luontomatkailun kehittämisen ja kuntalaisille hyvät lähiulkoilumahdollisuudet.

Tämän hetkiset keinot vesistökuormituksen hallitsemiseen ja vähentämiseen on esitelty luonnonvarasuunnitelmassa ja Metsähallitus Metsätalous Oy:n ympäristöoppaassa. Seuraamme aktiivisesti asiaan liittyvää tutkimustoimintaa ja otamme käyttöön mahdolliset uudet vesiensuojelumenetelmät.

Ks. vastaus kohdasta Halsuan kunta.

lin Meriseura ry

Ei lähettänyt lausuntoa.

Junnikkala Oy

Ei lähettänyt lausuntoa.

Kalajoen kaupunki

Ei lähettänyt lausuntoa.

Kannuksen kaupunki

Ei lähettänyt lausuntoa.

Kaustisen kunta

Ei lähettänyt lausuntoa.

Kempeleen kunta

Ei lähettänyt lausuntoa.

Keski-Pohjanmaan liitto

Valitettavasti Metsähallituksen toiminta on tietyiltä osin ristiriidassa suunnitelman kanssa. Lausunnolla olevassa suunnitelmassa puhutaan luontoliikunnan kynnyksen madaltamisesta ja luontoalueiden saavutettavuuden parantamisesta. Samaan aikaan Metsähallitus suunnittelee Peuran Polun retkeilyreitien palvelutason laskemista mm. laavuja ja pitkospiita purkamalla. Tätä Keski-Pohjanmaan liitto ei hyväksy. Keski-Pohjanmaan liitto ei myöskään hyväksy reittien siirtämistä kuntien hoidettavaksi, niin kuin Metsähallitus on esittänyt.

Keski-Pohjanmaan koulutuskuntayhtymä järjestää Perhossa Luonto- ja riista-alan koulutusta. Peuran polun reitistö on

Ks. vastaus kohdasta Halsuan kunta.

Peuran polun reitistöllä on sekä vilkkaita että vähäisellä käytöllä olevia kohteita. Esimerkiksi Perhosta lähtevän Hirvaan kierroksen kiertää huoltoraippojen mukaan noin 195 retkeilijää vuodessa. Peuran polkua välillä Salamajärvi-Reisjärvi kävelee vuosittain noin muutamia kymmeniä retkeilijöitä. Sen sijaan tietyt taukopaikat, kuten Raatejärvi ja Kuivajärvi, ovat vilkkaammassa käytössä ja periaate onkin, että kohteiden huolto säilyy Metsähallituksella.

tärkeä oppimislusta näille koulutuksille. Perhon yksikkö on tehnyt yhteistyötä Metsähallituksen Luontopalvelujen kanssa mm. reittien rakentamisessa ja ylläpitämisessä. Keski-Pohjanmaan liitto toivoo tämän yhteistyön lisääntyvän erityisesti Peuran polun kehittämiseksi entistä houkuttelevammaksi luontomatkailukohteeksi.

Kokkolan kunta

Ei lähettänyt lausuntoa.

Koneyrittäjien liitto

Toimintaohjelman kaikkia tavoitteita lieenee mahdollonta saavuttaa täysin. Sen sijaan, että tavoitellaan lukuisien tavoitteiden toteutumista, tulisi keskittyä Metsähallituksen toiminnan kannalta tärkeimpiin tavoitteisiin. Lisäksi tavoitteiden määrää tulisi rajata realistisemmaksi. Pohjanmaan luonnonvarasuunnitelmassa on huomioitu monipuolisesti eri sidosryhmien toiveita ja näkemyksiä. Koemme kuitenkin, että asioiden vaikuttavuutta ja tärkeyttä mietittäessä, ei riittävän hyvin huomioida asioiden välisiä mittasuhteita.

Metsähallitus Metsätalous Oy noudattaa urakoinnissaan hankintalakeja. Luonnonvarasuunnitelmassa mainitun tasapuolisen ja syrjimättömän kohtelun edellytykset täyttyvät vain, jos urakointikilpailutuksesta suljetaan pois yrityssaneerauksessa olevat ja sitä hakevat yritykset.

Yhteiskuntavelvoitteensa hoitaneet yritykset eivät ole tasapuolisessa asemassa yrityssaneerauksessa oleviin yrityksiin nähden. Yrityssaneerauksessa olevien osallistuminen tarjouskilpailuun vääristää markkinoiden toimintaa ja kilpailua. Poikkeuksetta yrityssaneerauksessa olevat tai sitä hakevat ovat laiminlyöneet yhteiskunnallisten velvoitteiden täyttämisen kuten verojen ja sosiaaliturvamaksujen maksun, siten ne eivät myöskään täytä tilaajavastuulain ja PEFC-sertifioinnin mukaisia vaatimuksia.

Yrityssaneerauksessa olevien tai sitä hakevien sulkeminen tarjouskilpailuista antaisi Metsähallituksen toiminnasta myös ulospäin vastuullisen kuvan. Toiminta olisi suoraselkäistä ja jämäkkää.

Pohjanmaan luonnonvarasuunnitelmassa todetaan, että hakkuusuunnite nousee hieman kaudelle 2018-2023 tinkimättä yhteiskunnallisten velvoitteiden hyötyjen tasosta. Tämä on hyvä asia, koska ilmaston lämpenemisen seurauksena metsät kasvavat tutkitusti aiempaa nopeammin.

Pohjanmaalla turvemaiden osuus monikäyttömetsistä on merkittävä. Jotta hakkuumääriä pystytään lisäämään, tarvitaan uutta osaamista sekä erilaisten aineistojen hyödyntämistä ja kehittämistä tavoitteen saavuttamiseksi. Lisäksi teiden kantavuuden parantaminen on tässä asiassa keskiössä. On myös mietittävä uusien metsäteiden rakentamista etenkin metsätaloutta palvelevaksi.

Koneyrittäjät näkevät, että metsätalouden kannattavuuden parantaminen on yksi keskeisimmistä tavoitteista. Kannattavuuden parantaminen on mahdollista kuvatulla tavalla, jossa hakkuiden suunnittelussa kasvatetaan keskimääräistä toimenpidetavien kokoa sekä sijoittamalla toimenpidetavien toistensa läheisyyteen. Tämä realisoituu, kun myös käytännön toiminnassa menetellään näin.

Metsähallituksella ja sen neljällä vastuualueella on useita valtio-omistajan määrittämiä ja lakisääteisiä tehtäviä (ks. s. 14-15 ja 60-61), joiden edistäminen valtion maa- ja vesialueilla on Metsähallituksen perustehtävä. Tehtävien laajuutta kuvaa Metsähallituksen strategia, jonka päälinjaukset ovat valtion maiden ja vesien parhaan kestävä tuoton takaaminen, maakuntien elinvoimaisuuden lisääminen, luonnon monimuotoisuuden vähenemisen pysäyttäminen valtion mailla sekä yhtenäinen toiminta ja digitalisaation hyödyntäminen. Toimintaohjelmassa on haluttu kattavasti ja tasapuolisesti huomioida nämä tehtävät ja avata niiden toteutumista mahdollisimman selkeästi.

Metsähallitus Metsätalous Oy:n hankintojen tekemisestä on säädetty sitä koskevassa laissa (235/2016). Sen mukaisesti julkisista hankinnoista annettun lain määritelmää sovelletaan myös osakeyhtiöön. Hankintalain sääökset siitä, millä perusteilla tarjoaja tulee tai voidaan sulkea pois kilpailusta. Samoin lain mukaisesti tarjoaja voi esittää näytöä luotettavuudestaan siitä huolimatta, että sitä rasittaa poissulkemisperuste. Jos näyttö on riittävä, ei tarjoajaa saa sulkea pois kilpailusta. Metsätalous Oy ei valtion omistamana yrityksenä pääsääntöisesti sulje yrityssaneerausohjelmassa olevaa tai siihen hakeutunutta yritystä pois tarjouskilpailusta, vaan arvioi tarjoajan kyvyn toteuttaa tarjouksensa. Samalla varmistetaan, ettei saneeraus vaikuta yrityksen hinnoitteluun ja että tasapuolinen urakoiden kilpailuttaminen toteutuu.

Metsätalous Oy tarkastaa Tilaajavastuulain mukaisten velvoitteiden toteutumisen kaikilta sopimusrityiltä kaksi kertaa vuodessa. Yrityssaneerauksessa olevalle yritykselle ei saa muodostua uutta vero- tai eläkemaksuvelkaa saneerauspäätöksen jälkeen. Puutteet johtavat viimekädessä sopimuksen purkamiseen.

Turvemaiden puunkorjuun onnistumisen perusedellytys on kohteiden puunkorjuuseen soveltuva korjuukalusto. Tähän panostetaan urakointipalvelujen hankinnassa. Lisäksi tarvitaan yhteistä tahtotilaa urakanantajan ja yrittäjien kesken.

Metsähallituksen tieverkko- ja puunkorjuun projekti on juuri valmistunut. Siinä on määritelty tienpidon tavoitteet tuleville vuosille. Tiestön kantavuutta parannetaan. Tienhoidon pääpaino on kunnossapidossa, mutta myös uusia teitä rakennetaan. Rakentaminen kohdistuu erityisesti Koillismaalle, jossa tieverkko on ollut vaatimattomampi kuin muualla ja jossa puunkorjuumäärä lähivuosina kasvaa hakkuusuunnitteen lievän nousun myötä.

Metsätaloudessa suunnittelun alue on jaettu useisiin sijoitusalueisiin. Korjuuta keskitetään käymällä koko sijoitusalue läpi yhdellä kertaa eli kaikki toimenpiteet alueella pyritään tekemään kerralla. Kuviokoon kasvattamiseen pyritään metsänhoito-ohjeen antamissa puitteissa. Suunnittelussa noudatetaan korjuun suunnitteluohjeistusta, jossa annetaan suositus hakkuutavoittain käsiteltävien toimenpidelohkojen minimikokoista. Ohjeistuksella pyritään siihen, että hakkuun toteuttaminen olisi järkevää myös yrittäjälle. Ohjeistusta noudatetaan normaaleissa olosuhteissa.

Kontiotuote Oy

Ei lähettänyt lausuntoa.

Kuusamon kaupunki

Kuusamon kaupunki pitää suunnitelmaa perusteellisesti laadittuna eikä Kuusamon kaupungilla ole huomautettavaa luonnokseen Metsähallituksen luonnonvarasuunnitelmaksi Keski- ja Pohjois-Pohjanmaan maakuntien valtion maa- ja vesialueille 2018-2023.

Kärsämäen kunta

Ei lähettänyt lausuntoa.

Lestijärven kunta

Tavoitteet ja käytäntö eivät kuitenkaan aina kohtaa ja juuri nyt tämä näkyy kansallispuistojen ulkopuolisten retkeilypalveluiden räikeänä alasajona. Metsähallituksen luontopalveluilta tuli Lestijärven kuntaan maaliskuussa yllättävä ilmoitus valtion retkeilyreittien, laavujen ja vastaavien rakenteiden purkamisesta kunnan alueelta, ellei näiden ylläpitoon löydy paikallisia tahoja. Samankaltainen retkeilypalveluiden alasajo on meneillään myös naapurikunnissamme Sievissä ja Reisjärvellä. Kaikissa näissä kunnissa metsähallitus harjoittaa huomattavaa metsätalouden liiketoimintaa. Lestijärven kunnassa säilyisi kaksi metsähallituksen laavua/kotaa, seitsemän purettaisiin pois, samoin 18 km ylimatekunnallista Peuran Polun retkeilyreittiä.

Syy nykytilanteeseen ei ole Luontopalveluiden henkilöstössä vaan metsähallituksen muuttuneessa organisaatiossa. Aiemmin virkistysrakenteita ylläpidettiin paikallisesti hoitoalueen toimesta ja osin metsätaloustuloilla. Metsähallituksen vakituiset metsurit tekivät tarpeellisia rakenteiden huoltoja ja henkilökunta toimi työnjohtajana työllistämismääräyksen palkatuille. Nyt rakenteista vastaava Luontopalvelut on irrotettu omaksi budjettirahoitukseksi yksiköksi ja budjetti on selkeästi alimitoitettu. Rahoitus riittää vain kansallispuistojen ylläpitoon.

Edellytämme, että metsähallituksen hallitus ja erityisesti sen ministeriöiden jäsenet puuttuvat osaltaan tähän kehitykseen ja pyrkivät estämään lähivirkistys- ja luontoliikuntamahdollisuuksien laajan alasajon. Luontopalveluiden budjetin on kyettävä turvaamaan palveluita myös kansallispuistojen ulkopuolella. Luontopalveluiden eriyttäminen omaksi budjettiyksiköksi ei ole onnistunut ratkaisu.

Luonnonvarasuunnitelmassa mainitaan muun muassa: "Haemme uusia ratkaisuja metsureiden talviaikaiselle työllistämiseksi. Työllistäminen talvihakkuissa ei ole mahdollista kustannustehokkuuden ja puunostajien mittavaatimusten vuoksi, joita ei nykyisellään voi hoitaa ilman tietojärjestelmäohjausta." Ilmeisestikään metsureiden työllistäminen virkistysrakenteiden ylläpitoon ei ole enää mahdollista?

On muistettava, että puun myynti ei ole ainoa metsähallituksen tulonlähde mailtaan. Myös metsästys- ja kalastuslupia myydään laajasti - ja erityisesti muualle kuin kansallispuistoihin, metsähallitus saa vesialueidensa mukaisen korvauksen yleisistä viehekorttivaroista, valtion maan virkistyskäyttöön liittyvistä yritystoiminnoista tulee vuokratuloa. Ei ole suotavaa, että näihin tuloihin liittyvien palvelurakenteiden ylläpito sysätään nyt kuntien tai järjestöjen hoidettavaksi rakenteiden purkamisen uhalla.

Metsähallitus on valtion liikelaitos, jonka tehtävät on jaettu liiketoimintaan ja pääasiassa budjettivarojen hoidettaviin julkisiin hallintotehtäviin. Liiketoiminnassa liikelaitos toimii liiketaloudellisin periaattein. Julkiset hallintotehtävät, kuten retkeily-, metsästys- ja kalastuspalvelujen tuottaminen, on määritetty laissa ja ne rahoitetaan valtion talousarvion osoitetuilla varoilla. Julkisiin hallintotehtäviin käytetään myös esimerkiksi EU:n hankerahoitusta.

Siirtyminen virastosta liikelaitokseksi tapahtui kahdessa vaiheessa, joista jälkimmäisen, vuonna 1993 annetun lain (1169/1993) myötä Metsähallituksella on ollut liiketoiminnan tuloista erillinen budjettirahoitus hallintotehtäviin. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/he_257+1993.pdf

Metsähallitus on perustanut työryhmän, joka pyrkii etsimään ratkaisuja metsureiden talviaikaiseen työllistymiseen. Tavoitteena on, että metsureiden lomautukset pystyttäisiin jatkossa välttämään. Luontopalveluille valtion budjetista osoitettu perusmääräraha on pysynyt pitkään samalla tasolla, vaikka Luontopalvelujen hoitamien kohteiden määrä ja käyntimäärät ovat lisääntyneet. Luontopalvelujen tavoitteissa tuottavuus ja vaikuttavuus ovat siten tärkeitä, ja toimintaa on pystytty tehostamaan käyttämällä ulkopuolisia palvelutarjoajia. Metsurityövoiman käyttö ei kaikilta osin ole kustannustehokasta rakenteiden ylläpidossa.

Metsähallituksen metsästys- ja kalastuslupien eli eräilupien myyntijärjestelyistä vastaa Eräpalvelut. Eräluvut ovat julkisia hallintopäätöksiä ja niiden hinnoittelusta säädetään maa- ja metsätaloustalouden maksuasetuksessa (888/2017 voimassa), jonka taustamuistiossa ohjataan myyntitulojen käyttöä. Luvan myynnistä syntyneet tulot käytetään Eräpalvelujen toimintaan (kalastuksen ja metsästyksen suunnittelusta ja järjestämisestä aiheutuvat kustannukset, viestintä, asiakkaiden neuvonta ja opastus, elinympäristökunnostukset, valvonta, tutkimustoiminta, tietojärjestelmien ylläpito, kalanistutukset jne.). Metsähallitus saa kalastusoikeutta koskevia tuloja myös kalastuslain 82 §:n mukaisesti kalavesien hyödyntämiseen sekä kalastusopastustoimintaan perustuvasta käytöstä maksettavista korvauksista (ns. omistajakorvaukset). ELY-keskus myöntää varat kalatalousalueille, jotka tekevät rahojen jakopäätöksen vesialueiden omistajille. Omistajakorvauksista kertyvät tulot Metsähallitus käyttää samoin perustein kuin muistakin eräluvista kertyneet tulot.

Kalastuslupatulojen ja omistajakorvausten käytön painopisteet vaihtelevat alueittain. Kertyneillä lupatuloilla tehtävien toimenpiteiden tulee tukea kalastuslain keskeisiä tavoitteita, alueellista kalatalouden ja kalastuksen kehittämistä ja toimenpiteiden tulee olla hyväksytyn kalastusalueen käyttö- ja hoitosuunnitelman mukaisia.

Ks. virkistyskäytön rakenteita koskeva vastaus myös kohdasta Halsuan kunta.

Luontopalvelut on selvittänyt Lestijärven, Sievin ja Reisjärven kohteiden käyttöä ja ylläpidon järjestämistä sekä esitelty palveluvarustusta koskevia suunnitelmia tähän mennessä kahdessa tilaisuudessa Lestijärven ja Sievin kunnissa. Keskusteluissa on selvitetty mm. kohteiden kysyntää ja kuntoa.

Osalle kohteista on jo löydetty ratkaisuja ylläpidon vastuiden jaosta. Esimerkiksi Lestijärven ja Sievin kuntien kanssa neuvotellaan rakenteiden ylläpidosta kummissopimuksin. Reisjärven kunta miettii toukokuun loppuun mennessä oman ratkaisunsa.

Käytetyimmät kohteet tullaan edelleen säilyttämään ja ylläpitämään, pääosin Metsähallituksen toimesta. Myös purettavia kohteita (pitkospuita ja taukopaikkoja) on tunnistettu sekä reittijärjestelyjä on tehty. On lisäksi sovittu, että asiakasturvallisuutta vaarantavat rikkinäiset rakenteet Metsähallitus voi poistaa. Ratkaisuvaihtoehtojen haku on edelleen meneillään.

Metsähallitus huomioi ja noudattaa aina EU- ja muiden hankerahoitusten päätösten ehdot sekä muiden tekemiensä sopimusten veloitteet, esimerkiksi kohteiden hallinnan keston osalta, myös rakenteiden ylläpidon järjestämisessä. Kyseisten kuntien osalta EU- rahoituksella tai talkootöillä toteutetuista kohteista ei luovuta.

Limingan kunta

Ei lähettänyt lausuntoa.

Lumijoen kunta

Ei lähettänyt lausuntoa.

Luonnonvarakeskus

Luonnonvarakeskus pitää suunnitelmaluonnosta kattavana ja hyvin laadittuna asiakirjana, jossa on monipuolisesti pyritty huomioimaan sekä toimintaympäristön kehitysnäkymät, että valtion omistamille maa- ja vesialueille kohdistuvat moninaiset käyttötarpeet ja yhdistämään ne valtio-omistajan tavoitteisiin. Toimintaohjelman valmistelussa on hyödynnetty yhteistyöryhmän työpajoissa esiin tulleita huolia, tarpeita ja kehittämisideoita. Sidosryhmien työpajatyöskentely oli rakentavaa ja innostavaa, ja sitä johdettiin ammattimaisen tehokkaasti.

Merijärven kunta

Ei lähettänyt lausuntoa.

Metsä Group

Ei lähettänyt lausuntoa.

Metsähallituksen Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun alueellinen neuvottelukunta

Ei lähettänyt lausuntoa.

Muhoksen kunta

Ei lähettänyt lausuntoa.

Nivalan kaupunki

Ei lähettänyt lausuntoa.

ODL Liikuntaklinikka, Oulun yliopisto, Elinikäisen Terveyden Tutkimusyksikkö

Ei lähettänyt lausuntoa.

Oiva Kaivu Oy

Ei lähettänyt lausuntoa.

Oulaisten kaupunki

Ei lähettänyt lausuntoa.

Oulun Energia Oy

Ei lähettänyt lausuntoa.

Oulun kaupunki

Ei lähettänyt lausuntoa.

Oulun seudun ammattiopisto, Taivalkosken yksikkö

Ei lähettänyt lausuntoa.

Oulun yliopisto

Metsien nykyinen suojelualueverkosto Keski- ja Pohjois-Pohjanmaalla on edelleen riittämätön eikä talousmetsien alue-ekologiseen suunnitteluun pohjaava hoito kykene estämään metsien monimuotoisuuden vähenemistä.

Metsähallituksen tulisi nykyistä rohkeammin toimia maisemallisesti ja ekologisesti kestävä metsätalouden suunnannäyttäjänä muille metsänomistajille, mm. siirtymällä talousmetsissä enemmän kohti eri-ikäisrakenteisen kasvatuksen menetelmiä. Myös metsien ja erityisesti heikkotuottoisten ojitettujen soiden ennallistamisessa Metsähallitus voisi toimia laajemmin uranuurtajana mm. Luonnonvarakeskuksen (Luke) tutkitun tiedon pohjalta.

Metsähallituksen suunnitelma sisältää toki monia luonnon monimuotoisuutta edistäviä toimia talousmetsissä: lahoppuun lisäämistä myös keinollisesti ja säästöpuiden, erityisesti haapojen, jättämistä hakkuualoille, suojeluverkon kytkeytyneisyyden parantamista sekä suojeltavien lajien kiireellisiä toimenpiteitä. Näillä toimenpiteillä on myönteinen vaikutus monimuotoisuuteen verrattuna aikaisempiin käytäntöihin, mutta niitä tulisi vielä voimakkaasti lisätä mm. lahoppuun määrän lisäämiseksi riittävälle tasolle. Kun hakkuumäärät kasvavat lähivuosina varsinkin yksityismetsissä ja metsien suojeluverkosto on puutteellinen erityisesti suunnittelualueen länsiosassa, metsäluonnon monimuotoisuuden heikkeneminen jatkuu alueella. Tämä näkyy erityisesti vanhan metsän linnuston taantumisenä ja monien lahoppuusta riippuvaisten hyönteisten ja kääväkkäiden vähenemisenä.

Suomessa luonnonsuojelua ohjaa ja valvoo ympäristöministeriö. Se mm. valmistelee luonnonsuojeluohjelmat ja perustaa niiden mukaiset luonnonsuojelualueet. Niistä suurin osa on Metsähallituksen hoidossa. Siinä Metsähallituksen rooli onkin merkittävämpi: nykyisen suojelualueverkoston hoidolla pystymme vaikuttamaan suojelualueiden tilaan ja edesauttamaan luontotyyppien ja lajien suojelun tilaa.

Suunnitelmakaudella suojelualueverkosto täydentyy jonkin verran mm. suojelualueiksi perustettavien Suomi 100 -kohteiden kautta. Metsähallituksen hallintaan siirtyy myös uusia alueita ympäristöministeriön tekemien suojelualuehankintojen ja Etelä-Suomen metsien monimuotoisuushankintojen (METSO) myötä. Lisäksi ympäristöministeriön johdolla Keski- ja Pohjois-Pohjanmaan valtion mailla tullaan jo ennestään suojeluun varatuista alueista perustamaan lakisääteisiä luonnonsuojelualueita noin 85 000 ha.

Metsähallitus lisää eri-ikäisrakenteista metsien käsittelyä valtion mailla maltillisesti. Tämän hetkinen näkemys on, että eri-ikäisrakenteinen metsänkasvatus painottuu erityisalueilla. Kokemusten ja tutkimustiedon karttuessa eri-ikäisrakenteinen metsänkasvatus voi lisääntyä myös normaaleissa monikäyttömetsissä.

Metsähallitus lisää huonotuottoisten soiden ennallistamista. Sitä tehdään niin luonnonhoitohankkeissa, riistan elinympäristöjen hoitohankkeissa kuin myös normaalin metsänkäsitteilyn yhteydessä sopivilla kohteilla.

Metsähallituksen metsätalouden ympäristöoppaan säästöpuuohjeistus on juuri uusittu (2018). Uusien ohjeiden myötä lahoppuun määrä lisääntyy. Myös tekopötkkelöiden tekoa jatketaan.

Luonnonvarasuunnitelma ei käsittele uhanalaisia lajeja yksityiskohtaisesti, mutta Keski-Pohjanmaalla ja Pohjois-Pohjanmaan sisämaaosissa esiintyvän EU:n luontodirektiivilajin, liito-oravan, mainitsematta jättäminen on kuitenkin hieman yllättävää. Liito-oravan elinympäristövaatimuksista on saatavilla uutta tietoa (Hoset ym. 2017, J. Animal Ecol.), jonka perusteella Metsähallitus voisi jatkossa laatia ekologisesti kestävät metsänkäsittelyohjeet liito-oravien pesimä- ja ruokailualueille.

Joidenkin suunnitelmassa mainittujen erityiskohteiden, mm. retkeilyalueiden ja arvokkaiden kulttuurikohteiden, hakkuista tulisi välttää kokonaan - näillä alueilla ei pitäisi olla taloudellisia tuotto-odotuksia. Metsähallitus voisi olla myös uuden suunnan näyttäjänä välttämällä avohakkuista, joiden ekologian tutkijat, ympäristöjärjestöt ja luonnossa liikkuvat kansalaiset kokevat heikentävän metsäluonnon tilaa ja virkistyskäyttömahdollisuuksia.

Metsätalouden vesistövaikutuksia on aikaisemmin ilmeisesti aliarvioitu, sillä uusimman tutkimuksen mukaan soilta on todettu valuvan ravinteita useita vuosikymmeniä ojituksen jälkeen (Nieminen ym. 2017, Sci. Tot. Env.). Luonnonvarasuunnitelmassa esitetty ojittettujen heikkotuottoisten alueiden ennallistaminen ja kunnostusojituksista luopuminen merkitsee siten myös valuma-alueen vesistökuormituksen vähenemistä. Vesiensuojelun menetelmiä on tässä yhteydessä korostettu, joskin avoimeksi jää, mitä tarkoitetaan "perusvesiensuojelumenetelmillä".

Liito-oravan suojelu ja sen lisääntymis- ja levähdyspaikkojen turvaaminen on linjattu luonnonsuojelulaissa (LsL 49§) ja metsälaissa, jonka käytännön tulkintaa ja huomioimista on erikseen ohjeistettu. Metsähallitus toimii muiden metsänomistajien tapaan liito-oravakohteilla voimassa olevien ohjeiden (MMM 20.4.2016) mukaisesti. (<http://mmm.fi/documents/1410837/2191243/Liito-oravan+huomioon+ottaminen+metsankayton+yhteydessa+Neuvontamateriaali/5dd49ae9-0921-41b2-a7a2-892bd00cd73c>).

Metsänkäsittelytoimittajissa selvitetään, miten liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikat turvataan metsänkäsittelyssä. Ilmoitus menee tiedoksi myös paikalliselle ELY-keskukselle, jonka toimii luonnonsuojelun valvovana viranomaisena.

Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelmassa mainittu liito-oravan suojeluun tähtäävä hanke viittaa Metsähallituksessa käynnistymässä olevaan LIFE-hankkeeseen "Co-operation for improving the conservation of the Flying squirrel in Europe"-LIFE-hanke. Hankkeen tavoite on muun muassa parantaa liito-oravan suojelua huomioivaa maan- ja metsänkäsittelyä sekä valtion että yksityisillä lajin esiintymisalueilla Suomessa ja Virossa.

Valtion monikäyttömetsissä sijaitsevat erityiskohteet, kuten virkistymetsät, retkeilyalueet, matkailukeskusten lähialueet, eivät ole luonnonsuojelualueita eivätkä normaalia monikäyttömetsää. Niissä metsiä käsitellään tällä hetkellä alueiden erityispiirteet huomioiden. Luonnonvarasuunnittelualueella Kylmäluoman retkeilyaluetta lähdetään kehittämään erityishakkuiden mallialueeksi uuden hoito- ja käyttösuunnitelman pohjalta (2017). Maa- ja metsätalousministeriö on käynnistänyt vuonna 2018 retkeilyalueiden kehittämisprojektin.

Kaikki monikäyttömetsistä vuosina 2010-2015 toteutetussa Kansallinen metsäohjelma 2015 mukaisessa kulttuuriperintöinventointihankkeessa löytyneet kulttuuriperintökohteet Metsähallitus on omalla päätöksellään suojellut. Tämän lisäksi kiinteät muinaisjäännökset, kuten esihistoriallisen ajan hautaröykkiöt ja asuin- ja uhripaikat sekä historiallisen ajan tervahaudat, hiilimiilut, pyyntikuopat, kaskirauniot ja metsäpirttien pohjat, on suojeltu muinaismuistolain nojalla.

Metsähallituksen metsänhoitomenetelmät perustuvat tutkimustietoon ja hyvän metsänhoidon suosituksiin, joiden kehittämisessä olemme aktiivisesti mukana. Seuraamme Luken ja yliopistojen tutkimusta ja paitsi osallistumme tutkimuksen tekemiseen, teemme jonkin verran myös omaa tutkimus- ja kehittämistyötä, esimerkkinä ilmastomuutoksen vaikutuksiin varautumiseen ja torjuntaan tähtäävä "Ilmastovias metsätalous"-hanke. Noudatamme lakeja, PEFC-metsäsertifioinnin kriteerejä ja omia ohjeitamme, jotka ovat ympäristön huomioimisen ja metsätalouden ympäristövaikutusten minimoimisen osalta sekä lakeja että sertifiointia vaativampia.

Vesienhoidon tavoitteena on saavuttaa ja turvata vesien hyvä ekologinen tila. Ojittettujen heikkotuottoisten soiden ennallistamisen ja näiden soiden kunnostusojituksista luopumisen on katsottu paitsi edistävän suoraan vesistöjen tilaa myös tuottavan tehostuneen hiilen sidonnan kautta kertautuvia ilmastohyötyjä.

Vesiensuojelun menetelmien kehittämisessä ja käyttöönotossa Metsähallitus pyrkii olemaan edelläkävijä. Metsähallituksessa perusvesiensuojelumenetelmillä tarkoitetaan rutiininomaisesti käytettäviä pintavalutusta, selkeytysaltaita, kaivukatkoja ja lietekuoppia. Menetelmien tarkempi kuvaus löytyy Metsähallituksen metsätalouden ympäristöoppaasta, joka julkaistaan kesäkuussa 2018. Nyt käytössä olevista kunnostusojituksen ja maanmuokkauksen vesienselkeytysmenetelmistä pyrimme mahdollisuuksien mukaan suosimaan pintavalutusta, jonka katsotaan olevan vaikuttavuudeltaan paras, mutta käytämme aina kohdekohtaisesti soveltuvinta menetelmää. Perusmenetelmien lisäksi käytössä on tehostettuja menetelmiä, joita ovat mm. virtaamansäätöpäädöt ja kosteikat. Vesiensuojelun kehittämisessä pyrimme tuottamaan lisähyötyä muun muassa ottamalla käyttöön Metsäkeskuksen, ELY-keskuksen ja Metsähallituksen Luontopalveluiden ja Metsätalous Oy:n yhteistyössä kehittämän "Kunnostusojitus suojelusoiden läheisyydessä"-menettelyn, jossa kunnostusojitukset suojelusoiden läheisyydessä pyritään toteuttamaan siten, että suojelusoiden vesitalous kohenee

Valuma-alueiden kunnostuksia kannattaisi myös laajentaa mm. lijoen vesistöalueelle, mikä tukisi samalle alueelle suunniteltua pienvesien vaellusesteiden poistamista.

Luonnonvarasuunnittelussa on käsitelty vain hyvin yleisellä tasolla ja varsin pinnallisesti sitä, miten Metsähallitus aikoo vesiensuojelun näkökulmasta vastata lisääntyvään hakkuupaineeseen. Kaikki tähänastinen tutkimusosoittaa, että Metsähallituksen toteuttama PEFC-sertifikaatti on täysin riittämätön sekä pienvesien että rantaluonnon monimuotoisuuden ja ekosysteemitointojen turvaamisen näkökulmasta. FSC-sertifikaatin tulisi olla päämääränä, vaikka senkin riittävyydestä on niukalti tutkimustietoa. Myös tässä asiassa (esim. suojavyöhykkeiden leveys) Metsähallituksen tulee toimia suunnannäyttäjänä.

Suunnitelmassa on korostettu Pudasjärven Vengasojan mallialueella suojavyöhykkeiden käytöstä saatuja kokemuksia metsänhoitotyön suunnittelussa. Vengasoja on kuitenkin lähinnä demonstraatioalue, johon ei liity tutkimusta. Onkin vaikea nähdä, miten tätä mallialuetta voitaisiin todellisuudessa hyödyntää. Metsähallituksen tulisi olla aloitteellinen aiheeseen liittyvän tutkimuksen toimeenpanijana ja yhteistyöorganisaationa. Luonnonvarasuunnitelman pitäisi kaikilta osin pohjautua tutkittuun näyttöön eri toimintatapojen tehokkuudesta.

samalla, kun kunnostusojituksen vesienselkeytys toteutetaan käytämällä suojeluosuota pintavalutuskenttänä, ks. "Kunnostusojituksen suunnittelu suojelualueiden läheisyydessä". (<https://metsakeskus.maps.arcgis.com/apps/MapSeries/index.html?appid=6521f2f725d147c0b7a26c29eeec0f6f>)

Metsähallitus on mukana useissa tutkimushankkeissa ja projekteissa, joissa tehdään sekä ennallistamista että pienvesien vaellusesteiden poistoa (mm. Esteet pois!, Hydrologia-LIFE, Metsäpeura-LIFE, Freshabit). Monet hankkeista kohdentuvat Metsätalous Oy:n hallinnoimilla alueilla myös lijoen valuma-alueelle. Lisäksi Metsähallituksen Metsätalous Oy:lä on oma, monivuotinen vesien ja luonnonhoitoprojekti, jossa soiden ennallistaminen ja vaellusesteiden poisto ovat merkittävimpiä toteutettavia toimenpiteitä. Metsätalous Oy on mukana myös kansainvälisessä WAMBAF-hankkeessa (Water Management in Baltic Forests), jossa on mukana kotimaisia ja ulkomaisia yhteistyötahoja ja tutkimusorganisaatioita. WAMBAF-hanke perustettiin kehittämään metsätalouden vesien suojelua. Erityisesti tarkastelun kohteena hankkeessa ovat ravinteiden, kiintoaineen ja elohopean huuhtoutuminen pintavesiin. Pääpaino on rantametsien käsittelyssä ja metsäojituksen vesiensuojeluratkaisuissa. Hankkeessa kehitetään ja jaetaan tietoa metsätalouden vesiensuojelutoimenpiteistä ja -käytännöistä. <https://www.skogsstyrelsen.se/en/wambaf/>

Metsähallitus tunnistaa vastuunsa monitavoitteisissa metsänhoidossa ja vesiensuojelussa. Metsätaloustoimien, kuten hakkuiden, suunnittelu on perustytöä, jota tehdään kestäväan metsävarojen käyttöön perustuen. Hakkuusuunnitetta ei tehdä ulkopuolelta tulevan "hakkuupaineen" mukaisesti, vaan laskennassa käytetään erilaisia kestävyys kriteerejä jotka takaavat mm. sen, että puuston kasvu on poistumaa suurempi ja että puumäärä kasvaa vähitellen. Luonnonvarasuunnitelmassa voisi olla tarpeen kuvata entistä tarkemmin ne menetelmät, joilla vesiensuojelun tasoa pyritään jatkuvasti parantamaan. Suhtaudumme vesien ja vesi-luonnon huomioonottamiseen vakavasti ja huolehdimme sekä oman henkilöstömme että urakoitsijoiemme osaamisen parantamisesta muun muassa kouluttamalla toimijoita paitsi maastokoulutuksilla, myös Ahjo-osaamisympäristön verkkokoulutusaineistojen avulla. Hyödynämme toimenpiteiden suunnittelussa mm. Metsäkeskuksen laajaa ja tasokasta verkkoaineistoa: käytössämme on mm. virtausmallikarttoja, eroosioherkkyyttä kuvaavia karttoja, kosteusindeksikarttoja sekä laskentaohjelmia, joita hyödyntämällä voimme kohdentaa vesiensuojelutoimenpiteet niihin kohtiin, missä niiden vaikuttavuus on paras.

Metsähallitus on sitoutunut noudattamaan PEFC-sertifiointijärjestelmää. Suomen PEFC-järjestelmällä on kansainvälisen PEFC:n hyväksyntä. Se edellyttää, että kansallinen järjestelmä täyttää sekä PEFC:n kansainväliset vaatimukset metsänhoidolle että kansainvälisen standardisointijärjestön ISO:n yleiset vaatimukset sertifioinnille. PEFC:n vaatimukset kestävälle metsänhoidolle perustuvat kansainvälisiin, useiden valtioiden yhdessä hyväksymiin kestävän metsätalouden periaatteisiin ja tavoitteisiin. Tämän laajan arvioinnin ja hyväksynnän vuoksi Metsähallitus on katsonut, että sertifioinnin vaatimuksia noudattamalla voidaan saavuttaa suotuisa taso sekä pienvesien että rantaluonnon monimuotoisuuden ja ekosysteemitointojen turvaamisessa.

Metsähallitus on aloitteellinen henkilöstönsä vesiensuojeluosaamisen lisäämisessä. Syksyllä 2018 järjestetään Vengasojan demonstraatioalueella WAMBAF-hankkeeseen liittyviä koulutuksia. Koulutusten tavoitteena on esitellä vesiensuojelullisesti hyviä tapoja toteuttaa kunnostusojitus ja suunnitella suojavyöhykkeet vesistöjen ja pienvesien rannoille. Koulutuksen toteuttavat Luonnonvarakeskus, Metsähallitus Metsätalous Oy, Suomen Metsäkeskus ja Tapiola Oy.

Paliskuntain yhdistys

Toimintasuunnitelmassa Pohjanmaan alueen hakkuusuunnitteen on kirjattu olevan 0,96 miljoonaa kuutiometriä vuodessa. Uudistamis-pinta-ala on 3 300 hehtaaria vuodessa ja kasvatus-hakkuu-ala 9 100 hehtaaria vuodessa. Edelliseen suunnitelma-kauteen verrattuna lisätään hakkuita noin 0,03 miljoonaa eli 30 000 kuutiometriä vuodessa. Tämä aiotaan tehdä ”tinkimättä” yleisten yhteiskunnallisten velvoitteiden hyötyjen tasosta.” Paliskuntain yhdistys ei hyväksy hakkuusuunnitteen lisäämistä, mikäli se tapahtuu poronhoitoalueella pätehakkuina..

Yhdistys katsoo, että poronhoitoalueelle sijoittuvissa hakkuissa painopisteen tulee olla kasvatushakkuissa ja peitteisyyden säilyttävissä hakkuissa. Suunnitelman mukaan hakkuusuunnitteen lisääminen aiotaan tehdä kasvatushakkuiden määrää lisäämällä. ”Uudistamis-pinta-ala laskee 700 hehtaaria vuodessa ja kasvatushakkuupinta-ala kasvaa 1300 hehtaaria vuodessa edellisen suunnitelmakauden toteumaan verrattuna.” Kasvatushakkuissa säästytään maanmuokkaukselta ja valon määrä metsässä lisääntyy lisäen jäkälien kasvua. Hakkuiden toimenpidesuunnitelmat aiotaan tehdä maankäyttötarkoituksia ja alue-ekologisen suunnittelun ratkaisuja noudattaen. Näissä tulee ottaa huomioon myös poronhoidon toimintaedellytykset

Luonnonvarasuunnitelman valmistelutyössä erityisesti retkeilyn ja luonnon virkistyskäytön tarpeet olivat esillä laajalti. Poronhoidon eli luonnon näkökulmasta tämä on hieman huolestuttavaa. Mikäli metsätaloustoimien huomiointi tarkoittaa hakkuiden vähentämistä asuin- ja muiden ”virkistys-alueina” käytettyjen alueiden ympäristössä, eikä tätä huomioida alentamalla metsätalouden tulostavoitteita, lisääntyvät hakkuut parhailla porolaidunmailla entisestään.

Suunnitelmassa todetaan, että Metsähallitus on sitoutunut edistämään toiminnassaan YK:n kestävä kehityksen tavoitteita (Sustainable Development Goals, Agenda 2030). Metsähallitus kartoittaa kevään 2018 aikana toimintaansa ja sidosryhmien kannalta olennaisimpia kestävä kehityksen tavoitteita. Tavoitteet ja niiden tarkempi kuvaus julkaistaan Metsähallituksen internetsivuilla syyskuussa 2018. Muistutamme Metsähallitusta poronhoidon huomioon ottamisesta tässä työssä.

Perhon kunta

Luonnonvarasuunnitelman käytännön jalkauttamiseen laadittu Toimintaohjelma Keski- ja Pohjois-Pohjanmaan valtion maille ja vesille 2018-2023 ei mahdollista Suomenselän luonto-alueiden kehittämistä vetovoimaiseksi virkistys- ja elämysmatkailualueeksi. Toimintaohjelmassa linjattujen käytännön toimenpiteiden tavoitteena on selkeästi purkaa alueella olevat tukipalvelut ja lopettaa toimialan kehittyminen vetovoimaiseksi elinkeinoksi ja alueen elinvoimaisuutta ja työllisyyttä vahvistavaksi tekijäksi.

Perhon kunta suhtautuu kriittisesti, eikä hyväksi, Toimintaohjelman kohdan 7.7. Virkistyskäyttö ja matkailu -osiossa suunniteltuja linjauksia, joissa Metsähallitus luopuu osasta ylläpitopalveluitaan ja keskittää samoja palveluita suunnitellun pohjoisosan. Tämä linjaus ei kohtelee tasapuolisesti alueita. Suomenselän luontoalueet (ml. perho) ovat huomattavasti paremmin saavutettavissa Etelä-Suomen väestöriikkaista kasvukeskuksista, kuin toimintaohjelmassa mainitut Oulangan ja Syötteen matkailualueet.

Ohjelmassa esitetyt kysyntä- ja kävijämääräperustelut keskittämiseksi eivät ole kestäviä, koska alueella toimivien yrittäjien mukaan kävijämäärien mittaaminen, kuten myöskään Tuikki-saalispalauttejärjestelmä eivät ole uskottavia ja toimivia järjestelmiä. Virkistyskalastusta edistävien istutusten ohjaamisella on heikennetty esimerkiksi Koirasalmien luontoalueen

Myös poronhoitoalueella hakkuiden painopiste siirtyy kasvatushakkuiden suuntaan.

Metsätaloustoimia ei ole tarkoitus vähentää asutuskeskusten tai virkistysalueiden läheisyydessä. Toki asutuskeskusten läheisyydessä on monia erityiskohteita, joissa metsienkäyttö on rajoitettua. Luonnonvarasuunnitelma ei ole maankäytön suunnitelma, eikä siinä lisätä erityiskohteiden määrää.

Metsähallituksen vastuullisuusohjelman valmistelu käynnistyi loppuvuodesta 2017 ja sen toteuttamiseen tähtäävä tiekartta valmistuu keväällä 2018. Valmistelutyössä on kartoitettu mm. vastuullisuuden kannalta olennaisia tavoitteita, asioita ja sidosryhmiä Metsähallituksen toiminnassa.

Metsähallituksen toiminnan luonteeseen kuuluu laajasti eri lakisääteisiä, mutta myös ei-lakisääteisiä vastuullisuussesteemoja. Esimerkiksi Metsähallituksen hallinnassa olevien luonnonvarojen hoito, käyttö ja suojele on sovitettava yhteen Saamelaiskäräjistä annetussa laissa (974/1995) tarkoitetulla saamelaisten kotiseutualueella siten, että saamelaisten kulttuurin harjoittamisen edellytykset turvataan, sekä poronhoito-alueilla tarkoitetulla poronhoitoalueella siten, että poronhoito-alueilla säädetty velvoitteet täytetään.

Olenneiset teemat voivat siten olla osittain toisiaan tukevia, osittain päällekkäisiä ja osa jotain isompaa olennaisuusmäärittelyn vastuullisuussesteemaa. Niitä kaikkia Metsähallitus haluaa toteuttaa entistä systemaattisemmin vastuullisuusohjelman avulla.

palveluita ja käyttöä. Alueen kehittämisen ja kävijämäärien kasvun aikaansaamiseksi on kiinnitettävä huomiota, paitsi edellä mainittuihin, myös alueen saavutettavuuteen (opastus, teiden kunto ja turvallisuus, tietoliikenneyhteyksien toimivuus), markkinointiin sekä liikuntarajoitteisten palvelutarjontaan.

Suomenselän luonto- ja erämaa-alueet ovat erittäin potentiaalinen kasvualue elämys- ja luontomatkailuun. Tämän kasvun mahdollistamiseksi Metsähallitus on velvollinen säilyttämään ja kehittämään alueen palveluita ja vaellusreittiyhteyksiä lausunnolla olevan luonnonvarasuunnitelman linjauksien mukaisesti. Luonnonvarasuunnitelman yhteydessä julkaistu toimintaohjelma on näiltä osin selkeästi ristiriidassa suunnitelman kanssa.

Perhon kunta haluaa muistuttaa Metsähallituksen Eräpalveluita ja Luontopalveluita siitä, että Suomenselän alueelle pääosin sijoittuva Metsäpeuranmaan matkailureitti arvokkaine luontoarvoineen ja rakennettuine reitistöineen tulee säilyttää ja edelleen kehittää. Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen II lajeihin kuuluva metsäpeura esiintyy luonnonvaraisena Suomenselän ympäristössä ja se on näin ollen alueen ehdoton matkailuvaltti, jossa sen voi tavata luonnossa oikeassa ympäristössään.

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus

ELY-keskus kiinnittää kuitenkin huomiota, että suunnitelman sivuilla 38 ja 39 esitetty perinnebiotooppien hoitoasia on esitetty osin virheellisesti ja ELY-keskuksen rooli ympäristökorvaussopimuksissa on unohtettu. ELY-keskus solmii ympäristökorvaussopimukset viljelijöiden kanssa. ELY-keskuksessa sopimukset käydään läpi yhteistyössä luonnonsuojelu- ja maatalousviranomaisen kanssa. Erityisesti merenrannikon laajojen perinnebiotooppien osalta hoidon asiantuntemus on pääosin ELY-keskuksella. Metsähallitus vuokraa hallinnassaan olevia maa-alueita laiduntajille. Metsähallitus on joillekin kohteille laatinut hoitosuunnitelmia. Kohteiden hoitoseurannassa Metsähallituksen rooli erällä kohteilla on ollut keskeinen. Ympäristökorvauksia ei makseta suoraan EU:sta, kuten suunnitelmassa virheellisesti kirjoitetaan, vaan ympäristökorvausten maksajavirasto on Maa-seutuvirasto. ELY-keskus vastaa sopimusehtojen valvonnasta osana maataloustukien valvontaa ja seuraa luonnon monimuotoisuuden hoidolle asetettujen tavoitteiden toteutumista.

SOVA-lain mukainen suunnitelmien arviointi ei lain mukaan ole pakollista luonnonvarasuunnitelmalta, mutta olisi suotavaa, jos suunnitelmaan sisällytettäisiin erillinen osio analyysinä ja yhteenvetona suunniteltujen toimien vaikutuksista.

Pohjois-Pohjanmaan liitto

Pohjois-Pohjanmaan maakuntaohjelman ja maakuntakaavan valmistelussa on havaittu, että vetovoimaiset matkailu- ja virkistyskohteet eivät maakunnan alueella jakaudu tasaisesti. Heikoin tilanne on maakunnan eteläosassa. Myös kasvavan Oulun kaupunkiseudun tilannetta voi pitää epätydyttävänä. Kansalaisten luontosuhteen sekä terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen edellyttävät, että helposti saavutettavia luontokohteita ja retkeilypalveluita on tarjolla alueen eri osissa ja erityisesti väestön painopistealueilla. Pohjois-Pohjanmaan liitto esittää, että suunnitelmassa vahvistetaan virkistyspalvelujen tarjontaan liittyvää alueellista näkökulmaa. Koillismaahan lisäksi huomiota tulee linjauksissa kuitenkin kiinnittää myös Oulun kaupunkiseutuun, Rokua Geopark-alueeseen, rannikkoseutuun ja maakunnan eteläosaan.

Pohjois-Pohjanmaan tavoitteellinen virkistysverkko ja sen painopistealueet on esitetty Pohjois-Pohjanmaan 2. vaihemaa-kuntakaavassa. Ko. kaavassa virkistysverkkoa karsittiin huomattavasti verrattuna aiempaan (Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaava 2005). Tavoitteena on, että retkeilypalveluja on tarjolla

Ks. vastaus myös kohdasta Halsuan kunta.

Suunnitelman kohta on korjattu ja täydennetty siihen ELY-keskuksen rooli.

SOVA-lain (laki viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista) 4 §:n mukaan lakiin, asetukseen tai hallinnolliseen määräykseen perustuvasta viranomaisen suunnitelmasta ja ohjelmasta on tehtävä ympäristöarviointi. Metsähallituksen luonnonvarasuunnitelman laatiminen ei perustu viranomaisen määräykseen, eikä kyse ole myöskään hallinnollisesta määräyksestä. Luonnonvarasuunnitelma ei ole edellytys lupapäätöksille. Se on Metsähallituksen sisäinen asiakirja, joka on tarkoitettu luonnonvarojen käyttöön liittyvien intressien yhteensovittamiseksi. Luonnonvarasuunnitelman mittaristo kuvaa Metsähallituksen toimien vaikuttavuutta suunnittelualueella.

Metsähallituksen Luontopalvelujen asiakasseuranta osaltaan tukee näkemystä, etteivät vetovoimaiset matkailu- ja virkistyskohteet maakunnan alueella jakaudu tasaisesti. Suunnitelma-alueella kohteiden käyntimäärissä on suuria alueellisia eroja. Lähtökohta tästä huolimatta on, ettei virkistyskäyttöön suunniteltuja kokonaisuuksia lakkauteta, vaan keskeistä on palvelutarjonnan sopeuttaminen käytettävissä oleviin resursseihin. Näin varmistetaan, että rajallisilla resursseilla saadaan tarjottua mahdollisimman laajalle käyttäjäkunnalle laadukkaat puitteet retkeilyyn. Virkistys- ja matkailukäytössä olevien kohteiden palvelujen laadun varmistaminen edellyttää, että noin viidenneksen Metsähallituksen Luontopalvelujen nykyisellään itse ylläpitämistä taukopaikoista poistetaan tai siirretään muiden tahojen ylläpitämäksi. Tähän viidennekseen lukeutuu lähinnä yksittäisiä hajakohteita, joilla on hyvin vähän käyttäjiä. Laskelmien mukaan tällaisille kohteille suuntautuu alle kolme prosenttia kaikista taukopaikkojen käynneistä. Käytännössä luopumisesta seuraa erilaisia ratkaisuja eri puolella Suomea. Esimerkiksi Kainuun maakunnassa luopumistarve on noin 40 % nykyisistä maastopalveluista. Keski- ja Pohjois-Pohjanmaan suunnittelualueella muutostarpeet ovat suhteessa muuhun maahan pienet.

valtakunnallisesti merkittävien kärkikohteiden lisäksi myös maakunnallisesti ja seudullisesti merkittävillä alueilla. Virkistysverkon ylläpito ja kehittäminen ei luonnollisesti ole ainoastaan Metsähallituksen vastuulla, mutta valtion maiden ja suojelualueiden rooli maakunnallisessa virkistysverkossa on joka tapauksessa keskeinen.

Valtion maiden retkeilypalvelujen mitoittaminen ja kohdentaminen (mukaan lukien retkeilypalvelujen karsiminen) olisi hyvä tehdä avoimessa ja vuorovaikutteisessa prosessissa yhteistyössä alueen kuntien kanssa. Tämä mahdollistaisi laajemman keskustelun priorisoinnin perusteista sekä vaihtoehtojen tarkastelun. Samalla kunnat joutuvat miettimään omat tavoitteet ja mahdollisuudet tuottaa ko. palveluja.

Pohjois-Pohjanmaan liitto on esittänyt kohteita maailmanperintökohteiden kansalliseen aieluetteloon. Liitto toivoo, että Metsähallitus osaltaan edistää maakuntahallituksen esittämiin kohteisiin Oulujoen vesistön voimalaitosarkkitehtuuri, Oulangan-Paanajärven alue ja Liminganlahti -Peränmeren aapasoiden syntysija liittyviä jatkoselvityshankkeita.

Metsätalouden osalta suunnitelmassa todetaan, että muun muassa matkailu- ja virkistysalueilla on tarkoituksena suosia kohteen pääosin peitteisenä pitäviä erityishakkuita. Toimenpide on hyvä ja sillä voidaan lieventää metsätalouden ja matkailun/virkistyskeskustelun välisiä ristiriitatilanteita. Muun muassa saariin kohdistuvat hakkuut ovat viime vuosina herättäneet keskustelua. Voimakkaita ristiriitoja herättävät alueet tulisi mahdollisuuksien mukaan tunnistaa ennakolta ja suunnata hakkuut niiden ulkopuolelle. Sosiaalinen näkökulma olisi hyvä huomioida muun muassa alue-ekologisessa suunnittelussa.

Pohjois-Pohjanmaan liitto esittää, että toimenpideohjelman erityishakkuista koskevassa kohdassa viitataan maakuntakaavassa osoitettuihin, maisemallisesti sekä matkailun ja virkistyskäytön kannalta merkittäviin alueisiin. Näihin kaavamerkintöihin liittyy maisema- ja ympäristöarvoja turvaavia kehittämisperiaatteita ja/tai suunnittelumääräyksiä, jotka on tarpeen ottaa huomioon toimenpiteiden suunnittelussa ko. alueilla.

Sopeuttamisen ohella on tarve uudistaa retkeilyn palvelurakenteita. Yhteiskunta ja toimintaympäristö virkistyskäytössä ja matkailussa on muuttunut voimakkaasti 1990-luvulta, jolloin retkeilypalvelujen rakentaminen oli työllistämistyörahoitettua ja usein tuotantolähtöistä. Viime vuosina Metsähallituksen vastuulle on siirtynyt uudenlaisia kohteita, kohteiden käyttö kasvaa ja käyttö monimuotoistuu uusien luontoliikunnan muotojen myötä. Luonnossa liikkumisen tasa-arvoisuuden ja terveyshyötyjen lisäämiseksi erilaisten erityisryhmien tarpeiden huomiointi muun muassa esteettömillä rakennetkaisuilla on entistä tärkeämpää. Näistä syistä johtuen kohteilla tarvitaan siis uudenlaisia palvelukonsepteja ja kustannustehokkaita ratkaisuja. Kaikilla kohteilla Metsähallitusta koskettaa myös kuluttajaturvallisuuslain mukaiset velvoitteet varmistaa vastuullaan olevien retkeilypalveluiden asiakasturvallisuus. Rakenteet eivät saa olla sellaisessa kunnossa, että ne vaarantavat käyttäjien turvallisuuden.

Metsähallituksella ei ole tarkoitus luopua alueella olevien geokohteiden palveluista, vaikka sielläkin palveluihin liittyy uudistamistarvetta em. perusteilla. Oulun kaupunkiseutu lähikuntineen on samoin selkeä toiminnallinen painopiste, jossa Metsähallitus on kehittänyt muiden toimijoiden kanssa Oulun seudun ulkoilualueet -verkostoa seudun asukkaiden tarpeisiin. Tämä tarpeellinen, maakuntaohjelman mukainen yhteistyö jatkuu suunnitelmakaudella.

Palvelujen uudistamiseen liittyviä ratkaisuja tehdään aina yhteistyössä kohdealueen kuntien kanssa. Lausunnossa esitetty näkemys retkeilypalvelujen mitoittamiseen ja kohdentamiseen liittyvästä avoimesta ja vuorovaikutteisesta prosessista kuntien kanssa on erittäin hyvä. Maakunnallisella tasolla Pohjois-Pohjanmaan liiton laatima virkistysverkkoselvitys on erittäin onnistunut työkalu ja prosessi tarkastella ja suunnata virkistyskäytön palvelutarjontaa. 2. vaihemaakuntakaavaa varten laaditun virkistysverkkoselvityksen yhteydessä liitto nosti esille tarpeen varmistaa yksittäisten ja toisistaan selkeästi erillään olevien ns. lähivirkistyskohteiden säilymistä maakunnan eteläosissa, missä nämä kohteet ovat alueen ainoita valtion tuottamia palveluita. Tästä periaatteesta Metsähallituksen Luontopalvelut pitää edelleenkin kiinni. Luontopalvelujen toiminnan painottuminen Koillismaahan kohteisiin perustuu pitkäaikaisen hyvän matkailuyhteistyön seurauksena lisääntyneeseen luontokohteiden suosioon.

Maailmanperinnön osalta Metsähallitus on tarjonnut asiantuntijatukea erilaisissa selvityksissä tähänkin asti. Luontopalvelut laati esimerkiksi Oulanka-Paanajärvi -alueen maailmanperinnön esiselvityksen Ympäristöministeriön pyynnöstä. Jatkossakin Metsähallitus tuottaa tarpeellisen asiantuntijatiedon selvityksiin tai tilaisuuksiin ministeriön tai alueellisten toimijoiden tilauksesta. On tärkeää huomata, ettei Metsähallitus ole asiassa päättävä taho, vaan tiedon tuottaja. Tältä pohjalta yhteistyö jatkuu nykyisellä tavalla.

Matkailu- ja virkistysalueet eivät ole suojelualueita eivätkä normaalia monikäyttömetsää. Niissä metsätaloustoimenpiteet tehdään siten, että alueiden ominaispiirteet huomioidaan.

Maakuntakaavan kaavamääräykset tulee huomioida metsien käsittelyssä, kun toimitaan metsälain, metsäsertifioinnin ja Metsähallitus Metsätalous Oy:n päivitetyn ympäristöoppaan mukaisesti. Osassa lausunnossa mainituista kaava-alueista on myös Metsähallituksen omalla päätöksellä perustettu virkistysmetsä.

Pro Agria Keski-Pohjanmaa ry, Kalatalouskeskus

Ei lähettänyt lausuntoa.

Pudasjärven kaupunki

Ei lähettänyt lausuntoa.

Puolustusvoimat

Puolustusvoimat esittää tarkennuksen lukuun 7.9 (sivu 30/ luonnos toimintaohjelma). Muutetaan alkuperäisen tekstin viimeinen lause muotoon (muutos tummennettu):

”Varaamme ja jalostamme alueita tonteiksi, tuulivoimaliiketoimintaan ja muihin toimintoihin./.../Sekä kaavoituksessa että mahdollisen tuulivoimapuiston suunnittelun käynnistyessä sijoittelua ohjaavat myös kohteen tuulisuus, alueen luontoarvot, etäisyys olemassa olevaan sähköverkkoon ja tiestöön sekä vaikutukset Puolustusvoimien toimintaan.”

Luku 7.9. täydennetty esitetyn mukaisesti.

Pyhäjoen kunta

Pyhäjoella valtion omistamilla maa- ja vesialueilla on niiden vähäisyydestä huolimatta merkitystä myös kunnan toimintaan. Palosaaren metsänvartijan tilaa tulee jatkossakin kehittää edelleen riista- ja metsätalouden koulutus- ja leirikohteena. Pyhäjoen kunnassa on v. 2018 aloitettu retkeilyreittihankkeen toteutus. Jalan ja maastopyöräillen kuljettavaa reittiverkostoa on toivottu laajennettavaksi jatkossa myös Palosaaren alueelle.

Metsähallituksen Palosaaren mallialuetta ylläpidetään ja kehitetään jatkossakin siten, että siellä voidaan havainnollistaa riista- ja metsätalouden ammattilaisille metsätalouden ja riistanhoidon yhteensovittaminen luonnon monimuotoisuutta edistävällä tavalla. Palosaarella on mahdollisuus järjestää leirikouluja ja nuorten leirejä.

Pyhäjärven kaupunki

Ei lähettänyt lausuntoa.

Pyhännän kunta

Keski- ja Pohjois-Pohjanmaan luonnonvarasuunnitelma vastaa niitä näkemyksiä, joita alueen asukkaiden taholta valtion metsienkäytöstä odotetaan. Pyhännän kunnalla ei ole huomautettavaa luonnonvarasuunnitelmaan.

Raahen kaupunki

Ei lähettänyt lausuntoa.

Reisjärven kunta

Tavoitteet ja käytäntö eivät kuitenkaan aina kohtaa ja juuri nyt tämä näkyy kansallispuistojen ulkopuolisten retkeilypalvelujen räikeänä alasajona. Metsähallituksen luontopalvelut on purkamassa kunnan alueella olevia retkeilyreittejä, laavuja ja vastaavia rakenteita, ellei näiden ylläpitoon löydy paikallisia toimijoita. Osa rakenteista on elinkaarensa päässä ja edellyttävät mittavaa peruskorjausta. Tähän paikallisilta toimijoilta ei riitä resursseja, vaan alasajo on meneillään myös naapurikunnissa Lestijärvellä ja Sievissä. Ylimaakunnallisten ja pituudeltaan valtakunnallisesti merkittävää Peuran Polun retkeilyreittiä ollaan lyhentämässä ja pätkimässä paikallisiksi saarekkeiksi. Paikallisesti reitin käyttömahdollisuuksien nähdään pikemminkin lisääntyvän kuin vähenevän. On myös todettava, että kaikissa näissä kunnissa Metsähallitus harjoittaa huomattavaa metsätalouden liiketoimintaa.

Havaintomme mukaan Metsähallituksen luontopalvelujen toiminta johtuu sen toteuttamasta organisaatiomuutoksesta ja sen kahtiajakaisuudesta. Aiemmin virkistysrakenteita ylläpidettiin paikallisesti hoitoalueen toimesta ja osin metsätaloustuloilla. Metsähallituksen vakituiset metsurit tekijät tarpeellisia rakenteiden huoltoja tai henkilökunta toimi työnjohtajana työllistämisarvoin palkatuille. Nyt rakenteista vastaava Luontopalvelut on irrotettu omaksi budjettirahoitteiseksi yksiköksi ja budjetti on selkeästi alimitoitettu. Rahoitus riittää vain kansallispuistojen ylläpitoon.

Edellyttämme, että metsähallituksen hallitus ja erityisesti sen ministeriöiden jäsenet puuttuvat osaltaan tähän kehitykseen ja pyrkivät estämään lähivirkistys- ja luontoliikuntamahdollisuuksien laajan alasajon. Luontopalveluiden budjetin on kyettävä turvaamaan palveluita myös kansallispuistojen ulkopuolella. Retkeilyreitit, laavut ja taukopaikat on asetettava painoarvoltaan vastaavalle tasolle kansallispuistojen kanssa ja ne on nähtävä merkittävänä paikallisena alueiden asukkaiden virkistyslähteenä.

Luontopalveluiden eriyttäminen omaksi budjettiyksiköksi on onnistunut ratkaisu. Tämä jakolinja näkyy myös siinä, että Reisjärven kunnassa valtion maalla sijaitseva metsämuseon alue on hakattu ja alueen kulttuuriperintö- ja luontoarvot on tuhottu vuosikymmeniksi. Metsähallituksen eri yksiköt eivät ole olleet tietoisia eri yksiköiden suorittamien toimenpiteiden vaikutuksista.

On muistettava, että puun myynti ei ole ainoa metsähallituksen tulonlähde mailtaan. Myös metsästys- ja kalastuslupia myydään laajasti - ja erityisesti muualle kuin kansallispuistoihin, metsähallitus saa vesialueidensa mukaisen korvauksen yleisistä viehekorttivaroista, valtion maan virkistyskäyttöön liittyvistä yritystoiminnoista tulee vuokratuloa. Ei ole suotavaa, että näihinkin tuloihin liittyvien palvelurakenteiden ylläpito sysätään nyt kuntien tai järjestöjen hoidettavaksi rakenteiden purkamisen uhalla.

Ruka-Kuusamo Matkailu ry

Ei lähettänyt lausuntoa.

Ks. vastaus myös kohdasta Halsuan kunta.

Luontopalvelut on selvittänyt Lestijärven, Sievin ja Reisjärven kohteiden käyttöä ja ylläpidon järjestämistä sekä esitelty palveluvarustusta koskevia suunnitelmia tähän mennessä kahdessa tilaisuudessa Lestijärven ja Sievin kunnissa. Keskusteluissa on selvitetty mm. kohteiden kysyntää ja kuntoa.

Osalle kohteista on jo löydetty ratkaisuja ylläpidon vastuiden jaosta. Esimerkiksi Lestijärven ja Sievin kuntien kanssa neuvotellaan rakenteiden ylläpidosta kummisopimuksin. Reisjärven kunta miettii toukokuun loppuun mennessä oman ratkaisunsa.

Käytetyimmät kohteet tullaan edelleen säilyttämään ja ylläpitämään, pääosin Metsähallituksen toimesta. Myös purettavia kohteita (pitkos-puita ja taukopaikkoja) on tunnistettu sekä reittijärjestelyjä on tehty. On lisäksi sovittu, että asiakasturvallisuutta vaarantavat rikkiinäiset rakenteet Metsähallitus voi poistaa. Ratkaisuvaihtoehtojen haku on edelleen meneillään.

Metsähallitus huomioi ja noudattaa aina EU- ja muiden hankerahoitusten päätösten ehdot sekä muiden tekemiensä sopimusten velvoitteet, esimerkiksi kohteiden hallinnan keston osalta, myös rakenteiden ylläpidon järjestämisessä. Kyseisten kuntien osalta EU- rahoituksella tai talkootöillä toteutetuista kohteista ei luovuta.

Mäntyjärven kämpän ympäristön hakkuut on toteutettu ja jatko-toimenpiteet toteutetaan kunnalta haetun maisematyöluvan ja Museovirastolta haetun lausunnon perusteella. Luontokohteita toimenpidealueella ei ollut.

Metsähallituksen metsästys- ja kalastuslupien eli erä lupien myyntijärjestelyistä vastaa Eräpalvelut. Eräluvut ovat julkisia hallintopäätöksiä ja niiden hinnoittelusta säädetään maa- ja metsätalousministeriön maksuasetuksessa (888/2017 voimassa), jonka taustamuistiossa ohjataan myyntitulojen käyttöä. Luvan myynnistä syntyneet tulot käytetään Eräpalvelujen toimintaan (kalastuksen ja metsästyksen suunnittelusta ja järjestämisestä aiheutuvat kustannukset, viestintä, asiakkaiden neuvonta ja opastus, elinympäristökunnostukset, valvonta, tutkimustoiminta, tietojärjestelmien ylläpito, kalanistutukset jne.). Metsähallitus saa kalastusoikeutta koskevia tuloja myös kalastuslain 82 §:n mukaisesti kalavesien hyödyntämiseen sekä kalastusopastointaan perustuvasta käytöstä maksettavista korvauksista (ns. omistajakorvaukset). ELY-keskus myöntää varat kalatalousalueille, jotka tekevät rahojen jakopäätöksen vesialueiden omistajille. Omistajakorvauksista kertyvät tulot Metsähallitus käyttää samoin perustein kuin muistakin eräluvista kertyneet tulot.

Kalastuslupatulojen ja omistajakorvausten käytön painopisteet vaihtelevat alueittain. Kertyneillä lupatuloilla tehtävien toimenpiteiden tulee tukea kalastuslain keskeisiä tavoitteita, alueellista kalatalouden ja kalastuksen kehittämistä ja toimenpiteiden tulee olla hyväksytyn kalastusalueen käyttö- ja hoitosuunnitelman mukaisia.

Sievin kunta

Maasydämen alueella sijaitsevan Saariveden kämpän lähellä on noin 20 vanhaa, todella suurta mäntyä sisältävä metsikkö, joka tulisi suojella. Puut ovat Sievin suurimpia, ja ne ovat satoja vuosia vanhoja ikihonkia, joita ei voida hyödyntää metsätalouskäytössä ylisuuren kokonsa vuoksi.

Sievin kunta ja Metsähallituksen edustaja ovat tavanneet maaliskuussa, jolloin Metsähallitus on kertonut karsivansa ylläpitämiensä tulentekopaikkojen ja reittien määrää ja tarjoaa vaihtoehtoksi ns. kummi-sopimusta, jonka nojalla kunta tai muu toimija sitoutuu kustannuksellaan huoltamaan tulentekopaikkaa sen nykyisen palvelutason mukaisesti. Vaihtoehtoksi on tarjottu myös tulentekopaikan vuokraamista.

Sievin kunta ymmärtää Metsähallituksen tarpeet tarkkailla käyttömenojaan ja reittiverkoston kriittisenkin tarkastelun, mutta pitää tulentekopaikkojen ja laavujen hävittämistä huonona vaihtoehtona myös silloin kun niille ei löydy uutta huollosta vastaavaa. Kansallispuistojen rinnalla kuntalaiselle on helposti saavutettavilla lähiliikuntaa tukevilla taukopaikoilla luontoarvojen hyödyntämisen ja virkistyskäytön kannalta niitä toistuvampi ja näin suurempi merkitys. Sievin kunnan kannalta reittiverkoston karsiminen heikentää kunnan alueella olevia palveluja.

Kunnanhallitus esittää, että Metsähallituksen purkamissuunnitelmassa olevat tulentekopaikat tulisi luovuttaa kunnan tai kolmannen sektorin toimijalle tai tämän huoltoon korvauksetta niin, että huollosta vastaava voisi määritellä laavun varustelutason ja huolehtisi tästä ilmoittamisen retkeilykäyttäjille esim. opastein. Näemme luonnossa liikkumisen taitojen hallitsemisen ja opettelemisen kanssa täysin yhteneväksi sen, että retkeilijät kuljettavat tuottamansa roskat takaisin lähtöpaikkaansa ja että taukopaikaksi soveltuisi nuotiopaikka ilman lisäpalveluja.

Luonnonvarasuunnittelussa ei tehdä maankäyttöpäätöksiä, vaan kyseessä on strategisen tason suunnitelma. Maasydämen alue on Metsähallituksen metsätalouden taseessa. Saariveden kämpän noin hehtaarin tontti on vuokrattu kunnalle. Alueella on tehty harvennushakkuu vuonna 2004 ja nyt on suunniteltu harvennushakkuu tontin rajalle. Tonttialue ei ole hakkuun piirissä. Mikäli hakkuut kohdistuisivat myös vuokra-alueelle, vuokraaja osallistettaisiin toimenpiteen suunnitteluun.

Ks. vastaus myös kohdasta Halsuan kunta.

Luontopalvelut on selvittänyt Lestijärven, Sievin ja Reisjärven kohteiden käyttöä ja ylläpidon järjestämistä sekä esitellyt palveluvarustusta koskevia suunnitelmia tähän mennessä kahdessa tilaisuudessa Lestijärven ja Sievin kunnissa. Keskusteluissa on selvitetty mm. kohteiden kysyntää ja kuntoa.

Osalle kohteista on jo löydetty ratkaisuja ylläpidon vastuiden jaosta. Esimerkiksi Lestijärven ja Sievin kuntien kanssa neuvotellaan rakenteiden ylläpidosta kummisopimuksin. Reisjärven kunta miettii toukokuun loppuun mennessä oman ratkaisunsa.

Käytetyimmät kohteet tullaan edelleen säilyttämään ja ylläpitämään, pääosin Metsähallituksen toimesta. Myös purettavia kohteita (pitkos-puita ja taukopaikkoja) on tunnistettu sekä reittijärjestelyjä on tehty. On lisäksi sovittu, että asiakasturvallisuutta vaarantavat rikkinäiset rakenteet Metsähallitus voi poistaa. Ratkaisuvaihtoehtojen haku on edelleen meneillään.

Metsähallitus huomioi ja noudattaa aina EU- ja muiden hankerahoitusten päätösten ehdot sekä muiden tekemiensä sopimusten velvoitteet, esimerkiksi kohteiden hallinnan keston osalta, myös rakenteiden ylläpidon järjestämisessä. Kyseisten kuntien osalta EU- rahoituksella tai talkootöillä toteutetuista kohteista ei luovuta.

Siikajoen kunta

Ei lähettänyt lausuntoa.

Siikalatvan kunta

Ei lähettänyt lausuntoa.

Stora Enso, Pohjois-Suomen hankinta-alue

Ei lähettänyt lausuntoa.

Suomen Kuljetus ja Logistiikka SKAL Pohjois-Suomi ry

Ei lähettänyt lausuntoa.

Osa turvemaiden metsistä pysyy voimaperäisessä metsätalouskäytössä. Suunnitelman mukaan "soiden vesitaloutta hoideaan kunnostusojituksin 900 hehtaarilla vuodessa ja puustoa korjataan uudistushakkuin, joiden jälkeen taimikot perustetaan nopeasti." Soiden vesitaloutta ei kunnostusojituksin hoideta, vaan tuhotaan. Paremminkin puuston kasvua ylläpidetään kuivatuksella.

Kunnostusojituksia suunniteltaessa pitää myös käyttää hyväksi uusia tuloksia ojitusten pitkäaikaisvaikutuksista vesistöihin. Hyvää on päätös vähentää metsänhoidon panostuksia turvemaiden heikkotuottoisille kasvupaikoille. Sikäli kun niitä jatketaan, jatkuva kasvatus on parempi ratkaisu kuin uudistushakkuut.

Hukkaojitettujakin turvemaita on runsaasti ja niiden jatkokäyttö on pohdinnassa. /.../ Hukkaojitettujen soiden ennallistaminen tarjoaa erinomaisen mahdollisuuden aktiivisiin valuma-aluekunnostuksiin.

Järeän puun kasvatusmahdollisuuksia ja kannattavuutta selvitetään, jotta raaka-aine vastaisi puutuoteteollisuuden tarpeita. /.../ Järeys on kuitenkin vain puun paksuutta, jota lisätään lannoittamalla ja samalla "puuston arvokasvua". Puun laadulle ei ole kriteerejä, kävi ilmi sidosryhmien työpajatyöskentelyn yhteydessä. Järeys mielletään yleisesti kuitenkin laadukkaaksi puuksi, vahvaksi ja tiheäyiseksi.

Erytishakkuista kohdennetaan erityiskohteille. /.../ Erytiskohteen ei kuitenkaan pidä olla puuraaka-aineen tuotantoalueita. Hakkuista pidättäytyminen kokonaan on ensisijaista. Joillakin kohteilla voi käyttötarkoitusta tukevat hoitohakkuut ja joillakin jatkuva eli eri-ikäisrakenteinen kasvatus tulla kyseeseen. Erytismetsien kohtelu aidosti erityisinä antaa mahdollisuuksia monipuolistaa metsiämme ja tukea sekä virkistyskäyttöä, matkailua että maisemaa ja monimuotoisuutta. Käsitteilyistä pidättäytyminen mainituilla erityiskohteilla vähentää myös konflikteja metsätalouden ja metsien muun käytön välillä. Suositeltava toimintalinja eritoten Oulujärven retkeilyalueen saarissa.

Valittaessa alueita kiinteistön jalostukseen tuulivoimaa varten kriteereitä ovat kohteen tuulisuus, luontoarvot, etäisyys olemassa olevaan sähköverkkoon ja tiestöön sekä riittävä etäisyys Puolustusvoimien tutka-asemiin. /.../ Pelkkä maininta luontoarvojen huomioon ottamisesta ei riitä. Se tarkoittanee vain sitä, ettei suojelualueille kaavoiteta tuulivoimapuistoja, vaikka sitäkin on jo yritetty kuin myös rakennettukin voimaloita isojen petolintujen päämuuttoreille. Tuulivoiman sijoittelulle tarvitaan selkeät ja asiantuntevasti laaditut kriteerit.

Tärkeää on säilyttää rannikon lintujen päämuuttoreitti tuulivoimasta rakentamattomana. Siihen sisältyy myös merialuetta. Matalan veden alue vain rannikon tuntumassa on biologisesti aktiivista vyöhykettä, jolle ei näin ikään pidä tuulivoimaloita sijoittaa. Erämaisten alueiden, kuten (soiden)suojelualueiden, lähialueet tulee säilyttää ilman voimaloita. Tuulipuistojen sijoittelussa on myös arvioitava maaston pirstoutumisen vaikutuksia luonnon monimuotoisuuteen. Esimerkiksi ojittamattomat suot metsätalousalueilla ovat suojelustatuksen puutteesta huolimatta luontoarvokohteita. Toisaalta on paljon alueita, joille tuulivoimaloiden rakentaminen sopii erinomaisesti. Monipuolisesti mietityt kriteerit tukevat tuulivoiman hyödyntämisen kehittämistä kestävästi.

Muussakin kiinteistön jalostamisessa on muistettava, että ranta on uusiutumaton luonnonvara ja erämaiset maisemat harvinaistuvia. Vuotuinen tulostavoite muodostuu ongelmaksi, jos se perustuu aina vain uusien rantatonttien kaavoitukseen ja myyntiin.

Panostus huonotuottoisiin soihin harkitaan tarkoin. Kitumaan ja joutomaan suot jätetään kokonaan metsätaloustoimenpiteiden ulkopuolelle, markkinakelpoinen puusto poistetaan ja alue jätetään ennallistumaan, osa ojista voidaan tukkia.

Kunnostusojituksia tehdään tarvittaessa soilla, joissa metsänkasvatusten edellytykset ovat hyvät. Vesiensuojelusta huolehditaan kunnostusojituksen yhteydessä. Ks. vastaus myös kohdasta Oulun yliopisto.

Huonotuottoisia soita ennallistetaan sekä luonnonhoitohakkeen että normaalitoiminnan yhteydessä. Ks. vastaus myös kohdasta Oulun yliopisto.

Puun järeys on metsätaloudessa perinteisesti määritelty tilavuutena.

Valtion monikäyttömetsissä sijaitsevat erityiskohteet, kuten virkistysmetsät, retkeilyalueet, matkailukeskusten lähialueet, eivät ole luonnonsuojelualueita eivätkä normaalia monikäyttömetsää. Niissä metsiä käsitellään tällä hetkellä alueiden erityispiirteet huomioon ottaen. Luonnonvarasuunnittelualueella Kylmäluoman retkeilyaluetta lähdetään kehittämään erityishakkuiden mallialueeksi uuden hoito- ja käyttösuunnitelman pohjalta (2017). Maa- ja metsätalousministeriö on käynnistänyt vuonna 2018 retkeilyalueiden kehittämisprojektin.

Toimintaohjelmassa on mainittu luontoarvot yhtenä kriteerinä. Ne sisältävät myös lausunnossa mainittuja asioita kuten lintujen päämuuttoreitit, pesintäalueet, kasvillisuus sekä tietyt lajit (liito-orava, saukko, viitasammakko ym.), joita hankekohtaisesti aina selvitetään.

Tuulivoimahankkeet tukeutuvat teihin ja riittävän lähellä olevaan sähköverkkoon ja asutukseen. Jos erämaisella alueella tarkoitetaan asumattomia alueita, niin ne eivät ole tuulivoimarakentamisen näkökulmasta potentiaalisia kohteita juuri siksi, että niiltä puuttuu kustannustehokkaan rakentamisen mahdollistava infra (tiestö, etäisyys sähköverkkoon).

Kehittynyt tuulivoimatekniikka mahdollistaa sen, että puistoja voidaan perustaa merellä syvemmille alueille ja näin rauhoittaa matalan veden alueet rakentamiselta. Ojittamattomat suot ja muut alavat alueet (matalat alueet) eivät ole kiinnostavia tuulivoiman näkökulmasta.

Rantatonttien merkitys Kiinteistökehityksen vuotuisen tulostavoitteen suhteellisen pieni. Isompi merkitys on mm. matkailukeskusten alueilla olevilla tonteilla, joita on määrällisesti paljon enemmän kuin rantatontteja. Metsähallituksen ranta-alueet on käyty jo läpi aika tarkasti, eikä uusia potentiaalisia kohteita juurikaan ole.

Vapolle aikanaan turpeenkaivuuta varten vuokrattujen, mutta ilman ympäristölupaa jääneiden soiden vuokrasopimukset tulisi purkaa. Soiden pitäminen reservissä on turhaa. Sen sijaan tarvittaessa ennallistamalla suot parannetaan ympäristötilaa.

Turvealueiden vuokraajien kanssa keskustellaan säännöllisesti, mitä vuokrattujen soiden, siis myös niiden kohteiden jotka eivät ole saaneet ympäristölupaa, suhteen toimitaan. Turvetuotanto ohjataan ojitetuille tai luonnontilaltaan merkittävästi muuttuneille soille. Turpeen käyttö energialähteenä on vähenemässä siirryttäessä uusiutuviin energiamuotoihin.

Suomen metsäkeskus

Mittareita käytetään toimintaohjelmassa kuvaamaan toimintalinjojen toteutumista, mittaristokokonaisuuden voisi esittää otsikkoina yhdessä kuvassa. Yksityiskohtana - aluetalousvaikutuksina on kuvattu esim. vesialueiden aluetaloudelliset vaikutukset, mutta ei puun käytöstä syntyvää aluetalousvaikutusta.

Mittaristokokonaisuuden kuvaus lisätty raportin liitteeksi. Vesialueiden aluetaloudelliset vaikutukset -mittarin kehittäminen käynnistettiin Metsähallituksen johtoryhmän asettamana osana Pohjanmaan luonnonvarasuunnittelutyötä. Kyseessä on siis uusi mittari, jonka avulla haluttiin laajentaa vesialueita koskevan tiedon keruuta ja raportointia. Metsätalouden osalta mittaristossa on jo useita mittareita, jotka kuvaavat mm. monikäyttömetsien aluetaloudellista vaikuttavuutta kuten: Metsävarojen kehitys monikäyttömetsissä (puuston tilavuuden kehitys metsämaalla, metsien ikärakenteen kehitys metsämaalla, puuston kasvu, hakkuumäärä), Metsähallituksen puusta saatava tuotannon bruttoarvo ja viennin arvo, puusta tuotetun energian määrä, metsätalouden tiestön käyttö (tiestön määrä, tiestön hoitoon käytetty raha, tiestön hyötyvaikutukset), metsätalouden aluetaloudelliset vaikutukset, palkat, Metsähallitus Metsätalous Oy:n ostamat palvelut.

Freshabit-hankkeen ja Esteet pois -hankkeen toimintamallien ja tulosten jalkauttamiseksi Metsähallituksen tietotaitoa olisi mahdollista hyödyntää metsätoimijatahojen koulutuksissa ja edistämishankkeissa.

Metsähallituksen Luontopalvelujen koordinoimassa Freshabit LIFE IP -hankkeessa (2016–2022) kertyneitä kokemuksia ja kysymyksiä välitetään alueilta toisille teemaattisissa työryhmissä. Työryhmät kokoontuvat vapaasti tarpeen mukaan ja niihin voidaan pyytää myös ulkopuolisia asiantuntijoita keskustelemaan. Työryhmien kokouksiin voi osallistua sovitusti. <http://www.metsa.fi/freshabit/tyoryhmat>. Metsähallituksen hallinnoimassa Esteet pois -hankkeen osana (2016–2018) laaditaan valtakunnallinen ohje teidenalustusten hyvistä toimintatavoista.

Metsähallitukselle keväällä 2018 valmistuneen Tienrakennusrahojen optimaalinen kohdentaminen -projektin tuloksena syntyneen alueellisen tieverkko suunnitelman vuosina 2019–2023 toteutuksessa on tarve huomioida toiminnan vaikutukset tieverkon käytettävyyteen ja yhteistyömahdollisuuksiin muiden maanomistajien ja puun kuljettajien kanssa.

Metsähallitus Metsätalous Oy on aktiivisesti mukana osakkuusteiden tienpidossa.

Ohjelmassa todetaan, että Metsähallitus on mukana Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen vetämässä vesienhoidon yhteistyöryhmässä. Maakuntaudistuksen yhteydessä vesien suojeleminen edistämässä tapahtuvia muutoksia on tarve seurata ja arvioida toimintaa mahdollisissa toimijoiden yhteistyöverkostoissa esim. VYYHTI-verkostossa.

Metsähallitus Metsätalous Oy osallistuu vesiensuojelun yhteistyöverkostoihin myös jatkossa. Ks. vastaus myös kohdasta Oulun yliopisto.

Luonnontuotteiden hyödyntämistä edistävien luomukeruualueiden muodostamisessa Metsähallituksella voi olla keskeinen rooli. Luomukeruualueiden määräysten mahdollisesti uudistuessa Metsähallituksen toimintatapaa ja sitoutumistapaa on tarve tarkastella uudelleen.

Metsähallitus Metsätalous Oy on myös jatkossa mukana luomukeruu edistämässä PEFC:n mukaisesti.

Luonnon monimuotoisuuden ja kulttuuriperinnön suojelussa Metsähallituksen rooli osajana ja esimerkiksi LIFE-rahoituksen hankkijana on hyödyttänyt koko metsäalaa - tämän yhteistyön jatkaminen on toivottavaa.

Luonnonvarasuunnitelman toiminnanlinjauksissa vuosille 2018–2023 on kirjattu yhteistyöhön liittyvä tärkeä tavoite, jonka mukaan Metsähallitus etsii aktiivisesti uusia kumppanuuksia ja hankeyhteistyötä sekä haluaa toteuttaa EU:n LIFE-rahoituksen avulla laajoja luonnonsuojeluhankkeita esimerkiksi luonnonhoitoon ja ennallistamiseen liittyen kumppanien kanssa.

Aktiivisia luonnonhoito- ja vesiensuojelutoimia koskevan luonnonhoidon toimenpidesuunnitelman laadinnan osana tulisi arvioida mahdollisuutta lisätä toimenpiteiden vaikuttavuutta tekemällä laajemmin yhteistyötä muiden maanomistajien kanssa.

Luonnonhoitohankkeissa voidaan tehdä yhteistyötä muiden maanomistajien kanssa tapauskohtaisesti.

Suomen Riistakeskus

Ei lähettänyt lausuntoa.

Taivalkosken kunta

Taivalkosken kunnan alueella on Metsähallituksen maaomistus erittäin kattavaa ja senpä vuoksi on kunnan kannalta ensiarvoisen tärkeää, että toimintasuunnitelman monipuoliset tavoitteet toteutuvat tasapainoisesti. Kunnan alueen kaikkinaisessa maankäytön ja eri toimintojen suunnittelussa tulevat Metsähallituksen alueet ja niiden käyttö jatkossakin keskeisesti vaikuttamaan miten kunnan elinvoima ja ympäristö kehittyvät.

Maakuntien elinvoimaisuuden lisääminen on yksi Metsähallituksen strategian neljästä päälinjauksesta. Luonnonvarasuunnittelu on valtion maiden ja vesien käytön suunnittelussa tärkein ja kattavin työkalu, jonka avulla voidaan tuottaa kestävää hyvinvointia monipuolisilla palveluilla ja liiketoiminnalla. Luonnonvarasuunnitelman toteutumista ja luonnonvarojen kestävää käyttöä seurataan 34 mittarin avulla. Nyt valmistuvan suunnitelman vaikutukset raportoidaan kootusti viiden vuoden kuluttua, seuraavan suunnitelmakauden käynnistyessä.

Yhteistyö ja vuorovaikutus Metsähallituksen ja sidosryhmien ja kumppaneiden välillä on erittäin tärkeää valtion maille ja vesille asetettujen tavoitteiden toteuttamiseksi.

Toholammin kunta

Toholammin kunnanhallitus kiinnittää huomion Metsähallituksen toimiin supistaa ja poistaa käytöstä toimivia luontoreittejä sekä näin keskittää kaikki virkistystoiminta kansallis- ja luonnonpuistoihin. Metsähallituksen tulee laajasta omistamastaan metsäpinta-alasta johtuen toimia tasavertaisesti. Purettavia, poistettavia luontoreittejä ei saa siirtää kuntien hoidettavaksi. Metsähallituksen on vastattava niistä ja tarkasteltava tilannetta uudestaan. Metsäpeuranmaan matkailureitin luontoarvot ja rakennettu reitistö tukevat matkailuliiketoimintaa alueella ja edistävät viihtyvyyttä.

Ks. vastaus kohdasta Halsuan kunta.

Tyrnävän kunta

Ei lähettänyt lausuntoa.

Utajärven kunta

Ei lähettänyt lausuntoa.

Vaalan kunta

Vaalan kunnanhallitus pitää tärkeänä, ettei Oulujärven retkeilyalueen toimintaedellytyksiä tulevaisuudessa heikennetä. .../ ettei Oulujärven retkeilyalueen taukopaikkoja saa purkaa eikä ylläpitoa vähentää, vaan päinvastoin vahvistaa. Teerinie-messä pitää myös jatkossa olla isoille veneille sopiva laituri ja Säippään tulee palauttaa laituri. Nämä toimet edesauttaisivat Metsähallituksen toimintaohjelmassa asettamaa tavoitetta luontoliikunnan edistämisestä ja luontoalueiden saavutetta-vuuden parantamisesta.

Luonnonvarasuunnitelman liitteessä 5 Hakkuulaskelman kuvaus todetaan, että Oulujärven retkeilyalueen hakkuumäärät sisällytetään suunnitteeseen erikseen laadittujen hoito- ja käyttösuunnitelmien mukaisesti. Vaalan kunnanhallitus jättää erillisen lausunnon Kuoston ja Kaarresalon metsänhoitosuun-nitelmiin toukokuun loppuun mennessä.

Vastaesitys
Edellä esitetyn perusteella Vaalan kunnanhallitus tekee Metsähallitukselle vastaesityksen, että sellaisten Oulujärven retkeilyalueen taukopaikkojen ja laitureiden osalta, joiden ylläpitoon Metsähallituksen resurssit eivät riitä, palveluiden heikentämisen sijasta tehtäisiin vastikkeetta huoltosopimukset kolmannen sektorin toimijoiden kesken.

Vetelin kunta

Ei lähettänyt lausuntoa.

Ylivieskan kaupunki

Ei lähettänyt lausuntoa.

Metsähallituksen ylläpitämiin retkeily- ja virkistyskäyttöä palveleviin rakenteisiin on kertynyt huomattavaa korjausvelkaa. Tämä johtuu tar-peeseen nähden liian alhaisista budjettivaroista. Keskustelut asiantilan parantamiseksi ovat käynnissä.

Manamansalon leirintäalueen laituri on rakennettu vuonna 1996 työllisyystyöohjelman mittavalla rahoituksella ja laituri on nyt päässyt käyttäjien kannalta vaarallisen huonoon kuntoon. Oulujärven retkeily-alueen vuonna 2017 hyväksytyssä ja vuoteen 2030 ulottuvassa hoito- ja käyttösuunnitelmassa laituri on merkitty kiireellisesti kunnostettavaksi. Kävijöitä hyvin palvelevan mutta samalla taloudellisiin realiteetteihin mahtuvan laituriratkaisun suunnittelu on Metsähallituksessa työn alla, ja sen vuoksi kohde on suljettuna kesäkauden 2018.

Maa- ja metsätalousministeriö on käynnistänyt vuonna 2018 retkeily-alueiden kehittämisprojektin.

Oulujärven saarien metsienkäsittelysuunnitelmiin palataan siinä vaiheessa, kunnes Pohjois-Suomen hallinto-oikeus on ratkaissut ELY-keskuksen päätöksestä tehdyt valitukset (Metsähallituksen tiedote 22.12.2017).

Metsähallituksen luonnonvarasuunnitelma Keski- ja Pohjois-Pohjan-maan valtion maa- ja vesialueille 2018-2023 valmistuu toukokuun loppuun mennessä. Lausuntoaika suunnitelmaan päättyi 23.4.2018.

4 Yhteenveto Metsähallituksen Pohjanmaan luonnonvarasuunnittelun avoimen yleisökyselyn vastauksista sekä nuorten työpajan tuloksista

Yleisökysely

Metsähallituksen Pohjanmaan luonnonvarasuunnittelun avoimeen yleisökyselyyn vastasi 103 henkilöä. Vastauksissa pidettiin tärkeänä alueellisten mahdollisuuksien luomista ja tukemista niin luonnon suojelussa kuin käytössäkin. Valtion maiden ja vesien nähtiin tarjoavan monipuolisia hyötyjä sekä elinkeinoihin, virkistykseen että luontoarvojen vaalimiseen.

Eniten vastauksia 46-55 -vuotiailta

Pohjanmaan luonnonvarasuunnittelun kaikille avoin yleisökysely oli vastattavissa 7.12.2017-7.1.2018. Vastauslinkki oli Pohjanmaan luonnonvarasuunnittelun hankesivustolla (metsa.fi/hankkeet/pohjanmaan-luonnonvarasuunnittelu, Osallistu suunnitteluun) ja siitä tiedotettiin Metsähallituksen verkkosivustolla sekä sosiaalisen median kanavissa. Lisäksi tieto kyselystä lähetettiin yhteistyöryhmälle ja pyydettiin heitä jakamaan sitä omilla kanavissaan.

Kyselyn tulokset liitettiin osaksi suunnitteluaineistoa, joka koostui yhteistyöryhmän työpajoissa tuottamista tuloksista. Aineisto käytiin läpi luonnonvarasuunnittelun projekti- ja ohjausryhmässä ja sen pohjalta tuotettiin toiminnanlinjausehdotukset, joita yhteistyöryhmä vielä kommentoi kolmannessa työpajassa helmikuussa 2018.

Vastaajien määrä vaihteli jonkin verran eri vastauksissa ollen suurimmillaan 103 vastaajaa, joista suomenkieliseen kyselyyn vastasi 101 ja ruotsinkieliseen kaksi. Vastaajista kaksi kolmasosaa oli Pohjois-Pohjanmaalta. Myös Keski- ja Etelä-Pohjanmaalta sekä Uudeltamaalta saatiin useampia vastauksia. Ahkerimmin vastasivat 46-55 -vuotiaat, joiden vastaukset kattoivat lähes kolmasosan (31%). Ikäluokista 56-65- ja 35-45-vuotiaat tuli kummastakin viidennes (20%) vastauksista. Lähes kaikille vastaajille Metsähallitus oli entuudestaan tuttu joko retkeily- ja eräharrastuksen tai yritys- tai yhteistyökumppanuuden kautta.

Kehittämistoiveita työpaikkojen turvaamisesta vesiensuojeluun

Kyselyssä vastaajia pyydettiin nimeämään mielestään tärkeimpiä kehittämisalueita Metsähallituksen toiminnassa Pohjanmaalla. Vastaukset kattoivat useita eri osa-alueita. Maa- ja vesialueiden käytössä koettiin tärkeäksi maakunnan tarpeiden ja kehittämistavoitteiden huomiointi, työpaikkojen ja tuoton turvaaminen sekä monimuotoisuuden ja kestävyys turvaaminen. Osa vastaajista toivoi raaka-aineen täysimääräistä hyödyntämistä ja osa taas metsätalouden vähentämistä.

Metsätaloudessa oleellista oli vastaajien mielestä vesistöjen suojelu ja peitteisen metsänkäsitteilyn suosiminen. Luonnon monimuotoisuuden ja kulttuuriperinnön vaalimisesta merkittäväksi koettiin vanhojen metsien ja soiden suojelu sekä ennallistaminen. Valtiolta toivottiin lisäksi suojeluverkoston laajentamista Pohjanmaan osalta.

Luonnon virkistyskäytön ja matkailun osalta koettiin tärkeäksi retkeilyrakenteiden ylläpito, esteettömyys ja monipuolisten reitistöjen suunnittelu. Toivottiin myös lisää mahdollisuuksia koiran kanssa retkeilyyn, palveluja vesillä liikkujille sekä retkeilyalueiden metsäisen maiseman vaalimista.

Erätaloudessa nähtiin tärkeäksi lupamyynnin ja metsästysmatkailun sekä yleensä metsästyksen ja kalastuksen kestävyys kehittäminen. Erävalvontaan toivottiin lisäresursseja.

Metsähallituksen toimintaympäristöön kohdistuvista muutoksista vastaajat ennakoivat tärkeimmiksi urbanisaation ja luonnosta vieraantumisen, ilmasto- muutoksen, luonnon terveys- ja hyvinvointivaikutusten merkityksen kasvun ja politisoitumisen. Valtion maihin ja vesiin nähtiin tulevaisuudessa kohdistuvan entistä enemmän erilaisia käyttöpaineita, ja niiden yhteensovittamisessa Metsähallituksen merkitys ja rooli tulevat kasvamaan.

Luonnon suojelu, luonnonvarojen hoito ja palvelutarjonta tärkeitä

Kyselyssä kartoitettiin näkemyksiä siitä, mitkä ovat Metsähallituksen tärkeimmät tehtävät ja miten Metsähallitus on niissä onnistunut. Vastaajien mielestä Metsähallituksen kolme tärkeintä tehtävää Keski- ja Pohjois-Pohjanmaan valtion mailla ja vesillä olivat luonnon suojelu, valtion luonnonvarojen hoitaminen ja kansalaisille suunnattujen palvelujen tarjoaminen. Niissä Metsähallituksen arvioitiin onnistuneen kohtalaisesti tai melko hyvin.

Vastaajat kokivat Metsähallituksen turvaavan valtion maiden vakaan tuoton Pohjanmaalla ja lisäävän maakuntien elinvoimaa. Metsähallitusta pidettiin myös luotettavana, palvelukykyisenä ja -haluisena. Metsähallituksen kanssa tehtävä yhteistyö oli vastaajien mielestä ollut hyödyllistä ja tuloksellista.

Toimintaympäristön muutokset edellyttävät uusia taitoja ja toimintatapoja

Vastaajien mielestä Metsähallituksen toimintaympäristö muuttuu seuraavan viiden vuoden aikana. Kaupungistuminen vieraannuttaa ihmisiä luonnosta, mutta toisaalta se lisää erilaisten luontoon liittyvien matkailu- ja hyvinvointipalvelujen tarvetta ja siten monipuolista metsiin liitettyjen arvojen määrittelyä. Ilmastonmuutoksen hillintä tuo painetta lisätä ei-fossiilisten raaka-aineiden kuten puun käyttöä ja vahvistaa myös metsien hiilivarastoja hiilensidontaa. Hakkuupaineen kasvaessa on tärkeää huomioida luonnon riittävä suojelu.

Hallinnolliset muutokset kuten EU:n ja aluehallinnon uudistamisen vaikutukset edellyttävät tehokasta yhteistyötä muun muassa maakuntien kanssa. Joustavuutta ja osallistamisen lisäämistä pidetään entistä tärkeimpinä suhtautumis- ja toimintatapoina tulevaisuudessa.

Nuorten työpaja

Metsähallitus järjesti yhdessä Oulun seudun ammatillisen oppilaitoksen (OSAO) ja Suomen 4H-liiton Pohjois-Pohjanmaa – Kainuun alueyksikön kanssa nuorille työpajan 21.11.2017 Taivalkoskella. Taivalkosken kunnan alueesta noin 70 prosenttia on valtion maata.

Työpajaan osallistui 26 nuorta. Heistä 20 oli OSAO:n Taivalkosken yksikön metsäalan peruskurssin opiskelijoita ja kuusi 4H-nuoria. Nuorten lisäksi mukana on muutama 4H-toiminnanjohtaja ja opettaja.

Nuorille kotiseudun maat ja vedet ovat tärkeitä

Nuorille valtion maat ja vedet olivat tärkeitä sekä työn että vapaa-ajan paikkoina. Metsästys, kalastus, moottorikelkkailu, marjastus ja retkeily olivat suosittuja vapaa-ajan viettotapoja. Työn merkitys oli myös suuri. Metsän- ja taimikonhoito, teiden auraus ja poronhoitotyöt olivat yleisiä nuorten tekemiä töitä.

Nuorista lähes kaikki pitivät kotiseudun metsiä ja vesiä tärkeinä tai erittäin tärkeinä. Ne koettiin merkitykselliseksi toimeentulon lähteiksi, mutta myös rauhoittumisen, rentoutumisen ja eräharrastuksen paikoiksi. Kukaan nuorista ei ollut sitä mieltä, etteivät alueet olisi lainkaan tärkeitä.

Tulevaisuuden työpaikka ja maakunnan voimavara

Nuoret näkivät valtion maiden tarjoavan tulevaisuudessa työpaikan ja elinkeinon. Työ metsätaloudessa, poronhoidossa, erävalvonnassa tai luontomatkailussa kiinnosti nuoria. Raha, elämykset ja oma koti järven rannassa olivat myös nuorten toiveissa.

Luonnon nähtiin tarjoavan myös muita tärkeitä asioita kuten antimia marjoista yrtteihin, monipuolisen kalakannan, elinvoimaiset riistakannat, energiavaraston ja puhtautta, joita voitaisiin hyödyntää monin tavoin myös alueen kehittämisessä.

5 Hakkuulaskelman kuvaus

Metsien kehitysennusteet laaditaan Metsäntutkimuslaitoksessa kehitetyllä MELA-laskentajärjestelmällä, joka on tarkoitettu suuralueiden pitkän ajan hakkuumahdollisuuksien selvittämiseen. Hakkuutietojen lisäksi järjestelmästä saadaan metsien rakenteen kehittymistä koskevaa tietoa.

MELAssa metsien kehittymistä kuvataan luonnonprosessina ja metsänkäsittelytoimenpiteinä, jotka on mallitettu. Kullekin metsämaan kuviolle tuotetaan vaihtoehtoisia sallittuja käsittelypolkuja useiksi vuosikymmeniksi eteenpäin. Ekologiset ja muut metsien käyttöä ohjaavat tekijät otetaan laskelmissa huomioon esimerkiksi jakamalla metsät luonteensa mukaan käsittelyluokkiin. Järjestelmälle syötetään ohjeet siitä, miten kuhunkin käsittelyluokkaan kuuluvia metsiä voidaan käsitellä. Optimoinnissa kullekin kuviolle luoduista vaihtoehtoisista käsittelypoluista valitaan se, joka yhdessä muille kuvioille valittujen polkujen kanssa parhaiten toteuttaa asetetut tavoitteet. Laskelmaa voidaan tarvittaessa ohjata asettamalla sille kestävyys eri osa-alueiden toteutumista turvaavia rajoitteita.

Valitun strategian mukaisen laskelman kuvaus

Hakkuulaskelmassa metsien käsittelyt perustuivat Metsähallituksen metsänhoito-ohjeeseen (2014) ja Metsätalouden ympäristöoppaan (2011) suosituksiin.

Laskelmassa olivat mukana Metsähallituksen Metsätalouden vastuualueen hallinnassa olevat metsämaat suunnittelualueella. Laskenta-aineiston muodostivat uuden Silvia-paikkatietojärjestelmän puustokuviot, joiden puustotiedot perustuivat laserkeilaukseen ja kasvupaikkatiedot aikaisempiin maastoinventointeihin. Kyseessä oli toinen Metsähallituksessa tehty keilausdatapohjainen suunnitelaskelma.

Tutkimusmetsiin sekä Kylmäluoman ja Oulujärven retkeilyalueisiin ei laskelmassa sallittu hakkuuta. Niiden hakkuumäärät sisällytetään suunnitteeseen erikseen laadittujen hoito- ja käyttösuunnitelmien mukaisesti.

Siemenpuuhakkuun käyttö metsänuudistamisessa rajoitettiin kuiville ja sitä karummille kankaille ja vas-

taavien ravinteisuustasojen soille. Laskelma perustuu 3500 hehtaarin vuotuisiin kivennäismaiden lannoitukseen.

Laskelma laadittiin ajanjaksolle 2018-2048 siten, että ensimmäinen 10-vuotiskausi jaettiin kahteen osaan.

Laskelmassa maksimoitiin nettotulojen nykyarvoa 4 prosentin diskonttokorkokannalla. Toiminnan kestävyys varmistettiin seuraavasti:

- hakkuukertymä nousee tai pysyy samana
- nettotulot nousevat tai pysyvät samana
- puuston tilavuuden on oltava laskelman lopussa (2048) vähintään alkutilanteen suuruinen
- puuston tienvarsiarvon on oltava laskelman lopussa vähintään alkutilanteen suuruinen
- talousmetsien tuottoarvon (4 %) on oltava laskelman lopussa vähintään alkutilanteen suuruinen

Kaksi ensimmäistä rajoitetta turvaavat taloudellisen kestävyys laskelman kattamana aikana, kolme viimeistä laskelman jälkeisenä aikana.

Laskelman mukainen metsien kehitys

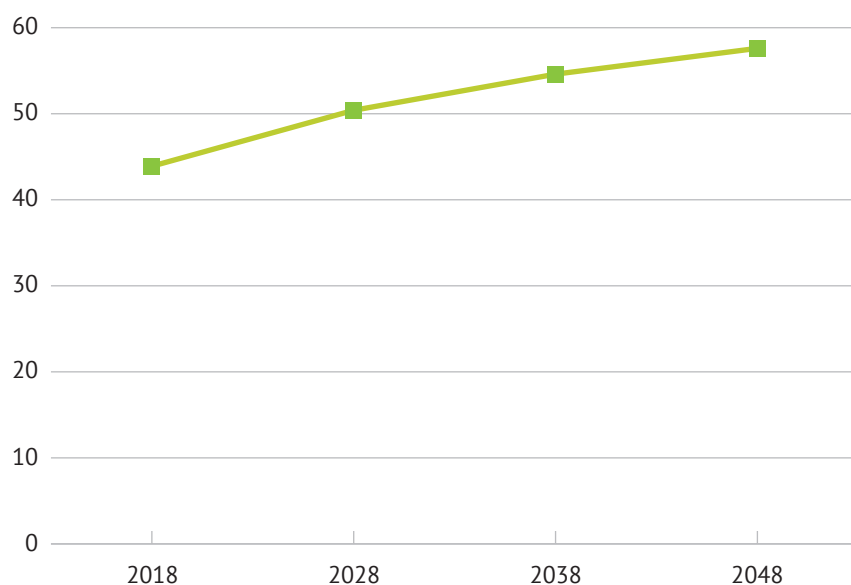
Laskelman mukaisen toiminnan myötä talousmetsien ikärakenne tasoittuu hiljalleen ja muuttuu tasaisemmaksi kolmen vuosikymmenen kuluessa. Nykypuuston kuvaajaa hallitseva 50-vuotiaiden metsien piikki siirtyy ikäakselilla eteenpäin ja lopulta lähes katoaa. Ikäkaudessa tapahtuu myös siirtymää kohti vanhempia ikäluokkia. Ikäluokan 90 vuotta ja myös ikäluokan 110 vuotta metsien määrä lähes nelinkertaistuu nykytilanteeseen verrattuna. Muutos tulee näkymään maisemassa.

Kehitysennusteen mukaan pystypuuston tilavuus lisääntyy koko tarkastelujakson ajan. Muutos on nopeinta ensimmäisen 10-vuotiskauden aikana.

Ikärakenteen kehitys, monikäyttömetsät

Kuva 1.
Metsien ikärakenteen
kehitys, ha

Kuva 2.
Puuston tilavuuden
kehitys, milj. m³

6 Natura-luontotyyppien edustavuus ja luonnontilaisuus

Koodi	Ryhmä	Nimi	Erinomainen, ha
1110	Meri ja rannikko	Vedenalaiset hiekkasärkät	4 409
1130	Meri ja rannikko	Jokisuistot	19
1150	Meri ja rannikko	Rannikon laguunit	75
1160	Meri ja rannikko	Laajat matalat lahdet	9 301
1170	Meri ja rannikko	Riutat	-
1210	Meri ja rannikko	Rantavallit	0
1220	Meri ja rannikko	Kivikkorannat	52
1230	Meri ja rannikko	Kasvipeitteiset merenrantakalliot	11
1610	Meri ja rannikko	Harjusaaret	-
1620	Meri ja rannikko	Ulkosaariston saaret ja luodot	44
1630	Meri ja rannikko	Merenrantaniityt	835
1640	Meri ja rannikko	Itämeren hiekkarannat	8
2110	Meri ja rannikko	Liikkuvat alkiovaiheen dyynit	13
2120	Meri ja rannikko	Liikkuvat rantakauradyynit	14
2130	Meri ja rannikko	Kiinteät ruohokasvillisuuden peittämät dyynit	3
2140	Meri ja rannikko	Variksenmarjadyynit	0,2
2180	Meri ja rannikko	Puustoiset dyynit	10
2190	Meri ja rannikko	Dyynien väliset kosteat soistuneet painanteet	3
2320	Meri ja rannikko	Kuivat kanerva- ja variksenmarjadyynit	0
3110	Sisävedet	Karut kirkasvetiste järvet	125
3130	Sisävedet	Niukka-keskiraventoeiset järvet	312
3140	Sisävedet	Kalkkilammet ja -järvet	57
3150	Sisävedet	Luontaisesti ravinteiset järvet	6
3160	Sisävedet	Humuspitoiset lammet ja järvet	1 717
3210	Sisävedet	Luonnontilaiset jokireitit	678
3260	Sisävedet	Pikkujoet ja purot	77
4030	Nummet, niityt ja pensastot	Kuivat nummet	17
4060	Nummet, niityt ja pensastot	Tunturikankaat	0
6230	Nummet, niityt ja pensastot	Runsaslajiset jäkkiniityt	0
6270	Nummet, niityt ja pensastot	Runsaslajiset kuivat ja tuoreet niityt	3
6430	Nummet, niityt ja pensastot	Kosteet suurruohoniityt	0,1
6450	Nummet, niityt ja pensastot	Tulvaniityt	15
6510	Nummet, niityt ja pensastot	Alavat niitetyt niityt	2
7110	Suot	Keidassuot	4 018
7140	Suot	Vaihettumissuot ja rantasuot	1 010
7160	Suot	Lähteet ja lähdesuot	8
7220	Suot	Huurressammallähteet	1,9
7230	Suot	Letot	2 773
7310	Suot	Aapasuot	48 747
8210	Kallioiset luontotyyppit	Kalkkikalliot	54
8220	Kallioiset luontotyyppit	Silikaattikalliot	72
8230	Kallioiset luontotyyppit	Kallioiden pioneerikasvillisuus	4
9010	Metsät	Luonnonmetsät	19 238
9030	Metsät	Rannikon primäärisuknessiometsät	195
9050	Metsät	Lehdot	301
9060	Metsät	Harjumetsät	53
9070	Metsät	Hakamaat ja kaskilaitumet	0
9080	Metsät	Metsäluhdut	41
91D0	Metsät	Puustoiset suot	9 868
91E0	Metsät	Tulvametsät	12

Hyvä, ha	Merkittävä, ha	Ei merkittävä, ha	Edustavuusarvo puuttuu	Edustavuus ja luonnontilaisuus-indeksi-keskiarvo (1-5)	Edustavuus ja luonnontilaisuus (sanallisesti)	Yhteensä
564	69	0	574	4,4	Hyvä	5 616
1 260	5	0	7 962	3,7	Hyvä	9 246
142	171	2		3,3	Hyvä	390
196	222	0		4,9	Erinomainen	9 719
-	-	-				-
0	0,2	0		2,3	Merkittävä	0,2
46	31	3		3,8	Hyvä	132
41	25	0,5		3,4	Hyvä	77,5
8	-	-		3,7	Hyvä	8
33	6	3		4,2	Hyvä	86
973	794	250		3,5	Hyvä	2 852
67	43	1		3,3	Hyvä	119
9	2	1		4,2	Hyvä	25
37	32	3		3,3	Hyvä	86
58	40	9		3	Merkittävä	110
8	23	15		2,1	Merkittävä	46,2
125	82	39		2,9	Merkittävä	256
14	14	0		3,2	Merkittävä	31
11	20	7		2,5	Merkittävä	38
931	25	1		3,8	Hyvä	1 082
108	3	0		4,6	Hyvä	423
43	2	0		4,4	Hyvä	102
242	1	0		3,7	Hyvä	249
1 996	1 794	39		3,6	Hyvä	5 546
163	52	0		4,6	Hyvä	893
184	33	6		3,8	Hyvä	294
38	29	11		3,2	Merkittävä	95
12	1	0		3,6	Hyvä	13
0	0,05	0		2,3	Merkittävä	0,05
18	10	16		2,6	Merkittävä	47
5	5	1		3	Merkittävä	11,1
149	69	13		3,2	Merkittävä	246
1	1	0,5		3,7	Hyvä	4,5
10 933	5 150	450		3,5	Hyvä	20 551
1 493	1 392	108		3,5	Hyvä	4 003
27	5	5		3,5	Hyvä	45
0,3	0,1	0		4,7	Erinomainen	2,3
2 018	299	102		4,3	Hyvä	5 192
49 337	22 110	1 284		3,9	Hyvä	121 478
2	0,08	0		4,9	Hyvä	56
29	15	0,6		4,3	Hyvä	167
0	0	0		5	Hyvä	4
24 939	17 393	1 268		3,6	Hyvä	62 838
1 436	1 172	31		3,2	Merkittävä	2 834
575	459	37		3,5	Hyvä	1 372
133	5 830	851		2,2	Merkittävä	6 867
56	83	52		2,4	Merkittävä	191
100	73	0,2		3,5	Hyvä	214
16 414	9 469	1 662		3,6	Hyvä	37 413
69	32	7		3,2	Merkittävä	120

7 Luonnonvarasuunnittelun mittaristo

Luonnonvarasuunnitelman toteutumista ja luonnonvarojen kestävää käyttöä seurataan mittareilla. Mittaritiedot kerätään pääosin vuosittain, mutta seuranta tapahtuu viiden vuoden jaksoissa. Mittaritiedot lasketaan pääosin Metsähallituksen tietojärjestelmistä. Joissakin mittareissa laskenta perustuu Tilastokeskuksen ja Luonnonvarakeskuksen tilastopalvelun tietojen yhdistämiseen Metsähallitus Metsätalous Oy:n toiminnan ja talouden seurannasta saataviin tietoihin

VALTIO-OMISTAJA

Valtion maa- ja vesialueet sekä käytön kehitys

Metsätalouskäyttö (+/- edellisen luonnonvarasuunnitelman jälkeen)

- Normaali monikäyttömetsä, ha

- Rajoitettu käyttö, ha

- Käytön ulkopuolella, ha

Suojelualueet, ha (+/- edellisen luonnonvarasuunnitelman jälkeen)

Virkistyskäytön ja matkailun alueet, ha

Muut alueet, ha

Vedet, ha

Maan myynnit, ha

Maan ostot, ha

Nettomuutos edellisen luonnonvarasuunnitelman jälkeen, ha

Metsävarojen kehitys monikäyttömetsissä

Puuston tilavuuden kehitys metsämaalla

Metsien ikärakenteen kehitys metsämaalla

Puuston kasvu

Hakkuumäärä

Metsähallituksen puusta saatava tuotannon bruttoarvo ja viennin arvo

Tuotannon bruttoarvo, €/m³

Viennin arvo, €/m³

Tuotannon bruttoarvo, €

Viennin arvo, €

Monimuotoisuuden kehitys

Natura-luontotyyppien edustavuus ja luonnontilaisuus (natura-alueet)

Järeän haavan ja lahoppuun määrä monikäyttömetsissä ja suojelualueilla

Ekologisen verkoston kytkeytyneisyys

ASIAKKAAT

Alueelta korjattu puumäärä

Korjattu puumäärä, m³

Asiakastyytyväisyys

Suojelu- ja retkeilyalueiden kävijät

Metsästäjät, asteikko 1–5

Kalastajat, asteikko 1–5

Metsätalouden asiakkaat, valtakunnallinen

Käyntimäärä

Suojelu- ja retkeilyalueiden kävijät

Monikäyttömetsien käyntimäärä

Luovutetut tontit

Myyty, kpl

Vuokrattu, kpl

Tuotetun energian määrä

Puu, GWh

Tuulivoima, GWh

Turve, GWh

Metsätalouden tiestön käyttö

Tiestön määrä

Tiestön hoitoon käytetty raha, €/vuosi

Tiestön hyötyvaikutukset

Terveyshyödyt

Luonnon terveys- ja hyvinvointivaikutukset suunnittelualueen kohteiden kävijöiden kokemana, asteikko 1–5

SIDOSRYHMÄT

Sidosryhmien tyytyväisyys

Metsähallituksen sidosryhmätutkimus

Paikallis- /aluetaloudelliset vaikutukset, € ja htv

Suojelualuematkailun paikallistaloudelliset vaikutukset

Erän lupa-asiakkaiden (metsästäjät ja kalastajat) aluetaloudelliset vaikutukset

Metsätalouden aluetaloudelliset vaikutukset

Vesialueiden aluetaloudellinen vaikuttavuus

Metsähallituksen rahankäyttö alueella

Palkat

Ostetut palvelut: Kiinteistökehitys

Ostetut palvelut: Luontopalvelut

Ostetut palvelut: Metsähallitus Metsätalous Oy

Verot: Kiinteistövero

Verot: Luontopalvelut alv.

Verot: Yhteisövero

METSÄHALLITUS

PL 94 (Ratatie 11)

01301 Vantaa

p. 0206 39 4000

www.metsa.fi

 [/metsahallitus](https://www.facebook.com/metsahallitus)

 [/metsahallitus](https://twitter.com/metsahallitus)

